

דירקטוריון הבנק מתכבד להגיש לאסיפה הכללית של בעלי המניות, דוח המתייחס למצבו העסקי של הבנק ותוצאות פעולותיו בשנת 2008. דוח זה מוגש בנוסף לדוחות הכספיים המבוקרים ליום 31 בדצמבר 2008 ולסקירת ההנהלה לאותו תאריך.

הנתונים המוצגים בדוח מתייחסים לנתונים מאוחדים ומוצגים ב"סכומים מדווחים" (ראה באור 1 ב' בדוחות הכספיים).

1. התפתחויות כלכליות בשנת 2008

מרבית האינדיקטורים הכלכליים בסוף שנת 2008 - מצביעים על מגמת האטה בצמיחה ובפעילות הכלכלית במשק - בניגוד לנתונים הכלכליים החיוביים שנרשמו אשתקד ובתחילת השנה. השינוי במגמה נובע מהמשבר הפיננסי והריאלי שהחל להתפתח בעולם במחצית השנייה של שנת 2007 והתעצם במהלך שנת 2008 (ראה גם פרק 10 א' להלן).

תוצר מקומי גולמי - על פי אומדנים מוקדמים שפורסמו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עלה התוצר המקומי הגולמי בשנת 2008 בשיעור של 4.1%, בהמשך לעליות בשיעורים שנתיים העולים על 5% שנרשמו בכל אחת משלוש השנים הקודמות. על פי נתונים מנוכי עונתיות עלה התוצר המקומי הגולמי בשיעור של 4.9%, בחישוב שנתי, במחצית הראשונה של השנה, ובשיעור של 1.8% בלבד - במחצית השנייה.

התוצר המקומי הגולמי לנפש (המנכה משיעור הצמיחה את שיעור הגידול באוכלוסיה), עלה בשנת 2008 בשיעור של 2.2%, בהמשך לעלייה בשיעור של 3.5% שנרשמה בשנת 2007.

המדד המשולב לבחינת מצב המשק עלה בשנת 2008 בשיעור של 0.8% בלבד, לאחר עליה בשיעור של 8.3% שנרשמה בשנת 2007. התמתנות העליה כמדד נובעת מירידה בשיעור של 3.1% שנרשמה בנתון זה במחצית השנייה של השנה (לעומת עליה בשיעור של 3.9% - שנרשמה במחצית הראשונה), על רקע ההאטה שהסתמנה בפעילות הכלכלית.

התוצר העסקי (למעט תוצר השירותים הציבוריים והקהילתיים ושירותי הדיור), עלה בשנת 2008 בשיעור של 4.5%, בהמשך לעליה בשיעור של 6.2% שנרשמה בשנת 2007. העליה בתוצר במגזר העסקי נובעת מגידול בשיעור של 7.2% בתוצר בענף התעשייה ומעליות בשיעורים שבין 0.5% ל-3.5% שנרשמו ברוב ענפי השירותים ובענף הבינוי.

מדד הייצור התעשייתי רשם בחודשים ינואר - נובמבר 2008 עליה בשיעור של 7.3%, בהמשך לעליה בשיעור של 5.3% שנרשמה בתקופה המקבילה אשתקד.

צריכה - ההוצאה לצריכה פרטית לנפש עלתה בשנת 2008 בשיעור של כ-2%, בהמשך לעלייה בשיעור של 4.8% שנרשמה בשנת 2007.

גם ההוצאה לרכישת מוצרים בני קיימא לנפש עלתה בשיעור של כ-7%, בהמשך לעליה בשיעור של 16.5% שנרשמה בשנת 2007.

הפדיון בענפי המסחר והשירותים עלה בחודשים ינואר - נובמבר 2008 בשיעור של 0.6%, בלבד - לעומת עליה בשיעור של 8.9% שנרשמה בשנת 2007. גם נתוני הפדיון בחתרן רבעוני מצביעים על מגמת ההאטה בפעילות הכלכלית: בתקופה ספטמבר - נובמבר 2008, נרשמה ירידה בשיעור של 6.4%, בחישוב שנתי, בנתון זה - בהמשך לירידה בשיעור של 6.7%, בחישוב שנתי, שנרשמה ברבע הקודם.

מכירות רשתות השיווק, עלו בשנת 2008 בשיעור של 4.5%, בהמשך לעלייה בשיעור של 6.6% שנרשמה בשנת 2007. עם זאת, מצביעים נתוני המגמה על ירידה בשיעור של 1.5% במכירות רשתות השיווק ברבע האחרון של השנה, לעומת עליה בשיעור של 0.8% שנרשמה ברבע הקודם.

סחר חוץ ומאזן התשלומים - הגירעון המסחרי של ישראל הסתכם בשנת 2008 בסך של 13.7 מיליארד דולר, לעומת 10.2 מיליארד דולר אשתקד - עליה בשיעור של 34.3%.

יבוא הסחורות, עלה בשנת 2008 בשיעור של כ-15% והסתכם בכ-64.5 מיליארד דולר. העליה נובעת בעיקר מגידול בשיעור של 12.6% ביבוא חומרי גלם (למעט יהלומים וחומרי אנרגיה), המהווה כ-37.3% מסך היבוא - והסתכם בכ-24.1 מיליארד דולר, ומגידול בשיעור של 43.8% ביבוא חומרי אנרגיה, המהווה כ-19.9% מכלל היבוא - והסתכם בכ-12.8 מיליארד דולר. מאידך, נרשמה ירידה בשיעור של 8.4% ביבוא יהלומים גלמיים ומלוטשים, המהווה כ-13.7% מכלל היבוא - והסתכם בכ-8.8 מיליארד דולר.

גם ביבוא מוצרי צריכה, המהווה כ-13.7% מכלל היבוא, נרשמה בשנת 2008 עליה בשיעור של 18.1%, בהמשך לעלייה בשיעור של 27.3% שנרשמה בשנת 2007 - בעיקר עקב גידול בשיעור של 23.2% ביבוא מוצרים לצריכה שוטפת.

יבוא מוצרי השקעה (למעט אוניות ומטוסים), עלה בשנת 2008 בשיעור של 20.6%, והסתכם בכ-9.7 מיליארד דולר - בהמשך לעליה בשיעור של 22.2% שנרשמה בשנת 2007.

מאידך, מצביעים נתוני המגמה, בניכוי עונתיות, על ירידה בשיעור של 11.7%, בחישוב שנתי, ביבוא הסחורות ברבע האחרון של שנת 2008, בהמשך לירידה בשיעור של 4.4% שנרשמה ברבע הקודם.

יצוא הסחורות עלה בשנת 2008 בשיעור של 10.6% והסתכם בכ-50.8 מיליארד דולר. העליה ביצוא הסחורות נובעת בעיקר מעליה בשיעור של 17.2% ביצוא התעשייתי (למעט יהלומים), המהווה כ-78.5% מכלל יצוא הסחורות - והסתכם בכ-39.9 מיליארד דולר. מאידך, נרשמה ירידה בשיעור של 8.3% ביצוא יהלומים מלוטשים וגולמיים המהווה כ-19.0% מכלל יצוא הסחורות - לסך של 9.6 מיליארד דולר.

עיקר הגידול ביצוא התעשייתי נובע מעליה בשיעור של 8.8% בענף "תעשיות טכנולוגיה עילית", המהווה כ-43% מכלל הייצוא התעשייתי.

מאידך, מצביעים נתוני המגמה בניכוי עונתיות, על ירידה בשיעור של 20.3% ביצוא הסחורות ברבע האחרון של שנת 2008, בהמשך לירידה בשיעור של 14.1% שנרשמה ברבע הקודם - ומשקפים גם הם את מגמת ההאטה בפעילות הכלכלית העולמית.

תיירות - בשנת 2008 עלה מספר הלינות במלונות התיירות בשיעור של כ-5% והסתכם בכ-21.6 מיליון לינות, בעיקר עקב עליה בשיעור של כ-21% בלינות התיירים - המהווים מחצית מכלל הלינות. מאידך, נרשמה ירידה בשיעור של כ-5.5% במספר הלינות של תושבי ישראל.

גם נתוני המגמה בניכוי עונתיות, מצביעים על עליה בשיעור של 41%, בחישוב שנתי, במספר לינות התיירים ברבע האחרון של השנה - בהמשך לעליה בשיעור של 54% שנרשמה ברבע הקודם.

תקציב המדינה - הכנסות המדינה ממסים ואגרות ירדו בשנת 2008 בשיעור של כ-3.5% והסתכמו בכ-184.1 מיליארד ש"ח. הירידה נובעת מהפחתות מיסים בהיקף של כ-7.0 מיליארד ש"ח, נטו - שבוצעו בשנת 2008, וכללו בעיקר הפחתה בסך של 7.3 מיליארד ש"ח במיסים ישירים - עקב הקטנת שיעורי המס על חברות ויחידים. מאידך, הועלו המיסים העקיפים בסך של כ-0.3 מיליארד ש"ח (בעיקר בשל העלאת המס על הסולר).

ההכנסות מ"מסים ישירים" ירדו בשנת 2008 בשיעור של כ-14%, והסתכמו בכ-95.7 מיליארד ש"ח. בניכוי התאמות בגין הפחתות מס, ותיקוני חקיקה אחרים - ירדו ההכנסות ממסים ישירים בשיעור של כ-3.7%.

ההכנסות ממסים עקיפים עלו בשנת 2008 בשיעור של 4.8% והסתכמו בסך של כ-83.4 מיליארד ש"ח - המהווה ירידה ריאלי בשיעור של 0.3%, בעיקר עקב ירידה ריאלי בהכנסות ממסי קניה על יבוא רכב. התפלגות גביית המסים העקיפים בחתך תקופתי - מצביעה על עליה בשיעור של 6.5% שנרשמה בנתון זה במחצית הראשונה של השנה, לעומת ירידה בשיעור של כ-1% שנרשמה במחצית השנייה של שנת 2008.

הירידה בהכנסות ממסים בשנת 2008, מותנה על ידי עליה בשיעור של כ-3% בהכנסות המדינה מאגרות - לסך של כ-5 מיליארד ש"ח.

הגירעון הכולל בפעילות הממשלה לשנת 2008 - מסתכם, על פי אומדן ראשוני, בסך של כ-15.2 מיליארד ש"ח, המהווה כ-2.1% מהתוצר המקומי הגולמי. נתונים אלו מבטאים חריגה בשיעור של 0.5 נקודות האחוז מיעד הגרעון שתוכנן לשנת 2008, והסתכם בכ-11.5 מיליארד ש"ח (1.6% במונחי תוצר מקומי גולמי). נתונים אלו - מסמנים שינוי במגמת הירידה בשיעורי הגרעון ביחס לתוצר, שנרשמה בארבעת השנים הקודמות (משיעור של 5.4% בשנת 2003 - לשיעור של 0.02% בלבד בשנת 2007).

העליה בגרעון מוסברת בירידה בהכנסות בסך של כ-5.2 מיליארד ש"ח, ביחס לתכנון התקציבי המקורי, בעיקר עקב ירידה בסך של 6.5 מיליארד ש"ח בהכנסות ממסים.

הגרעון הכולל נובע הן מגרעון בפעילות הממשלה כח"ל - שהסתכם בשנת 2008 בסך של כ-5.5 מיליארד ש"ח (לעומת גירעון מתוכנן בסך 5.1 מיליארד ש"ח), והן מגרעון בסך של כ-9.7 מיליארד ש"ח שנרשם בפעילות המקומית של הממשלה בשנת 2008 (לעומת יעד גרעון שנתי מתוכנן בסך של 6.4 מיליארד ש"ח).

תעסוקה - על פי נתוני המגמה לחודש נובמבר, ירד שיעור הבלתי מועסקים בשנת 2008 - משיעור של כ-6.5% מכוח העבודה האזרחי בתחילת השנה, לכ-5.9% בחודש נובמבר 2008. מאידך, מצביעים נתוני שירות התעסוקה, לחודש דצמבר 2008 - על עליה בשיעור של כ-3% במספר דורשי העבודה, לסך של כ-206 אלף איש.

אינפלציה - מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2008 בשיעור של 3.8%, לעומת 3.4% בשנת 2007. שיעור האינפלציה בשנת 2008 - גבוה מעט מהיעד בשיעור של 3% - 1%, שנקבע על ידי הממשלה. מדד המחירים לצרכן "ללא ירקות ופירות" עלה בשיעור של 4.0%, והמדד "ללא דיור" עלה בשיעור של 1.7%.

העליה במדד המחירים לצרכן בשנת 2008, העולה על זו שנרשמה בשנת 2007, כאמור - מסבירה את העליה בתרומת המגזר ה"צמוד למדד" - לרווח מפעילות מימון של הבנק בשנת 2008, בגין הגידול בתרומת ה"הון הפעיל" במגזר זה (ראה גם פרק 4 להלן).

מדיניות מוניטרית - במהלך שנת 2008 הפחית בנק ישראל את הריבית הלא צמודה לטווח קצר בשיעור של 1.75 נקודות האחוז - מרמה של 4.25% בחודש דצמבר 2007, לרמה של 2.5% בסוף חודש דצמבר 2008. ההפחתה נרשמה כולה ברבע האחרון של השנה - על רקע התפתחות סימני האטה במשק המקומי. בחודשים דצמבר 2008 וינואר 2009 הודיע בנק ישראל על תוכניתו המוניטרית לחודש ינואר 2009 - לפיה, הופחתה הריבית הלא צמודה לטווח קצר בשיעור חד של 1.5 נקודות האחוז - לרמה של 1% בלבד - בסוף חודש ינואר 2009 (השיעור הנמוך ביותר ששרר אי פעם במשק).

ציפיות האינפלציה לשנה הקרובה (הנגזרות מההפרש שבין תשואת אגרות החוב ה"צמודות", לתשואת אגרות החוב ה"שקליות") - לטווח של שנה, הסתכמו בסוף שנת 2008 בשיעור שלילי של 0.1%. ציפיות אלו נמוכות מתחום יעד האינפלציה שקבעה הממשלה (3% - 1%).

אמצעי התשלום במשק עלו בשנת 2008 בשיעור של כ-17.5% והסתכמו בכ-71.9 מיליארד שקל.

שער החליפין - בשנת 2008 התחזק השקל ביחס למרבית המטבעות הזרים: ביחס לדולר של ארה"ב התחזק השקל בשיעור של 1.1%, ביחס לאירו בשיעור של 6.4%, וביחס לליש"ט בשיעור של 28%. מאידך, נחלש השקל בשנת 2008 ביחס ליין היפני בשיעור של 22.2%.

הירידה בשער החליפין של השקל לעומת הדולר מסבירה את הירידה בהיקף האשראי לציבור במגזר זה (ראה גם פרק 6 להלן).

שוק ההון - שנת 2008 אופיינה בירידות שערים במדדי המניות, שבעקבותיהן נרשם קפאון גם בשוק הראשוני. בכך הסתיימה תקופה של חמש שנים רצופות שאופיינה ברובה במגמה חיובית בשוק המניות. עם זאת, היקף מחזורי המסחר בשנת 2008 נותר ברמה גבוהה, בדומה לזו ששררה בשנים הקודמות. המגמה השלילית בשוק המניות הושפעה ממספר גורמים, וביניהם:

- המשבר הפיננסי החמור בארה"ב, קריסת בנקי ההשקעות - "ליהמן ברדרס" ו-"בר סטרנס", והלאמת גופים פיננסיים נוספים.
- משבר בענף הנדל"ן בעולם, שהוביל להרעה במצבן העסקי של חברות נדל"ן ישראליות הפועלות בחו"ל.
- מימושי מניות על ידי המשקיעים הזרים הפועלים בשוק ההון המקומי - בהיקף של כ-1.5 מיליארד דולר.

ירידות השערים בשוק המניות בשנת 2008, לוו, כאמור, במחזורי מסחר גבוהים כבורסה ומחוצה לה. בסיכום שנת 2008 נרשמה ירידה בשיעור של כ-5.2% במחזורי המסחר, לסך של כ-1,964 מיליון ש"ח. המשבר בשוק ההון גרם לירידה בהיקף גיוסי ההון בשוק הראשוני, שהסתכמו בשנת 2008 בסך של כ-6 מיליארד ש"ח בלבד, לעומת כ-21 מיליארד ש"ח שגויסו אשתקד.

בסיכום שנת 2008, נרשמו ירידות שערים בכל מדדי המניות: מדד "ת-א 25" ירד בשיעור של כ-48.2%, מדד "ת-א 100" ירד בשיעור של כ-52%, מדד "ת-א 75" ירד בשיעור של כ-68.9%, ומדד "התל-טק" ירד בשיעור של כ-62.3%.

היקף החזקותיהם של המשקיעים הזרים במניות הנסחרות בשוק המקומי, ירד בשנת 2008 בסך של כ-1.5 מיליארד דולר, לעומת גידול בסך של כ-5 מיליארד דולר שנרשם בנתון זה בארבעת השנים הקודמות.

תהליך הפרטת החברות הממשלתיות נמשך גם בשנת 2008, עם כי בעוצמה פחותה. הכנסות הממשלה בסעיף זה, הסתכמו בשנת 2008 בסך של כ-1.1 מיליארד ש"ח (בגין מימוש אופציה לרכישת מניות "בזק" על ידי בעלי השליטה), לעומת הכנסות בסך של כ-6.6 מיליארד ש"ח שנרשמו בסעיף זה אשתקד.

בשוק אגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד נרשמו עליות שערים, תוך גידול משמעותי בהיקפי המסחר (בניגוד למגמת ירידות השערים שנרשמה בשוק אגרות החוב ה"קונצרניות", עקב המשבר בשוק ההון). בסיכום שנת 2008 עלו שערי אגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד בשיעור של כ-5.5%. התשואות לפדיון ברוטו, בסוף השנה, של אגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד נעו בשעורים שבין 2.45% באגרות החוב "קצרות הטווח", ל-3.45% באגרות החוב "ארוכות הטווח". מאידך, נרשמה ירידה בשיעור של 19.7% בשערי אגרות החוב הצמודות ה"לא ממשלתיות".

מדד אגרות החוב הממשלתיות שאינן צמודות - עלה בשנת 2008 בשיעור של כ-5.6%, ומדד אגרות החוב הצמודות למטבע חוץ ירד בשיעור של כ-0.4% על רקע הפחתת שיעורי הריבית על ידי הבנקים המרכזיים בעולם.

בשנת 2008 עלו שערי המלוות קצרי המועד בשיעור של כ-1.6%. לאחר עליות אלו - מסתכמת התשואה השנתית לפדיון של מלוות אלו בסוף שנת 2008, בשיעור של כ-1.5%. מחזור המסחר היומי הממוצע בבורסה ומחוצה לה, במלוות קצרי המועד, הסתכם בכ-784 מיליון ש"ח, לעומת כ-848 מיליון ש"ח אשתקד.

היקף גיוס ההון הממשלתי באגרות החוב, ברוטו, הסתכם בכ-53 מיליארד ש"ח, לעומת גיוס בהיקף של כ-31 מיליארד ש"ח אשתקד. גיוס ההון, נטו, בשנת 2008 - הסתכם בכ-31 מיליארד ש"ח, לעומת כ-3 מיליארד ש"ח, בלבד, אשתקד.

כ-70% מגיוס ההון בוצע באמצעות אגרות חוב לא צמודות, לעומת כ-76% אשתקד.

בשנת 2008 נרשם גיוס שלילי נטו (עודף פדיונות), בשוק קרנות הנאמנות בסך של כ-9.6 מיליארד ש"ח, לעומת גיוס שלילי, נטו, בסך של כ-5.1 מיליארד ש"ח אשתקד. מחד, נרשם גיוס חיובי בסך של כ-28.3 מיליארד ש"ח, בקרנות ה"כספיות" - ומאידך, נרשמו עודפי פדיון בסך של כ-4.0 מיליארד ש"ח בקרנות ה"מנייתיות", כ-4.8 מיליארד ש"ח נפדו מקרנות "חול", כ-26.3 מיליארד ש"ח נפדו מקרנות ה"אג"ח וכ-2.8 מיליארד ש"ח נפדו מהקרנות ה"שקליות".

בעקבות הפדיונות שנרשמו במרבית סוגי קרנות הנאמנות, כאמור, וועקב השינוי בתמהיל קרנות הנאמנות - ירדו גם הכנסות הבנק מניהול קרנות נאמנות בשיעור של כ-19% והסתכמו בכ-4 מיליון ש"ח.

2. תאור עסקי הבנק

א. תאור הבנק והתפתחותו

הבנק נוסד ביום 25 באוקטובר 1971 על ידי ברקליס בנק אינטרנשיונל בע"מ מאנגליה (להלן: "בנק ברקליס") ועל ידי קבוצת בנק דיסקונט - תחת השם: "בנק ברקליס - דיסקונט בע"מ".

הפעילות הפיננסית בארץ ישראל של הגופים הבנקאיים שמהם נוסד הבנק החלה בשנת 1918 - עם כיבוש ארץ ישראל על ידי הבריטים, כש"אנגלו איגיפסן בנק" - שפעל עד אז במצרים - הקים שלושה סניפים: בירושלים, יפו וחיפה. מאוחר יותר, בשנת 1921 הוקם הסניף הרביעי בנצרת. בשנת 1925 רכש "ברקליס בנק D.C.O." (בנק שהיה בבעלות הבנק הבריטי "ברקליס בנק" וסיפק שירותים פיננסיים לשלטונות ברחבי האימפריה הבריטית), את מניותיו של "אנגלו איגיפסן בנק" ובכך הפך בנק זה לחלק מקבוצת "ברקליס בנק". בשנת 1971 שינה "ברקליס בנק D.C.O." את שמו ל: "ברקליס בנק אינטרנשיונל".

סמוך למועד התאגדותו, בתאריך 7 בדצמבר 1971 - רכש הבנק את כל הנכסים וההתחייבויות של סניפי בנק ברקליס בישראל (באותה עת כבר פעלו במדינת ישראל, במסגרת בנק ברקליס, כ-40 סניפים). ביום 28 בפברואר 1993, לאחר שבנק דיסקונט לישראל בע"מ רכש את מלוא החזקותיו של בנק ברקליס, בבנק - שונה שמו של הבנק, לשמו הנוכחי.

הבנק מוגדר כ"תאגיד בנקאי", על פי חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981, והוא בעל רישיון בנק על פי החוק האמור. על הבנק חלות, מערכות של חוקים צווים ותקנות שהוא פועל במסגרתן - ובהן, בין היתר, פקודות הבנקאות, חוק בנק ישראל, חוק הבנקאות (רישוי), חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א - 1981 וכן הוראות, כללים והנחיות המתפרסמות מעת לעת על ידי המפקח על הבנקים. באשר להתפתחויות בנושאי חקיקה הקשורות למערכת הבנקאית - ראה פרקים 14 ו-19 להלן.

הבנק עוסק בפעילות פיננסית מסחרית ונותן שירותים לכל מגזרי הפעילות, לרבות: בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, בנקאות פרטית, ובנקאות קמעונאית - ומשווק את מלוא המוצרים הפיננסיים הבנקאיים, לרבות: הלואאות ופקדונות בנקאיים, משכנתאות, מוצרים בשוק ההון, מימון פיננסי לחברות קבלניות בשיטת "לווי בניה", כרטיסי אשראי, מכשירים נגזרים ועוד.

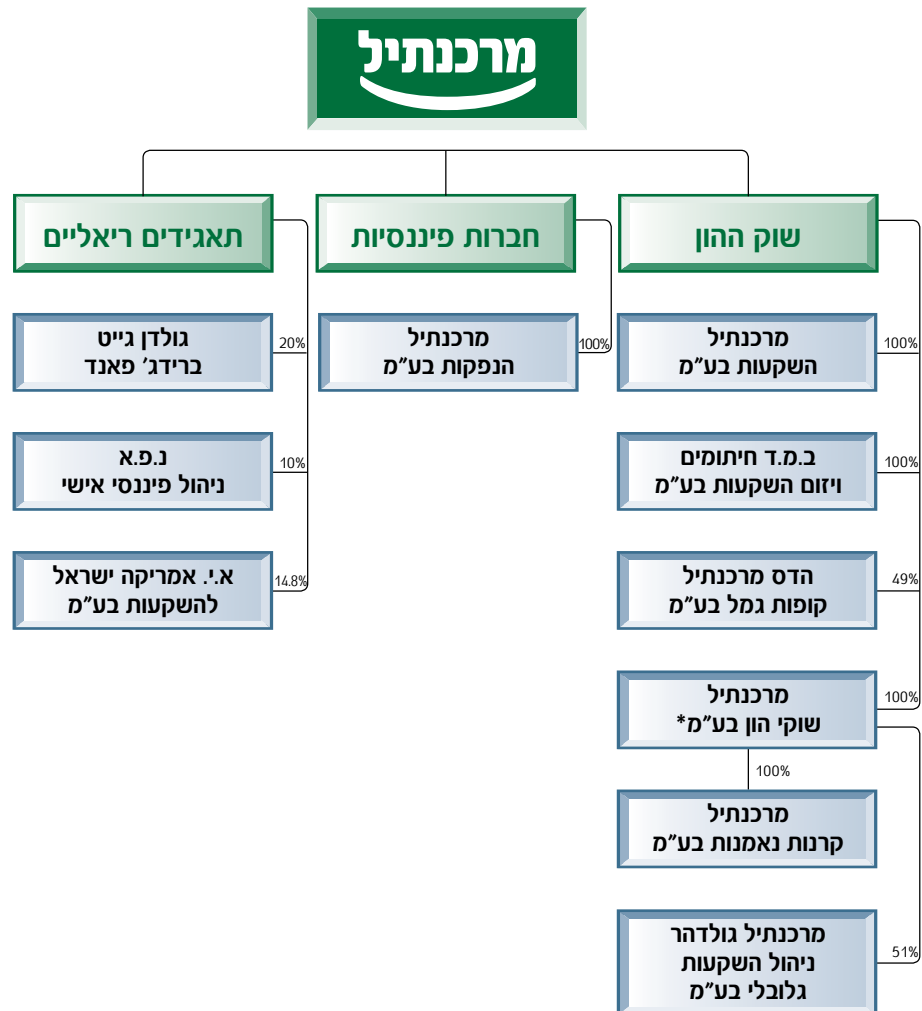
מסגרת פעילות מקיפה זו, מאפשרת לבנק להעניק ללקוחותיו את מלוא הפתרונות הבנקאיים והפיננסיים ולתת להם שרות מקצועי, ברמה גבוהה, בערצוי תקשורת מגוונים לכלל המוצרים הבנקאיים המקובלים בענף - המותאמים לצרכיהם הספציפיים של הלקוחות. לצורך מתן שירותים אלו, מעמיד הבנק לרשות לקוחותיו רשת סניפים הפרוסה בפריסה כלל ארצית, וכוללת 71 סניפים.

מרבית השרותים שמעניק הבנק כתחום שוק ההון, מבוצעים באמצעות מערך חברות בת, כדלקמן:

- ניהול קרנות נאמנות, באמצעות חברת מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ.
- ניהול תיקי השקעות, באמצעות חברת מרכנתיל - שוקי הון בע"מ (לשעבר: מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ)
- ניהול גלובלי של תיקי השקעות, באמצעות חברת מרכנתיל גולדהר - ניהול השקעות גלובלי בע"מ.

הבנק מדורג על ידי חברת "Standard & Poor" - מעלות, בדירוג "AA-", שעודכן לאחרונה ביום 24.12.2008 (זהה לדירוג שניתן לבנק בעבר על ידי החברה). כתבי ההתחייבות של הבנק דורגו על ידי חברת הדירוג בדירוג "A+" - נמוך בדרגה אחת מדירוג הבנק, ומהדירוג שניתן בעבר לכתבי ההתחייבות אלו. הורדת הדירוג נובעת מאימוץ מתודולוגית הדירוג של חברת הדירוג העולמית "Standard & Poor" (שהשלימה בסוף שנת 2007 את רכישת "מעלות" - החברה הישראלית לדירוג ניירות ערך בע"מ), לפיה - כתבי ההתחייבות נדחים ידורגו בדרגה אחת נמוכה יותר, מהדירוג שניתן למנפיק.

ב. תרשים החזקות עיקריות - ליום 31.12.2008

* מקודם - מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ

ג. השליטה בבנק

למועד פרסום דוחות אלה מחזיק בנק דיסקונט לישראל בע"מ (להלן: "בנק דיסקונט") במלוא הבעלות והשליטה בבנק (100%). לפרטים נוספים בקשר להסכמים מהותיים שבין הבנק לבנק דיסקונט - ראה פרק 12 להלן.

ד. עסקאות במניות הבנק

בתקופת הדוח ובשנה שקדמה לה לא בוצעו השקעות במניות הבנק ולא בוצעו עסקאות במניות הבנק על ידי החברה האם.

ה. דיבידנדים

חלוקת דיבידנד על ידי הבנק כפופה לעמידה במגבלות שנקבעו בחוק החברות ובהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 331 הדין בחלוקת דיבידנדים בתאגידים בנקאיים. בשנתיים האחרונות לא חילק הבנק דיבידנדים כלשהם.

ו. רכוש קבוע ומתקנים

השקעות הבנק ברכוש קבוע ומתקנים ליום 31.12.2008, מסתכמות כדלקמן:

סך הכל	ציוד ריהוט וכלי רכב	בניינים ומקרקעין	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
877	568	319	עלות
543	387	156	פחת נצבר
344	181	163	עלות מופחתת ליום 31.12.2008

למידע נוסף בדבר זכויות הבנק בבניינים וציוד - ראה באור 6 בדוחות הכספים.

ז. בניינים ומקרקעין

מדיניות הבנק הינה להחזיק אך ורק נכסים הדרושים לתפעול השוטף של הבנק, או שיש צפי שיידרשו לו בעתיד. נכסים שאינם עומדים בקריטריונים אלו - מוצעים על ידי הבנק למכירה, או מושכרים לתקופת ביניים, עד שיבשילו התנאים למכירתם.

זכויות הבנק במקרקעין ובבניינים הינם בדרך של בעלות (או בעלות באמצעות חברה מאוחדת בשליטה מלאה) או בדרך של חכירה ושכירות מוגנת. בנוסף, נמצאים בשימוש הבנק 58 נכסים, אותם שכר הבנק בשכירות חופשית.

הבנק בוחן באופן שוטף הפרשים בין השווי ההוגן או הערך בר השבה של נכסים הנמצאים בבעלותו - לבין העלות המופחתת של נכסים אלו בספריו - בהתאם לתקן חשבונאות מס' 15. במקרים בהם עולה העלות המופחתת של נכסים אלו - על השווי ההוגן שלהם (או הערך בר השבה, לפי העניין) - עורך הבנק הפרשה לירידת ערך בגין נכסים אלו.

להלן נתונים לגבי הפרשות לירידת ערך בגין נכסים מסוימים, שנערכו על ידי הבנק:

	2008	2007
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
הפרשה לירידת ערך	-	3
השפעת המס	-	-
הפרשה לירידת ערך נטו	-	3

להלן פרטים על המקרקעין והבניינים המשמשים את הבנק ליום 31.12.2008 (במטרים רבועים):

שטחים בבעלות או בחכירה	שטחים בשכירות מוגנת	שטחים בשכירות חפשית	סה"כ
מ"ר	מ"ר	מ"ר	מ"ר
סניפים	9,439	548	22,469
משרדים	3,352	-	8,682
שטחי עזר (אחסון וכו')	2,318	-	3,297
שטחים שאינם בשימוש הבנק*	2,031	250	3,801
סך הכל	17,140	798	38,249
		20,311	

* השטחים הפנויים שאינם בשימוש הבנק, מיועדים לשימוש עתידי, או למכירה - ומוצגים לפי העלות המופחתת שאינה עולה על שווי השוק שלהם.

ח. המחשוב והתפעול בבנק

מערכות המחשוב המרכזיות של הבנק מבוססות על מערכת המחשב של החברה האם המתפעלת ומתחזקת אותן. שרותי המחשב והתפעול המסופקים לבנק על ידי החברה האם מעוגנים בהסכמים רב שנתיים על בסיס כלכלי. הסכמים אלו מפרטים את היקף איכות וזמינות שרותי המחשב המסופקים לבנק ומבטיחים את רציפותם, הן בתנאי ההתקשרות הנוכחית והן בתקופת המעבר - אם ירצה אחד מן הצדדים להפסיק את ההתקשרות הקיימת. (לעניין עלות שרותי מחשב אלה - ראה באור 26 בדוחות הכספיים).

הפעילות המרכזית של הבנק בנושא מערכות המידע בשנת 2008 (כמו בשש השנים שקדמו לה) התמקדה בפרויקט "חידוש תשתיות המחשב" במסגרתו מתבצעת הסבת מערכת המחשב המרכזית של החברה האם למערכות מחשב והפעלה של חברת I.B.M. והטמעת מערכת ליבה בנקאית (Core Banking) חדשה. למידע נוסף על פרויקט זה ראה פרק 12 להלן.

ההשקעה המצטברת של הבנק בפרויקט זה הסתכמה ליום 31.12.2008 בסך של 19.4 מיליוני דולר (לא כולל מע"מ). במסגרת ההסכם שנחתם בין הבנק לבין החברה האם, בנושא זה - נקבע, כי השקעת הבנק בפרויקט זה (לא כולל עלויות הטמעה והדרכה) - לא תעלה על 20 מיליון דולר (לא כולל מע"מ).

בנוסף למערכת המידע המרכזית, כאמור - מפעיל הבנק מערכות מחשוב מקומיות הכוללות מערכות תפעול, מידע וניהול, כגון: מערכת לניהול חדר עסקאות חוץ, מערכת לניהול ומדידת סיכוני שוק, מערכת לניהול תיקי משכנתאות, מערכת לדווח כספי לציבור ולגורמים סטטוטוריים, מערכת לניהול תקציבים, מערכת למדידת תוצאות הפעילות בחדר מגזרי פעילות, מערכת למדידת רווחיות סניפים וניהול יעדים, מערכת לניהול משאבי אנוש ועוד. בעקבות סקר למיפוי התהליכים התפעוליים שנערך בשנים קודמות בבנק ובחברה האם, ונועד לבחון אפשרויות לשיתוף פעולה בין שני הבנקים - במטרה להקטין עלויות ולייעל את תהליכי העבודה, החל הבנק בשנת 2008 ליישם תהליך, במסגרתו מוסבות חלק ממערכות המידע המקומיות ומחלפות במערכות המידע של החברה האם.

בשנת 2008 השקיע הבנק בפיתוח מערכות מחשב מקומיות ובשיפור מערכות קיימות כדלקמן:

- הוחלפו עמדות עבודה בסניפי הבנק.
- הוכנסו שיפורים במערכות תכנה מקומיות לניהול מידע: מערכות "מוקד ידע", ומערכות "יחידת הגביה".
- הותקנו מערכות אבטחת מידע ובקרה מתקדמות נוספות.

ט. תאור מגזרי הפעילות

בחודש דצמבר 2001 פרסם המפקח על הבנקים הוראה בנושא: "דווח על מגזרי פעילות בתאגיד בנקאי". על פי הוראה זו הוגדר "מגזר פעילות" כמרכיב בתאגיד הבנקאי שמתקיימים בו שלושה מאפיינים:

- המרכיב עוסק בפעילויות עסקיות אשר מהן הוא עשוי להפיק הכנסות ולשאת בהוצאות.
- תוצאות פעולותיו נבחנות באופן סדיר על ידי ההנהלה והדירקטוריון לצורך קבלת החלטות בנוגע להקצאת משאבים למגזר והערכת ביצועיו.
- קיים לגביו מידע פיננסי נפרד.

בהתאם להגדרות אלו ולהנחיות בנק ישראל, סווגה פעילותו העסקית של הבנק לשישה מגזרי פעילות עיקריים, כדלקמן:

מגזר משקי בית - מהווה תת מגזר של הבנקאות הקמעונאית וכולל את השרותים שמעניק הבנק בתחומי הבנקאות ושוק ההון ללקוחות הפרטיים של הבנק, שסממני פעילותם אופייניים לאלו של משקי בית, לרבות אשראי בהיקף שאינו עולה על 200 אלפי ש"ח ופקדונות בהיקף שאינו עולה על 500 אלפי ש"ח. כמו כן נכללה במגזר זה פעילות הבנק בתחום ההלוואות לדירה.

מגזר עסקים קטנים - מהווה אף הוא תת מגזר של הבנקאות הקמעונאית וכולל את השרותים שמעניק הבנק בתחומי הבנקאות ושוק ההון ללקוחות עסקיים (יחידים ותאגידים), שהיקף האשראי שניתן להם אינו עולה, בדרך כלל, על מיליון ש"ח.

מגזר בנקאות מסחרית - במסגרת זו נכללים שרותי בנקאות שמספק הבנק ללקוחותיו העסקיים בעלי היקף פעילות בינוני (יחידים ותאגידים), שהיקף האשראי שניתן להם עולה על מיליון ש"ח ואינם משתייכים למגזר הבנקאות העסקית.

מגזר בנקאות פרטית - במסגרת זו נכללים השרותים בתחומי הבנקאות ושוק ההון שמספק הבנק ללקוחותיו (יחידים ותאגידים), בעלי עושר פיננסי בינוני ומעלה (בדרך כלל לקוחות שהיקף חסכונותיהם והשקעותיהם עולה על 500 אלפי ש"ח).

מגזר בנקאות עסקית - במסגרת זו נכללים שרתי הבנקאות שמספק הבנק לתאגידים גדולים (שהיקף האשראי שניתן להם עולה, בדרך כלל, על 15 מיליון ש"ח) וחברות ציבוריות- המטופלים על ידי החטיבה העסקית של הבנק. כן כולל המגזר את פעילות הבנק בתחום "לזוי הבניה".

מגזר ניהול פיננסי - במסגרת זו נכללה הפעילות הפיננסית שאינה משויכת ללקוחות הבנק (כגון: פעילות בתיק ניירות הערך של הבנק).

על פי הוראות בנק ישראל, יש לכלול בדוחות הכספיים מידע המפרט את תוצאות הפעילות של הבנק בחרך מגזרי פעילות. מידע כאמור נכלל בדוחות הכספיים של הבנק בבאור 30. בנוסף, יש לכלול בדוח הדיסקטוריון מידע מפורט לגבי המאפיינים הקיימים של כל אחד ממגזרי הפעילות של הבנק, כגון: מגבלות חקיקה, התפתחויות בשווקים של המגזר, שינויים טכנולוגיים מהותיים, חסמי כניסה ויציאה, מוצרים, תחרות, סוגי לקוחות, דרכי השווק וההפצה ומספר עובדי הבנק המועסקים במגזר.

כמו כן יש לכלול במסגרת הדוח, כאמור - מידע מפורט על תוצאות הפעילות של המגזר בשנה המדווחת, בחתר המוצרים העיקריים הקיימים באותו מגזר. מידע זה נכלל בפרק 7 להלן.

י. דיני המס החלים על הבנק

(1) הבנק והחברות הכנות שלו נישומים על פי פקודת מס הכנסה. כמו כן מוגדרים הבנק ומרבית החברות המאוחדות שלו - כ"מוסדות כספיים", לענין חוק מס ערך מוסף. בהתאם להגדרה זו מוטל "מס שכר" - על השכר (כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף) המשולם בבנק, ו"מס רווח" - על ההכנסה השוטפת בבנק (כהגדרתה בחוק האמור) - בשיעור של 15.5%. לפיכך, שיעור המס הסטטוטורי החל על הבנק בשנת 2008 מסתכם בשיעור של 36.8% (2007 - 38.5%).

(2) לפרטים בדבר שינויי חקיקה בתחום המסים, הנוגעים לתאגידים הבנקאיים - ראה פרק 19 להלן.

(3) למידע נוסף לגבי ההפרשות למס של הבנק, שומות סופיות והסברים לגבי ההפרשים שבין שיעור המס הסטטוטורי החל על הבנק, כאמור - ושיעור המס האפקטיבי - ראה באור 27 לדוחות הכספיים.

יא. הליכים משפטיים

(1) תביעות כנגד הבנק - תובענות

נגד הבנק תלויות ועומדות תובענות משפטיות ובכלל זה בקשות להכיר בתובענות כתובענות ייצוגיות - שהוגשו על ידי לקוחות הבנק, לקוחות לשעבר וכן צדדים שלישיים שונים, שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק במהלך עסקיו הרגיל.

עילות התביעות נגד הבנק שונות ומגוונות וכוללות, בין היתר, טענות בדבר חיוכי ריבית שלא כדין (או שלא על פי המוסכם), התניית שרות בשרות, אי ביצוע הוראות, חיוב חשבוניות שלא כדין, ביצוע פעולות בדרך שיש בה כדי לפגוע בלקוחות והפעלת שיקול דעת מוטעה.

לדעת הנהלת הבנק, המתבססת על חוות דעת משפטית באשר לסיכויי התובענות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשות הפרשות, לכיסוי חבות אפשרית של הבנק כתוצאה מהתובענות האמורות.

לפרטים נוספים בדבר תובענות מהותיות שהוגשו נגד הבנק - ראה באור 18 ג. (7) ו- (8) לדוחות הכספיים.

(2) הליכי גביית חובות

במסגרת מדיניותו לגביית חובות מחייבים, נוקט הבנק במהלך העסקים הרגיל בהליכים משפטיים כנגד חייבים שלא עמדו בהסכמים החוזיים לפרעון האשראי שניתן להם וכנגד מי שעברו לאותם חייבים. ההליכים כוללים, בין היתר, מימוש בטוחות שהועמדו לבנק על ידי הלואים או הערכים להם, הגשת תביעות משפטיות, בקשות לכינוס נכסים, פרוק, תפיסת נכסים משועבדים וכיוצ"ב.

בדוחות הכספיים נכללו הפרשות לחובות מסופקים בגין חייבים אלו, על יסוד הערכת מכלול הסיכונים הגלומים בחובות אלו ובהתחשב במידע הקיים על החייב, איתנותו הפיננסית ושווי המימוש של הבטוחות שהתקבלו להבטחת פרעון החובות.

3. התוצאות העסקיות של הבנק

רווח ורווחיות

הרווח מפעולות רגילות לפני מיסים הסתכם בשנת 2008 ב-232 מיליון ש"ח - לעומת 261 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 11.1%.

תשואת הרווח מפעולות רגילות לפני מיסים על ההון העצמי, הסתכמה בשנת 2008 בשיעור של 16.1%, לעומת תשואה בשיעור של 20.9% בשנת 2007.

ההפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות הסתכמה בשנת 2008 ב-87 מיליון ש"ח - לעומת 95 מיליון ש"ח אשתקד. שיעור ההפרשה למס מהרווח ברוטו הסתכם ב-37.5%, לעומת 36.4% בשנת 2007.

הרווח מפעולות רגילות לאחר מיסים הסתכם בשנת 2008 ב-148 מיליון ש"ח, לעומת 166 מיליון ש"ח בשנת 2007 - ירידה בשיעור של כ-10.8%. תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות על ההון העצמי הסתכמה בשנת 2008 בשיעור של 10.3%, לעומת תשואה בשיעור של 13.3% בשנת 2007.

הרווח הנקי הסתכם בשנת 2008 ב-148 מיליון ש"ח לעומת 214 מיליון ש"ח בשנת 2007, ירידה בשיעור של 30.8% (הרווח הנקי בשנת 2007 כלל רווח חריג בסך של 49 מיליון ש"ח, בגין מכירת 51% מפעילות קופות הגמל של הבנק).

תשואת הרווח הנקי על ההון העצמי ברוטו, הסתכמה בשנת 2008 בשיעור של 10.3%, לעומת 17.2% בשנת 2007.

להלן התפתחות תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות על ההון העצמי בבנק, בחמש השנים האחרונות (באחוזים):

2004	2005	2006	2007	2008
10.9	10.9	*5.5	13.3	10.3

* בניכוי השפעת "מענק ההפרטה", הסתכמה התשואה על ההון בשיעור של 8.5%.

הרווח הנקי למניה (בת 0.1 שקלים חדשים - ערך נקוב) הסתכם בשנת 2008 בכ-1.19 אלפי ש"ח לעומת כ-1.72 אלפי ש"ח בשנת 2007. הרווח הנקי למניה בת 0.01 ש"ח - ערך נקוב, הסתכם בשנת 2008 בכ-0.12 אלפי ש"ח, לעומת כ-0.17 אלפי ש"ח בשנת 2007.

התוצאות העסקיות של הבנק בשנת 2008, בהשוואה לשנת 2007, הושפעו בעיקר מהגורמים הבאים:

- עליה ברווח מפעילות מימון בסך של 44 מיליון ש"ח, המהווה גידול בשיעור של 6.9%.
- עליה בהפרשה לחובות מסופקים בסך של 26 מיליון ש"ח, המהווה גידול בשיעור של 26.8%.
- ירידה בהכנסות התפעוליות והאחרות בסך של 13 מיליון ש"ח, המהווה קיטון בשיעור של 3.8%.
- עליה בהוצאות התפעוליות האחרות בסך של 34 מיליון ש"ח, המהווה גידול בשיעור של 5.5%.
- עליה בשיעור המס האפקטיבי - משיעור של 36.4% בשנת 2007, לשיעור של 37.5% השנה.
- ירידה ברווח מפעולות בלתי רגילות בסך של 48 מיליון ש"ח, בעיקר עקב מכירת פעילות קופות הגמל בשנה הקודמת.

בשנת 2008 רשם הבנק הפסד בסך של 22 מיליון ש"ח, בגין הפרשה לירידת ערכן של השקעות בניירות ערך - שסווגה כירידת ערך בעלת אופי "שונה מזמני". ההפרשה הקטינה את הרווח הנקי של הבנק, בסך של כ-14 מיליון ש"ח.

4. התפתחות ההכנסות וההוצאות

הרווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים הסתכם בשנת 2008 בכ-681 מיליון ש"ח לעומת כ-637 מיליון ש"ח בשנת 2007, גידול בשיעור של כ-6.9%. העליה ברווח מפעילות מימון נובעת בעיקר מגידול בתרומת המגזר השקלי "הלא צמוד", שקוץז בירידה בסך של 15 מיליון ש"ח, בהכנסות מימון אחרות, נטו, כמפורט להלן.

להלן טבלה המפרטת את היקפי הפעילות במגזרים השונים, וניתוח השינוי ברווח המימוני* בין השנים:

2007			2008		
היקף הפעילות	פער הריבית	תרומה לרווח	היקף הפעילות	פער הריבית	תרומה לרווח
%	%	מיליוני ש"ח	%	%	מיליוני ש"ח
54	4.13	438	57	4.04	486
21	0.57	60	21	0.49	77
25	1.35	66	22	1.28	58
100	2.78	564	100	2.82	621
18			20		
55			40		
637			681		

* כולל הכנסות מימון מעסקאות פיננסיות חוץ מאזניות המבוצעות לחיסוי כללי ולא כנגד פעילות ספציפית הכנסות אלה כלולות בדוחות הכספיים בהכנסות והוצאות מימון ממכשירים פיננסיים נגזרים, בהתאם להוראות בנק ישראל.

המגזר השקלי הלא צמוד - היקף הנכסים במגזר זה היווה בממוצע כ-57% מכלל נכסי הבנק בשנת 2008, לעומת 54% אשתקד. תרומתו לרווחי הבנק מפעילות מימון הסתכמה בכ-486 מיליון ש"ח, לעומת כ-438 מיליון ש"ח אשתקד, המהווים כ-71% מכלל הרווח מפעילות מימון. עיקר הגידול ברווח מפעולות מימון במגזר זה, נובע מעליה בנפח הפעילות.

בשנת 2008 עלה מרכיב האשראי לציבור, מכלל נכסי הבנק המניבים במגזר זה (לא כולל מכשירים פיננסיים נגזרים), לשיעור של כ-86%, לעומת 84% אשתקד - המוסבר בעליה בשיעור של 14.5% בהיקף הממוצע של האשראי. בהתאמה לכך נרשמה עליה בהיקף הנכסים הכולל במגזר זה (ללא מכשירים פיננסיים נגזרים), בשיעור של 10.8%. הפער בין שיעור העליה בהיקף הנכסים במגזר זה, לבין שיעור העליה בהיקף האשראי, כאמור - נובע, בעיקר, מהסטת השקעות בניירות ערך, מהמגזר "הלא צמוד" - למגזר "הצמוד".

פער הריבית במגזר הסתכם בשנת 2008 בשיעור של 4.04%, לעומת פער ריבית בשיעור של 4.13% שנרשם אשתקד. הירידה בפער הריבית מוסברת, בעיקר, בהתייקרות עלות המקורות - על רקע הפחתות שיעורי הריבית שבוצעו על ידי בנק ישראל במחצית השניה של השנה.

המגזר השקלי צמוד המדד - היקף הנכסים במגזר זה היווה בממוצע כ-21% מכלל נכסי הבנק בשנת 2008, בדומה לאשתקד. תרומתו לרווחי הבנק מפעילות מימון הסתכמה בכ-77 מיליון ש"ח, לעומת 60 מיליון ש"ח אשתקד, המהווים כ-11% מכלל הרווח מפעילות מימון.

העליה ברווח מפעילות במגזר זה מוסברת, בעיקר, בגידול בסך של כ-20 מיליון ש"ח בתרומת ה"הון הפעיל", עקב עליה בשיעור של 4.5% שנרשמה במדד המחירים לצרכן בשנת 2008 (על בסיס "מדד ידוע"), לעומת עליה בשיעור של 2.8% בלבד שנרשמה אשתקד. עליה זו קווצה על ידי קיטון בפער הריבית (משיעור של 0.57% בשנת 2007 ל-0.49% בשנת הדוח), המבטא קיטון בתרומה לרווח המימוני, בסך של כ-3 מיליון ש"ח.

מגזר זה מרכז בעיקרו את פעילות הבנק בתחום גיוס הפקדונות מהציבור לטווח בינוני וארוך - בצד המקורות ואת נכסי הכיסוי להתחייבויות אלה - בצד השימושים. בשנת 2008 קטן מרכיב האשראי לציבור, מכלל נכסי הבנק המניבים במגזר זה (לא כולל מכשירים פיננסיים נגזרים), לשיעור של כ-55% - לעומת 64% אשתקד, עקב ירידה בשיעור של כ-6% בהיקף הממוצע של האשראי לציבור, ועליה בשיעור של כ-59% ביתרה הממוצעת של ההשקעות בניירות ערך.

כאמור, הסתכם פער הריבית במגזר בשיעור של 0.49%, לעומת 0.57% בשנה הקודמת. הירידה בפער הריבית מוסברת, בין היתר, בהפסד בסך של כ-8 מיליון ש"ח שנרשם בשנת 2008 בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים - הנובעים מאי הקבלה בין השיטה לחישוב שווים של נכסי הבסיס בגין עסקאות אלו (הנמדדים על "בסיס צבירה"), לפי השיטה לחישוב שווים של המכשירים הנגזרים ששימשו לכסוי נכסי הבסיס (הנמדדים על "בסיס השווי ההוגן"). נפח הפעילות במגזר עלה בשנת 2008 בשיעור של כ-8.3%, לעומת השנה הקודמת, בעיקר עקב הסטת שימושים לסעיף "ניירות ערך" במסגרת ניהול סיכוני השוק והנזילות של הבנק.

מגזר המט"ח וצמוד המט"ח - היקף הנכסים במגזר זה היווה בממוצע כ-22% מכלל נכסי הבנק בשנת 2008, לעומת 25% אשתקד. תרומתו לרווחי הבנק מפעילות מימון הסתכמה ב-58 מיליון ש"ח, לעומת 66 מיליון ש"ח אשתקד, המהווים כ-9% מכלל הרווח מפעילות מימון. היקף הפעילות הממוצע במגזר זה ירד בשיעור של כ-6% לעומת השנה הקודמת, ונובע בעיקר מקטון בשיעור של כ-7% בפעילות במכשירים נגזרים וירידה בשיעור של 10% בהיקף הממוצע של האשראי. בשנת 2008 קטן מרכיב האשראי לציבור, מכלל נכסי הבנק המניבים במגזר זה (לא כולל מכשירים פיננסיים נגזרים) לשיעור של כ-51% לעומת כ-54% אשתקד.

פער הריבית במגזר בשנת 2008 הסתכם בשיעור של 1.28%, לעומת 1.35% אשתקד. הקטון ברווח מפעילות מימון במגזר זה, מוסבר, הן על ידי הירידה בנפח הפעילות, כאמור - והן על ידי הירידה בפער הריבית, שנבעה משינוי בתמהיל השימושים במגזר זה: ירידה במשקל האשראי - ועליה במשקל השימושים הנזילים (הנושאים תשואה נמוכה יותר).

העמלות מעסקי מימון הסתכמו בסך כ-20 מיליון ש"ח, לעומת 18 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - המהווה עליה בשיעור של 11.1%.

הכנסות מימון אחרות, נטו - כוללות בעיקר הכנסות ממימוש ניירות ערך, רווחים והפסדים מהתאמות לשווי הוגן של ניירות ערך, הקטנת הפרשות לריבית על חובות מסופקים, ותוצאות הפעילות של הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים שלא במסגרת ניהול מערך הנכסים וההתחייבויות. ההכנסות נטו מסעיף זה הסתכמו בסך של כ-40 מיליון ש"ח, לעומת 55 מיליון ש"ח אשתקד. הירידה בסעיף זה מוסברת בעיקר על ידי הפסדים בסך של 22 מיליון ש"ח שנזקפו לדוח הרווח והפסד בגין התאמות לשווי הוגן של אגרות חוב מסוימות - שסווגו כהפסדים בעלי אופי "שונה מזמני". ההפסדים הנ"ל קוזזו על ידי גידול בסך של 6 מיליון ש"ח, בגביית ריבית מחובות בעייתיים.

פער הריבית הכולל בשנת 2008, בהתחשב בהכנסות ממכשירים פיננסיים נגזרים, שיוחסו למגזרי ההצמדה השונים, הסתכם ב-2.82%, לעומת 2.78% אשתקד. פער הריבית הכולל (ללא עסקאות במכשירים נגזרים) הסתכם ב-3.58% לעומת 3.26% אשתקד.

היחס בין הרווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים לבין היתרה הממוצעת של הנכסים הכספיים הסתכם בשנת 2008 בשיעור של 3.29%, בדומה לאשתקד.

* סווג מחדש

להלן נתונים לגבי התפלגות הרווח מפעולות מימון - בחתך מגזרי פעילות:

	2007	2008	
שיעור השינוי	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
אחוזים			
9.9	161	177	משקי בית
6.4	171	182	עסקים קטנים
16.4	116	135	בנקאות מסחרית
9.2	98	107	בנקאות עסקית
(2.0)	49	48	בנקאות פרטית
(23.8)	42	32	ניהול פיננסי
6.9	637	681	סך הכל הכנסות מימון

ההפרשה לחובות מסופקים הסתכמה בשנת 2008 ב-123 מיליון ש"ח, לעומת הפרשה בסך של 97 מיליון ש"ח אשתקד, עליה בשיעור של 26.8%. בשנת 2008 הוותה ההוצאה על חובות מסופקים 18.1% מהרווח מפעולות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים, לעומת 15.2% מרווח זה בשנה הקודמת, ושיעורה מסך האשראי לציבור הגיע לכ-0.86%, לעומת 0.74% אשתקד.

(1) הפרשה ספציפית:

ההוצאה להפרשה הספציפית הסתכמה בשנת 2008 ב-128 מיליון ש"ח, לעומת הפרשה בסך 103 מיליון ש"ח בשנה הקודמת. העליה בהפרשות לחובות מסופקים נובעת, בעיקר, מגידול בגין מספר מצומצם של לווים שחלה הרעה במצבם העסקי, לרבות גידול בהפרשות בשל לקוח גדול בענף הבניה שנקלע לקשיים כספיים - בעקבות הסכם פשרה שנחתם בשנת 2008 בין הבנק לבין המנהל המיוחד שמונה לעסקיו של אותו לקוח.

(2) הפרשה נוספת וכללית:

בשנת 2008 נרשמה ירידה בהפרשה הנוספת והכללית בסך של כ-5 מיליון ש"ח, לעומת ירידה בסך 6 מיליון ש"ח אשתקד. ההפרשה הנוספת והכללית לחובות מסופקים נקבעה בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים, שביסודן עומדת הדרישה לבצע הפרשות לא ספציפיות לפי מאפייני סיכון.

יתרת ההפרשה הנוספת והכללית לחובות מסופקים, ליום 31 בדצמבר 2008, הסתכמה לסך של 65 מיליון ש"ח - ירידה בשיעור של כ-7.1% ביחס לנתון שנרשם ביום 31.12.2007, ושיעורה מסיכון האשראי הכולל לציבור בסוף שנת הדוח הגיע לכ-0.29%, לעומת 0.35% אשתקד.

להלן נתונים לגבי התפלגות ההפרשה לחובות מסופקים - בחתך מגזרי פעילות:

	2007	2008	
שיעור השינוי	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
אחוזים			
45.8	24	35	משקי בית
(4.3)	23	22	עסקים קטנים
38.1	21	29	בנקאות מסחרית
27.6	29	37	בנקאות עסקית
26.8	97	123	

ההכנסות התפעוליות והאחרות ירדו בשנת 2008 בשיעור של 3.8% והסתכמו ב-331 מיליון ש"ח, המהווים כ-48.6% מרווחי הבנק מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים (לעומת 54.0% בשנת 2007) ו-87.3% מהוצאות השכר (לעומת 90.3% בשנת 2007).

מחד, נרשמה עליה בשיעור של 10.2% בהכנסות מעמלות תפעוליות לסך של 312 מיליון ש"ח, בעיקר עקב גידול בסך של 14 מיליון ש"ח בהכנסות מעמלות בגין "שרותי מערך התשלומים".

שיעור העמלות התפעוליות ביחס לתשלומי השכר הסתכם בשנת 2008 בכ-82.5% לעומת כ-74.8% אשתקד (השיעור הנמוך אשתקד נובע, בעיקר, מהפרשה בסך 23 מיליון ש"ח ל"תכנית פרישה מרצון" שנרשמה אשתקד).

מאידך, נרשמה ירידה בשיעור של 68.9% בהכנסות האחרות לסך של 19 מיליון ש"ח, לעומת 61 מיליון ש"ח אשתקד - הן עקב קיטון בסך של כ-10 מיליון ש"ח בהכנסות מדיבידנד שהתקבלו מחברת "בזק" - (בגין זכויותיו של הבנק במניות החברה - הנובעת מאשראי שנתן הבנק בעבר ללקוח בעייתי - לרכישת מניות החברה), והן מקיטון בסך של 26 מיליון ש"ח בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל שזקף הבנק אשתקד (קודם למכירת פעילות קופות הגמל בסוף שנת 2007).

לפרטים נוספים בקשר להוראות החקיקה החדשות בנושא "העמלות הבנקאיות" שנכנסו לתוקף ביום 1 ביולי 2008 והשלכותיהן על הכנסותיו התפעוליות של הבנק במחצית השניה של שנת 2008 - ראה פרק 19 א' להלן.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2008 ב-657 מיליון ש"ח לעומת 623 מיליון ש"ח אשתקד, גידול בשיעור של 5.5%.

הגידול בהוצאות התפעוליות נובע, מעליה בשיעור 16.9% בהוצאות האחרות, בעיקר עקב גידול בהוצאות משפטיות והוצאות בגין שירותים מקצועיים אחרים. מאידך, נרשמה בשנת 2008 ירידה בשיעור של 0.8% בסעיף "משכורות והוצאות נלוות", הנובעת מהפרשות מוגדלות לפיצויי פרישה בסך 23 מיליון ש"ח שנרשמו אשתקד בגין תכנית לפרישה מרצון (שיושמה ברובה במהלך שנת 2008), ומירידה במענקי שכר לעובדים. בנטרול השפעת מענקי השכר, ההפרשות בשל התכנית לפרישה מרצון, כאמור, והירידה ברווחי היעודה לפיצויים - עלו הוצאות השכר בבנק בשיעור של כ-9%.

שיעור הכיסוי של ההוצאות התפעוליות ואחרות על ידי ההכנסות התפעוליות ואחרות (להלן: שיעור ה"כסוי התפעולי"), הסתכם בכ-50.4%, לעומת 55.2% אשתקד.

ההפרשה למס על הרווח מפעולות רגילות הסתכמה בשנת 2008 ב-87 מיליון ש"ח, לעומת 95 מיליון ש"ח אשתקד. שיעור ההפרשה למס מהרווח לפני מס הסתכם בכ-37.5%, לעומת 36.4% אשתקד.

מחד, נרשמה ירידה בשיעור של 1.7% נקודות האחוז בשיעור המס הסטטוטורי החל על הבנק, שקוזזה בעליה בסך של כ-9 מיליון ש"ח בהפרשות למסים בגין מרכיב ה"ניכוי בשל אינפלציה" שנרשם בתקופה המקבילה אשתקד (קודם לביטולו של "חוק התאומים" בשנת 2008). לפרטים נוספים בקשר לחקיקה בנושא: "מסים על הכנסה" והשלכותיה על ההפרשות ותשלומי המסים של הבנק - ראה פרק 19 ב' להלן.

5. מצב האמצעים ההוניים

ההון העצמי של הבנק ליום 31.12.2008 הסתכם ב-1,479 מיליון ש"ח לעומת 1,363 מיליון ש"ח ליום 31.12.2007, עליה בשיעור 8.5%. הגידול בהון העצמי נובע מהרווח השוטף בשנת 2008, וקוזז בירידה בסך של 32 מיליון ש"ח בערכה של הקרן ההונית מ"התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" הכלולה בהון העצמי. הסכומים הכלולים בקרן זו מהווים את ההפרש, נטו, שבין שוויים ההוגן (הנקבע על פי רמת התשואות לפדיון בשוק) של ניירות ערך "זמינים למכירה" - לבין עלותם המופחתת של ניירות אלו (המבוססת על תשואת ניירות הערך במועד רכישתם).

בשנת הדוח נרשמו ירידות חדות בשווי ההוגן של ניירות הערך ה"זמינים למכירה" הכלולים בתיק ניירות הערך של הבנק. הירידה בשווי ההוגן, כאמור - נובעת מהמשבר הפיננסי העולמי שהחל להתפתח במחצית השנייה של שנת 2007 והחריף במהלך שנת 2008. בעקבות החשש שמשבר זה יתפתח למשבר ריאלי - נרשמו ירידות שערים חדות בשוקי ההון בעולם ובארץ.

על פי הוראות בנק ישראל וכללי חשבונאות מקובלים - יש לזקוף ל"קרן ההון" את הירידה בשווי ההוגן של "ניירות ערך זמינים למכירה" - כל עוד הפסדים אלו הינם בעלי אופי "זמני".

לפרטים נוספים בדבר הערכת השווי ההוגן של ניירות הערך הזמינים למכירה - והאבחנה בין הפסדים בעלי "אופי זמני" לאלו שהינם בעלי "אופי שונה מזמני" - ראה פרקים 8' ו-10' א' להלן.

יחס ההון העצמי לסך המאזן ליום 31.12.2008 הסתכם ב-7.3%, לעומת 7.2% ביום 31.12.2007.

יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 31.12.2008 הסתכם בשיעור של 12.7%, לעומת 13.2% בסוף שנת 2007. יחס זה גבוה מהשיעור המינימלי - 9% שנקבע על ידי בנק ישראל.

הירידה שנרשמה ביחס הלימות ההון נובעת בעיקר מההפחתה התקופתית במשקלם של כתבי ההתחייבות הנדחים הכלולים בהון המשני ומגידול בשיעור של 8.3% בהיקף נכסי הסיכון (בעיקר עקב עליה בשיעור של 10.0% בהיקף האשראי). ירידה זו קוזזה בגידול בשיעור של 11.0% בהיקף ההון הראשוני - בעיקר עקב הרווח שרשם הבנק בשנת 2008.

יחס ההון ה"ראשוני" לרכיבי סיכון (כהגדרתו בהוראות בנק ישראל) ליום 31.12.2008 מסתכם ב-10.1%, לעומת 9.9% ביום 31.12.2007. לתאריך המאזן מהווים כתבי ההתחייבות הנדחים (שניתן להכיר בהם כ"הון משני") - 23.1% מ"ההון הראשוני" של הבנק (כהגדרתו בהוראות בנק ישראל) - לעומת 31.3% ביום 31.12.2007 - ולעומת יחס מכסימלי בשיעור של 50% המותר על פי הוראות בנק ישראל.

כתבי ההתחייבות הנ"ל דורגו על ידי חברת "Standard & Poor" - מעלות, (להלן: "חברת הדירוג") בדרוג "A+" (נמוך בדרגה אחת מדרוג המנפיק של הבנק) - בהתאם למתודולוגיה של חברת הדירוג הבינלאומית "Standard & Poor" - שאומצה על ידי "חברת הדירוג" במהלך שנת 2008 (ראה גם פרק 6 להלן).

יצוין בהקשר זה, כי על פי החלטת הדירקטוריון - על הבנק לשמר יחס הלימות הון שלא יפחת מ-12%.

6. התפתחויות בנכסים ובהתחייבויות

להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
שיעור השינוי	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
%			
8.1	18,860	20,384	סך כל המאזן
25.8	2,699	3,396	מזומנים ופקדונות בבנקים
(19.4)	2,604	2,098	ניירות ערך
10.0	13,027	14,326	אשראי לציבור
8.3	15,736	17,037	פקדונות הציבור
24.9	342	427	פקדונות מבנקים
(12.8)	729	636	כתבי התחייבות נדחים

מזומנים ופקדונות בבנקים

	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
שיעור השינוי	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
%			
56.3	1,180	1,845	שקל לא צמוד
(9.7)	403	364	שקל צמוד מדד
6.4	1,116	1,187	מטבע חוץ
25.8	2,699	3,396	סך הכל

היתרות במגזר הלא צמוד כוללות בעיקר הפקדות בבנק ישראל לצרכי עמידה בהוראות הנזילות והפקדת עודפי מקורות במרכזי בנק ישראל. במגזר הצמוד למדד היתרה כוללת בעיקר הפקדות בתאגידים בנקאיים מיוחדים. במגזר המט"ח היתרה כוללת בעיקר הפקדות בבנק ישראל ובבנקים בחו"ל.

הירידה בפקדונות בבנקים במגזר "שקל צמוד מדד", מוסברת בעיקר, בפרעונות שוטפים של פקדונות שהופקדו בעבר בתאגידים בנקאיים מיוחדים. הגידול בפקדונות במגזר ה"לא צמוד", מוסבר בעיקר, בהסטת שימושים מסעיף "ניירות ערך" לסעיף "פקדונות בבנקים", בעקבות מימושים של השקעות בניירות ערך, שבוצעו על רקע ירידת הריבית בשוק.

ניירות ערך

שיעור השינוי	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(19.1)	2,520	2,038	ניירות ערך זמינים למכירה
(28.6)	84	60	ניירות ערך למסחר
(19.4)	2,604	2,098	סך הכל

תיק ניירות ערך הזמין למכירה מוצג לפי השווי ההוגן. ליום 31.12.2008, נרשם פער שלילי בין השווי ההוגן של תיק ניירות הערך הזמינים למכירה - לבין עלותו המופחתת של תיק זה בסך של כ-25 מיליון ש"ח (לעומת פער חיובי בסך 24 מיליון ש"ח ביום 31.12.2007). סכום זה, בניכוי השפעת המס, הקטין את ההון העצמי של הבנק למועד הדוח בסך של כ-15 מיליון ש"ח.

תיק זה, בו כלולים מרבית ניירות הערך של הבנק, כולל את השקעת הבנק כנגד פקדונות הציבור וההון הפעיל. בשנת 2008 השאיל הבנק ניירות ערך, לציבור - בסך של 36 מיליון ש"ח. יתרת ניירות הערך שהושאלו ללקוחות המוצגת בדוחות הכספיים בסעיף "אשראי לציבור", הסתכמה ליום 31 בדצמבר 2008, בסך של 72 מיליון ש"ח. לפרטים נוספים על הגורמים לירידה בשווי ההוגן של תיק ניירות הערך הזמינים למכירה - ראה פרק 10'א' להלן.

תיק ניירות הערך למסחר מנוהל על ידי הבנק, בהתאם להנחיות ועדת הנוסטרו המצומצמת מרבית הפעילות במסגרת זו התמקדה במסחר באגרות חוב ממשלתיות, ואגרות חוב "קונצרניות" הנסחרות בחו"ל (ומנוהלות על ידי חברת מרכנתיל גולדהר - ניהול השקעות גלובלי בע"מ) תוך ניצול שינויים ברמות המחירים ששררו בשווקים אלה.

היתרה הממוצעת של התיק למסחר בשנת 2008 הסתכמה בכ-83 מיליון ש"ח (לעומת 162 מיליון ש"ח אשתקד), ומהווה כ-19% מהמסגרת שאושרה על ידי הדירקטוריון.

אשראי לציבור

שיעור השינוי	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
13.4	9,135	10,357	שקל לא צמוד
3.5	2,356	2,438	שקל צמוד מדד
(0.3)	1,536	1,531	מטבע חוץ כולל צמוד מט"ח
10.0	13,027	14,326	סך הכל

יתרת האשראי לציבור עלתה בשיעור של 10.0%, לעומת 3.5% אשתקד. הגידול באשראי השקלי הלא צמוד, מחד והירידה באשראי במטבע חוץ, מאידך - מוסברים בחלקם על ידי תהליכים מוניטריים ושינויים במחירי השוק שהתרחשו בשנת 2008, במסגרתם נרשמה התחזקות בשער החליפין של השקל לעומת הדולר בשיעור של כ-1.1%. הגידול באשראי הלא צמוד בשנת 2008 מוסבר, בעיקר, בעליה באטרקטיביות של מגזר זה, על רקע הפחתות הריבית שבוצעו על ידי בנק ישראל במגזר זה במחצית השניה של השנה. העליה באשראי במגזר הצמוד למדד, מוסברת בין היתר בעליה בשיעור של 4.5% שנרשמה במדד המחירים לצרכן בשנת 2008 (על בסיס מדד "ידוע").

להלן טבלה המפרטת התפלגות סיכון האשראי הכולל* לפי ענפי משק:

31 בדצמבר 2007		31 בדצמבר 2008		
מיליוני ש"ח	%	מיליוני ש"ח	%	
4,179	20.8**	5,248	23.7**	בינוי ונדל"ן
3,333	16.6	3,895	17.6	אנשים פרטיים
3,498	17.4	3,411	15.4	תעשייה
2,713	13.5	3,055	13.8	מסחר
1,854	9.2	1,699	7.7	שירותים עסקיים אחרים
1,033	5.2	1,344	6.1	שירותים פיננסיים
971	4.8	955	4.3	תחבורה ואחסנה
2,517	12.5	2,519	11.4	אחרים (פחות מ-5%)
20,098	100.0	22,126	100.0	סך הכל

* אשראי - לרבות סיכון אשראי חוץ מאזני.

** שיעור האשראי לבינוי ונדל"ן מכלל האשראי בבנק, על פי הוראות המפקח על הבנקים בנושא "ריכוזיות אשראי ענפית" מסתכם ליום 31.12.2008 כ-17.2% (-31.12.2007 16.7%).

להלן נתונים לגבי התפתחות האשראי לציבור - בחתך של מגזרי פעילות:

שיעור השינוי	31.12.2007	31.12.2008	
%	מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	
13.9	2,553	2,909	משקי בית
3.0	2,473	2,548	עסקים קטנים
8.0	3,500	3,779	בנקאות מסחרית
13.3	4,381	4,966	בנקאות עסקית
3.3	120	124	בנקאות פרטית
10.0	13,027	14,326	סך הכל

פקדונות הציבור

	31 בדצמבר 2007			31 בדצמבר 2008			
שיעור השינוי	לפי דרישה לזמן קצוב* סה"כ			לפי דרישה לזמן קצוב* סה"כ			
%	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
8.7	10,540	8,979	1,561	11,458	10,017	1,441	שקל לא צמוד
12.1	2,472	2,472	-	2,770	2,770	-	שקל צמוד מדד
(8.5)	188	188	-	172	172	-	שקל צמוד מט"ח
3.9	2,536	2,071	465	2,637	1,958	679	מט"ח
8.3	15,736	13,710	2,026	17,037	14,917	2,120	סה"כ

* לרבות תכניות חסכון

פקדונות הציבור במגזר הלא צמוד עלו בשיעור של 8.7% - מסך של 10,540 מיליוני ש"ח בסוף שנת 2007, לסך של 11,458 מיליוני ש"ח בסוף שנת 2008. הגידול בהיקף הפקדונות נובע מהאטרקטיביות הגבוהה יחסית של אפיק חסכון זה, בהיותו אפיק השקעה נזיל יחסית.

פקדונות הציבור הצמודים למדד המהווים ברובם מקור למתן אשראי, בעיקר בתחום המשכנתאות ועבור החטיבה העסקית, עלו בשנת 2008 בשיעור של 12.1%, הן עקב העליה בשיעור של 4.5% שנרשמה במדד המחירים לצרכן בשנת 2008 (על בסיס "ידוע"), והן עקב הסטת כספים משוק ההון לפקדונות בנקאיים (על רקע המשבר שנרשם בשוק ההון בשנת 2008).

הפקדונות במגזר המט"ח עלו בשיעור של כ-3.9%, הן עקב המשבר בשוק ההון (שלווה בהסטת כספים לפקדונות הבנקאיים) - והן עקב נטיית הציבור להיצמד ל"עוגן מוניטרי", בעקבות התרחבות המשבר הכלכלי העולמי.

להלן נתונים לגבי התפתחות פקדונות הציבור, בחתך מגזרי פעילות:

שיעור השינוי	31.12.2007	31.12.2008	
%	מיליון ש"ח	מיליון ש"ח	
7.1	3,978	4,259	משקי בית
9.2	1,441	1,574	עסקים קטנים
37.6	1,686	2,320	בנקאות מסחריות
(9.5)	1,749	1,583	בנקאות עסקית
6.1	6,882	7,301	בנקאות פרטית
8.3	15,736	17,037	סך הכל

כתבי התחייבות נדחים

	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
שיעור השינוי	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
%			
(5.2)	671	636	שקל צמוד מדד
(100.0)	58	-	מטבע חוץ
(12.8)	729	636	סך הכל

כתבי ההתחייבות של הבנק כוללים כתבי התחייבות בסך 261 מיליוני ש"ח שהונפקו על ידי חברת מרכנתיל הנפקות בע"מ (חברה בבעלות מלאה של הבנק). כתבי ההתחייבות הנ"ל דורגו על ידי חברת "מעלות" בדרוג "A+" (זהו לדרוג שנקבע לסדרות אחרות של כתבי התחייבות נדחים שהונפקו על ידי הבנק בעבר). בתקופת הדוח לא גייס הבנק כתבי התחייבות נדחים - על רקע הקפאון שהשתרר בשוק ההון עקב המשבר הפיננסי העולמי (שאינו מאפשר הנפקת ניירות ערך בתשואות סבירות), ומכיוון שלאור יחס הלימות ההון הגבוה של הבנק - לא נזקק הבנק לגיוס כתבי התחייבות נדחים (בתנאים ששררו בשוק ההון במחצית השניה של שנת 2008). ביום 26 ביוני 2008 הודיעה "Standard & Poor - מעלות", (המשמשת כחברה המדרגת של הבנק), על שינוי במתודולוגיית הדרוג שלה (תוך התאמתה למתודולוגיית חברת הדרוג העולמית S&P), לפיו יופחת דרוגם של כל כתבי ההתחייבות הנדחים שהונפקו על ידי הבנקים בישראל - בדרגה אחת - מתחת לדרוג שניתן לבנק שהנפיק אותם. לפיכך, הופחת גם דרוג כתבי ההתחייבות שהוענקו על ידי הבנק לדרגות "A+". דרוג יתר ההתחייבויות של הבנק נותר בדרגת "AA-".

כתבי ההתחייבות הנדחים ליום 31.12.2008 מהווים - 23.1% מ"הון הראשוני" של הבנק כהגדרתו בהוראות בנק ישראל לעומת 31.3% ביום 31.12.2007. שיעור זה נמוך מהשיעור המכסימלי המותר על פי הוראות אלו (50%).

סעיפים חוץ מאזניים

להלן התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
שיעור השינוי	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
%			
(51.7)	151	73	אשראי תעודות ⁽¹⁾
14.0	265	302	ערבויות להבטחת אשראי
12.0	569	637	ערבויות לרוכשי דירות ⁽²⁾
20.8	554	669	ערבויות והתחייבויות אחרות

(1) הירידה בסעיף "אשראי תעודות" נובעת, בין היתר, מההאטה שנרשמה בפעילות הכלכלית במשק.

(2) הגידול בסעיף "ערבויות לרוכשי דירות" נובע מהתרחבות הפעילות במגזר "ליווי בניה" - במהלך שנת 2008.

7. תאור עסקי הבנק בחתך מגזרי פעילות

בפרק זה מתוארת ההתפתחות העסקית של הבנק, בחתך מגזרי פעילות.

להלן ריכוז הנתונים לגבי התפתחות הרווח הנקי מפעולות רגילות של הבנק בחתך מגזרי פעילות לשנת 2008, בהשוואה לאשתקד:

שינוי	2007	2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(2)	20	18	משקי בית
3	45	48	עסקים קטנים
5	33	38	בנקאות מסחרית
2	20	22	בנקאות עסקית
-	19	19	בנקאות פרטית
(26)	29	3	ניהול פיננסי
(18)	166	148	סך הכל

(1) כללי

מדידת תוצאות הבנק, בחתך מגזרי פעילות - נערכה על פי "קובץ שאלות ותשובות" שפרסם הפיקוח על הבנקים בשנים 2004 ו-2005, הכולל הנחיות מפורטות לגבי מגזרי הפעילות שיש לכלול בדווחים הכספיים של התאגידים הבנקאיים המסחריים.

יצוין כי מאחר שהמבנה הארגוני של הבנק אינו חופף במלואו למגזרי הפעילות המדווחים, מבוססים חלק מהנתונים, בשלב זה, על הנחות ואומדנים שונים (בעיקר בנושא הקצאת עלויות). בעתיד, לאחר שהמידע המופק מהמערכת יילמד וינותח לאורך זמן, ייתכן שיחולו שינויים בהנחות ובאומדנים הנ"ל.

(2) מתודולוגיה

להלן תמצית מידע לגבי המתודולוגיה לפיה נזקפו ההכנסות וההוצאות למגזרי הפעילות השונים:

רווח מפעילות מימון - לכל מגזר פעילות נזקף מרווח מ"פעילות מימון" המהווה סיכום של המרכיבים הבאים:

- ההפרש שבין הכנסות הריבית ששוויו למגזר (בפעילות אשראי), לבין עלות הריבית המחושבת על פי "מחיר מעבר".
- ההפרש שבין עלות הריבית (בפעילות פקדונות), לבין הכנסות הריבית בגין אותם פקדונות, המחושבות על פי "מחיר מעבר".

"מחיר המעבר" נקבע בהתבסס על מחירי ציטוט פקדונות בשוק המוסדי, והוא מהווה בקירוב את העלות השולית של גיוס פקדונות בבנק.

על פי מתודולוגיה זו, בה מותאם מחיר מעבר ספציפי לכל מוצר אשראי או פקדון, בכל אחד ממגזרי ההצמדה - מגזרי הפעילות אינם נושאים בסיכונים שוק אלא בסיכון אשראי בלבד.

רווחים או הפסדים מפעילות מימון הנובעים משינוי בתנאי השוק, נזקפים למרכז ניהול הנכסים וההתחייבויות (ננ"ה), שאליו נזקפות גם ההכנסות מניהול ההון הפעיל של הבנק. רווחים או הפסדים אלו מוצגים במגזר: "ניהול פיננסי".

ההפרשה לחובות מסופקים - נזקפת למגזרי הפעילות השונים, בהתאם לשייך הלקוח שבגינו נערכה ההפרשה.

הכנסות תפעוליות - עמלות והכנסות תפעוליות אחרות נזקפות למגזרי הפעילות השונים, בהתאם לשייך הלקוח שבגינו נזקפה ההכנסה.

הוצאות תפעוליות - הוצאות ישירות הניתנות לזיהוי, נזקפו למגזר הפעילות המתאים. הוצאות עקיפות או הוצאות ישירות שאינן ניתנות לשייך מדויק - סווגו למגזרי הפעילות השונים, בהתבסס על אומדנים והערכות שנערכו ביחידות הבנק השונות.

(3) להלן תאור מפורט של מגזרי הפעילות:

א. מגזר משקי הבית

במסגרת מגזר זה מספק הבנק מגוון שרותי בנקאות ומוצרים פיננסיים, לרבות שרותי בתחום שוק ההון ובתחום ההלוואות לדיור - ללקוחות הפרטיים המתאפיינים בפעילות של משקי בית. שרותים אלו מסופקים ללקוחות המגזר באמצעות מערך הסניפים של הבנק המונה 71 סניפים בפריסה ארצית ומאורגנים, בחלוקה גיאוגרפית, בחמישה אזורים.

מרבית לקוחות הבנק המשתייכים למגזר זה, מקבלים מהבנק שרותי בנקאות באמצעות סניפים המשתייכים ארגונית לאזורי "עכו" ו"נצרת" (28 סניפים). סניפים אלו ממוקמים במקומות יישוב שבהם יש רוב מוחלט לאוכלוסיה ה"לא יהודית". הכנסות הבנק מהלקוחות המשתייכים למגזר זה ומקבלים שרותי בנקאות באזורים אלו הסתכמו בשנת 2008 בסך של 137 מיליון ש"ח, המהווים 47% מכלל הכנסות הבנק ממגזר "משקי בית".

הבנק רואה במגזר הקמעונאי יעד מרכזי בהתפתחותו העסקית של הבנק ושוקד על הגדלת פריסת הסניפים במגזר זה ושיפור השירות ללקוחות המגזר. במסגרת זו פתח הבנק במהלך הרבעון הרביעי סניף נוסף - באזור בעל פוטנציאל גבוה למתן שרותי בנקאות למגזר זה.

המוצרים הבנקאיים והשרותים אותם מספק הבנק ללקוחות המגזר כוללים, בין היתר: ניהול חשבון עו"ש, מוצרי אשראי - לרבות הלוואות לדיור, מוצרי השקעה לרבות פקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, קרנות נאמנות והשקעה בניירות ערך.

מגבלות חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות, הנחיות והוראות המוטלים על המערכת הבנקאית על ידי גופי חקיקה ופיקוח, לרבות הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון, הביטוח והחסכון והממונה על ההגבלים העסקיים.

- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות - ראה פרק 19'א' להלן.
- באשר להשלכות ה"רפורמה בשוק ההון" ראה פרק 14 להלן.
- באשר להשלכות האפשרויות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 22'א' להלן.

א. מגזר משקי הבית (המשך)

התפתחויות בשווקים של המגזר

בשנת 2008 ניתן להצביע על ההתפתחויות הבאות:

- המשך תהליך, שנמשך מספר שנים, במסגרתו מאמצים לקוחות המגזר שימוש בכלים טכנולוגיים מודרניים, כגון: אינטרנט, תשלומים בהוראות קבע באמצעות מסלקת הבנקים וכו'.
- הערכות גופים פיננסיים שונים (בעיקר חברות ביטוח וחברות כרטיסי האשראי) למתן שירותים פיננסיים שונים ללקוחות המגזר (בעיקר שרותי אשראי), כתחליף לשירותים שסופקו עד כה, בעיקר, על ידי המערכת הבנקאית.
- בתחילת שנת 2008 הושק על ידי מרבית החברות לניהול קרנות נאמנות מוצר חדש: "קרן נאמנות כספית", על פי היתר שניתן למוצר זה על ידי משרד האוצר. הקרנות הכספיות משקיעות את הכספים שהופקדו בהן בפקדונות ואגרות חוב נזילים, שהתשואה הגלומה בהם - מתחרה בשיעורי הריבית שנושאים הפקדונות הבנקאיים. לאור האמור לעיל - החריפה בשנת 2008 התחרות בתחום הפקדונות הבנקאיים, תוך העלאת עלות הגיוס.
- ההאטה שנרשמה במשק ברבע האחרון של שנת 2008, השפיעה על מצבם הכלכלי ופגעה בפעילות הבנקאית של לקוחות המגזר. לאור התפתחויות אלו הועלתה פרמיית הסיכון בתחום האשראי, המיוחסת ללקוחות המגזר. לפרטים נוספים בדבר התפתחות המשבר הפיננסי והריאלי - ראה פרק 10'א' להלן.

שינויים טכנולוגיים מהותיים

בשנת 2008 לא חלו שינויים טכנולוגיים מהותיים במגזר זה.

יצוין עם זאת, כי לקוחות מגזר "משקי הבית" נמצאים בשנים האחרונות בתהליך רציף של אימוץ טכנולוגיות מתקדמות במסגרת ערוצי הבנקאות הישירה ובהן: שימוש באינטרנט ובטלפון.

מחסומי כניסה ויציאה עיקריים

השרותים אותם מספק הבנק ללקוחות המגזר רבים ומגוונים וכוללים: שרותי ניהול חשבון עובר ושכ, שרותים בתחום האשראי, שרותים בתחום הפקדונות, שרותים בתחום שוק ההון ושרותים פיננסיים (כרטיס אשראי, הוראות קבע, וכו'). שרותים אלו מעוגנים במערכת מורכבת של חוזים, הסכמים וכללי התנהגות שנקבעו בין הבנק ללקוחותיו.

הקושי הטכני שעולה, כאשר נדרש לערוך שינויים במערכת הסכמים זו, עלול להוות חסם בפני לקוח המשתייך למגזר משקי הבית, ושוקל להעתיק את פעילותו לבנק אחר.

במטרה לפשט את תהליך המעבר מבנק אחד למשנהו - פרסם המפקח על הבנקים ביום 14 ביולי 2005 - תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 432 - לפיו מוטלת על תאגיד בנקאי חובה לספק מידע ללקוח, השוקל להעתיק את פעילותו לבנק אחר, ולבצע עבורו שורת פעולות, בתקופה קצרה וקצובה.

א. מגזר משקי הבית (המשך)

מוצרים חדשים

המוצרים והשרותים אותם מציע הבנק ללקוחות המגזר דומים לאלו שמציעים גם יתר הבנקים במערכת הבנקאית.

בשנת 2008 הושם בבנק דגש על העמקת הפעילות עם לקוחות המגזר בתחום הפקדונות. במסגרת זו השיק הבנק בתקופת הדוח מספר מוצרי פסיבה חדשים הכוללים מסלולי הפקדות ארוכי טווח במגזר השקלי ובמגזר הצמוד המציעים ריביות בשיעורים עולים ככל שתקופת הפקדון ארוכה יותר.

בתחילת שנת 2008 הושק על ידי חברת מרכנתיל ניהול קרנות נאמנות בע"מ (חברה בבעלות מלאה של הבנק) מוצר חדש: "קרן נאמנות כספית" המשקיעה את הכספים שהופקדו בה בפקדונות ואגרות חוב נזילים. מוצר זה מהווה תחליף לפקדונות הבנקאיים והגדיל את התחרות בתחום המקורות במערכת הבנקאית.

במחצית השניה של שנת 2008 השיק הבנק שרות חדש ללקוחות המגזר - "ייעוץ פנסיוני" לאחר שהתקבל הרשיון לעסוק בשרות זה מהממונה על שוק ההון הביטוח והחסכון במשרד האוצר ביום 12.6.2008.

השקת השרות כרוכה בהשקעות רבות בתשתיות (לרבות: מערכות מידע), הכשרת כח אדם מתאים, והעלאת מודעות קהל הלקוחות לשרות זה. מכיוון שהפעילות בתחום זה נמצאת בשלביה הראשונים - לא רשם הבנק בשנת 2008 הכנסות משמעותיות מממן השרות. לפרטים נוספים על הערכות הבנק בתחום זה - ראה פרק 14 להלן.

תחרות

מגזר זה מהווה את אחד המגזרים המרכזיים בבנק ולפיכך מהווה יעד מרכזי בהתפתחותו העסקית של הבנק. מגזר זה מתאפיין בסיכון נמוך יחסית, עקב הפיזור הרחב של האשראי בין לקוחותיו ולכן הוא מהווה יעד מועדף להתרחבות של יתר הבנקים במערכת (לרבות הבנקים הגדולים והבינוניים), למרות התשומות הגבוהות יחסית הנדרשות לתפעול. לפיכך, קיימת תחרות רבה בין כל הבנקים על פלח לקוחות זה.

במסגרת ההתמודדות מול יתר הבנקים על פלח לקוחות זה, השיק הבנק קמפיין פרסום יעודי המבליט את מחויבות הבנק למתן שירות איכותי ואישי ללקוחות המגזר.

מעבר לכך, כאמור לעיל - 28 מסניפי הבנק, נמצאים באזורי "עכו" ו"נצרת" ומרבית מלקוחותיהם (המשתייכים למגזר פעילות זה) מתגוררים ביישובים שבהם קיים רוב מוחלט לאוכלוסיה ה"לא יהודית".

בנוסף לבנק, פועלים באזורים אלה ובקרבת אוכלוסיה זו בנקים נוספים, כגון: "בנק ערבי", "בנק לאומי", "בנק הפועלים", ועוד. על פי סקרים שערך הבנק, מרבית הלקוחות המשתייכים לאוכלוסיות אלו, מקבלים את שרותיהם באמצעות שני הבנקים הגדולים ויתרת הפעילות מתחלקת בין יתר הבנקים, לרבות "בנק ערבי" והבנק.

א. מגזר משקי הבית (המשך)

תחרות (המשך)

הבנק מתחרה עם הבנקים הנ"ל על פלחי אוכלוסיה אלו, על ידי מתן שירות אישי ומסור באמצעות עובדים המעורים במנהלים ובתרבות של הלקוחות המשתייכים לפלחי אוכלוסיות אלו ומעניקים להם שירות התואם את צרכיהם היחודיים.

בנוסף, משיק הבנק מעת לעת מסעי פרסום ייחודיים הפונים ישירות לאוכלוסיות המתגוררות באזורים אלו - באמצעות אמצעי מדיה מקומיים.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה הינם לקוחות פרטיים בעלי עושר פיננסי בינוני ומטה שסממני פעילותם הפיננסית אופייניים ל"משקי בית". מאחר שהאשראי הניתן לכל אחד מלקוחות אלו - נמוך יחסית, וכלל האשראי למגזר מפוזר בין מספר רב של לקוחות - מתאפיין מגזר זה בסיכון נמוך יחסית. כאמור, מרבית מלקוחות המגזר של הבנק, המקבלים שרותי בנקאות באזורי "עכו" ו"נצרת" מתגוררים ביישובים שבהם קיים רוב מוחלט לאוכלוסיה ה"לא יהודית".

שווק והפצה

הפניה ללקוחות המגזר נעשית באמצעים מגוונים לרבות: פרסום באמצעי המדיה השונים, השקת מסעי פרסום יעודיים למגזר זה המציגים את השירות האישי המקצועי והמסור המאפיין את הבנק, כגורם מפתח להידוק הקשרים שבין הבנק לבין לקוחות המגזר. כמו כן מעודד הבנק, באמצעות מבצעים והטבות, הצטרפות פלחי לקוחות השייכים למגזר, כגון: שכירים, סטודנטים, צעירים, חיילים, יוצאי צבא וכו'. במטרה להגדיל את אוכלוסיית הלקוחות של הבנק המשתייכים למגזר זה השיק הבנק בשנת 2008 קמפיין שווקי: "מרכנתיל מקס", במסגרתו הוענקו הטבות ייחודיות ללקוחות פרטיים שכירים שהעבירו את פעילותם לבנק. בעקבות קמפיין זה עלה מספר הלקוחות השכירים בבנק בשנת 2008 בכ-6%.

בנוסף, יוזם הבנק פניות לאוכלוסיות מטרה ספציפיות השייכות למגזר כגון: עובדי חברות גדולות, עובדי מוסדות וכו'. הפניות נעשות באמצעות עובדי מערך הסניפים, פניות יזומות באמצעות מוקד טלפוני, והעברת מסרים שווקיים באמצעות אתר האינטרנט, דוור ללקוחות, שילוט ועלוני מידע המופצים במערכת הסניפים של הבנק. בפעילות שווקית זו נעזר הבנק ביועצי שווק ובמשרד פרסום.

הון אנושי

המספר הממוצע של משרות עובדי הבנק ששויכו למגזר "משקי הבית", הסתכם בשנת 2008 בכ-396 משרות - מזה כ-17 "משרות ניהול" (בשנת 2007: 384 ו-16 משרות בהתאמה).

היקף משרות העובדים המועסקים ישירות במגזר זה מסתכם כ-364 משרות ובנוסף, שויכו למגזר זה 32 משרות עקיפות (בעיקר עובדי הנהלת הבנק ואגפי מטה אחרים בבנק), שעלותן נזקפה לתוצאות הכספיות של המגזר (בשנת 2007: 358 ו-26 משרות, בהתאמה).

א. מגזר משקי הבית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזר "משקי הבית" לשנת 2008, וניתוח מרכיביו, בהשוואה לאשתקד:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008				
מגזר "משקי בית"				
החלק מכלל הבנק אחוזים	סך הכל מיליוני ש"ח	שוק ההון מיליוני ש"ח	הלוואות לדיור מיליוני ש"ח	בנקאות ופיננסים מיליוני ש"ח
				רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	121	2	88	31
	56	-	(80)	136
26.0	177	2	8	167
35.0	116	8	2	106
29.0	293	10	10	273
28.5	35	-	(3)	38
34.9	229	17	9	203
				רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מסים
12.5	29	(7)	4	32
12.6	11	(3)	2	12
12.2	18	(4)	2	20
	7.5	*	2.8	13.4
15.1	2,889	7	1,128	1,754
23.0	4,075	-	-	4,075
16.6	2,396	7	922	1,467
5.2	50	50	-	-
5.1	452	452	-	-
2.7	36	36	-	-
				רווח נקי (הפסד)
				תשואה להון (אחוזים)
				יתרה ממוצעת של נכסים
				יתרה ממוצעת של התחייבויות
				יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
				יתרה ממוצעת של נכסי קרנות נאמנות
				יתרה ממוצעת של ניירות ערך
				יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
				מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	106	-	6	100
	56	-	-	56
	15	2	2	11
	177	2	8	167

* לא רלוונטי

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

מגזר "משקי בית"

החלק מכלל הבנק	סך הכל	שוק ההון	הלוואות לדיר	בנקאות ופיננסים	
אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
					רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	96	(6)	74	28	• מחיצוניים
	65	7	(65)	123	• בין מגזרי
25.3	161	1	9	151	
34.0	117	20	1	96	הכנסות תפעוליות ואחרות
28.3	278	21	10	247	סך ההכנסות
24.7	24	-	3	21	הפרשה לחובות מסופקים
35.5	221	20	7	194	הוצאות תפעוליות ואחרות
					רווח מפעולות רגילות לפני מסים
12.6	33	1	-	32	
13.7	13	-	-	13	הפרשה למסים
					רווח מפעולות רגילות אחרי מס
12.0	20	1	-	19	
39.6	19	19	-	-	רווח מפעולות בלתי רגילות
18.2	39	20	-	19	רווח נקי
	17.9	*	-	13.4	תשואה להון (אחוזים)
15.3	2,724	10	973	1,741	יתרה ממוצעת של נכסים
24.5	4,041	-	-	4,041	יתרה ממוצעת של התחייבויות
17.4	2,314	10	823	1,481	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
43.4	1,850	1,850	-	-	יתרה ממוצעת של נכסי קופת"ג וקרנות נאמנות
3.6	262	262	-	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
4.3	29	29	-	-	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
					מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	94	-	6	88	מרווח מפעילות באשראי
	56	-	-	56	מרווח מפעילות בפקדונות
	11	1	3	7	אחר
	161	1	9	151	סה"כ רווח מפעילות מימון

מרכנתיל

א. מגזר משקי הבית (המשך)

ההכנסות במגזר משקי בית הסתכמו בשנת 2008 בסך של 293 מיליון ש"ח, לעומת 278 מיליון ש"ח אשתקד. העליה בהכנסות נובעת בעיקר מגידול בשיעור של 9.9% ברווח מפעילות מימון, עקב שיפור במרווחי הריבית ועליה בשיעור של כ-9% שנרשמה בהיקף הממוצע של האשראי במגזר זה.

בסיכום שנת 2008 הסתכם הרווח הנקי במגזר משקי הבית בסך של 18 מיליון ש"ח, לעומת 39 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

הירידה ברווח הנקי למרות הגידול בהכנסות, כאמור - נובעת מעליה בשיעור של כ-45.8% בהפרשות לחובות מסופקים ומרווח מפעולות כלתי רגילות בסך 19 מיליון ש"ח שנרשם בשנת 2007, ומהווה את חלקו היחסי של המגזר ברווח שרשם הבנק ממכירת פעילות קופות הגמל אשתקד.

ב. מגזר עסקים קטנים

מבנה המגזר

במסגרת מגזר זה מספק הבנק מגוון שרותי בנקאות ומוצרים פיננסיים ללקוחות עסקיים קטנים יחסית (יחידים ותאגידים). השרות ללקוחות המגזר ניתן הן באמצעות מערכת ההפצה של הבנק הכוללת 71 סניפים ובאמצעות ערוצי הפצה ישירים: אינטרנט ומוקד Call Center.

השרותים שמספק הבנק ללקוחותיו במגזר זה כוללים בעיקר מוצרי אשראי שונים התואמים את אופי פעילותם וכן מגוון מוצרי השקעה, לרבות פקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, קרנות נאמנות ומכשירים נגזרים.

כמחצית מלקוחות הבנק המשתייכים למגזר זה, מתגוררים ביישובים בהם יש רוב מוחלט לאוכלוסייה הלא יהודית, ומקבלים שרותי בנקאות באמצעות 28 מסניפי הבנק המשתייכים ארגונית לאזורי "עכו" ו"נצרת". הכנסות הבנק מהלקוחות המשתייכים למגזר זה ומקבלים שרותי בנקאות באזורים אלו הסתכמו בשנת 2008 בסך של 134 מיליון ש"ח. המהווים כ-48% מכלל הכנסות הבנק ממגזר "עסקים קטנים".

במסגרת יישום מדיניות הבנק - הרואה במגזר הקמעונאי יעד מרכזי בהתפתחותו העסקית של הבנק, שוקד הבנק על שיפור השרות ללקוחות המשתייכים למגזר פעילות זה. בשנת 2008 פתח הבנק סניף נוסף באזור בעל פוטנציאל גבוה למתן שרותים בנקאיים למגזר "עסקים קטנים".

מגבלות חקיקה תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות, הנחיות והוראות המוטלים על המערכת הבנקאית על ידי גופי חקיקה ופיקוח לרבות: הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון הביטוח והחסכון והממונה על ההגבלים העסקיים.

- באשר להשלכות "הרפורמה בשוק ההון" - ראה פרק 14 להלן.
- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות ראה פרק 19א' להלן.
- באשר להשלכות האפשרויות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 22א' להלן.

ב. מגזר עסקים קטנים (המשך)

התפתחות בשווקים של המגזר

בשנת 2008 ניתן להצביע על ההתפתחויות הבאות:

- קיימת נטייה של לקוחות המגזר לשימוש גובר בערוצי הבנקאות הישירים, כגון: אינטרנט, העברות מס"ב וכו'.
- קיימת הערכות של גופים פיננסיים שונים (בעיקר חברות ביטוח וחברות כרטיסי האשראי) למתן שירותים שונים, למגזר זה - שניתנו עד כה בעיקר על ידי המערכת הבנקאית (בעיקר שירותי אשראי).
- ההאטה שנרשמה במשק ברבע האחרון של שנת 2008, השפיעה על מצבם הכלכלי ופגעה בפעילות הבנקאית של לקוחות המגזר. לאור התפתחויות אלו הועלתה פרמיית הסיכון בתחום האשראי המיוחסת ללקוחות המגזר. לפרטים נוספים בדבר התפתחות המשבר הפיננסי והריאלי - ראה פרק 10 א' להלן.

שינויים טכנולוגיים שיש בהם כדי להשפיע מהותית על המגזר

הבנק ובנקים אחרים במערכת הבנקאית נמצאים בשנים האחרונות בתהליך רציף של אימוץ טכנולוגיות מתקדמות ובהן ערוצי בנקאות ישירה המאפשרים ללקוחות המגזר ביצוע מהיר של פעולות בנקאיות בכל שעות היממה ובתעריפים מופחתים.

מחסומי הכניסה והיציאה העיקריים

השירותים אותם מספקת המערכת הבנקאית ללקוחותיה מעוגנים במערכת של חוזים והסכמים המיועדים להסדיר את כללי ההתנהגות העסקית השוטפת שבין הבנק ולקוחותיו (לרבות הסכמים לניהול חשבון, תנאי עסק כלליים, כתבי שעבוד וקיצוז בטוחות וכו').

מורכבות הפעילות הפיננסית המבוצעת על ידי הלקוחות באמצעות המערכת הבנקאית ומורכבות המערכת החוזית התומכת בפעילות זו, עלולה לעיתים לסרב את תהליכי המעבר של הלקוחות מבנק אחד למשנהו. במטרה לפשט ולהקל על תהליכים אלו, פורסם ביום 14 ביולי 2005 תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 432 - המטיל על התאגידים הבנקאיים חובה לבצע עבור לקוח המבקש להעביר את פעילותו לבנק אחר - שורה של פעולות (לרבות מסירת מידע רלבנטי) בתקופה קצרה וקצובה.

תחליפים למוצרים ושירותים במגזר

המוצרים והשירותים אותם מציע הבנק ללקוחות המגזר דומים לאלו שמציעים גם יתר הבנקים במערכת הבנקאית ולמרביתם לא קיימים תחליפים. עם זאת כוונתם של גופים פיננסיים נוספים (בעיקר חברות ביטוח וחברות האשראי) לספק שירותים - בעיקר שירותי אשראי, ללקוחות הנזקקים לשירותים אלו - עשויה ליצור מוצרים חדשים שאינם קיימים כיום.

תחרות

מגזר זה מהווה את אחד המגזרים הבולטים של הבנק ולפיכך מהווה יעד מרכזי בהתפתחותו העסקית של הבנק. לקוחות המגזר חשופים לתחרות מצד כל הבנקים במערכת (לרבות הבנקים הגדולים והבינוניים).

ב. מגזר עסקים קטנים (המשך)

תחרות (המשך)

מאחר שתחום פעילות זה מהווה יעד מועדף על בנקים אחרים במערכת - התגברה התחרות מצד בנקים אחרים על פלח לקוחות זה.

מעבר לכך, כאמור לעיל 28 מסניפי הבנק משתייכים לאזור "עכו" ו"נצרת" ועיקר לקוחותיהם (המשתייכים למגזר פעילות זה) מתגוררים ב"ישובים שבהם קיים רוב מוחלט לאוכלוסיה ה"לא יהודית".

בנוסף לבנק, פועלים באזורים אלו ובקרב אוכלוסיה זו בנקים נוספים כגון: "בנק ערבי", "בנק לאומי", "בנק הפועלים" ועוד. על פי סקרים שערך הבנק, מרבית הלקוחות המשתייכים לאוכלוסיות אלו מקבלים שרותי בנקאות באמצעות שני הבנקים הגדולים ויתרת הפעילות מתחלקת בין יתר הבנקים הפועלים באזורים אלו - לרבות "בנק ערבי" והבנק.

על מנת להתמודד עם התחרות הקיימת במגזר פעילות זה השקיע הבנק מאמצים בפרסום, יצירת קשרים אישיים עם הלקוחות, מתן שרות אישי, ומציאת פתרונות פיננסיים למכלול צרכי העסקים של הלקוח.

בנוסף, הבנק מתחרה עם יתר הבנקים הפועלים באזורי "עכו" ו"נצרת" על לקוחות המשתייכים לפלחי אוכלוסיות "לא יהודית", על ידי מתן שרותים בנקאיים באמצעות עובדים המעורים במנהלים ובתכנות של הלקוחות המשתייכים לפלחי אוכלוסיות אלו ומעניקים להם שרות התואם את צרכיהם היחודיים.

לקוחות

לקוחות מגזר זה, הינם לקוחות שמורכבות פעילותם העסקית נמוכה יחסית, הפועלים במגוון ענפי משק.

שוק והפצה

הפניה ללקוחות המגזר נעשיית באמצעים מגוונים לרבות: פרסום באמצעי מדיה שונים ובכלל זה, טלוויזיה, עיתונים ורדיו, פניות אישיות באמצעות עובדי מערך הסניפים, פניות יזומות באמצעות מוקד טלפוני, העברת מסרים שווקיים באמצעות אתר האינטרנט, דוור ללקוחות, שילוט ועלוני מידע המופצים במערכת הסניפים של הבנק. בפעילות שווקית זו נעזר הבנק ביועצי שווק ובמשרד פרסום.

הון אנושי

המספר הממוצע של משרות עובדי הבנק ששויכו למגזר "עסקים קטנים", הסתכם בשנת 2008 בכ-387 משרות - מזה כ-32 "משרות ניהול" (בשנת 2007: 363 ו-31 משרות, בהתאמה).

היקף משרות העובדים המועסקים ישירות במגזר זה מסתכם ב-306 משרות ובנוסף, שויכו למגזר זה 81 משרות עקיפות (בעיקר עובדי אגפי המטה וההנהלה של הבנק), שעלותן נזקפה לתוצאות העסקיות של המגזר (בשנת 2007: 297 ו-66 משרות, בהתאמה).

ב. מגזר עסקים קטנים (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזר "עסקים קטנים" לשנת 2008 וניתוח מרכיביו, בהשוואה לאשתקד:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2008				
מגזר "עסקים קטנים"				
החלק מכלל הבנק אחוזים	סך הכל מיליוני ש"ח	שוק ההון מיליוני ש"ח	משכנתאות מסחריות מיליוני ש"ח	בנקאות ופיננסים מיליוני ש"ח
רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים				
	206	1	14	191
	(24)	-	(11)	(13)
26.7	182	1	3	178
29.6	98	2	-	96
27.7	280	3	3	274
17.9	22	-	(5)	27
27.4	180	6	2	172
רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מסים				
33.6	78	(3)	6	75
34.5	30	(1)	2	29
32.4	48	(2)	4	46
רווח נקי (הפסד)				
	24.5	*	22.0	25.7
תשואה להון (אחוזים)				
13.6	2,607	3	181	2,423
8.9	1,572	-	-	1,572
13.5	1,951	3	169	1,779
2.3	22	22	-	-
2.3	200	200	-	-
1.0	14	14	-	-
מרכיבי הרווח מפעילות מימון:				
	143	-	3	140
	24	-	-	24
	15	1	-	14
	182	1	3	178

* לא רלוונטי

ב. מגזר עסקים קטנים (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007				
מגזר "עסקים קטנים"				
החלק מכלל הבנק אחוזים	סך הכל מיליוני ש"ח	שוק ההון מיליוני ש"ח	משכנתאות מסחריות מיליוני ש"ח	בנקאות ופיננסים מיליוני ש"ח
				רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	199	1	13	185
	(28)	-	(10)	(18)
26.8	171	1	3	167
28.8	99	9	-	90
27.5	270	10	3	257
23.7	23	-	-	23
27.8	173	8	2	163
28.3	74	2	1	71
30.5	29	1	-	28
27.1	45	1	1	43
27.1	13	13	-	-
27.1	58	14	1	43
	32.8	*	2.0	26.9
14.1	2,490	4	184	2,302
8.8	1,447	-	-	1,447
14.2	1,888	4	174	1,710
19.7	841	841	-	-
3.8	278	278	-	-
1.8	12	12	-	-
				מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	134	-	3	131
	22	-	-	22
	15	1	-	14
	171	1	3	167

* לא רלוונטי

ב. מגזר עסקים קטנים (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות במגזר "עסקים קטנים" הסתכמו בשנת 2008 בסך של 280 מיליון ש"ח, לעומת 270 מיליון ש"ח אשתקד - עליה בשיעור של 3.7%.

העליה בהכנסות נובעת בעיקר מגידול בשיעור של 6.4% ברווח מפעילות מימון - הן עקב גידול בשיעור של כ-5% ביתרות הממוצעות של האשראי, והן עקב שיפור שנרשם במרווחי הריבית על האשראי.

בסיכום שנת 2008 נרשם במגזר זה רווח בסך 48 מיליון ש"ח, לעומת 58 מיליון ש"ח אשתקד.

הירידה ברווח הנקי על אף הגידול בהכנסות כאמור, נובעת מירידה ברווח מפעולות בלתי רגילות בסך 13 מיליון ש"ח, נטו, שנרשם אשתקד - ומהווה את חלקו היחסי של המגזר - ברווח שרשם הבנק ממכירת פעילות קופות הגמל אשתקד.

ג. מגזר הבנקאות המסחרית

מבנה המגזר

במסגרת מגזר פעילות זה מספק הבנק שרותי בנקאות ומוצרים פיננסיים לתאגידים מדרג הביניים (Middle Market). המוצרים והשרותים הבנקאיים שמספק הבנק מותאמים לצרכיהם העסקיים של לקוחות אלו וכוללים את מגוון מוצרי האשראי (לרבות: הלוואות, ערבויות ומכתבי אשראי), מוצרי השקעה ושרותים בתחום שוק ההון (לרבות: פקדונות באפיקים שונים, ניירות ערך, קרנות נאמנות ומוצרים מובנים).

כן כולל המגזר פעילות בתחום משכנתאות מסחריות, במסגרתה מעניק הבנק מימון ללקוחות עסקיים לרכישת נדל"ן מסחרי הן לשימושים עצמיים והן למטרות השקעה.

השרות ללקוחות המגזר ניתן באמצעות מערך הסניפים של הבנק, המונה 71 סניפים בפריסה ארצית. השרות בתחום מימון נדל"ן מסחרי מניב (משכנתאות מסחריות) - מבוצע באמצעות מערך הסניפים של הבנק.

שרותי ההשקעה, החסכון והשרותים בתחום שוק ההון ניתנים באמצעות מערך הסניפים של הבנק ונמצאים באחריות החטיבה לנכסי לקוחות של הבנק.

מגבלות חקיקה ותקינה החלות על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות, הנחיות והוראות המוטלים על המערכת הבנקאית מצד גופי חקיקה ופיקוח, לרבות: הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון, הביטוח והחסכון והממונה על ההגבלים העסקיים.

- באשר להשלכות החקיקה בנושא העמלות הבנקאיות - ראה פרק 19 א' להלן.
- באשר להשלכות האפשרויות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 22 א' להלן.

ג. מגזר הבנקאות המסחרית (המשך)

התפתחות בשווקים של המגזר

- לקוחות המגזר הינם לקוחות עסקיים הפועלים במגוון ענפי משק ובעיקר בענפי התעשייה, המסחר והשרותים העסקיים. לפיכך, לתהליכים מאקרו כלכליים המתרחשים במשק ומשליכים על רמת הפעילות הכלכלית במשק בכלל, ובענפים אלו בפרט - ישנה השלכה ישירה על השווקים בהם פועלים הלקוחות המשתייכים למגזר.
 - ההאטה שנרשמה במשק ברבע האחרון של שנת 2008, השפיעה על מצבם הכלכלי ופגעה בפעילותם הבנקאית של לקוחות המגזר.
- לאור התפתחויות אלו הועלתה פרמיית הסיכון בתחום האשראי המיוחסת ללקוחות המגזר. לפרטים נוספים בדבר התפתחות המשבר הפיננסי והריאלי - ראה פרק 10' א' להלן.

שינויים טכנולוגיים מהותיים

- המאפיינים העסקיים של פעילויות לקוחות המגזר מחייבים שימוש בכלים טכנולוגיים מתקדמים שישירותו פעילות זו. הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו במגזר זה כלים שיתאמו את צרכיהם המגוונים, וביניהם: מערכות לניהול פעילות סחר חוץ, חדרי עסקאות מתקדמים, ועוד.
- שמירה על עדכניות ושכלול מערכות אלו מהווה גורם חשוב באיכות השרות הניתן ללקוחות המגזר ומהווה גורם הכרחי להרחבת הפעילות עם לקוחות אלו.

גורמי הצלחה קריטיים במגזר

- בין הגורמים הנדרשים להצלחה במגזר ניתן למנות את:
- הכרת צרכי הלקוח והתאמת המוצרים והשרותים הנדרשים לו.
 - מתן שרות מקצועי וזמינות גבוהה במתן שרותים לצרכים המשתנים של לקוחות המגזר.
 - העמדת תשתית טכנולוגית מתאימה לצרכי הלקוחות.
 - קיום מערך בקרה, יעיל הבוחן את ההתפתחויות העסקיות של הלקוחות, במטרה לגלות מוקדם ככל האפשר התרחשות של כשלי אשראי.

חסמי כניסה ויציאה

- התחרות הרבה הקיימת במערכת הבנקאית סביב הלקוחות במגזר זה מחד, ותחכום הגבוה יחסית של הלקוחות המשתייכים למגזר זה - מאידך, מקטינה למינימום את חסמי המעבר של הלקוחות, מבנק אחד למשנהו.
- בנוסף, תהליך יישומו של חוק נתוני אשראי - במסגרתו נדרשים הבנקים לספק נתונים שונים לגבי לקוחותיהם - צפוי גם הוא להקטין את חסמי המעבר של הלקוחות.

ג. מגזר הבנקאות המסחרית (המשך)

מוצרים

המוצרים אותם מציע הבנק ללקוחות המגזר כוללים בעיקר מכשירי אשראי המותאמים לצרכיהם הייחודיים של הלקוחות, ומכשירים פיננסיים אחרים, לרבות מכשירים נגזרים לגידור סיכונים וכו'.

מוצרים אלו דומים בעיקרם למוצרים דומים המוצעים על ידי בנקים אחרים במערכת הבנקאית.

תחרות

לקוחות המגזר מתאפיינים ברמת תחכום עסקית גבוהה יחסית. נתון זה, בתוספת העדר חסמי מעבר אפקטיביים עבור לקוחות המגזר - יוצרים תשתית לתחרות גבוהה בין כל הבנקים במערכת.

התחרות מתבטאת הן בתחום המחירים (מרווח ריבית ושיעורי עמלות) והן ברמות חשיפה לסיכונים אשראי גבוהות יותר אותם מוכנים המתחרים להציע.

האמצעים בהם נוקט הבנק במסגרת התמודדות בתחום זו כוללים: שיפור השרות ללקוח, שמירה על קשר אישי ולעיתים מתן הנחות בתחום המחירים.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה הינם תאגידיים עסקיים מדרג הביניים (Middle Market), שהיקף האשראי שאושר להם עולה, בדרך כלל, על מיליון ש"ח. עם לקוחות המגזר נמנים גם לקוחות עסקיים שניתן להם אשראי לרכישת נדל"ן מסחרי לשימוש עצמי או נדל"ן מסחרי מניב (משכנתאות מסחריות).

שוק והפצה

שוק שרותים ומוצרים בנקאיים ללקוחות המשתייכים למגזר זה (הן לקוחות הבנק והן לקוחות פוטנציאליים), מתבססת על מערך הסניפים, תוך שימוש בגורמים מקצועיים במנהלות האזור, ובמטה החטיבה הקמעונאית. במסגרת פעולות השווק ללקוחות הפוטנציאליים המשתייכים למגזר זה, לא נעשה שימוש באמצעי פרסום או בגורמי שווק חיצוניים.

הון אנושי

מספרן הממוצע של משרות עובדי הבנק שיוחסו למגזר הבנקאות המסחרית הסתכם בשנת 2008 בכ-311 משרות - מזה, כ-44 "משרות ניהול" (בשנת 2007: 274 ו-43 משרות, בהתאמה).

היקף משרות העובדים המועסקים ישירות במגזר זה מסתכם ב-181 משרות ובנוסף, שויכו למגזר זה 130 משרות עקיפות (בעיקר עובדי הנהלת הבנק ועובדי אגפי מטה אחרים) שעלותן נזקפה לתוצאות הכספיות של המגזר (בשנת 2007: 171 ו-103 משרות, בהתאמה).

ג. מגזר הבנקאות המסחרית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזר ה"בנקאות המסחרית" לשנת 2008, וניתוח מרכיביו - בהשוואה לאשתקד:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008				
מגזר "בנקאות מסחרית"				
החלק מכלל הבנק	סך הכל	שוק ההון	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים
אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
				רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	194	-	43	151
	(59)	-	(31)	(28)
19.8	135	-	12	123
14.8	49	2	1	46
18.2	184	2	13	169
23.6	29	-	6	23
14.2	93	1	1	91
				רווח מפעולות רגילות לפני מסים
26.7	62	1	6	55
27.6	24	1	2	21
25.7	38	-	4	34
	13.7	*	6.7	15.1
18.2	3,476	1	588	2,887
10.8	1,910	-	-	1,910
19.6	2,818	-	551	2,267
8.7	83	83	-	-
8.7	765	765	-	-
4.6	61	61	-	-
				מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	111	-	8	103
	14	-	-	14
	10	-	4	6
	135	-	12	123

ג. מגזר הבנקאות המסחרית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007				
מגזר "בנקאות מסחרית"				
החלק מכלל הבנק אחוזים	סך הכל מיליוני ש"ח	שוק ההון מיליוני ש"ח	משכנתאות מסחריות מיליוני ש"ח	בנקאות ופיננסים מיליוני ש"ח
				רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	184	1	37	146 • מחיצוניים
	(68)	-	(26)	• בין מגזרי
18.2	116	1	11	104
13.4	46	4	2	40 הכנסות תפעוליות ואחרות
16.5	162	5	13	144 סך ההכנסות
21.6	21	-	(1)	22 הפרשה לחובות מסופקים
14.1	88	2	1	85 הוצאות תפעוליות ואחרות
				רווח מפעולות רגילות לפני מסים
20.3	53	3	13	37
21.0	20	1	4	15 הפרשה למסים
				רווח מפעולות רגילות לאחר מס
19.9	33	2	9	22
6.3	3	3	-	- רווח מפעולות בלתי רגילות
16.8	36	5	9	22 רווח נקי
	14.8	*	18.4	11.1 תשואה להון (אחוזים)
17.2	3,045	1	545	2,499 יתרה ממוצעת של נכסים
7.8	1,291	-	-	1,291 יתרה ממוצעת של התחייבויות
19.7	2,621	1	519	2,101 יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
6.6	282	282	-	- יתרה ממוצעת של נכסי קופת"ג וקרנות נאמנות
7.8	573	573	-	- יתרה ממוצעת של ניירות ערך
7.1	48	48	-	- יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
				מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	95	-	8	87 מרווח מפעילות באשראי
	11	-	-	11 מרווח מפעילות בפקדונות
	10	1	3	6 אחר
	116	1	11	104 סה"כ רווח מפעילות מימון

* לא רלבנטי.

ג. מגזר הבנקאות המסחרית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות במגזר "בנקאות מסחרית" הסתכמו בשנת 2008 בסך של 184 מיליון ש"ח, לעומת 162 מיליון ש"ח אשתקד - עליה בשיעור של 13.6%. העליה בהכנסות נובעת, בעיקר מגידול בשיעור של 16.4% ברווח מפעילות מימון - הן עקב שיפור במרווחי הריבית מפעילות באשראי - והן עקב עליה בשיעור של כ-15% ביתרות הממוצעות של האשראי. בסיכום שנת 2008 נרשם במגזר זה רווח בסך 38 מיליון ש"ח, לעומת 36 מיליון ש"ח אשתקד. הגידול ברווח הנקי נובע משיפור בהכנסות כאמור, שקוץז בירידה בסך של 3 מיליון ש"ח בגין רווח מפעולות לא רגילות שנרשם בשנת 2007 ומהווה את חלקו היחסי של המגזר במכירת פעילות קופות הגמל.

ד. מגזר הבנקאות העסקית

מבנה המגזר

במסגרת מגזר פעילות זה מספק הבנק מגוון שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים לחברות הגדולות והמובילות במשק (Corporate Market) וללקוחות מסחריים גדולים. עסקיהם של לקוחות אלו מאופיינים במורכבות ותחכום ניכרים - לפיכך, מספק הבנק ללקוחות אלו מוצרים פיננסיים, בעיקר בתחום האשראי, המותאמים לפעילותם וצרכיהם הספציפיים - תוך ראייה כוללת של מגוון עסקיהם.

הטיפול בלקוחות אלו נמצא באחריות החטיבה העסקית של הבנק הכוללת שלוש יחידות משנה, כדלקמן:

- **האגף העסקי** - שבאחריותו נמצאים הלקוחות העסקיים הגדולים - כולל 5 תחומים מתמחים, שבראש כל אחד מהם ניצב מנהל תחום, בעל התמחות ספציפית. שירותי הבנקאות ניתנים ללקוחות אלה באמצעות מספר סניפים בעלי התמחות במתן שירותים מותאמים לצרכי הלקוחות שמשתייכים לפלח זה.
- **מחלקה מסחרית** - שבאחריותה נמצאים לקוחות מסחריים גדולים, שהיקף האשראי שניתן להם עולה בדרך כלל על 15 מיליון ש"ח, ואינם חברות ציבוריות. המחלקה כוללת רפרנטים אזוריים המרכזים את הטיפול בלקוחות המשתייכים לפלח זה.
- **מחלקת לווני בניה** - המטפלת בחברות ייזום במגזר הנדל"ן. האשראי שניתן ללקוחות אלו כולל מימון בשיטת "לווי פיננסי סגור", למטרת ביצוע פרויקטים לבניית מבנים (בעיקר מבני מגורים למכירה). השרותים השוטפים ללקוחות אלו ניתנים באמצעות מערך הסניפים של הבנק.

ביום 1 בינואר 2009 נערך שינוי ארגוני בחטיבה העסקית במסגרתו מוזגה פעילות המחלקה המסחרית עם זו של האגף העסקי - לאגף עסקים, המטפל בכל לקוחות הבנק בעלי מסגרת אשראי העולה על 15 מ' ש"ח.

בנוסף, הוקם במסגרת החטיבה אגף נדל"ן - המטפל בכל חברות הנדל"ן הפועלות בבנק, בעלות מסגרת אשראי העולה על 15 מיליון ש"ח, ועוסקות בתחומי ייזום (בטיפול מחלקת לווני בניה), קבלנות ביצוע, נדל"ן מניב ואחזקות נדל"ן (בטיפול מחלקת נדל"ן). עד ליום 1.1.2009 - טופלו לקוחות אלו על ידי יחידות מטה אחרות בבנק (אגף עסקי, מחלקה מסחרית וחטיבה לבנקאות קמעונאית).

ד. מגזר הבנקאות העסקית (המשך)

מגבלות חקיקה ותקינה החלות על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות, הנחיות והוראות המוטלות על המערכת הבנקאית מצד גופי חקיקה ופיקוח, לרבות: הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון, הביטוח והחסכון והממונה על ההגבלים העסקיים.

היות והאשראי במגזר הבנקאות העסקית מתפלג בין מספר לקוחות נמוך יחסית ומכיוון שסיכון האשראי הוא אחד הסיכונים העיקריים במערכת הבנקאית, פרסם הפיקוח על הבנקים מספר הוראות הרלוונטיות בעיקר לבנקאות העסקית:

- הוראות ניהול בנקאי תקין מס' 313, המגבילה את היקף האשראי שיכול תאגיד בנקאי לתת ל"לווה יחיד", "קבוצת לוויים" (כהגדרתם בהוראה) ולשש קבוצות הלוויים הגדולות - כנגזרת מסך אמצעי ההון של התאגיד הבנקאי.
- הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 323, המגבילה את היקף ה"אשראי לרכישת שליטה בחברות" (כהגדרתו בהוראה), שיכול תאגיד בנקאי לתת לרוכשי החברות.
- הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 312 - המגבילה את היקף האשראי שיכול תאגיד בנקאי לתת ל"איש קשור" (כהגדרתו בהוראה).
- באשר להשלכות האפשריות של ההוראות החדשות בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים", החל מיום 1 בינואר 2010 - ראה פרק 22א' להלן.

התפתחויות בשווקים של המגזר

לקוחות המגזר נמנים על החברות הגדולות והמובילות במשק. לפיכך, לתהליכים מאקרו כלכליים המתרחשים במשק ומשליכים על רמת הפעילות הכלכלית במשק, כגון: שיעור הצמיחה, שינוי בביקושים המקומיים ובשווקי חו"ל, שינוי בתנאי הסחר וכו' - ישנה השלכה ישירה על השווקים של לקוחות המגזר.

ההאטה שנרשמה במשק ברבע האחרון של שנת 2008, השפיעה על מצבם העסקי של לקוחות המגזר, בכלל - ושל לוויים הפועלים בחו"ל (בעיקר בתחום הנדל"ן) - שמימנו את פעילותם באמצעות הנפקת אגרות חוב בשוק ההון, בפרט. המשך ההאטה והקיפאון בשוק ההון - עלול להקשות על לוויים אלה לעמוד בפרעון או מחזור חובם בשוק ההון.

בעקבות התפתחויות אלו מקיימת הנהלת הבנק דיונים שוטפים לגבי חשיפות האשראי של הבנק ללקוחות המגזר בעלי רמת מינוף גבוהה שהתעוררה סכנה לשחיקה בכושר הפרעון שלהם - בעקבות המשבר הכלכלי. לפרטים נוספים בדבר התפתחות המשבר הפיננסי והריאלי - ראה פרק 10א' להלן.

שינויים טכנולוגיים מהותיים

המאפיינים העסקיים של פעילות הלקוחות במגזר, מחייבים שימוש בכלים טכנולוגיים מתקדמים שישירתו פעילות זו. הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו במגזר זה כלים שיתאמו את צרכיהם המגוונים, לרבות: מערכות לניהול פעילות סחר חוץ, חדרי עסקאות לפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, מערכות מסחר בשוק ההון ועוד. שמירה על עדכניות ושכלול מערכות אלו, מהווה גורם מהותי באיכות השירות הניתן ללקוחות המגזר ומהווה גורם הכרחי להרחבת הפעילות עם לקוחות אלו.

ד. מגזר הבנקאות העסקית (המשך)

גורמי הצלחה קריטיים במגזר

גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר כוללים:

- הכרת פעילות הלקוח, הבנת צרכיו, והתאמת המוצרים והשרותים הבנקאיים תוך ראייה כוללת של צרכי הלקוח.
- מתן שרות מקצועי בזמינות גבוהה והתאמת השרות והמוצרים לצרכיו המשתנים של הלקוח.
- העמדת תשתית טכנולוגית מתאימה לצרכי הלקוחות.
- קיום מערכת בקרה יעילה הבוחנת את ההתפתחויות העסקיות של הלקוחות, במטרה לגלות מוקדם ככל האפשר סימנים המעידים על אפשרות להתרחשות כשלי אשראי.

חסמי כניסה ויציאה

ככלל, קיימת תחרות רבה במערכת הבנקאית סביב לקוחות מגזר זה, מאחר שסיכון האשראי שלהם נמוך, בדרך כלל. גורם זה, מחד - והתחכום הגבוה המאפיין לקוחות אלה, מאידך - מקטינים למינימום את חסמי המעבר של לקוחות מגזר זה - מבנק אחד למשנהו.

מאידך, הוראות רגולטוריות מסוימות, כגון - הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313, שנועדה להגביל את ריכוזיות הלוואים הגדולים וקבוצות לווים גדולות במערכת הבנקאית - מהוות חסם להגדלת נפח האשראי של לווים גדולים מסוימים, המשתייכים למגזר זה - בבנקים בהם יגרום מתן האשראי הנוסף לחריגה מהמגבלות שנקבעו בהוראה - ובמקרים מסוימים (כגון: מיזוג בין שתי קבוצות לווים גדולות), עשויה ההוראה לאלץ את התאגיד הבנקאי להקטין את מסגרות האשראי, לאותם לווים.

מוצרים ותחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר

המוצרים אותם מציע הבנק ללקוחות המגזר כוללים בעיקר מכשירי אשראי המותאמים לצרכיהם הייחודיים של הלקוחות, ומכשירים פיננסיים אחרים, לרבות מכשירים נגזרים לגידור סיכונים, "השאלת אגרות חוב" - (כתחליף למוצרי אשראי סטנדרטיים - העשויות להוזיל את עלות האשראי ללקוחות אלו, בהתאם להתפתחות תשואות אגרות החוב בשוק ההון), וכו'.

בשנים האחרונות הסתמנה מגמה בקרב לקוחות המגזר, במסגרתה פעלו לקוחות רבים להסיט את מקורות המימון הדרושים להם מהמערכת הבנקאית, לשוק ההון (גיוס מקורות באמצעות הנפקות ציבוריות ופרטיות של מניות, אגרות חוב וניירות ערך אחרים). שורשיה של מגמה זו נעוצים במספר גורמים:

- הרחבת הגדרות בנק ישראל בכל הקשור ל: "לווה יחיד" ו"קבוצת לווים", אילצה מספר בנקים להקטין את מסגרות האשראי שניתנו לקבוצות לווים מסוימות, שחבות - על פי ההגדרות החדשות - חרזה מתקרת האשראי המותרת.
- צמצום היקף הגיוסים הממשלתיים בשוק אגרות החוב, גרמו לעודף ביקושים במכשיר זה.
- רצון של החברות לגוון ולשפר את מבנה המקורות שלהן, באמצעות מעבר ממקורות קצרי טווח - למקורות ארוכי טווח.

ד. מגזר הבנקאות העסקית (המשך)

מוצרים ותחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר (המשך)

- עליית אטרקטיביות גיוס המקורות באמצעות שוק ההון, עקב: הוזלת מחירי הגיוס, גמישות רבה יותר בהעמדת הבטוחות וכו'.

בעקבות המשבר הפיננסי שהתפתח בעולם במחצית השנייה של שנת 2007 - והתרחב למשבר כלכלי במהלך שנת 2008 - נרשמו ירידות שערים חדות בשוק המניות ואגרות החוב בישראל - עקב החשש מהשלכות המשבר על המשק בישראל. בהמשך לירידות שערים אלו השתרר קיפאון בשוק ההון המקומי שמנע מלקוחות הפועלים בשוק זה, לגייס הון - או למחזר את חובותיהם בשוק ההון. כנגזרת ממשבר זה התפתחה מצוקת נזילות - שגרמה לעליה בביקוש לאשראי הבנקאי, במחצית השנייה של שנת 2008.

תחרות

לקוחות המגזר מתאפיינים ברמת התחכום העסקית הגבוהה ביותר ביחס לכלל מגזרי הפעילות. לנוכח נתון זה, ועקב העדר חסמי מעבר אפקטיביים עבור לקוחות המגזר - מתקיימת תחרות עזה בין כל הבנקים במערכת, במגזר פעילות זה. התחרות מתבטאת הן בתחום המחירים (מרווח ריבית ושיעורי עמלות) והן בתחום השרות.

בנוסף לתחרות בתוך המערכת הבנקאית, התפתחה בשנים האחרונות תחרות במגזר זה גם מצד בנקים זרים ומצד גופים חוץ בנקאיים (כגון: חברות ביטוח וקרנות פנסיה) - על רקע הקטנת נפח גיוסי ההון של הממשלה, רצונם של גופים אלו להשיג תשואות עודפות, והחמרת הרגולציה במערכת הבנקאית המשליכה בעיקר על לקוחות המגזר העסקי וגרמה לצמצום האשראי הבנקאי לקבוצות לקוחות מסוימות.

לקוחות

בין הלקוחות המשתייכים למגזר זה - נמנים תאגידים עסקיים המשתייכים לשורה הראשונה של החברות במשק, חברות ציבוריות, לקוחות מסחריים גדולים ויזמים בתחום הבניה למגורים. הלקוחות המשתייכים למגזר זה מטופלים במישרין על ידי החטיבה העסקית בבנק ומקבלים שרותי בנקאות שוטפים במערך הסניפים של הבנק.

שוק והפצה

שוק השרותים והמוצרים ללקוחות המשתייכים למגזר זה נעשה על ידי מטה החטיבה העסקית, ראשי תחומים באגף העסקי ורפרנטים במחלקה המסחרית ובמחלקת לוויה בניה - הנמצאים בקשר רציף עם לקוחות המגזר לצורך מתן פתרונות לצרכיהם הפיננסיים ולצורך לוויה פעילותם העסקית. הבנק לא עושה שימוש בכלי פרסום או גורמי שוק חיצוניים במגזר פעילות זה.

הון אנושי

מספרן הממוצע של משרות עובדי הבנק שיוחסו למגזר הבנקאות העסקית, הסתכם בשנת 2008 בכ-127 משרות - מזה, כ-19 "משרות ניהול" (בשנת 2007: 123 ו-19 משרות בהתאמה). היקף המשרות של עובדים המועסקים ישירות במגזר זה מסתכם ב-106 משרות ובנוסף, שויכו למגזר זה 21 משרות עקיפות (בעיקר עובדי הנהלת הבנק ועובדי אגפי מטה אחרים) שעלותן נזקפה לתוצאות הכספיות של המגזר (בשנת 2007: 103 ו-20 משרות, בהתאמה).

ד. מגזר הבנקאות העסקית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזר ה"בנקאות העסקית" לשנת 2008 וניתוח מרכיביו - בהשוואה לאשתקד:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2008				
מגזר "בנקאות עסקית"				
החלק מכלל הבנק	סך הכל	שוק ההון	נדל"ן ולווי בניה	בנקאות ופיננסים
אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
				רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	258	-	34	224
	(151)	-	(15)	(136)
15.7	107	-	19	88
6.3	21	-	5	16
12.6	128	-	24	104
30.1	37	-	(2)	39
9.1	60	1	10	49
				רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מסים
13.4	31	(1)	16	16
10.3	9	(1)	4	6
14.9	22	-	12	10
	4.3	*	11.7	2.6
24.7	4,729	1	517	4,211
8.7	1,545	-	157	1,388
35.0	5,049	1	1,029	4,019
52.9	505	505	-	-
53.0	4,662	4,662	-	-
13.0	174	174	-	-
				מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	81	-	11	70
	6	-	1	5
	20	-	7	13
	107	-	19	88

* לא רלבנטי

ד. מגזר הבנקאות העסקית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007				
מגזר "בנקאות עסקית"				
החלק מכלל הבנק אחוזים	סך הכל מיליוני ש"ח	שוק ההון מיליוני ש"ח	נדל"ן ולווי בניה מיליוני ש"ח	בנקאות ופיננסים מיליוני ש"ח
				רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	253	-	31	222
	(155)	-	(16)	(139)
				• מחיצונים
				• בין מגזרי
15.4	98	-	15	83
5.8	20	3	3	14
12.0	118	3	18	97
				הכנסות תפעוליות ואחרות
29.9	29	-	3	26
9.1	57	3	10	44
				סך ההכנסות
				הפרשה לחובות מסופקים
				הוצאות תפעוליות ואחרות
				רווח מפעולות רגילות לפני מסים
12.3	32	-	5	27
12.6	12	-	2	10
				הפרשה למסים
				רווח מפעולות רגילות לאחר מס
12.0	20	-	3	17
2.0	1	1	-	-
				רווח מפעולות בלתי רגילות
9.8	21	1	3	17
				רווח נקי
	4.6	*	4.7	4.4
				תשואה להון (אחוזים)
26.0	4,611	1	533	4,077
9.6	1,584	-	84	1,500
36.8	4,902	1	830	4,071
				יתרה ממוצעת של נכסים
				יתרה ממוצעת של התחייבויות
				יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
1.0	43	41	2	-
				יתרה ממוצעת של נכסי קופת"ג וקרנות נאמנות
46.8	3,450	3,414	36	-
				יתרה ממוצעת של ניירות ערך
0.7	5	5	-	-
				יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
				מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	73	-	10	63
				מרווח מפעילות באשראי
	6	-	1	5
				מרווח מפעילות בפקדונות
	19	-	4	15
				אחר
	98	-	15	83
				סה"כ רווח מפעילות מימון

* לא רלבנטי

ד. מגזר הבנקאות העסקית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות במגזר "בנקאות עסקית" הסתכמו בשנת 2008 בסך של 128 מיליון ש"ח, לעומת 118 מיליון ש"ח אשתקד - עליה בשיעור של 8.5%. העליה בהכנסות נובעת בעיקר מגידול בשיעור של 9.2% ברווח מפעולות מימון - עקב עליה בהיקף הממוצע של האשראי.

בסיכום שנת 2008, נרשם במגזר זה רווח בסך של 22 מיליון ש"ח, לעומת 21 מיליון ש"ח אשתקד. הגידול המתון ברווח הנקי למרות הגידול בהכנסות, כאמור - נובע מעליה בשיעור של 27.6% בהפרשות לחובות מסופקים.

ה. מגזר הבנקאות הפרטית

מבנה המגזר

במסגרת מגזר פעילות זה מספק הבנק מגוון שירותי בנקאות ללקוחות (פרטיים ותאגידיים), בעלי עושר פיננסי בינוני וגבוה (שהיקף חסכוניותיהם והשקעותיהם עולה, בדרך כלל, על 0.5 מיליון ש"ח), הפועלים בעיקר בתחום ה"פסיבה".

המוצרים והשירותים הבנקאיים שמציע הבנק ללקוחות מגזר זה (Private Banking) כוללים מגוון מוצרי השקעה, לרבות: ניהול תיקי השקעה, פקדונות, קרנות נאמנות, השקעות בניירות ערך, ועוד.

השרות ללקוחות המגזר ניתן באמצעות מערך הסניפים של הבנק ובאמצעות מרכז "בנקאות פרטית" המספק שירותי בנקאות מתמחה ללקוחות המגזר.

התמיכה המקצועית בתחום מוצרי ההשקעה השונים, לרבות פיתוח מוצרים חדשים עבור לקוחות מגזר זה מבוצעת על ידי החטיבה לנכסי לקוחות והחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים.

מגבלות חקיקה ותקינה החלות על המגזר

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות, הנחיות והוראות המוטלות על המערכת הבנקאית מצד גופי חקיקה ופיקוח, לרבות: הפיקוח על הבנקים, הממונה על שוק ההון, הביטוח והחסכון - במשרד האוצר, הממונה על ההגבלים העסקיים, רשות ניירות ערך, הבורסה לניירות ערך בתל - אביב ועוד.

התפתחויות בשווקים של המגזר

המוצרים העיקריים המוצעים ללקוחות המשתייכים למגזר זה משתייכים לתחום הפסיבה, כגון: פקדונות, ניירות ערך, קרנות נאמנות, וכו'.

החוקים שנחקקו בעקבות המלצות ועדת בכר (ה"רפורמה בשוק ההון"), שבמסגרתם נאסר על הבנקים לשווק ולנהל חלק מהמוצרים בתחום זה, כגון: קרנות נאמנות, קופות גמל ותעודות סל נועדו להגביר את התחרות בין "יצרני ומנהלי המוצרים" על לקוחות המגזר, על ידי צמצום חלקה של המערכת הבנקאית והעברת תחומי פעילות שבהן היו הבנקים דומיננטיים - לגופים מחוץ למערכת הבנקאית.

ה. מגזר הבנקאות הפרטית (המשך)

התפתחויות בשווקים של המגזר (המשך)

מרבית הבנקים השלימו את הערכותם ליישום הוראות החוקים שנחקקו במסגרת ה"רפורמה בשוק ההון" - (מבלי שינצלו את תקופת המעבר שנקבעה בחוקים אלו, במלואה) - על ידי מכירת החברות המנהלות קרנות נאמנות וקופות גמל שהיו בבעלותם. בעקבות צעדים אלו, חדלה המערכת הבנקאית להוות גורם בשווקים אלו.

מאידך, השיקו חלק מהבנקים שקיבלו רשיון לכך ממשד האוצר שרות חדש בתחום ה"ייעוץ הפנסיוני". עד כה נרשמה הענות חלקית בלבד של הלקוחות לקבלת השרות עקב חוסר מודעות למוצר חדש זה.

בתחילת שנת 2008 הושק על ידי מרבית החברות לניהול קרנות נאמנות, מוצר חדש - "קרן נאמנות כספית" - על פי היתר שניתן למוצר זה על ידי משרד האוצר.

ה"קרנות הכספיות" משקיעות את הכספים שהופקדו בהן בפקדונות נזילים, נושאי תשואה גבוהה - וגובות דמי ניהול בשיעורים נמוכים מאד (או שאינן גובות דמי ניהול כלל). מוצר זה מתחרה ישירות בפקדונות הבנקאים, והגביר את התחרות הקיימת בתחום - תוך עליה בעלות הגיוס.

עקב המשבר הפיננסי וירידות השערים החדות בשוק ההון, שגרמו לשחיקה בכספי הלקוחות שהושקעו באפיקים אלו - נרשמה ברבע האחרון של שנת 2008 הסטה של כספי לקוחות, משוק ההון - לפקדונות במערכת הבנקאית.

שינויים טכנולוגיים מהותיים

איכות הלקוחות המשתייכים למגזר זה המתאפיינים בתחכום רב, מחד - והוראות רגולטוריות שונות, כגון "חוק הייעוץ" והחוקים שנחקקו במסגרת ה"רפורמה בשוק ההון", מאידך - מחייבים שימוש בכלים טכנולוגיים שיספקו נתונים השוואתיים מדויקים של מגוון המוצרים הקיימים בשוק, ויאפשרו לבנק מתן ייעוץ מקצועי ואובייקטיבי ללקוחות.

הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו מערכות הכוללות בסיסי נתונים רחבים ומאפשרות דרוג השוואתי של קרנות הנאמנות השונות, ושל הגופים היצרניים בתחום ניהול הכספים הפנסיוניים.

גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר

גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר כוללים:

- מתן שרות מקצועי ואישי והתאמת השרות והמוצרים להעדפותיו של הלקוח.
- עדכון הלקוחות בתנאים המשתנים בשווקים השונים והתאמת מוצרי ההשקעה, בהתאם לכך.
- שימוש בכלים טכנולוגיים המאפשרים מתן ייעוץ מקצועי וקבלת החלטה מושכלת של הלקוחות.

חסמי כניסה ויציאה

ככלל, מתאפיין מגזר זה בתחרות רבה מצד המערכת הבנקאית על לקוחות המגזר - המתאפיינים בעושר פיננסי, תחכום רב וסיכון נמוך - הנגזר מהזדקקות נמוכה של לקוחות אלו למוצרי אשראי.

גורמים אלו מקטינים למינימום את חסמי המעבר של הלקוחות המשתייכים למגזר זה - מבנק אחד למשנהו.

ה. מגזר הבנקאות הפרטית (המשך)

חסמי כניסה ויציאה (המשך)

בנוסף, מכירת חלק ממוצרי ההשקעה על ידי הבנקים (קופות גמל וקרנות נאמנות, בעקבות ה"רפורמה בשוק ההון") - שהיו בשימוש לקוחות מגזר זה ונוהלו על ידי הבנקים - גורמת למעבר לקוחות המשתייכים ברובם למגזר זה - מהמערכת הבנקאית לגופים מתחרים, ומחריפה את התחרות.

הבנק מתמודד עם התחרות הגוברת במגזר זה, הן באמצעות פיתוח ושדרוג התשתית הטכנולוגית המקצועית והאנושית שהוא מעמיד לרשות לקוחות המגזר, הן באמצעות הצעת פתרונות ותנאים אטרקטיביים ללקוחות, והן ביצירת שיתופי פעולה עם גורמים מוסדיים בתחום, לרבות חתימה על הסכמי הפצה עם חברות לניהול קרנות נאמנות ויצרנים בתחום הפנסיוני.

מוצרים ותחליפים למוצרים ושירותים של המגזר

על פי החוקים שנחקקו במסגרת ה"רפורמה בשוק ההון", נאסר על הבנקים (בתום תקופת מעבר שנקבעה בחוקים אלו), לנהל ולשווק מוצרים מסוימים (כגון: קרנות נאמנות, קופות גמל ו"תעודות סל"), המהווים חלק ממוצרי השקעה של לקוחות המגזר.

עד לסוף שנת 2007 השלימו מרבית הבנקים את מכירתן של פעילויות אלו. להלן התפתחויות שחלו במוצרים המוצעים ללקוחות המגזר - בבנק וב"מערכת הבנקאית".

- בתחילת שנת 2008 הושק על ידי חברת "מרכנתיל ניהול קרנות נאמנות בע"מ" (חברה בבעלות מלאה של הבנק), מוצר חדש: "קרן נאמנות כספית", המשקיעה את הכספים שהופקדו בה בפקדונות נזילים נושאי תשואה גבוהה. מוצר זה מהווה מוצר חלופי לפקדונות הבנקאיים.
- במחצית השנייה של שנת 2008 השיק הבנק שירות חדש ללקוחות המגזר - "ייעוץ פנסיוני" - לאחר שקיבל רשיון לעסוק בשירות זה מהממונה על שוק ההון הביטוח והחסכון במשרד האוצר (ראה גם פרק 14 להלן).
- השקת השירות הצריכה השקעות רבות בתשתיות (לרבות במערכת מידע), הכשרת כח אדם מתאים, והעלאת מודעות קהל הלקוחות לשירות זה. מכיוון שהפעילות בתחום זה נמצאת בשלביה הראשונים - לא היו לבנק בשנת 2008 הכנסות מהותיות מממן השירות.
- בחודש אוקטובר 2007 החלה לפעול חברת "מרכנתיל" - גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ (מוחזקת על ידי הבנק בשיעור של 51%) - העוסקת בניהול השקעות גלובלי, עבור לקוחות מוסדיים, עסקיים ופרטיים.

תחרות

כאמור, מתאפיינים הלקוחות המשתייכים למגזר הבנקאות הפרטית בתחכום רב ובדרישה לשירות מקצועי ברמה הגבוהה ביותר. נתון זה, בנוסף להעדר חסמי מעבר אפקטיביים עבור לקוחות המגזר, כאמור - גורם לתחרות גבוהה בין כל הבנקים הפועלים במערכת, על פלח לקוחות זה.

ה. מגזר הבנקאות הפרטית (המשך)

תחרות (המשך)

התחרות מתבטאת הן בתחום המחירים (עמלות ועלויות גיוס פקדונות) והן בתחום השרות. בנוסף לתחרות בתוך המערכת הבנקאית, קיימת תחרות על פלח לקוחות זה גם מצד גופים אחרים הפועלים בשוק ההון, כגון: חברות לניהול תיקים, ברוקרים פרטיים וכו'.

בנוסף - הסכמים שחתמו הבנקים בשנים האחרונות, כחלק מהערכותם ליישום החוקים שנחקקו במסגרת ה"רפורמה בשוק ההון", שכללו מכירות נכסים ומוצרי השקעה של לקוחות המשתתפים ברובם למגזר זה, לחברות ביטוח וגופים פיננסיים חוץ בנקאים אחרים, הגבירו את התחרות על פלח לקוחות זה - גם מצד חברות הביטוח וגופים פיננסיים אחרים.

במסגרת תחרות זו משקיע הבנק משאבים רבים בשיפור השרות הניתן ללקוחות, העלאת רמתם המקצועית של יועצי ההשקעות, שיפור התשתית הטכנולוגית ועדכון מוצרי ההשקעה המוצעים ללקוחות.

לקוחות

הלקוחות המשתתפים למגזר זה הינם לקוחות בעלי עושר פיננסי בינוני וגבוה. לקוחות אלו מתאפיינים בתחכום, הכרת מגוון מכשירי ההשקעה והמוצרים הקיימים במערכת הבנקאית ובשוק ההון, ובדרישה לקבלת שרות מקצועי ברמה גבוהה ביותר.

השרות ללקוחות המגזר ניתן באמצעות מערך סניפי הבנק. בנוסף, עומדים לרשות לקוחות אלו מערכי התמיכה המקצועיים, הקיימים הן בחטיבה לנכסי לקוחות של הבנק והן בחברות המאחדות של הבנק הפועלות בשוק ההון: החברה לניהול קרנות נאמנות, והחברה לניהול תיקים.

שוק והפצה

הפניה ללקוחות המגזר נעשית באמצעים מגוונים, לרבות: פרסום באמצעי מדיה שונים ובכלל זה - טלוויזיה, עיתונים ורדיו, וכן פניות אישיות באמצעות עובדי מערך הסניפים, פניות יזומות באמצעות מוקד טלפוני, העברת מסרים שיווקיים באמצעות אתר האינטרנט, דוור ללקוחות, שילוט ועלוני מידע המופצים במערכת הסניפים של הבנק. בפעילות שווקית זו נעזר הבנק ביועצי שווק ובמשרד פרסום.

הון אנושי

מספרן הממוצע של משרות עובדי הבנק שיוחסו למגזר הבנקאות הפרטית, הסתכם בשנת 2008 בכ-96 משרות - מזה, כ-7 "משרות ניהול" (בשנת 2007: 99 ו-6 משרות, בהתאמה).

היקף משרות העובדים המועסקים ישירות במגזר זה הסתכם ב-84 משרות ובנוסף, שויכו למגזר זה 12 משרות עקיפות (בעיקר עובדי הנהלת הבנק ועובדי אגפי מטה אחרים) שעלותן נזקפה לתוצאות הכספיות של המגזר (בשנת 2007: 90 ו-9 משרות בהתאמה).

ה. מגזר הבנקאות הפרטית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזר ה"בנקאות הפרטית" לשנת 2008 וניתוח מרכיביו - בהשוואה לאשתקד:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008			
מגזר "בנקאות פרטית"			
החלק מכלל הבנק	סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים
אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
			רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	(254)	1	• מחיצוניים (255)
	302	-	• בין מגזרי 302
7.0	48	1	47
11.5	38	18	20 הכנסות תפעוליות ואחרות
8.5	86	19	67 סך ההכנסות
8.4	55	17	38 הוצאות תפעוליות ואחרות
13.4	31	2	29 רווח מפעולות רגילות לפני מסים
13.8	12	1	11 הפרשה למסים
12.8	19	1	18 רווח נקי
	*	*	* תשואה להון (אחוזים)
0.8	161	6	155 יתרה ממוצעת של נכסים
38.2	6,757	-	6,757 יתרה ממוצעת של התחייבויות
1.0	137	6	131 יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
30.8	294	294	- יתרה ממוצעת של נכסי קרנות נאמנות
30.9	2,713	2,713	- יתרה ממוצעת של ניירות ערך
78.6	1,049	1,049	- יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
			מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	5	-	5 מרווח מפעילות באשראי
	41	-	41 מרווח מפעילות בפקדונות
	2	1	1 אחר
	48	1	47 סה"כ רווח מפעילות מימון

* לא רלבנטי.

ה. מגזר הבנקאות הפרטית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007			
מגזר "בנקאות פרטית"			
החלק מכלל הבנק	סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים
אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
			רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
	(250)	1	(251) • מחיצוניים
	299	-	299 • בין מגזרי
7.7	49	1	48
11.6	40	24	16 הכנסות תפעוליות ואחרות
9.1	89	25	64 סך ההכנסות
9.0	56	19	37 הוצאות תפעוליות ואחרות
12.6	33	6	27 רווח מפעולות רגילות לפני מסים
14.7	14	3	11 הפרשה למסים
11.4	19	3	16 רווח מפעולות רגילות, לאחר מס
27.1	13	13	- רווח מפעולות בלתי רגילות
15.0	32	16	16 רווח נקי
	*	*	*
			תשואה להון (אחוזים)
0.2	28	8	20 יתרה ממוצעת של נכסים
39.5	6,522	-	6,522 יתרה ממוצעת של התחייבויות
0.2	28	8	20 יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
29.2	1,246	1,246	- יתרה ממוצעת של נכסי קופת"ג וקרנות נאמנות
38.1	2,813	2,813	- יתרה ממוצעת של ניירות ערך
86.1	580	580	- יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
			מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
	6	-	6 מרווח מפעילות באשראי
	42	-	42 מרווח מפעילות בפקדונות
	1	1	- אחר
	49	1	48 סה"כ רווח מפעילות מימון

* לא רלבנטי.

ה. מגזר הבנקאות הפרטית (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות במגזר "בנקאות פרטית" הסתכמו בשנת 2008 בסך של 86 מיליון ש"ח, לעומת 89 מיליון ש"ח אשתקד - ירידה בשיעור של 3.4%. הירידה בהכנסות נובעת, בעיקר מקיטון בשיעור של 5% בהכנסות התפעוליות והאחרות, עקב ירידה בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל שפעילותן נמכרה על ידי הבנק בסוף שנת 2007.

בסיכום שנת 2008, נרשם במגזר זה רווח בסך של 19 מיליון ש"ח, לעומת 32 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הירידה ברווח הנקי נובעת מהירידה בהכנסות, כאמור - וברוח מפעולות בלתי רגילות בסך 13 מיליון ש"ח, שנרשם אשתקד ומהווה את חלקו היחסי של המגזר ברווח שרשם הבנק ממכירת פעילות קופות הגמל בשנת 2007.

ו. מגזר "ניהול הפיננסי"

הרווח הנקי במגזר הסתכם בשנת 2008 בסך של 3 מיליון ש"ח לעומת 28 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד - ומהווה ירידה בשיעור של 89.3%. התוצאות הכספיות במגזר זה הושפעו, בין היתר, מקיטון בשיעור של 23.8% ברווח מפעילות מימון, המוסבר בעיקר על ידי שלושה גורמים, בעלי השפעות מנוגדות:

- גידול בסך של 6 מיליון ש"ח בהכנסות מ"הפרשי הצמדה".
 - גידול בסך של 3 מיליון ש"ח בהפסדים בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים (הנובעים מאי הקבלה בין השיטה לחישוב שווים של נכסי הבסיס בגין עסקאות אלו, לבין השיטה למדידת שווים של המכשירים הנגזרים).
 - הפרשה לירידת ערך בסך של 22 מיליון ש"ח, שנרשמה בגין ירידת ערך של אגרות חוב הכלולות ב"תיק הזמין למכירה" של הבנק.
- ירידה נרשמה גם בהכנסות התפעוליות - עקב קיטון בהכנסות מדיבידנד בסך 9 מיליון ש"ח.
- בנוסף, נרשמה בתקופת הדוח עליה בשיעור המס האפקטיבי במגזר זה, בעיקר - עקב קיטון בחסכון במס בגין מרכיב ה"ניכוי בשל אינפלציה", בסך של כ-9 מיליון ש"ח - שנרשם אשתקד ויוחס למגזר זה.

(4) פעילות במוצרים

א. פעילות בשוק ההון

השרותים שמספק הבנק ללקוחותיו בשוק ההון כוללים: ייעוץ בניירות ערך, ניהול תיקי השקעות, ניהול קרנות נאמנות וייעוץ פנסיוני. השרותים בתחום פעילות זה ניתנים ללקוחות באמצעות מערך הסניפים של הבנק. התמיכה המקצועית למוצרים והשרותים שמציע הבנק בתחום זה, לרבות פיתוח מוצרים חדשים - נמצאת באחריות החטיבה לנכסי לקוחות. לפרטים נוספים על פעילות הבנק בשוק ההון - ראה פרק 13 להלן.

א. פעילות בשוק ההון (המשך)

מגבלות חקיקה תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

פעילות הבנקים בתחום זה הוסדרה על ידי חוקים שחוקקה הכנסת בעקבות המלצות "ועדת בכר" (ראה פרק 14 להלן ובאור 31 ב' (1) בדוחות הכספיים).

מכח חוקים אלו הוטל על הבנקים הבינוניים והקטנים (עמם נמנה הבנק) למכור את פעילותם בתחום ניהול קופות הגמל ובתחום ניהול קרנות הנאמנות בתוך 6 ו-8 שנים מיום חקיקת החוקים האמורים, בהתאמה. הבנק השלים עד ליום 31.12.07 את מכירת 51% מפעילות קופות הגמל שלו (ראה פרק 14 להלן). בעקבות מכירת פעילות זו - קיבל הבנק ביום 12.6.08 רישיון לעיסוק בייעוץ פנסיוני. הבנק החל להציע ללקוחותיו שרות זה במחצית השנייה של שנת 2008. לפרטים נוספים בנושא זה - ראה פרק 14 להלן.

מוצרים חדשים

המוצר העיקרי המהווה חידוש בתחום זה הינו ה"שרות למתן ייעוץ פנסיוני" - שהושק על ידי הבנק (כמו בנקים אחרים במערכת) במהלך שנת 2008. השקת השרות הצריכה השקעות ניכרות - הן בתחום הטכנולוגי והן בתחום כח האדם. בנוסף נדרש הבנק לבצע פעולות הסברה במטרה להעלות את מודעות הלקוחות למוצר זה.

בשל אופיו החדשני של המוצר מתנהלת החדרתו באיטיות יחסית. לפיכך, לא רשם הבנק בשנת 2008 הכנסה משמעותית משרות זה.

תחרות

הפעילות במרבית המוצרים בתחום זה (ניהול קרנות נאמנות, ייעוץ בניירות ערך וניהול תיקי השקעות), מאופיינת בתחרות גבוהה בין הבנקים לבין גורמים מוסדיים (בתי השקעות וחברות לניהול קרנות נאמנות). תחרות זו מועצמת, באמצעות מידע רב המתפרסם באמצעי מדיה מגוונים, אליהם חשופים כלל הלקוחות - הכולל נתוני תשואות, סיכונים, ופילוחים נוספים בכל אחד מאפיקי ההשקעה והחסכון ומתן דרוג לגופים המנהלים את הנכסים באפיקים אלו.

במסגרת תחרות זו משקיע הבנק משאבים רבים בשיפור השרות והעלאת רמתם המקצועית של עובדי הבנק בתחום זה.

לקוחות

עיקר הלקוחות הפועלים בתחום זה שייכים למגזר הבנקאות הפרטית ומאופיינים בעושר פיננסי בתחום, הכרת מגוון ההשקעות והמוצרים הקיימים בתחום זה ובדרישה לקבלת שרות ברמה גבוהה ביותר.

שוק והפצה

שוק המוצרים בתחום זה נעשה באמצעים מגוונים, לרבות: פרסום באמצעי מדיה שונים (בעיקר בתחום ניהול קרנות נאמנות), ובכלל זה טלוויזיה, עיתונים ורשת האינטרנט. בנוסף נערכות פניות אישיות ללקוחות באמצעות עובדי מערך הסניפים, פניות יזומות באמצעות מוקד טלפוני, דוור ללקוחות שילוט, ועלוני מידע המופצים במערכת הסניפים של הבנק.

א. פעילות בשוק ההון (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות ב"שוק ההון" לשנת 2008, בחתך מגזרי פעילות וניתוח מרכיביו, בהשוואה לאשתקד.

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008					
"שוק ההון"					
משקי בית	עסקים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים					
2	1	-	-	1	4
-	-	-	-	-	-
2	1	-	-	1	4
8	2	2	-	18	30
10	3	2	-	19	34
-	-	-	-	-	-
17	6	1	1	17	42
(7)	(3)	1	(1)	2	(8)
(3)	(1)	1	(1)	1	(3)
(4)	(2)	-	-	1	(5)
*	*	*	*	*	*
7	3	1	1	6	18
-	-	-	-	-	-
7	3	-	1	6	17
50	22	83	505	294	954
452	200	765	4,662	2,713	8,792
36	14	61	174	1,049	1,334
מרכיבי הרווח מפעילות מימון:					
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
2	1	-	-	1	4
2	1	-	-	1	4

* לא רלוונטי

א. פעילות בשוק ההון (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007					
”שוק ההון”					
סך הכל	בנקאות פרטית	בנקאות עסקית	בנקאות מסחרית	עסקים קטנים	משקי בית
מיליוני ש”ח	מיליוני ש”ח	מיליוני ש”ח	מיליוני ש”ח	מיליוני ש”ח	מיליוני ש”ח
רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים					
(3)	1	-	1	1	(6)
7	-	-	-	-	7
4	1	-	1	1	1
60	24	3	4	9	20
64	25	3	5	10	21
הכנסות תפעוליות ואחרות					
-	-	-	-	-	-
52	19	3	2	8	20
12	6	-	3	2	1
5	3	-	1	1	-
7	3	-	2	1	1
49	13	1	3	13	19
56	16	1	5	14	20
*	*	*	*	*	*
24	8	1	1	4	10
-	-	-	-	-	-
24	8	1	1	4	10
4,260	1,246	41	282	841	1,850
7,340	2,813	3,414	573	278	262
674	580	5	48	12	29
תשואה להון (אחוזים)					
יתרה ממוצעת של נכסים					
יתרה ממוצעת של התחייבויות					
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון					
יתרה ממוצעת של נכסי קופת”ג וקרנות נאמנות					
יתרה ממוצעת של ניירות ערך					
יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול					
מרכיבי הרווח מפעילות מימון:					
מרווח מפעילות באשראי					
מרווח מפעילות בפקדונות					
4	1	-	1	1	1
4	1	-	1	1	1

* לא רלוונטי

א. פעילות בשוק ההון (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות מהפעילות בשוק ההון הסתכמו בשנת 2008 בסך של 34 מיליון ש"ח, לעומת 64 מיליון ש"ח אשתקד - ירידה בשיעור של 46.9%. הירידה נובעת, בעיקר, מקיטון בסך 26 מיליון ש"ח בהכנסות מדמי ניהול קופות גמל - לאחר שפעילות זו נמכרה על ידי הבנק בסוף שנת 2007.

בסיכום שנת 2008 נרשם במגזר זה הפסד בסך 5 מיליון ש"ח, לעומת רווח בסך 56 מיליון ש"ח אשתקד. הירידה ברווח הנקי נובעת מקיטון בהכנסות כאמור, ומירידה ברווח מפעולות בלתי רגילות בסך 49 מיליון ש"ח, נטו - שנרשם אשתקד - ומהווה את הרווח שזקף הבנק בגין מכירת פעילות קופות הגמל בשנת 2007.

ב. פעילות במשכנתאות

השרותים שמספק הבנק בתחום זה כוללים מתן "הלוואות לדיר" (ללקוחותיו הפרטיים) ומשכנתאות מסחריות (למגזר הקמעונאי, המסחרי והעסקי).

האחריות למתן שירותים אלו מרוכזת במערך המשכנתאות והחטיבה ל"בנקאות קמעונאית". (החל מיום 1 בינואר 2009 - הועברה הפעילות בתחום הנדל"ן המניב ("משכנתאות מסחריות"), ללקוחות שהיקף האשראי שניתן להם, עולה על 15 מיליון ש"ח - לאגף הנדל"ן בחטיבה העסקית.

מגבלות חקיקה תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על המגזר

הפעילות בתחום ההלוואות לדיר הוסדרה באמצעות "חוק המכר (דירות)" ועל ידי הוראות ניהול בנקאי תקין בנושא זה.

לגבי פרטים נוספים בדבר הוראות ניהול בנקאי תקין שפורסמו בשנת 2008 - ונועדו להבטיח את כספם של רוכשי דירות הנמצאות בתהליך בניה - ראה פרק 22ג' להלן.

מוצרים

המוצרים אותם מציע הבנק בתחום זה דומים בעיקרם למוצרים המוצעים על ידי בנקים אחרים במערכת הבנקאית.

תחרות

תחום ההלוואות לדיר - נחשב ליעד אטרקטיבי לפיתוח שירותים בנקאיים במרבית הבנקים במערכת הבנקאית - בהיותו מאופיין ברמת סיכון נמוכה יחסית ופוטנציאל לפיתוח פעילויות בנקאיות נוספות ללקוחות להם ניתנים השרותים בתחום זה. לפיכך, התפתחה במערכת הבנקאית תחרות עזה בתחום זה - המתבטאת בעיקר בתחום המחירים (מרווחי ריבית ושיעורי עמלות).

האמצעים שמפעיל הבנק במסגרת התחרות בתחום זה כאמור לעיל - כוללים: שיפור השרות ללקוח, שמירה על קשר אישי ולעיתים מתן הנחות בתחום המחירים.

התפתחויות בשווקים של המגזר

היקף ההלוואות לדיר שבוצעו במערך המשכנתאות בשנת 2008, הסתכם בכ-393 מיליון ש"ח, מזה כ-22 מיליון ש"ח הלוואות ש"מוחזרו" (בשנת 2007 - 191 מיליון ש"ח ו-33 מיליון ש"ח, בהתאמה).

ב. פעילות במשכנתאות (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות

להלן תמצית התוצאות הכספיות בתחום ה"משכנתאות" לשנת 2008, כחתך מגזרי פעילות, וניתוח מרכיביו, בהשוואה לאשתקד.

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2008			
משכנתאות			
סך הכל	בנקאות מסחרית	עסקים קטנים	משקי בית
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים			
145	43	14	88
• מחיצוניים			
(122)	(31)	(11)	(80)
• בין מגזרי			
23	12	3	8
3	1	-	2
הכנסות תפעוליות ואחרות			
26	13	3	10
סך ההכנסות			
(2)	6	(5)	(3)
הפרשה לחובות מסופקים			
12	1	2	9
הוצאות תפעוליות ואחרות			
16	6	6	4
רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מסים			
6	2	2	2
הפרשה למסים			
10	4	4	2
רווח נקי			
6.1	6.7	27.0	9.8
תשואה להון (אחוזים)			
1,897	588	181	1,128
יתרה ממוצעת של נכסים			
-	-	-	-
יתרה ממוצעת של התחייבויות			
1,642	551	169	922
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון			
-	-	-	-
יתרה ממוצעת של נכסי קרנות נאמנות			
-	-	-	-
יתרה ממוצעת של ניירות ערך			
-	-	-	-
יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול			
מרכיבי הרווח מפעילות מימון:			
17	8	3	6
מרווח מפעילות באשראי			
-	-	-	-
מרווח מפעילות בפקדונות			
6	4	-	2
אחר			
23	12	3	8
סה"כ רווח מפעילות מימון			

* לא רלוונטי

ב. פעילות במשכנתאות (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007			
משכנתאות			
סך הכל	בנקאות מסחרית	עסקים קטנים	משקי בית
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים			
124	37	13	74
(101)	(26)	(10)	(65)
23	11	3	9
3	2	-	1
26	13	3	10
2	(1)	-	3
10	1	2	7
14	13	1	-
4	4	-	-
10	9	1	-
-	-	-	-
10	9	1	-
6.8	18.4	2.0	-
1,702	545	184	973
-	-	-	-
1,516	519	174	823
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
מרכיבי הרווח מפעילות מימון:			
17	8	3	6
-	-	-	-
6	3	-	3
23	11	3	9

ב. פעילות במשכנתאות (המשך)

תמצית התוצאות הכספיות (המשך)

ההכנסות מהפעילות בתחום המשכנתאות הסתכמו בשנת 2008 בסך של 26 מיליון ש"ח, בדומה לאשתקד. בסיכום שנת 2008, נרשם רווח נקי מהפעילות בתחום זה בסך של 10 מיליון ש"ח, בדומה לאשתקד. מחד, נרשמה ירידה בסך 4 מיליון ש"ח בהפרשות לחובות מסופקים, שקוזה על ידי עליה בשיעור 20% בהוצאות התפעוליות.

8. מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם פורט בבאור 1 בדוחות הכספיים. יישומם של כללי חשבונאות אלו, על ידי הנהלת הבנק בעת עריכת הדוחות הכספיים, כרוך לעיתים בהנחות, הערכות ואומדנים שונים המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות (לרבות התחייבויות תלויות) ועל התוצאות הכספיות המדווחות של הבנק. ייתכן שהתממשותם בעתיד של ההערכות והאומדנים כאמור, יהיה שונה מכפי שהוערך בעת עריכת הדוחות הכספיים.

חלק מהאומדנים ומההערכות בהם נעשה שימוש, כרוך במידה רבה של אי ודאות או רגישות למשתנים שונים. אומדנים והערכות מסוג זה שהשתנותם עשויה להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות המוצגות בדוחות הכספיים נחשבים לאומדנים והערכות בנושאים "קריטיים".

הנהלת הבנק בדעה כי האומדנים וההערכות שישומו בעת עריכת הדוחות הכספיים הינם נאותים ונעשו על פי מיטב ידיעתה ושקול דעתה המקצועי. בהמשך לאמור לעיל, מובאת להלן סקירה תמציתית של הערכות ואומדנים חשבונאיים בנושאים "קריטיים".

א. הפרשות בגין חובות בעייתיים

(1) הפרשה ספציפית לחובות מסופקים

אחת לרבעון בוחנת הנהלת הבנק את תיק האשראי במטרה להעריך את ההפסד האפשרי הגלום בו. תהליך הערכת ההפסד האפשרי בתיק האשראי כולל שני שלבים:

- זיהוי הלקוחות שחלה הרעה בדרוג האשראי שלהם, עקב אי יכולת לקיים את התחייבויותיהם כלפי הבנק וסווגם, כפועל יוצא מכך, כ"חובות בעייתיים" בהתאם לסיווגים שנקבעו בהוראות בנק ישראל (ועל פי קריטריונים שנקבעו בהוראות הנ"ל), כ: "חובות מסופקים", "חובות שאינם נושאי הכנסה", "חובות שאורגנו מחדש", "חובות בפיגור זמני" ו"חובות בהשגחה מיוחדת".

- עריכת הפרשות המבטאות את ההפסד הצפוי לבנק בגין ה"חובות הבעייתיים". בקביעת ההפרשות מתבססת הנהלת הבנק על מידע הקיים בידיה לגבי החייב, כגון: דרוג האשראי שלו, מידת עמידתו בהתחייבויות כלפי הבנק בעבר, איכות הבטחונות שלו ומידת הסיכון של הענף בו הוא פועל. בנוסף לכך מביאה הנהלת הבנק בחשבון, בעת עריכת ההפרשה הנדרשת, גורמים נוספים, כגון: איכות הניהול של החייב, כושר ההחזר שלו וגמישותו הפיננסית.

יתרת החובות הבעייתיים בבנק ליום 31 בדצמבר 2008 מסתכמת בכ-1,335 מיליוני ש"ח, נטו, ומהווה כ-6.0% מסיכון האשראי הכולל (לרבות סיכון אשראי) לאותו תאריך. ההפרשה המצטברת להפסדי אשראי (קרן וריבית) שנוכחה מחובות אלו ליום המאזן מסתכמת בכ-848 מיליוני ש"ח (כולל 126 מיליון ש"ח הפרשות בגין ריבית) - מזה נזקף לדו"ח רווח והפסד, נטו, בשנת 2008 סך של כ-128 מיליוני ש"ח (לא כולל שינויים בהפרשות לריבית בגין חובות מסופקים).

תהליך הערכת ההפסד הגלום בתיק האשראי, כמתואר לעיל, מתבסס על אומדנים משמעותיים הכרוכים במידה רבה של אי ודאות (כגון: איכות הבטחונות, כושר ההחזר של החייב וכו') ובהערכות סובייקטיביות, הן לגבי הקטגוריה בה סווג החוב הבעייתי (כגון: הבחנה בין "חוב בפיגור" ל"חוב בפיגור זמני") והן לגבי הגורמים המשמשים בחישוב ההפרשה (כגון: איכות הניהול של החייב ומידת הסיכון של הענף בו הוא פועל).

לשינוי באומדנים או בהערכות שתוארו כאמור לעיל, עשויה להיות השפעה משמעותית על ההפרשה לחובות מסופקים המוצגת בדוחות הכספיים של הבנק.

בנוסף לאמור לעיל, חלק מהאומדנים שצוין לעיל נשען על משתנים כלכליים או משתני שוק וחלקם מתעדכן ככל שהנסיין שנצבר בטיפול בחייב רב יותר. לפיכך, בוחנת הנהלת הבנק אחת לרבעון את האומדנים המשמשים בקביעת ההפרשות בגין החובות הבעייתיים ומעדכנת אותם במידת הצורך.

(2) הפרשה נוספת לחובות מסופקים

בנוסף להפרשה הספציפית לחובות מסופקים, כאמור - נכללה בדוחות הכספיים גם "הפרשה נוספת" לחובות מסופקים (להבדיל מההפרשה הכללית לחובות מסופקים הכלולה בדוחות הכספיים - בסכום קבוע, משנת 1991 ואילך).

ההפרשה הנוספת לחובות מסופקים מחושבת בהתאם להוראות בנק ישראל בשיעורים מסוימים מסך החובות הבעייתיים (על פי מאפיינים שונים שנקבעו בהוראות בנק ישראל), או בשיעורים מסוימים מיתרות אשראים שניתנו על ידי הבנק וחורגים ממגבלות מסוימות למתן אשראי שנקבעו על ידי בנק ישראל.

על אף שמאפייני החובות הבעייתיים נקבעו בהוראות בנק ישראל, כאמור - מאפשרות הוראות אלו מידה מסוימת של שיקול דעת סובייקטיבי בעת סווג החובות הבעייתיים.

לשיקול דעת זה עשויה להיות השפעה מהותית על היקף "ההפרשה הנוספת" לחובות מסופקים. מאחר וההוצאה שנזקפת לדוח הרווח והפסד בגין ה"הפרשה הנוספת" לחובות מסופקים, אינה מוכרת כהוצאה לצורך מס - קיימת לשינויים אפשריים בסכום ההפרשה הנוספת, השלכה מהותית יותר על הרווח הנקי של הבנק.

יתרת ההפרשה הנוספת לחובות מסופקים, על פי המאפיינים שנקבעו על ידי בנק ישראל, כאמור - מסתכמת ליום 31.12.2008 בסך של 28 מיליוני ש"ח (31.12.2007 - 33 מיליוני ש"ח). יתרות אלו אינן כוללות "הפרשה כללית" בסך של 37 מיליון ש"ח.

ב. התחייבויות תלויות

כנגד הבנק תלויות ועומדות תביעות משפטיות (לרבות בקשה להכיר בקצתן כתובענות ייצוגיות) בנושאים שונים, לרבות: חיוב ריבית שלא כדין (או שלא על פי המוסכם), התניית שרות בשרות, גביית עמלות או חיובים שונים שלא כדין, אי ביצוע הוראות והפעלת שיקול דעת מוטעה.

לצורך הערכת ההפסדים האפשריים בגין תביעות אלו, מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של היועצים המשפטיים המייצגים את הבנק בתביעות אלו ומסווגת אותן לאחת מבין שלוש הקבוצות הבאות:

- תביעות שצפוי הפסד בגין - לגביהן נערכת הפרשה בדוחות הכספיים על פי העובדות הידועות לבנק.
- תביעות שהסיכוי להפסד בגין קלוש - לגביהן לא נערכת הפרשה להפסד, אך ניתן גילוי בגין כאשר סכום התביעה הינו מהותי מאד.
- תביעות שאפשרות התממשותן איננה קלושה - לגביהן לא נערכת הפרשה להפסד, אך ניתן גילוי לסכום החשיפה הכולל של הבנק בגין. על פי הוראות בנק ישראל, יש לתת גילוי בגין תביעות מסוג זה - כאשר סכום התביעה הינו מהותי.

כאמור, בשיוך התביעה לאחת הקבוצות שצוינו לעיל ובעריכת הפרשה להפסד, במידת הצורך, מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של יועציה המשפטיים.

חוות דעת אלה הינן סובייקטיביות ומתייחסות בחלקן לנושאים - כגון בקשות לאישור תובענות ייצוגיות - שהניסיון והידע שנצברו בהם עד כה, אינם מספיקים. לפיכך, ייתכן שתוצאות התממשותן של חלק מהתביעות בפועל, תהיה שונה מחוות דעתם של היועצים המשפטיים. לאור היקף התביעות התלויות כנגד הבנק, ייתכן שלא התממשות חוות דעתם של היועצים המשפטיים כאמור, תהיה השפעה משמעותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

הנהלת הבנק ויועציו המשפטיים בוחנים את התביעות אחת לרבעון ומעדכנים, במידת הצורך, את ההפרשות בגין, על פי ההתפתחויות המשפטיות.

ג. זכויות עובדים

על פי הסכמי העבודה הקיימים בבנק, זכאים עובדי הבנק לקבלת מענקי ותק הכוללים מספר חודשי משכורת וזיכוי ימי חופשה - לאחר שהשלימו 20, 30 ו-40 שנות ותק בבנק. כמו כן זכאים עובדי הבנק להטבות מסוימות לאחר צאתם לגמלאות. על פי כללי חשבונאות מקובלים יש לערוך הפרשה שתשקף את התחייבות הבנק בגין זכויות אלו. עם זאת, ההפרשה כפופה לגורמי אי ודאות - מאחר ששימוש הזכויות שתוארו לעיל, מותנה בקיום "תנאי סף" מסוימים בעתיד - שאין ודאות כי אכן יתקיימו. לפיכך, בעת עריכת ההפרשה יש לערוך מבחני הסתברות לפרמטרים מסוימים, לרבות:

- מספר העובדים שישלימו את תקופות הותק המזכות אותם במענק.
- מספר העובדים שיפרשו מהבנק במועד שנקבע לצאתם לגמלאות - ולא לפני כן.
- מספר העובדים שיממשו את ההטבות הניתנות לגימלאי הבנק, בתקופה המבוססת על תוחלת החיים הממוצעת.

לאור אי הודאות הכרוכה בעריכת ההפרשה החשבונאית בגין התחייבויות הבנק, כאמור לעיל, הורה בנק ישראל לתאגידים הבנקאיים, לערוך את ההפרשות החשבונאיות - בגין התחייבויות עתידיות אלו - על בסיס אקטוארי, בהתחשב בהסתברות למימושן - ולהציג אותן, בדוחות הכספיים על פי ערכן המהוון לתאריך עריכת ההפרשה.

בדוחות הכספיים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2008, נכללו הפרשות בגין התחייבויות אלה, בהתאם לכללים שנקבעו על ידי בנק ישראל. יתרת ההפרשה בגין "מענקי יובל", כאמור, ליום 31.12.2008 מסתכמת בסך של 63 מיליון ש"ח (31.12.2007 - 59 מיליון ש"ח). ההפרשות נערכו על בסיס תחשיבים אקטואריים שנערכו על ידי אקטואר מומחה והתבססו על קריטריונים ופרמטרים שונים, לרבות:

- שיעור הפרישה הממוצע של עובדים, ברמות ותק שונות.
- תוחלת החיים הצפויה.
- גיל הפרישה מהעבודה.
- עליית שכר ריאלי עתידית צפויה - בשיעור של 2.5% לשנה, בממוצע.
- הוון זרמי התשלומים הצפויים, בשיעור של 4% לשנה.

ההסתברות למימוש הזכויות, הנגזרת מההערכה האקטוארית כאמור, מתבססת על פרמטרים וכלים סטטיסטיים, המבוססים על ניסיון העבר ותחזיות לגבי העתיד. לפיכך, ההפרשה בגין התחייבות הבנק הנגזרת מההערכה האקטוארית כאמור, רגישה לשינויים אפשריים בפרמטרים או בתחזיות עליהם היא מבוססת, באופן שסטיה אפשרית בגורמים אלו עלולה להטות את סכום ההתחייבות הכלולה בדוחותיו הכספיים של הבנק - במידה מהותית.

ד. מכשירים נגזרים

בהתאם להוראות הדווח הכספי שפרסם המפקח על הבנקים, מוצגים המכשירים הנגזרים בדוחות הכספיים - על פי שוויים ההוגן. השינוי בשוויים ההוגן של המכשירים נזקף לדו"ח הרווח והפסד, או להון העצמי - בהתאם לייעודו של המכשיר הנגזר.

מרבית המכשירים הנגזרים המופעלים על ידי הבנק אינם נסחרים בשוק פעיל ולפיכך לא ניתן להתבסס על מחירי שוק אובייקטיביים לצורך קביעת שוויים ההוגן. על פי הוראות בנק ישראל יש להעריך במקרים אלו את שוויים ההוגן של המכשירים הנגזרים - בעזרת מודלים מקובלים. המודל המקובל לצורך חישוב השווי ההוגן של מכשירים נגזרים מסוג: חוזי FORWARD, ועסקאות החלף (שהינם עיקר המכשירים הנגזרים המופעלים על ידי הבנק) - מבוסס על הוון תזרימי המזומנים העתידיים הגלומים במכשירים - בריבית "השוק" הרלוונטית לתאריך הדווח הכספי.

ריבית זו מצוטטת באופן שוטף על ידי גורמים הסוחרים במכשירים אלה ועל ידי גורמי הערכה בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים בבנק - ונגזרת מפרמטרים שונים, לרבות:

- מחירי השוק בהן נערכות עסקאות דומות בבנק, בסמוך למועד הדווח.
- סוג המכשיר הנגזר, ומגזר ההצמדה הרלוונטי.
- תקופת הפרעון של המכשיר הנגזר.
- סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה.

חלק מהפרמטרים שנמנו לעיל חשוף לתנודות ניכרות, וחלקם כרוך בשיקול דעת סובייקטיבי. מכיוון, שאמדן השווי ההוגן של המכשירים הנגזרים הלא סחירים מבוסס על שימוש בפרמטרים שאינם אובייקטיביים, כאמור - קיימת אפשרות להטיית סכומי השווי ההוגן של מכשירים אלו - במידה מהותית.

להלן נתונים לגבי התפלגות השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים, בחתך המודל ששימש לקביעת השווי ההוגן:

31.12.2007	31.12.2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		לפי מודל פנימי
(15)	(129)	• הוון תזרימי מזומנים
16	11	• מודל B&S
1	(118)	סה"כ שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים

אמדן השווי ההוגן המבוסס על מודל פנימי, נקבע על ידי גורמים בחדר העסקאות ובחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים - ומלווה בתהליך תיקוף בלתי תלוי, הכולל בדיקות ובקורות רבות ובכללן:

- בדיקות מדגמית של נתונים וחישובים.
 - בדיקות תקפות של עקומי הריבית ששמשו בהוון תזרימי המזומנים, וכן של שיעורי הריבית וסטיות התקן ששימשו בחישוב השווי ההוגן של האופציות.
 - בדיקות סבירות של התוצאות שהתקבלו.
 - בדיקת מרכיבי השינוי בשווי ההוגן לעומת תקופת דווח קודמת.
- בשנת 2008 רשם הבנק הפסד בסך של כ-9 מיליון ש"ח - בגין הפער שבין השינוי בשוויים ההוגן של המכשירים הנגזרים, לבין השינוי בשוויים (המוערך על "בסיס צבירה") של נכסי הבסיס שבגינם נערכו העסקאות במכשירים הנגזרים.

ה. שווי הוגן וסווג ירידת ערך של ניירות ערך זמינים למכירה

על פי הוראות בנק ישראל וכללי חשבונאות מקובלים החלים על תאגידים בנקאיים, מוצגים ניירות ערך זמינים למכירה על פי שוויים ההוגן.

השווי ההוגן של ניירות ערך סחירים נקבע על פי מחירי השוק של ניירות הערך ליום הדווח. הערכת השווי ההוגן של ניירות ערך לא סחירים, מבוססת על ציטוטים המתקבלים ממזמחה חיצוני (שציטוטיו משמשים בסיס לקביעת שוויים ההוגן של ניירות ערך לא סחירים - במרבית הגופים המוסדיים בישראל). להלן נתונים לגבי התפלגות השווי ההוגן של תיק ניירות הערך הזמינים למכירה, בחתך המודל לקביעת השווי ההוגן:

31.12.2007	31.12.2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
2,321	1,892	לפי מחירים המצוטטים בשוק פעיל
178	128	לפי הערכת שווי של מזמחה
21	18	אחר (מבוסס על השווי המאזני)
2,520	2,038	

אמדם השווי ההוגן של ניירות ערך לא סחירים, כאמור - מלווה בהליך תיקוף בלתי תלוי הכולל בדיקות ובקורות, לרבות:

- התקשרות חוזית עם מומחה חיצוני בנושא זה, הכולל הצהרת המומחה, לפיה - ידוע לו כי הבנק יתבסס על תוצאות עבודתו לצרכי קביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ששעריהן צוטטו על ידו - בדוחות הכספיים.

- קבלת מידע על המודל שנמצא בשימוש המומחה.

- קבלת מידע על הפרמטרים שהוּוּ בסיס לאמדם שנערך על ידי המומחה ותיקוף פרמטרים אלו.

- עריכת בדיקת סבירות בלתי תלויה לחישובי המומחה, ותיקוף פרמטרים אלו.

על פי הוראות בנק ישראל וכללי חשבונאות מקובלים - רווחים שטרם מומשו מהתאמת ניירות ערך לשווי ההוגן - יזקפו לקרן הון. הפסדים שטרם מומשו מהתאמת ניירות ערך לשוויים ההוגן, מוצגים כדלקמן:

- הפסדים בעלי אופי "זמני" - נזקפים לסעיף נפרד במסגרת ההון העצמי.

- הפסדים בעלי אופי "שאינו זמני" - נזקפים לדוח הרווח והפסד של הבנק.

לצורך קבלת החלטה בדבר אופי הפסדים וסווגם כאמור - מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעת כלכליות ועל מאפיינים שונים של נייר הערך שבגינם נצברו הפסדים ושל החברה שהנפיקה אותו כגון: דרוג נייר הערך, שיעור הפסד ביחס לעלות נייר הערך ומשך הזמן שבו היה השווי ההוגן של נייר הערך נמוך מעלותו, התנודתיות בשווי ההוגן של נייר הערך, מצבה הכלכלי של החברה שהנפיקה את נייר הערך וכוונת הבנק להחזיק בנייר הערך עד להשבת עלותו. תהליך קבלת ההחלטה לגבי אופיים של הפסדים וסווגם, כאמור לעיל, מבוסס במידה רבה על הערכות וחוות הדעת הכלכליות הנגזרות מהמאפיינים שתוארו לעיל וממידע גלוי אחר (המתקבל, בדרך כלל, ממנפיק נייר הערך). ההערכות והפרמטרים הנ"ל, נתונים במידה רבה לשיקול דעת סובייקטיבי. לפיכך - לשינויים בהערכות ובפרמטרים אלו - עשויה להיות השפעה משמעותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

בשנת 2008 סווג הבנק הפסדים שטרם מומשו, בסך 24 מיליון ש"ח - כ"הפסדים בעלי אופי שונה מזמני" - וזקף אותם לדוח הרווח והפסד.

9. מצב הנזילות ומדיניות גיוס המקורות

כללי

הרכב תיק הנכסים שבידי הציבור הושפע מתנאי השוק ששררו במהלך שנת 2008, בכלל - והמשבר בשוק ההון, בפרט - שאופיין בירידות שערים חדות בשוק המניות ובשוק אגרות החוב (ראה גם פרק 1 להלן).

שנת 2008 אופיינה במגמת צמיחה בפעילות הכלכלית במחצית הראשונה של השנה, שהתמתנה והפכה להאטה כלכלית בעקבות המשבר שהתחולל בשוק ההון.

להלן ההתפתחות שנרשמו באינדיקטורים הכלכליים העיקריים בשנת 2008:

- עליה ברמת אינפלציה, שהסתכמה בשנת 2008 בשיעור של 3.8% (מעבר לרף העליון של יעד האינפלציה השנתי שנקבע על ידי הממשלה).

- התחזקות בשער החליפין של השקל מול מרבית המטבעות הזרים, שהתבטאה בעליה בשיעור של עד 28% בשער השקל לעומת המטבעות העיקריים.

- תנודתיות גבוהה בשיעור הריבית במכרז המוניטרי של בנק ישראל, שנגזרה מהתפתחויות מנוגדות במשק, כדלקמן: בעקבות עליית המדרגה ברמת האינפלציה במחצית הראשונה של השנה - העלה בנק ישראל את הריבית במכרז המוניטרי בתשעת החדשים הראשונים של השנה בשיעור של 1 נקודת האחוז לשיעור של 4.25% בסוף חודש ספטמבר 2008. לאור ההחרפה במשבר הפיננסי בעולם בסוף הרבע השלישי של שנת 2008 - והתפתחות סימני האטה במשק המקומי - הפחית בנק ישראל ברבע הרביעי של השנה את שיעור הריבית במכרז המוניטרי - בשיעור חד של 1.75 נקודות האחוז - לשיעור של 2.5% בסוף חודש דצמבר 2008.

- גידול בהיקף הנפקות אגרות החוב - על ידי ממשלת ישראל, שהסתכמו בשנת 2008 בסך של 31 מיליארד ש"ח, נטו, לעומת כ-3 מיליארד ש"ח, בלבד - אשתקד.

- ירידה חדה בציפיות האינפלציה של הציבור - שהסתכמו בסוף שנת 2008 בשיעור שלילי של 0.1%-, לעומת כ-2.6% בתחילת השנה.

על רקע הירידות בשוק המניות, וירידת התשואות במגזר הצמוד למדד ובמגזר הלא צמוד הגדיל הציבור את חלקו היחסי של תיק הנכסים המושקע באפיקים בנקאיים סולידיים, הצמודים למדד ושאינם צמודים. על רקע מגמה זו נרשמו בשנת 2008 שינויים בהרכב תיק הנכסים של הציבור, כדלקמן:

- ירידה בשיעור של כ-0.7% במשקל קרנות הנאמנות בתיק הנכסים.
- עליה בשיעור של כ-4.1% במשקלם של פקדונות הציבור בבנקים בתיק הנכסים.
- ירידה בשיעור של כ-11.5% במשקל המניות בתיק הנכסים.

הבנק

מדיניות גיוס המקורות בבנק מכוונת ליצירת תשתית למקורות מימון יציבים ורווחיים לאורך זמן.

מקור המימון העיקרי לפעילות הבנק הינו ציבור הלקוחות בסניפי הבנק השונים הפרוסים בכל רחבי הארץ וכוללים לקוחות מסחריים ועסקיים, מלכר"ם, לקוחות קמעונאיים ומשקי בית.

במסגרת השאיפה ליצירת תשתית למקורות מימון יציבים, לגוון תמהיל המקורות ושיפור מבנה הנזילות שלו, פעל הבנק בשנת 2008, כדלקמן:

- השקעת מאמצי שווק במטרה להרחיב בסיס הלקוחות הבינוניים והקטנים במוצרי פקדונות בנקאיים, בכלל - ובפיקדונות חסכון בהפקדות חודשיות, בפרט - פעילות התורמת לקשר ארוך טווח עם הלקוח ולתזרים שוטף של הפקדות בתכניות חסכון. כחלק ממאמצים אלו, מופעל מרכז "בנקאות פרטית", המשרת את מעגל הלקוחות בעלי עושר פיננסי.
- במהלך שנת 2008 השיק הבנק קמפיין פירסומי: "מרכנתיל מקס" המקנה הטבות ייחודיות ללקוחות שכירים שיעבירו את פעילותם לבנק.

להלן ההתפתחות במקורות הבנק בשנת 2008, במגזרים השונים:

פקדונות לא צמודים - היקף הפקדונות הלא צמודים עלה בשנת 2008 בשיעור של 8.7% והסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 בסך 11,458 מיליון ש"ח.

העליה בהיקף הפקדונות נובעת מהאטרקטיביות הגבוהה יחסית של אפיק השקעה זה, בהיותו אפיק השקעה נזיל יחסית.

במסגרת מדיניות גיוס הפקדונות הלא צמודים, שואף הבנק להרחיב את תשתית הלקוחות ולהגדיל את פיזור תיק הפקדונות תוך קיום רמת תעריפים דומה למקובל במערכת הבנקאית. במקביל, מפעיל הבנק חדר "עסקאות שקלים" שנועד לתת מענה לפקדונות גדולים, תוך מתן גמישות בהטבות לפקדונות אלה.

פקדונות צמודים למדד - היקף הפקדונות הצמודים (לרבות תכניות חסכון) הסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 בסך של כ-2,770 מיליון ש"ח, המהווה עליה בשיעור של כ-12.1%. הגידול בהיקף הפקדונות הצמודים נובע, הן מהעליה בשיעור של 4.5% שנרשמה במדד המחירים לצרכן בשנת 2008 (על בסיס "מדד ידוע"), והן מהסתת כספים על ידי - הציבור משוק ההון לפקדונות בנקאיים - על רקע המשבר שנרשם בשוק ההון בשנת 2008.

עיקר הגיוס במגזר זה בשנת 2008, התבצע באמצעות הפקדות חד פעמיות לתקופה של כשנתיים ובאמצעות הפקדות בהוראות קבע חדשיות.

פקדונות במטבע חוץ וצמודים למטבע חוץ - היקף הפקדונות ליום 31 בדצמבר 2008, הסתכם בכ-2,809 מיליון ש"ח, המהווה עליה בשיעור של כ-3.1%. העליה שנרשמה באפיק חסכון זה, נובעת מהסתת כספים על ידי הציבור - משוק ההון, לפקדונות בנקאיים (על רקע המשבר שהתחולל בשוק ההון בשנת 2008), ומרצון הציבור להיצמד ל"עוגן מוניטרי" - עקב חשש מהחרפת המשבר הכלכלי.

כתבי התחייבות נדחים - במהלך שנת 2008 לא גויסו על ידי הבנק כתבי התחייבות נדחים נוספים, כנגזרת מתכנית העבודה של הבנק - על רקע יחס הלימות ההון הגבוה של הבנק, ועקב המשבר שהתחולל בשוק ההון בשנת 2008 שלווה בעלייה חדה בתשואות בשוק זה - לשיעורים המבטאים חוסר כדאיות כלכלי בשימוש בכלי זה, כאמצעי לגיוס הון.

10. החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

פעילות הבנק במכשירים פיננסיים, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים, כרוכה בנטילת וניהול סיכונים שהעיקריים שבהם הם: סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכוני נזילות. תהליך ניהול הסיכונים כולל: הגדרת הסיכונים, מדידתם וקביעת מגבלות לחשיפה לסוגי הסיכונים השונים. במסגרת ניהול הסיכונים השוטף מתבסס הבנק על תחזיות והערכות להתפתחויות שוטפות בתחומי: אינפלציה, שינוי שער חליפין, שינוי ריבית ומגמות כלכליות בענפי המשק השונים.

א. סיכוני אשראי

סיכון האשראי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהאפשרות שהצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בהתחייבויותיו (באופן חלקי או מלא).

• אסטרטגיות ותהליכים -

ככלל, הבנק רואה את עצמו כ"בנק אוניברסלי" המשרת את כל מגזרי הפעילות בתחום מתן האשראי - לרבות: עסקי, מסחרי וקמעונאי. עם זאת, לאור הנסיון וההתמחות שצבר הבנק במהלך השנים, הושם דגש בשנים האחרונות על הרחבת השרותים הבנקאיים לפלחי אוכלוסיה השייכים למגזר הקמעונאי (משקי בית, שכירים, עסקים קטנים).

מדיניות הטיפול בסיכוני האשראי בבנק מתבטאת בפיזור תיק האשראי - על מנת להקטין את הסיכון הגלום בו, ולצורך ניהול סיכונים מבוקר. פיזור תיק האשראי נבחן במספר היבטים, כגון: מספר הלוואים, פיזור בין ענפי המשק השונים ופיזור גיאוגרפי. הקצאת האשראי בין ענפי המשק השונים, נבחנת (מעבר להיבט ריכוזיות האשראי) על סמך ההתפתחויות הכלכליות הצפויות במצב המשק ככלל ובאזורים ספציפיים בפרט. לפרטים נוספים באשר להשלכות המשבר הכלכלי בעולם על מדיניות ותהליכי מתן האשראי של הבנק - ראה הרחבה בנושא לזה להלן.

• המבנה והארגון של פונקציות ניהול סיכון האשראי -

מערך ניהול האשראי בבנק כולל פונקציות ניהול מדורגות, וכן מערך בקרה, פיקוח וביקורת על תהליכי מתן האשראי, התפעול והמעקב אחרי ההתפתחויות באשראי. גורמי ניהול האשראי בבנק, בפילוח על פי סמכויות האשראי הינם:

- דירקטוריון הבנק.
- ועדת אשראים של הדירקטוריון.
- ועדת אשראי (הנהלה), בראשות מנכ"ל הבנק.
- ועדות אשראי חטיבתיות - בראשות מנהלי החטיבות: החטיבה העסקית* והחטיבה לבנקאות קמעונאית.
- ועדות אשראי אזוריות ומנהלי האזורים בבנק.
- מנהלי הסניפים בבנק.

בנוסף, כולל מערך ניהול סיכון האשראי שתי יחידות לטיפול בחובות בעייתיים:

- מחלקה "לאשראים מיוחדים", הפועלת בבנק החל מיום 1 בינואר 2007. המחלקה כפופה לחטיבה העסקית בבנק, ומטפלת בניהול וגביית אשראים בעייתיים - שהיקף כל אחד מהם עולה על 15 מיליון ש"ח (החל מיום 1 בינואר 2009, הורחבו סמכויות המחלקה - גם ללקוחות שחבותם עולה על 4 מיליון ש"ח).

- מערך לטיפול בחובות בעייתיים בחטיבה לבנקאות קמעונאית. המערך החל לפעול ביום 20.11.2008 ועוסק בסווג, הסדרה, גביה ומדידת הפרשות להפסדי אשראי של לקוחות בעייתיים - שהיקף האשראי שניתן לכל אחד מהם אינו עולה על 4 מיליון ש"ח.

מערכות הפיקוח והבקרה לגבי תהליכי מתן אשראי, התפעול והמעקב לגבי ההתפתחויות בו, כוללות:

- כלכלנים ובקרי אשראי במנהלות האזור.
- יחידת פיקוח ובקרה שהחלה לפעול בחודש נובמבר 2008, ועוסקת באיתור וזיהוי התפתחות סממנים בעייתיים בקרב לווים בבנק - בשלבים מוקדמים, ככל האפשר.
- ביקורת פנים שוטפות בסניפים המבוצעות על ידי אגף הביקורת הפנימית.

* מנהל החטיבה העסקית, מר רם הרמלך - משמש כמנהל סיכוני האשראי בבנק.

- הקפדה על חידוש מסגרות אשראי לגבי מרבית האשראים בתדירות חצי שנתית.
 - הקפדה על יישום נהלי האשראי בבנק.
 - הקפדה על קבלת אישורים לחריגות ממסגרות אשראי - מהדרג המוסמך.
 - טיפול שוטף ופיקוח עקבי על החובות הבעייתיים וגבייתם.
 - דוחים שוטפים מהסניפים ליחידות המטה.
- תהליכי ניהול סיכון האשראי בבנק כמפורט לעיל, מבוססים על נהלי אשראי מפורטים המגדירים את תהליך מתן האשראי, מדיניות הבטחונות, תהליכי התפעול והבקרה על האשראי שניתן, וסווג חובות בעייתיים.

• מערכות דוח על סיכון ומדידת סיכון האשראי -

הבנק נעזר לצורך ניהול סיכון האשראי בכלים ממוחשבים הכוללים:

- מערכת לדרוג לווים, המבוססת על מודלים לדרוג לווים שפותחו בבנק - באמצעותם מדורגים לקוחות הבנק, בעלי אשראי העולה על 400 אלפי ש"ח. המודלים מיועדים לסווג שונים של פירמות ולפעילות מגוונת, כגון: עסקי רגיל, מימוני, צרכני, ליווי בניה, משכנתאות ולקוחות פרטיים. הערכת רמת הסיכון של הלווה, במודלים האמורים, מבוססת על כושר ההחזר של הלווה ועל מבנה ורמת כיסוי הבטחונות לאשראי. המודלים מושתתים הן על פרמטרים כלכליים וניהוליים והן על הערכות ספציפיות לגבי כל לווה ולווה, בהתבסס על הנסיון שנצבר לגביו בתקופת פעילותו בבנק.
- מערכת לפילוח האשראי בבנק כחתך ענפי משק ובחתך מדרגות לווים.
- מערכת "אורות אדומים" לקבלת התראות על קשיים פוטנציאליים במצבם העסקי של לקוחות הבנק.
- מערכת לדווח על חשיפות אשראי "גדולות" וחשיפות אשראי "גדולות מאד".
- מערכת לדווח על סיכון אשראי במטבע חוץ.
- מערכת לדווח על אשראי שניתן לענף הבניה.
- מערכת למעקב אחרי חריגות אשראי בחשבונות עובר ושב.
- מערכת לניהול ודווח על חובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי בגינם.

• הגישות והשיטות לקביעת הפרשות ספציפיות וכלליות להפסדי אשראי.

הבנק מסווג את החובות הבעייתיים ומעריך את ההפרשות להפסדי אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 314. ההפרשות להפסדי אשראי בבנק כוללות שני סוגי הפרשות: הפרשה ספציפית לחובות מסופקים והפרשה נוספת לחובות מסופקים.

(א) הפרשה ספציפית לחובות מסופקים

אחת לרבעון נבחן כל תיק האשראי של הבנק, על ידי דרגי ניהול האשראי השונים, במטרה להעריך את ההפסד האפשרי הגלום בו. תהליך הערכת ההפסד האפשרי בתיק האשראי, כולל שני שלבים:

- זיהוי הלקוחות שחלה הרעה בדרוג האשראי שלהם, עקב אי יכולת לקיים את התחייבויותיהם כלפי הבנק, וסווגם - כפועל יוצא מכך (ועל פי קריטריונים שנקבעו בהוראות הנ"ל), כ"חובות מסופקים" "חובות שאינם נושאי הכנסה", "חובות שאורגנו מחדש", "חובות בפיגור זמני" ו"חובות בהשגחה מיוחדת".

• עריכת הפרשות המבטאות את ההפסד הצפוי לבנק בגין ה"חובות הבעייתיים". בקביעת ההפרשות מתבססת הנהלת הבנק על מידע הקיים בידיה לגבי החייב, כגון: דרוג האשראי שלו, מידת עמידתו בהתחייבויות כלפי הבנק בעבר, איכות הבטחות שלו ומידת הסיכון של הענף בו הוא פועל.

בנוסף לכך, מביאה הנהלת הבנק בחשבון, בעת עריכת ההפרשה הנדרשת, גורמים נוספים כגון: איכות הניהול של החייב, כושר ההחזר שלו וגמישותו הפיננסית. הבנק אינו משתמש בכלים סטטיסטיים לעניין קביעת ההפרשות להפסדי אשראי.

(ב) הפרשה נוספת לחובות מסופקים

בנוסף להפרשה הספציפית לחובות מסופקים, כאמור - נכללה בדוחות הכספיים גם "הפרשה נוספת" לחובות מסופקים. ההפרשה הנוספת לחובות מסופקים מחושבת בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 315, בשיעורים מסוימים מסך החובות הבעייתיים (על פי מאפיינים שונים שנקבעו בהוראות בנק ישראל), או בשיעורים מסוימים מיתרות אשראי שניתנו עד ידי הבנק וחורגים ממגבלות מסוימות למתן אשראי שנקבעו על ידי בנק ישראל.

להלן התפתחות החובות הבעייתיים בהתאם לסווגים שנקבעו בהוראות בנק ישראל (במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
		חובות בעייתיים¹:
452	388	שאינם נושאים הכנסה
47	85	שאורגנו מחדש ²
-	15	מיועדים לארגון מחדש ³
18	51	בפיגור זמני
492	548	בהשגחה מיוחדת ⁴
1,009	1,087	סה"כ אשראי מאזני ללווים בעייתיים ¹
*331	224	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין לווים בעייתיים ^{5,1}
*20	24	אג"ח של לווים בעייתיים
1,360	1,335	סיכון אשראי כולל בגין לווים בעייתיים¹

1 לא כולל חובות בעייתיים המכוסים על ידי בטחות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים (הוראות ניהול בנקאי תקין מס' 313).

2 אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה השוטפת וכן אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות עם ויתור על הכנסות.

3 אשראי ללווים אשר לגביו קיימת החלטה של הנהלת הבנק על ארגון מחדש, אך הארגון מחדש טרם בוצע בפועל.

4 האשראי בהשגחה מיוחדת ליום 31.12.2008 כולל חובות (למעט אשראי לדיור שבגינו קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור) בגינם קיימת הפרשה ספציפית בסך של כ-29 מיליוני ש"ח ואשראי לדיור שבגינו קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור בסך של כ-4 מיליוני ש"ח (31.12.2007: 122 מיליוני ש"ח ו-4 מיליוני ש"ח בהתאמה).

5 כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, למעט בגין ערבויות שנתן לווה להבטחת חבות של צד שלישי.

* הוצג מחדש

• גילוי כמותי לסיכון האשראי -

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 311, מפולח סיכון האשראי של הבנק לקבוצות משנה, כשלכל קבוצה נקבעת רמת סיכון שונה - בהתאם למאפיינים שנקבעו בהוראה לקבוצות המשנה השונות.

להלן התפלגות נכסי סיכון האשראי בבנק בהתאם לדרגות הסיכון השונות שנקבעו בהוראה:

31 בדצמבר 2008					
סה"כ	100%	50%	20%	0%	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,396	-	-	1,220	2,176	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,098	523	-	155	1,420	ניירות ערך
14,358	11,888	441	105	1,924	אשראי לציבור
9	-	-	-	9	אשראי לממשלה
76	76	-	-	-	השקעה בחברות כלולות
344	344	-	-	-	בניינים וציוד
135	92	-	25	18	נכסים אחרים
1,251	1,116	-	14	121	מכשירים חוץ מאזניים
252	97	-	155	-	מכשירים נגזרים
21,919	14,136	441	1,674	5,668	סך הכל נכסי סיכון אשראי

31 בדצמבר 2007					
סה"כ	100%	50%	20%	0%	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
2,699	-	-	2,302	397	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,604	533	-	123	1,948	ניירות ערך
13,059	10,843	397	105	1,714	אשראי לציבור
9	-	-	-	9	אשראי לממשלה
75	75	-	-	-	השקעה בחברות כלולות
341	341	-	-	-	בניינים וציוד
105	80	-	24	1	נכסים אחרים
959	868	-	7	84	מכשירים חוץ מאזניים
293	103	-	190	-	מכשירים נגזרים
20,144	12,843	397	2,751	4,153	סך הכל נכסי סיכון אשראי

• הפחתת סיכון אשראי -

(א) מדיניות ותהליכים לגבי קיזוזים מהאשראי

כאמור, החשיפה לסיכון אשראי מהווה את הסיכון העיקרי אליו חשופים התאגידים הבנקאיים. במטרה להפחית את סיכון האשראי, נוקט הבנק באמצעים שונים, ובכללם קבלת בטחונות המשמשים לקיזוז סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני - לרבות:

• בסיכון אשראי מאזני

- קבלת ערבות מדינה בגין תכניות אשראי אותן יוזמת המדינה.
- שעבוד ערבויות בנקאיות, כתחליף לפקדונות נזילים.
- שעבוד פקדונות בנקאיים, בגין אשראים שניתנו ללקוחות המחזיקים (באופן ישיר או באמצעות מקורבים) בפקדונות בבנק.
- שעבוד ניירות ערך ממשלתיים, בגין אשראים שניתנו ללקוחות המחזיקים בחשבונותיהם בבנק (באופן ישיר או באמצעות מקורבים), בניירות ערך מסוג זה.

• בסיכון אשראי חוץ מאזני

- הקפדה על המרת קבוצות המשנה של ערבויות לפי חוק מכר דירות, לאחר שהדירה נמסרה לדייר שלטובתו הוצאה הערבות.
- הקפדה על המרת "ערבות ביצוע" ל"ערבות טיב" - לאחר השלמת עבודת הבניה.
- ביצוע עסקה עתידית הפוכה, כדי לגדר הפסד צפוי בעסקת נגזרים (stop loss), כאשר חשיפת האשראי של הלקוח עולה על מסגרת האשראי שאושרה לו והלקוח לא המציא בטחונות נוספים.

(ב) מדיניות ותהליכים לגבי שערך וניהול בטחונות

- כאמור, האמצעים בהם נוקט הבנק במטרה לגדר את סיכון האשראי שניתן, כוללים גם קבלת בטחונות מהחייבים. מדידה עדכנית של חשיפות האשראי של הבנק, מחייבת שיערוך עדכני של קבוצות הבטחונות השונים.
- הבנק קבע כללים לשערך סוגי הבטחונות השונים, כגון:
- בפקדונות בנקאיים - שערך שוטף בתדירות יומית של הפקדונות, בהתאם לתנאי הפקדון.
 - בניירות ערך סחירים - שערך שוטף, בתדירות יומית - על פי שער עדכני.
 - בשעבוד שוטף - חישוב ערך עדכני להסתמכות - אחת לחצי שנה.
 - בשעבוד ציוד - אחת לשלוש שנים.
 - בשעבוד נדל"ן - בהתאם להערכת שמאי, בתדירות תלת שנתית.

- בשיעבוד כלי רכב - בהתאם למחירונים מקובלים בשוק - בתדירות חצי שנתית.

במסגרת ניהול הבטחונות ושמירה על ערכם נוקט הבנק באמצעים הבאים:

- הקפדה על רישום השיעבוד ברשויות המתאימות, כגון: רשם החברות, רשם המשכונות, משרד הרישוי, רשם המקרקעין.
- קבלת הסכמה מגופים שלטונם נרשמו שיעבודים קודמים - לצורך רישום שיעבוד ספציפי.
- הסבת פוליסות ביטוח לטובת הבנק, בגין נכסים ששועבדו לבנק.

(ג) סוגי הבטחונות

סוגי הבטחונות העיקריים אותם מקבל הבנק מהחייבים בגין אשראים שניתנו להם, הינם:

- בטחונות נזילים, כגון: פקדונות בנקאיים, ערבויות בנקאיות, שיעבוד ניירות ערך סחירים.
- שיעבוד נכסים קבועים, כגון: כלי רכב, נדל"ן מגורים, נדל"ן מסחרי, מכונות וציוד, שיעבוד שוטף.
- שיעבודים אחרים, כגון: שיעבוד זכויות לקבלת כספים מכח חוזים, שיעבוד ממסרים סחירים שהופקדו בבנק, שיעבוד שוברים בגין רכישות בכרטיס אשראי.

(ד) מידע לגבי ריכוזיות אשראי

הבנק מנהל את חשיפתו לסיכוני ריכוזיות אשראי, על פי המגבלות שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313, ועל פי מגבלות שאושרו לבנק על ידי בנק ישראל ביום 11.1.2008 (בתוקף מיום 30.9.08), על פיהן מחושבות מגבלת "קבוצת לווים" ומגבלת "ששת קבוצות הלווים גדולות", כדלקמן:

- מגבלת "קבוצת לווים" מסתכמת ב-25% מהון הבנק (במקום 30% עד ליום 30.9.08).
- מגבלת "ששת קבוצות הלווים הגדולות" - מסתכמת ב-150% מהון הבנק (במקום 135% עד ליום 30.9.08).
- להלן נתונים לגבי חשיפות הבנק לריכוזיות אשראי, ליום 31.12.2008, ביחס למגבלות שאושרו לבנק ישראל:
- חבות הלווה הגדול ביותר, מהווה כ-11.1% מאמצעי ההון של הבנק (נמוך מהמגבלה שנקבעה, בשיעור של 15%).
- חבות קבוצת הלווים הגדולה ביותר, מהווה כ-22.0% מאמצעי ההון של הבנק (נמוך מהמגבלה שנקבעה, בשיעור של 25%).
- חבות ששת קבוצות הלווים הגדולות ביותר, מהווה כ-113.6%, מאמצעי ההון של הבנק (נמוך מהמגבלה שנקבעה, בשיעור של 150%).

(ה) גילוי כמותי לגבי הפחתת סיכון האשראי

להלן פרטים על הפחתת סיכון האשראי, הגלום בסעיף ה"אשראי לציבור", בגין ניירות ערך, פקדונות צד ג' וערבויות שנתקבלו:

31.12.2007	31.12.2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
73	77	ניירות ערך ששועבדו
1,641	1,846	פקדונות צד ג' ששועבדו
83	95	ערבויות שהתקבלו
1,797	2,018	סך הכל

• המשבר הפיננסי והריאלי בעולם - והשלכותיו על המשק והבנקאות בישראל

(א) המשבר בעולם

במחצית השנייה של שנת 2007 החל להתפתח בארה"ב משבר פיננסי בתחום המשכנתאות (הידוע גם כ"משבר ה-Sub Prime"), שנבע מהגורמים הבאים:

- מדיניות אשראי מקילה שנהגה בבנקים למשכנתאות ואיפשרה מתן משכנתאות גם ללווים בעלי כושר החזר נחות (לווי "Sub-Prime").
- עליה בשיעור הריבית בארה"ב, שהקשתה על הלווים לעמוד בפרעון חובות המשכנתא שלהם.
- התפוצצות "בועת הנדל"ן", שהתבטאה בירידות חדות במחירי הבתים בארה"ב - לאחר מספר שנים של עליות מחירים רצופות שנרשמו בנתון זה.
- בעקבות המשבר דווחו מספר רב של בנקים למשכנתאות בארה"ב על הפסדים כבדים - עד כדי חדלות פרעון.

הסדרי המימון שהיו נהוגים בארה"ב בשוק המשכנתאות, כללו "איגוח" משכנתאות קיימות באמצעות הנפקת אגרות חוב "מבוססות משכנתאות" (MBS), שהונפקו על ידי הבנקים למשכנתאות, לבנקים ומוסדות פיננסיים אחרים - וגובו בתזרימי המזומנים הצפויים מהלווים. עם קריסת שוק המשכנתאות נרשמה ירידה חדה בשוויין של אגרות חוב אלו ומכשירי הון מורכבים אחרים (כגון: "CDO", "CLO", "SIV"), שהתבססו גם הם על תזרימי המזומנים הצפויים מלווי המשכנתאות. הירידה בשווי אגרות החוב ומכשירי ההון האחרים, כאמור - חשפה את המשקיעים (הבנקים ומוסדות המימון האחרים), להפסדים כבדים שהסתכמו עד כה בלמעלה מטריליון דולר.

ארועים אלו גרמו להתפתחויות שליליות בתחומים ובשוקים נוספים, ובהדרגה התפתח המשבר בשוק המשכנתאות ונגזרותיו למשבר פיננסי וריאלי עולמי, כמפורט להלן:

- **משבר נזילות:** בעקבות ירידת ערכם של נכסי ההשקעה שנגזרו משוק המשכנתאות, כאמור - נרשמו הפסדים כבדים בדוחותיהם הכספיים של הבנקים המסחריים והבנקים למשכנתאות. הפגיעה בהון העצמי של הבנקים בתוספת התגברות החששות ליציבותם של הבנקים, שלוותה במשיכת פקדונות מהבנקים - גרמו למשבר נזילות חריף במערכת הבנקאית (ולחוסר יכולת לתת אשראי נוסף), עד כדי חשש לחדלות פרעון שנרשם במספר גדול של בנקים מסחריים בארה"ב ובאירופה.

בעקבות קשיים אלו ננקטו צעדי חרום על ידי בנקים מרכזיים בארה"ב ובאירופה - במטרה למנוע פגיעה רחבה במערכת המוניטרית העולמית. צעדים אלו כללו הזרמה מסיבית של כספים למערכת הבנקאית, הלאמת מספר בנקים והשקת "תוכניות חילוץ" שיאפשרו לבנקים למכור לממשלות נכסים ששוויים ירד בעקבות המשבר ולא ניתן היה לממשם בשוק החופשי. למרות צעדים אלו נרשמה קריסה של מספר בנקים בארה"ב ובאירופה במחצית השניה של שנת 2008, ומיזוגם של בנקים אחרים לתוך בנקים גדולים יותר שהושפעו במידה פחותה מהמשבר.

- **פגיעה במערכת המוניטרית העולמית:** קריסת בנקים שנחשבו לעמודי תווך במערכת המוניטרית העולמית ערערה את מערכת היחסים הבינבנקאית ופגעה במערכת המוניטרית העולמית. החשש מקריסתם של בנקים נוספים הוביל בנקים רבים ברחבי העולם לקיים הערכות מצב מחמירות לגבי מצבם הכלכלי של הקורספונדטים איתם הם נמצאים בקשרים עסקיים. בעקבות הערכות אלו צומצמה הפעילות הבנקאית עם בנקים שדרוגם הפיננסי הורע, לרבות משיכת פקדונות בנקאיים מבנקים מסחריים בעלי דרוג אשראי בינוני ומטה - והפקדתם בבנקים מרכזיים בריבית נחותה. ערעור היחסים בין הבנקים במערכת המוניטרית, והחשש מקריסתם של בנקים נוספים - הובילה להעלאת שיעור הריבית הבינבנקאית (Libor) ובעקבותיה לעלייה בשיעורי הריבית בשווקים אחרים.

- **שוק הביטוח:** המשבר בשוק המשכנתאות ונגזרותיו חולל משבר גם בעסקי הביטוח - של חברות ביטוח שביטחו את המשקיעים מפני חשיפה לכשלי אשראי בגין השקעותיהם באגרות החוב המבוססות על שוק המשכנתאות. כדי למנוע את קריסתן של חברות ביטוח מסוימות נאלצה ממשלת ארה"ב להזרים כספים לחברות ביטוח אחדות ולהלאים חברות אחרות.

- **שוק ההון:** המשבר בענף המשכנתאות ובמגזר הפיננסי גרם לאי ודאות והתגברות החשש להתרחבות המשבר למגזרים נוספים - עד כדי האטה כלכלית חריפה. בעקבות חששות אלו נרשמו ירידות שערים חריפות בשווקי המניות בארה"ב, שהתרחבו לירידות שערים חדות במרבית הבורסות בעולם. לאור ירידות השערים אלו השתרר קיפאון בשוק ההון שהקטין מאוד את יכולת החברות לגייס כספים נוספים למימון פעילותן השוטפת בשוק זה.

- **האטה כלכלית:** הקריסות שנרשמו בשווקי המשכנתאות, הפיננסיים ושוק ההון, שלוו בחדלות פרעון של לווים רבים, ובפיטורי מאות אלפי עובדים במגזרים שנפגעו - גרמו לגידול בשיעורי האבטלה ולירידה בביקוש למוצרים בשוק העולמי. בעקבות ארועים אלו נרשמה האטה בצמיחה במרבית הכלכלות במשק העולמי.

הירידה בביקושים הובילה לירידה במחירי הסחורות וחמרי הגלם בשוק העולמי. בעקבות ירידות מחירים אלו נפגעו גם כלכלותיהן של מדינות שהכנסותיהן מבוססות על יצוא הסחורות.

(ב) השלכות המשבר על המשק והבנקאות בישראל

- **הפסדים בגין השקעות באגרות חוב מגובות נכסים:** בעקבות ירידות השערים באגרות החוב ובמכשירי הון אחרים שהתבססו על שוק המשכנתאות, נרשמו הפסדים גם בבנקים בישראל שהשקיעו באגרות חוב ובמכשירי הון אלה. עם זאת, היקף ההפסדים שרשמו הבנקים בישראל היה נמוך ביחס לאלו שנרשמו בבנקים ברחבי העולם - באופן שלא התעורר חשש ליציבותם של הבנקים בישראל.

• **חשיפה לבנקים בחו"ל:** בנוסף, רשמו הבנקים בישראל שקיימו קשרים עסקיים עם בנקים בחו"ל - שקרסו במהלך המשבר - הפסדים בגין הלוואות והשקעות שהיו להם בבנקים אלה.

בעקבות ארועים אלה - נערכה על ידי הבנקים בישראל בחינה מחדש של מסגרות הפעילות עם הבנקים בחו"ל. לאור בחינה מחודשת זאת - נמשכו פקדונות וצומצמה הפעילות הבנקאית של בנקים בישראל עם בנקים בחו"ל שהסתמן חשש לירידה בדרוג האשראי שלהם. מקצת הפקדונות שנמשכו, כאמור - הופקדו בבנק ישראל.

• **שוק ההון:** המשבר בשוק ההון בעולם והחשש שההאטה הכלכלית המסתמנת במשקים בארה"ב ובמערב אירופה - תתרחב גם אל המשק הישראלי - גרמו לירידות שערים חדות גם בשוק ההון הישראלי. בעקבות ירידות השערים - הן בשוק המניות והן בשוק אגרות החוב, נרשם קפאון בשוק הראשוני שמנע מהחברות להמשיך ולגייס הון למימון פעילותן השוטפת ומיחזור חובותיהן, באמצעות אפיק מימון זה.

• **האשראי הבנקאי:** הירידה בשערי המניות של חברות רבות וקריסת שעריהן של אגרות החוב שהונפקו על ידי אותן חברות שהעלו את התשואות באותן אגרות לדרגת: "אג"ח חדלות פירעון" - הגבירו את החשש במערכת הבנקאית לגבי יכולתם של לקוחות מסוימים שמימנו את פעילותם, בשנים האחרונות, באמצעות הנפקת אגרות חוב בשוק ההון, לפרוע את התחייבויותיהם בגין אגרות חוב אלו. החששות מתמקדים בלקוחות הפועלים בחו"ל (בעיקר בענף הנדל"ן) - לאור ההאטה הנרשמת בכלכלות שונות בעולם, בכלל - ובענף הנדל"ן, בפרט.

המשך ההאטה יקשה על לווים אלו לעמוד בפרעון או מיחזור חובם למחזיקי אגרות החוב - הן בשוק ההון (עקב הקפאון שנרשם בשוק זה ושיעורי הריבית הגבוהים השוררים בו), והן במערכת הבנקאית (עקב מגבלות "הלימות הון" ו"גודל לוזה" - המוטלות על המערכת הבנקאית).

(ג) השלכות המשבר על הבנק

המשבר חושף את הבנק להפסדים בשלושה מגזרים:

- חשיפה להפסדי אשראי לווים הפועלים בחו"ל (בפרט בענף הנדל"ן) - שפעילותם מומנה באמצעות שוק ההון.
- חשיפה להפסדי אשראי בגין פעילות עם בנקים בחו"ל.
- חשיפה להפסדי אשראי בגין השקעות באגרות חוב לא ממשלתיות ("אג"ח קונצרניות").

(1) חשיפה להפסדי אשראי בגין לקוחות במגזר הבנקאות העסקית

כאמור, החשש להפסדי אשראי מתמקד בלווים החשופים למשבר בחו"ל (בענף הנדל"ן, בפרט) - שמימנו את פעילותם באמצעות הנפקת אגרות חוב בשוק ההון.

עקב החשש שלווים אלו לא יוכלו לעמוד בפרעון או מיחזור חובם למחזיקי אגרות החוב - צנחו שעריהן של איגרות החוב שהונפקו על ידי לקוחות אלו, באופן שהביא את תשואות השוק הגלומות בהן לרמה המאפיינת אגרות חוב "חדלות פרעון" (אג"ח "זבל").

בעקבות התפתחויות אלו מקיימת הנהלת הבנק דיונים שוטפים לגבי חשיפות האשראי של הבנק בגין לקוחות בעלי רמת מינוף גבוהה שקיימת סכנה לשחיקה בכושר הפרעון שלהם - בעקבות המשבר הכלכלי.

בהמשך לדיונים אלו החליטה הנהלת הבנק לבחון את פעילותם ומצבם העסקי של מספר לקוחות, שלהערכת הבנק חלה עליה ברמת הסיכון שלהם - לרבות הרחבת הפיקוח על סמכויות האשראי וצמצום דרגות החופש להגדלת חשיפות האשראי ללווים אלה.

(2) חשיפה להפסדי אשראי בגין השקעה באגרות חוב

ליום 31.12.2008 מסתכם השווי ההוגן של השקעות הבנק באגרות חוב הכלולות ב"תיק הזמין למכירה" בסך של 1,906 מיליוני ש"ח, כמפורט להלן:

31.1.2009	ליום 31.12.2008				דרוג האג"ח	ענף פעילות
הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	רווחים שנצברו	שווי הוגן	עלות מותאמת		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		א. אגרות חוב לא ממשלתיות
						(1) אגרות חוב סחירות
						בינוי ונדל"ן
3	11	-	40	51	AA עד A	
9	12	3	231	240	AAA עד A+	שירותים פיננסיים ועסקיים
4	9	-	17	26	AA עד A+	מסחר
-	-	-	31	31	AA+ עד AA-	תקשורת
-	-	-	43	43	AA+	חשמל ומים
6	6	-	15	21	AA	תעשייה
22	38	3	377	412		סה"כ אגרות חוב סחירות
						(2) אגרות חוב שאינן סחירות
3	6	-	85	91	AAA עד AA+	חשמל ומים
1	1	-	12	13	AA	נדל"ן
-	1	-	24	25	AA	שירותים פיננסיים
5	7	-	7	14	A+	תעשייה
9	15	-	128	143		סה"כ אגרות חוב לא סחירות
31	53	3	505	555		סך הכל אגרות חוב לא ממשלתיות
-	5	7	1,401	1,399		ב. אגרות חוב ממשלתיות
31	58	10	1,906	1,954		סך הכל איגרות חוב בתיק הזמין למכירה

להלן התפלגות ההפסדים שנצברו וטרם מומשו בגין אגרות חוב אלו בחתך של שיעור ההפסד מתוך עלות ההשקעה ופרק הזמן שבו נצברו הפסדים אלו.

תקופת צבירת ההפסדים					שיעור ההפסד ביחס לעלות
עד 6 חודשים	מ-6 ועד 9 חודשים	מ-9 ועד 12 חודשים	מעל 12 חודשים	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
א. אגרות חוב לא ממשלתיות					
14	-	-	-	14	עד 20%
3	11	-	9	23	20% - 40%
-	-	-	16	16	מעל 40%
17	11	-	25	53	סה"כ אג"ח לא ממשלתיות
ב. אגרות חוב ממשלתיות					
5	-	-	-	5	עד 20%
22	11	-	25	58	סה"כ אגרות חוב

על פי הוראות בנק ישראל וכללי חשבונאות מקובלים יש לזקוף ל"קרן הון" הפסדים שטרם מומשו, כאמור לעיל - רק אם הפסדים אלו הינם בעלי אופי "זמני". הפסדים בעלי אופי ש"אינו זמני" - ייזקפו לדוח רווח והפסד.

לצורך החלטה לגבי אופי ההפסדים שנצברו בגין אגרות החוב, כאמור - מתבססת הנהלת הבנק על המבחנים הבאים:

- דרוג אגרות החוב.
 - שיעור ירידת ערך אגרות החוב ביחס לעלותן (גם בהתחשב בהתפתחויות שחלו לאחר תאריך המאזן).
 - משך הזמן בו היה שווי אגרות החוב נמוך מעלותן.
 - התשואה לפדיון של אגרת החוב ביחס לטווח הפדיון ולתשואות המקובלות בענף.
 - התנודתיות בשווי ההוגן של אגרות החוב.
 - מצבו הכלכלי של מנפיק אגרת החוב ויכולתו לעמוד בהתחייבויותיו.
 - כוונת הבנק להחזיק באגרות החוב הנ"ל עד למועד פדיון.
- אגרות החוב הנ"ל נרכשו על ידי הבנק במטרה להחזיק בהם עד לפדיון או עד למועד בו עלית שוויין ההוגן - תאפשר לבנק לממשן ברווח. בכוונתו וביכולתו של הבנק להחזיק באגרות חוב הנ"ל עד ששוויין ההוגן ישוב ויעלה, או עד למועד פדיון.

פרק הזמן שבו התהוו ההפסדים, כאמור - במרבית איגרות החוב בהן נרשמה ירידת ערך - קצר יחסית (פחות מששה חדשים). מעבר לכך - עיקר סכומי ההפסד שטרם מומשו כאמור, נצברו במחצית השניה של שנת 2008.

לפיכך, ומאחר וההפסדים כאמור לעיל, נגרמו בין היתר, עקב עליה כללית במרווחי הריבית במשק, ועקב הפדיונות הגדולים בשוק אגרות החוב ובשוק קרנות הנאמנות - שבגינם נאלצו קופות הגמל וקרנות הנאמנות למכור אגרות חוב סחירות בהיקפים גדולים בכדי להבטיח יתרות נזילות מספיקות - סבורה הנהלת הבנק כי ההפסדים הגלומים באגרות החוב הנ"ל הינם בעלי אופי "זמני".

בנוסף, בחנה הנהלת הבנק, בהתבסס על המידע הידוע לה, את מצבם העסקי והיכולת לעמוד בפרעון התחייבויותיהם של מספר מנפיקים שההפסד הגלום באגרות החוב שהונפקו על ידם עולה על 20% מעלות ההשקעה באגרות החוב.

בהתבסס על בדיקות אלו - סווג הבנק, בשנת 2008, הפסדים מאגרות חוב בסך של כ-22 מיליון ש"ח, כ"הפסדים בעלי אופי שונה מזמני" ורשם בגינם הפרשה לירידת ערך בדוח הרווח והפסד.

(3) חשיפה להפסדי אשראי בגין פעילות עם בנקים בחו"ל

לאור קריסתם של מספר מוסדות פיננסיים הפועלים בחו"ל כאמור, בוחנת הנהלת הבנק באופן שוטף את חשיפת הבנק לבנקים ומוסדות פיננסיים בחו"ל, ומקיימת דיונים לגבי היקף החשיפה והתאמתה להתפתחויות שנרשמות בבנקאות העולמית במהלך המשבר הנוכחי. התאמת החשיפה נשקלת תוך בחינת הפרמטרים הבאים:

- היקף החשיפה של הבנק למוסד הפיננסי, בכלל - וביחס להונו העצמי, בפרט.
- דרוג האשראי של המוסד הפיננסי (ככלל, הבנק מבצע עסקאות הכרוכות בחשיפת אשראי - רק עם מוסדות פיננסיים זרים המדורגים בדרוג "השקעה" ומעלה).
- דרוג האשראי של המדינה בה פועל המוסד הפיננסי.
- נסיון העבר שנצבר בבנק לגבי המוסד הפיננסי.

היקף חשיפת האשראי המכסימלי לכל מוסד פיננסי זר, נקבע על ידי דירקטוריון הבנק. חריגות ממגבלה זו נבחנות על ידי הנהלת הבנק - לכל מוסד פיננסי - בתדירות יומית.

במטרה להקטין את החשיפה האפשרית להפסדי אשראי של הבנק - לבנק בודד הפועל בחו"ל, התקבלה החלטה בהנהלת הבנק, לפיה - לא תעלה חשיפת האשראי של הבנק לבנק בודד בחו"ל, על סך של 100 מיליון ש"ח.

בתאריך 2 בנובמבר 2008, פרסם בנק ישראל הוראה, לפיה - נדרשו התאגידים הבנקאיים לכלול בדוח הדירקטוריון מידע כמותי ואיכותי לגבי חשיפת האשראי של התאגידים הבנקאיים הפועלים בישראל - למוסדות פיננסיים זרים (כהגדרתם בהוראה).

לתאריך 31.12.2008 מסתכמת חשיפת האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾ בסך של 786 מיליוני ש"ח, כמפורט להלן:

סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי חוץ מאזני ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל	דרוג אשראי חיצוני
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
682	13	695	AAA עד AA-
31	-	31	A+ עד A-
1	-	1	BBB+ עד BB-
40	19	59	ללא דרוג
754	32	786	סך כל חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים זרים

(1) לרבות: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים, דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הנ"ל.

(2) פקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.

(3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חובות של צד ג'.

הערות:

1. המדינות העיקריות בהן רשומים המוסדות הפיננסיים הזרים הינן: גרמניה, ארה"ב, בריטניה, קנדה, איטליה, צרפת והולנד. החשיפה המכסימלית של הבנק ליום 31 בדצמבר 2008 - ביחס לקבוצת מוסדות זרים הפועלים באותה מדינה - אינה עולה על 15% מ"בסיס ההון" של הבנק (כהגדרתו בהוראת נהול בנקאי תקין מס' 311).

2. דרוג האשראי של המוסדות הפיננסיים הזרים המפורטים מעלה נערך על ידי חברת הדירוג הבינלאומי "Moody's". דירוגי האשראי מעודכנים על ידי חברת הדירוג - בדרך כלל - בתדירות שנתית. לפיכך, ולאור ההתפתחויות האחרונות במגזר הבנקאות ייתכנו פערים בין הדרוג האחרון שנערך על ידי חברת הדרוג - לבין הערכת הבנק.

3. כל חשיפות האשראי המאזני למוסדות פיננסיים זרים, כמפורט לעיל - כלולות בדוחות הכספיים בסעיף "פקדונות בבנקים", "השקעות בניירות ערך" ו"נכסים אחרים". לתאריך המאזן אין בבנק חשיפות אשראי ל"מוסדות פיננסיים זרים" בגין גופים שאינם בנקים. לפיכך - לא נכללו חשיפות האשראי המפורטות מעלה - בדוח על "סיכון האשראי הכולל לציבור - לפי ענפי משק", שבסקירת ההנהלה.

ב. סיכונים שוק

1. כללי

סיכון שוק מוגדר כהסתברות לפגיעה בהכנסות הבנק וברווחיותו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות (מאזני וחוזי מאזני) הנובעים משינויים בתנאי שוק, כגון: שינוי בשיעור האינפלציה, שינוי בשיעורי ריבית, שינוי בשערי חליפין, שינויים בשוק ההון וכו'.

• אסטרטגיות ותהליכים

מדיניות ניהול סיכונים השוק נועדה להקטין את רמת הסיכון הפיננסי הנוצר בפעילות השוטפת של הבנק מחד גיסא, ולהגדלת ריווחי הבנק כתוצאה מביצוע חשיפות יזומות ומבוקרות, מאידך.

הנושאים הכרוכים בניהול סיכונים השוק, לרבות: המדיניות בתחום סיכונים שוק, החשיפות לסיכונים שוק, המסגרות שנקבעו להן ביחס למצב בפועל, הסמכות שנקבעה לניהולן ואופי המעקב והבקרה עליהן - מובאים לדיון ולאישור הדירקטוריון מדי רבעון במסגרת מסמך חשיפות כולל. כמו כן, מונתה על ידי הדירקטוריון, ועדה בנושא "ניהול הסיכונים".

הועדה מפקחת מקרוב אחרי ניהול סיכוני השוק וסיכוני הנזילות בבנק, לרבות בחינת נושאים שונים המתעוררים מעת לעת, כגון: קביעת מגבלות חדשות, מעקב ופקוח על יישום הוראות נהול בנקאי חדשות של בנק ישראל, וכו'. ניהול סיכוני השוק, בכפוף למסגרות שאושרו על ידי הדיקטוריון ולרבות טיפול בהתפתחויות חריגות בשווקים הפיננסיים, מותווה ומבוקר על ידי ועדת נוסטרו מצומצמת בהשתתפות בעלי תפקידים בכירים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים ובחטיבה לנכסי לקוחות.

• המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכוני השוק והנזילות

ניהול סיכוני השוק נמצא באחריות החטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים בבנק הכוללת את אגף הפיננסיים ואגף אסטרטגיה. כמנהל סיכוני השוק משמש מר אלון בירון, סמנכ"ל ומנהל החטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים - המשמש גם כמנהל הסיכונים הראשי בבנק.

במסגרת מעקב אחר המגבלות השונות שנקבעו לחשיפות לסיכוני שוק והנזילות מופקים דוחות לכימות הסיכונים. הדוחות מובאים לדיון בוועדת הנוסטרו המצומצמת המתכנסת בתדירות שבועית בה חברים נושאי תפקידים בכירים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים ובחטיבה לנכסי לקוחות. הועדה מדווחת על הערכותיה והחלטותיה למנכ"ל ולהנהלת הבנק.

בנוסף מדווחים דיוני הועדה - אחת לחודש לוועדת הנוסטרו המורחבת, בראשות המנכ"ל, הכוללת - מלבד חברי הועדה המצומצמת, גם נושאי תפקידים נוספים בבנק. ועדות הנוסטרו מפקחות על ידי ועדת ניהול הסיכונים של הדיקטוריון המתכנסת אחת לרבעון. הועדה דנה בסיכונים השונים להם חשוף הבנק לרבות המגבלות הרצויות לחשיפות לסיכוני השוק. במידת הצורך ממליצה הועדה לדיקטוריון על שינויים במגבלות אלו.

• האופי וההיקף של מערכות הדיווח והמדידה

הבנק נעזר לצורך מדידת החשיפה לסיכוני השוק והנזילות במערכת ייעודית לניהול סיכונים. המערכת מודדת את החשיפה לסיכוני שוק בגין כלל התיק הבנקאי בתדירות שבועית לרבות: סיכוני ריבית, סיכוני נזילות, VAR ותרחישי קיצון. מדידת סיכון הבסיס מתבצעת בתדירות יומית.

• מדיניות גידור ואו הפחתת סיכון

כאמור, מדיניות הבנק בנושא ניהול סיכוני שוק - מבוססת על גידור החשיפות לסיכוני שוק, באמצעות הטלת מגבלות כמותיות על חשיפות אלו.

לצורך עמידה במגבלות שנקבעו, מפעיל אגף הפיננסיים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים מערך למדידת הסיכונים ובדיקת קיום חריגות ממגבלות אלו.

האמצעים בהם נעשה שימוש לצורך העמידה במגבלות שנקבעו, כוללים:

- רכישת ומכירת מכשירים סחירים בכל מגזרי ההצמדה (בעיקר ניירות ערך לטווחים שונים).
- השקעה וגיוס מכשירים פיננסיים לא סחירים (בעיקר פקדונות של בנקים ותאגידים בנקאיים מיוחדים).
- פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים עם בנקים.

הבנק מחשב את הקצאת ההון הנדרשת בגין החשיפה לסיכוני שוק - בהתאם ל"גישה הסטנדרטית", המפורטת בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341.

הדיון בפרק זה כולל התייחסות להגדרות שונות של המושג "הון". בכל המקרים (אלא אם צוין במפורש אחרת) - הכוונה במושג זה מתייחסת להגדרה ה"חשבונאית" של המושג (כפי שנכללה בדוחות הכספיים של הבנק).

• ניהול ומדידת סיכוני שוק

על פי הוראה בנושא ניהול סיכונים, שפורסמה על ידי המפקח על הבנקים, נקבעו עקרונות יסוד לניהול ולבקרת הסיכונים השונים. במסגרת ההוראה שהטילה על הדירקטוריון חובה לדון במדיניות הבנק בתחום ניהול הסיכונים ולאשרה, הועמקה מעורבות הדירקטוריון בתחום. בין היתר מתקיים בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון, אחת לרבעון, דיון במסמך חשיפות המרכז את מכלול הסיכונים להם חשוף הבנק. כמו כן, מונו בבנק במסגרת הוראה זו מנהל סיכונים ובקר סיכונים.

בהתאם להוראת המפקח על הבנקים כאמור, נידרש הבנק לנהל את החשיפה לסיכוני שוק באמצעות מערכת מידע המבוססת על מודל פנימי. המערכת מודדת את חשיפת הבנק לסיכוני שוק באמצעות אומדן VAR (VALUE AT RISK).

ה-VAR אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש.

הבנק קלט מערכת מיחשוב מתקדמת לניהול ומדידת סיכוני שוק המבצעת אומדן VAR בשיטה הפרמטרית, בתדירות שבועית. ערך ה-VAR בבנק ליום 31 בדצמבר 2008, בשיטה הפרמטרית ברמת מובהקות של 99% לתקופה עתידית של 10 ימים, הינו כ-22 מיליוני ש"ח (31.12.2007 - 12 מיליוני ש"ח). הבנק קבע מגבלות לערך המכסימלי של ההפסד העתידי (על פי אומדן ה-VAR) - ביחס להון העצמי, בשיעור של 3% מההון. בשנת 2008 לא נרשמו חריגות ממגבלה זו.

בנוסף, עורך הבנק אומדנים לגבי השפעה אפשרית של שינויים קיצוניים במשתני השוק (STRESS TESTS) - על השווי ההוגן של ה"הון הכלכלי של הבנק". בהמשך לכך נקבעו על ידי הבנק מגבלות לערך המכסימלי של ההפסד הכלכלי האפשרי בגין תרחישים אלו - בשיעור של 12.5% מההון העצמי של הבנק. בשנת 2008 לא נרשמו חריגות ממגבלה זו.

2. סיכוני בסיס

סיכון הבסיס מוגדר כחשיפת הבנק להפסד שעלול להיגרם עקב שינויים באינפלציה ובשערי החליפין. הסיכון נמדד ביחס להפרש שבין הנכסים לבין ההתחייבויות הפיננסיות של הבנק (ה"הון הפעיל") בכל אחד מגזרי ההצמדה.

מדיניות הבנק בשנת 2008, לגבי סיכוני הבסיס הכרוכים בניהול תיק הנכסים הממומן ממקורות ההון הפעיל הכלכלי שלו, קובעת כי: 0% עד 100% מהון זה יושקעו בנכסים צמודי מדד, בין 10%- עד 25% יושקעו בנכסים במט"ח ובצמודי מט"ח והיתרה הנגזרת תוחזק בשקלים לא צמודים.

ההחלטות לגבי השקעת ההון הפעיל במגזרים השונים מתקבלות, במסגרת המגבלות שנקבעו, בהתבסס על ניתוח, בקרה ותחזיות לגבי התפתחויות כלכליות במשק, שיעורי ריבית במגזרים השונים ושינויים צפויים במדד המחירים לצרכן ובשער החליפין של השקל. הבנק נעזר, לצורך ניהול סיכוני הבסיס, במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.

להלן ריכוז נתוני החשיפה לסיכון בסיס (בבנק בלבד) בהתאם למגזרי ההצמדה השונים:

31 בדצמבר 2007		31 בדצמבר 2008		
חשיפה "חשבונית"	חשיפה "כלכלית"*	חשיפה "חשבונית"	חשיפה "כלכלית"*	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
264	346	705	755	שקל לא צמוד
569	572	246	280	שקל צמוד מדד
(33)	22	(23)	30	מט"ח וצמוד מט"ח
800	940	928	1,065	סה"כ החשיפה לסיכון בסיס

* ניהול החשיפה לסיכונים בסיס מבוצע על פי נתוני ה"חשיפה הכלכלית". המרכיבים העיקריים של ההפרש שבין החשיפה ה"כלכלית", לבין ה"חשיפה החשבונית" (המוגדרת - כפרש שבין יתרות הנכסים וההתחייבויות הכספיים - על פי כללי מדידה חשבונית מקובלים) - הינם כדלקמן:

1. הפרשות מסוימות כגון: הפרשה כללית ונוספת לחובות מסופקים והפרשות בגין זכויות עובדים - לא נכללו ב"חשיפה הכלכלית".
2. אשראים שאינם נושאים הכנסה, סווגו למגזר הלא צמוד (במקום לבסיס הנגזר מחוזה ההלוואה).
3. מכשירים פיננסיים המכילים אופציה גלומה, סווגו למגזרי ההצמדה השונים על פי מודלים לתמחור אופציות.
4. פקדונות שבסיס ההצמדה שלהם אינו קבוע לאורך כל תקופת הפקדון - מסווגים למגזר ההצמדה ששימש לתמחור הפקדון.

עודף הנכסים במגזר צמוד המדד ליום 31 בדצמבר 2008 הסתכם בכ-280 מיליון ש"ח, ושימש לכיסוי ההון הפעיל בשיעור של כ-26% ממנו, לעומת 61% אשתקד. שיעור השקעת ההון הפעיל במגזר הלא צמוד הגיע ל-71% לעומת 37% אשתקד. עודף הנכסים במגזר מט"ח וצמוד מט"ח, ביחס להון הפעיל הסתכם ביום 31 בדצמבר 2008 בשיעור של כ-3%, לעומת כ-2% אשתקד. הקטנת חלק ההון הפעיל המושקע במגזר הצמוד בסוף שנת 2008, נערכה לאור תחזיות הצופות ירידות במדד המחירים לצרכן בחודשים הראשונים של שנת 2009.

נכסי הסיכון בגין חשיפת הבנק לסיכון שער החליפין וסיכון האינפלציה מסתכמים ליום 31.12.08 ב-40 מיליון ש"ח, והקטינו את יחס הלימות ההון של הבנק ליום 31.12.08 בשיעור של כ-0.03%.

ניתוח רגישות לשינויים בשער החליפין -

ניתוח הרגישות נערך לגבי תרחישים תאורטיים של שינויים בשערי החליפין של המטבעות העיקריים, בסווג שבין +10%, ל-10%. הניתוח בוחן את השפעת התרחישים הנ"ל על הון הבנק ליום 31.12.08, בהתבסס על היתרות הכספיות של הנכסים וההתחייבויות באותם מטבעות (לרבות פעילות במכשירים חוץ מאזניים) ליום 31.12.08, בתוספת התאמות מסוימות (בעיקר בגין "חובות שאינם נושאים הכנסה"). להלן ריכוז תוצאות ניתוח הרגישות (במיליוני ש"ח):

10%	5%	-5%	-10%
(5)	(2)	2	5
*	*	*	*
*	*	*	*
*	*	*	*
*	*	*	*
(5)	(2)	2	5
1	*	*	*
(4)	(2)	2	5

* סכום נמוך מ-0.5 מיליון ש"ח.

** לא כולל אופציות גלומות.

3. סיכוני ריבית

• כללי

סיכון הריבית מוגדר כחשיפת הבנק להפסד, עקב ההשפעה על שינויים עתידיים בשיעור הריבית על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים של הבנק. כאשר קיים פער בין משך החיים של הנכסים לבין משך החיים של ההתחייבויות, עלולים השינויים בריבית לגרום לשחיקת רווחי הבנק והונו. גם בהעדר פער בין משך החיים הממוצע של הנכסים וההתחייבויות, עלולים שינויים לא מקבילים בעקום התשואה לגרום לשחיקת רווחי הבנק והונו.

• אסטרטגיות ותהליכים

המדיניות באשר לסיכוני ריבית - הנובעים מאי התאמה בין מועדי השתנות הריבית על הנכסים, לבין אלו של ההתחייבויות בתחומי הפעילות השונים - הינה להימנע מפערים במידת האפשר, תוך מתן אפשרות לחשיפה מוגבלת להפסדים בגין סיכון זה. בהתאם למגבלות שאושרו על ידי הדירקטוריון בנושא זה, לא יעלה ההפסד המכסימלי - בגין תזוזה בשיעור של 1 נקודת אחוז בעקום הריבית - על שיעור דיפרנציאלי מהון הבנק - עבור כל אחד ממגזרי ההצמדה, כדלקמן: במגזר השקלי הלא צמוד - עד 1.5% מהון הבנק, במגזר הצמוד למדד - עד 3% מהון הבנק ובמגזר המט"ח - עד 1% מהון הבנק.

עיקר החשיפה האפשרית של הבנק לסיכון הריבית הינו במגזר הצמוד למדד, מאחר שבמגזר זה עיקר הנכסים וההתחייבויות הינם לתקופה ארוכה יחסית ובריבית קבועה.

לצורך מדידת סיכון הריבית עושה הבנק שימוש בהנחות, הנבחנות בתדירות שנתית לגבי היקף הפרעונות המוקדמים של הלוואות משכנתא בריבית קבועה - במגזר הצמוד למדד. שיעור הפרעונות המוקדמים מתבסס על נתוני העבר של פרעונות מוקדמים בהלוואות מסוג זה.

בנוסף, הבנק עושה שימוש בהנחות לגבי היקף המשיכות המוקדמות של פקדונות חסכון ותכניות חסכון בהתבסס על נתוני העבר לגבי משיכת תכניות ופקדונות חסכון בתחנות ביניים בסוגי פקדונות שונים. סיכון הריבית בתיק הבנקאי נמדד בתדירות שבועית.

• המבנה והארגון של פונקצית ניהול סיכוני הריבית -

סיכוני הריבית מנוהלים על ידי החטיבה לאסטרטגיה ופיננסים. ניהול הסיכונים כולל מעקב אחר המגבלות שנקבעו לניהול סיכוני הריבית באמצעות הפקת דוחות לכימות ואמידת סיכון זה בתדירות שבועית.

הדוחות מובאים לדיון בועדת הנוסטרו המצומצמת המתכנסת בתדירות שבועית בה חברים נושאי תפקידים בכירים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים ובחטיבה לנכסי לקוחות. הועדה מדווחת על הערכותיה והחלטותיה למנכ"ל ולהנהלת הבנק. בנוסף, מדווחים דיוני הועדה אחת לחודש לועדת הנוסטרו המורחבת, בראשות המנכ"ל, הכוללת - מלבד חברי הועדה המצומצמת, גם נושאי תפקידים נוספים בבנק.

ועדות הנוסטרו מפוקחות על ידי ועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון המתכנסת אחת לרבעון. הועדה דנה בסיכונים השונים להם חשוף הבנק, לרבות המגבלות הרצויות לחשיפות לסיכוני השוק. במידת הצורך ממליצה הועדה לדירקטוריון על שינויים במגבלות אלו.

• **האופי וההיקף של מערכות הדיווח והמדידה -**

הבנק נעזר לצורך מדידת החשיפה לסיכוני ריבית במערכת יעודית לניהול סיכונים המודדת את החשיפה לסיכון הריבית בתדירות שבועית.

• **מדיניות גידור ואו הפחתת סיכון -**

כאמור, מדיניות הבנק בנושא ניהול סיכוני שוק - מבוססת על גידור החשיפות לסיכוני שוק, באמצעות הטלת מגבלות כמותיות על חשיפות אלו. לצורך העמידה במגבלות שנקבעו מפעיל אגף הפיננסים בחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים מערך למדידת הסיכונים ובדיקת קיום חריגות ממגבלות אלו. האמצעים בהם נעשה שימוש לצורך העמידה במגבלות שנקבעו, כוללים:

- רכישת ומכירת מכשירים סחירים בכל מגזרי ההצמדה (בעיקר ניירות ערך לטווחים שונים).
- השקעה וגיוס מכשירים פיננסיים לא סחירים (בעיקר פקדונות של בנקים ותאגידים בנקאיים מיוחדים).
- פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים עם בנקים.

• **מידע כמותי -**

להלן ריכוז נתוני החשיפה לריבית של נכסי הבנק והתחייבויותיו (המהוונים בשיעור ריבית המנכה את תזרימי המזומנים - ליתרתם המאזנית), כחתך מגזרי הצמדה.

31 בדצמבר 2007			31 בדצמבר 2008			
מט"ח וצמוד	מט"ח	לא צמוד	מט"ח וצמוד	מט"ח	לא צמוד	
2,908	4,087	11,371	3,022	4,224	12,778	סה"כ נכסים (מיליוני ש"ח)
2,941	3,516	11,057	3,045	3,975	11,997	סה"כ התחייבויות (מיליוני ש"ח)
0.34	3.95	0.15	0.31	3.36	0.11	מח"מ הנכסים (שנים)
0.30	3.63	0.25	0.31	3.45	0.25	מח"מ ההתחייבויות (שנים)
0.04	0.32	(0.10)	-	(0.09)	(0.14)	פער המח"מ (שנים)
0.01	1.35	0.06	0.11	0.37	0.41	ההפסד המכסימלי ביחס להון* (באחוזים)

* בגין תזוזה בשיעור של 1 נקודת האחוז בעקום הריבית.

מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כלולים בסך הנכסים וההתחייבויות אך לא נלקחו בחשבון בעת חישוב מח"מ הנכסים וההתחייבויות. באמצעות המח"מ (משך חיים ממוצע) ניתן למדוד את הרגישות של הנכסים וההתחייבויות לשינויים בריבית.

מנתוני החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31.12.2008 עולה כי במגזר הלא צמוד ובמגזר המט"ח והצמוד מט"ח, מרבית הנכסים וההתחייבויות הינם לתקופת פירעון קצרה של עד 4 חודשים או בתנאים של ריבית משתנה, ולפיכך חשיפת הבנק לסיכון ריבית בגינם - נמוכה יחסית.

במגזר המט"ח מבצע הבנק חוזי החלפות פיננסיות בשיעור ריבית (I.R.S.) ועסקות פרוורד על שערי ריבית (F.R.A.) ומצמצם את החשיפה לסיכון של שינוי בשיעורי הריבית.

במגזר צמוד המדד עולה מח"מ ההתחייבויות על מח"מ הנכסים ליום 31.12.2008 בכ-חודש. חלק מהאשראי במערך המשכנתאות ניתן לפרעון מוקדם - ללא תשלום עמלת פרעון.

עם זאת, לאור נסיון העבר חלק גדול מאשראי זה לא ייפרע גם במקרה של ירידת ריבית. הצגת תזרימי המזומנים בגין אשראי זה - בהתבסס על מודל המערך את תקופת הפרעון הצפויה של האשראי, על פי ניסיון העבר - היתה מגדילה את מח"מ הנכסים במגזר הצמוד בכ-0.14 שנים.

מועד הפרעון של תוכניות חסכון כולל תחזית לפרעון מוקדם על ידי החוסכים, ב"תחנות יציאה". הצגת תזרימי המזומנים, בהתבסס על תחזית זו, הקטינה את מח"מ ההתחייבויות בכ-0.01 שנים.

פערי המח"מ במגזר ה"צמוד למדד" מתייחסים למכשירים פיננסיים "מאזניים" בלבד. הוספת פערי המח"מ הגלומים בעסקאות עתידיות במגזר זה - הייתה מגדילה את פער המח"מ בכ-0.52 שנים (לפער מח"מ שלילי של כ-0.61 שנים).

חישוב נכסי הסיכון והקצאת ההון בגין החשיפה לסיכון הריבית, נערך בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341, לגבי "התיק הסחיר" של הבנק.

התיק הסחיר של הבנק כולל את תיק אגרות החוב למסחר של הבנק וכן עסקאות עתידיות המבוצעות למטרת מסחר (עסקאות IRS), עסקאות אקדמה במט"ח ואופציות מטבע שנרכשו. חישוב הקצאת ההון בגין החשיפה לסיכון הריבית נערך בהתאם לשיטת "התקופות לפרעון".

• ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים בריבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים.

כללי

ביום 25 ביוני 2008, פורסמה על ידי בנק ישראל הוראה חדשה בנושא: "גילוי על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית".

ההוראה משנה את מתכונת הגילוי הקיימת בנושא זה - לפיה, הוצגו הנכסים וההתחייבויות החשופים לשינויים בשיעורי הריבית, על פי תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים בגינם - כשהם מהוונים על פי שיעור הריבית המנכה אותם לערכם המאזני.

על פי ההוראה החדשה יש להציג את המכשירים הפיננסיים האמורים על פי שוויים ההוגן - בהתאם לעקרונות לפיהם הוצגו נכסים והתחייבויות אלו בבאור 19 בדוחות הכספיים.

בהוראות מעבר שפרסם בנק ישראל, נדחה יישום ההוראה לשנת 2009. עם זאת נדרשו הבנקים לכלול בדוח הדירקטוריון מידע לגבי היקף הנכסים וההתחייבויות החשופים לשינויים בשינוי הריבית, על פי שוויים ההוגן - ולכלול ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים היפותטיים בשיעור הריבית, על שוויים ההוגן של מכשירים פיננסיים אלה.

עקרונות המודל

- מאחר ולרוב המכשירים הפיננסיים בבנק לא ניתן לצטט "מחיר שוק", מכיוון שלא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים - מחושב השווי ההוגן באמצעות מודלים מקובלים לתמחור, כגון - ערך נוכחי של תזרימי המזומן העתידיים, המהוונים בריבית ניכיון בשיעור המשקף את שיעורי הריבית העדכניים בשוק למכשירים הפיננסיים ואת רמת הסיכון הגלומה בהם, לפי הערכת ההנהלה.

- **השיטות וההנחות העיקריות שישמשו בחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים:**

(1) מכשירים פיננסיים סחירים: ניירות ערך וכתבי התחייבויות נדחים - השווי ההוגן נקבע לפי שווי שוק.

(2) מכשירים פיננסיים שאינם סחירים:

(א) מכשירים פיננסיים לתקופה מקורית של עד שלושה חדשים ובריבית שוק משתנה:

מכשירים פיננסיים (למעט מכשירים פיננסיים נגזרים ומכשירים פיננסיים סחירים), לתקופה מקורית של עד שלושה חדשים או בריבית שוק משתנה בתדירות של עד שלושה חדשים - היתרה במאזן מהווה קירוב לשווי הוגן, בכפוף לשינויים בסיכויי אשראי ובמרווח הבנק בעסקאות בריבית משתנה.

(ב) מכשירים פיננסיים אחרים (למעט מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים):

בעיקרון, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים שאינם סחירים בריבית קבועה ולתקופה מקורית העולה על שלושה חודשים נקבע, בדרך כלל, על ידי היוון תזרים מזומן עתידי לפי שיעורי ריבית שבהם ביצע הבנק או היה מבצע, עסקאות דומות במועד הדיווח. החישובים נערכו בהתאם למפורט להלן:

אשראי לציבור - השווי הוגן של יתרת האשראי לציבור חושב לפי שיטת הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים - מנוכים בשיעור ניכיון מתאים. הערך הנוכחי נמדד עבור תזרים התקבולים העתידי (קרן וריבית) לכל הלוואה בנפרד בשיעור ריבית המשקף את רמת הסיכון הגלומה באשראי.

קביעת רמת הסיכון, כאמור, נגזרת ממודל דרוג לווים המשמש את הבנק ובוחן את רמת הסיכון של הלקוח בהתבסס על פרמטרים פיננסיים, ניהוליים וענפיים. בדרך כלל שיעורי הריבית ששימשו לצורך היוון תזרימי המזומנים נקבעו על פי שיעורי הריבית שלפיהם נעשות בבנק עסקאות דומות במועד הדיווח.

תזרימי המזומנים עבור חובות בעייתיים, חושבו לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

תזרימי המזומנים בגין אשראי במערך המשכנתאות הניתן לפרעון מוקדם, ללא תשלום עמלת פרעון מוקדם - הוערכו על פי תחזית לפרעון מוקדם של אשראים אלו המבוססת על מודל כלכלי. הוון תזרימי המזומנים, כאמור, על פי מועדי הפרעון הצפויים, במקום על פי מועדי הפרעון החוזיים של אותם אשראים, הקטין את השווי ההוגן של אותם אשראים בכ- 8 מיליון ש"ח.

פקדונות וכתבי התחייבות נדחים - השווי ההוגן חושב בשיטת הוון תזרימי המזומנים עתידיים לפי שיעור הריבית בו מגייס הבנק פקדונות דומים או כתבי התחייבות דומים לתאריך המאזן - בהתבסס על פרמטרים כגון: תקופת הפקדון, סוג ההצמדה וגודל הפקדון.

בחישוב השווי ההוגן של פקדונות הצמודים למדד או לשקל לפי ברירה - נלקחו בחשבון גם השינויים האפשריים בשווי ההוגן של הפקדון בהתחשב בערך הזמן של הברירה ובשינויים הצפויים במדד המחירים עד למועד הפרעון של הפקדונות.

(ג) מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים:

מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים בהם היתרה מייצגת סיכון אשראי וכן התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות - השווי ההוגן הוערך בהתאם לעמלות בעסקאות דומות במועד הדיווח תוך התאמה ליתרת תקופת העסקה ולאיכות האשראי של הצד הנגדי.

הערכת השווי ההוגן של "התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן" כללה התייחסות להפרש בין הריבית שנקבעה בהסכם לבין הריבית בעסקאות דומות במועד הדיווח.

מכשירים נגזרים - מכשירים נגזרים שיש להם שוק פעיל הוערכו לפי שווי שוק. מכשירים נגזרים שאינם נסחרים בשוק פעיל הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי.

הערה:

אומדן של השווי ההוגן באמצעות הערכת תזרים המזומן העתידי וקביעת שיעור ריבית הניכיון היא סובייקטיבית. לכן, עבור רוב המכשירים הפיננסיים, הערכת השווי ההוגן המצורפת אינה בהכרח אינדיקציה לשווי מימושו של המכשיר הפיננסי ביום הדיווח.

הערכת השווי ההוגן נערכה לפי שיעורי הריבית התקפים למועד הדיווח ואינה לוקחת בחשבון את התנודתיות של שיעורי הריבית. תחת הנחת שיעורי ריבית אחרים יתקבלו ערכי שווי הוגן שיכול שיהיו שונים באופן מהותי. בעיקר הדברים אמורים לגבי המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה או שאינם נושאים ריבית.

בנוסף, בקביעת ערכי השווי ההוגן לא הובאו בחשבון העמלות שיתקבלו או ישולמו אגב הפעילות העסקית וכן אינם כוללים את השפעת המס. יותר מכך, הפער בין היתרה במאזן לבין יתרות השווי ההוגן יתכן ולא ימומש מכיוון שברוב המקרים הבנק עשוי להחזיק את המכשיר הפיננסי עד לפרעון.

בשל כל אלו יש להדגיש כי אין בנתונים המפורטים להלן כדי להצביע על שווי הבנק. כמו כן, בשל הקשת הרחבה של טכניקות הערכה והאומדנים האפשריים ליישום במהלך ביצוע הערכת השווי ההוגן, יש להיזהר בעת עריכת השוואות ערכי שווי הוגן בין בנקים שונים.

• נתונים כמותיים וניתוח רגישות

(א) שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי ריבית) (במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2008					
נכסים פיננסיים*	מטבע ישראלי		מטבע חוץ**		סך הכל
	לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אחר	
נכסים פיננסיים*	12,771	4,292	2,076	694	19,833
סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים***	536	-	586	812	1,934
התחייבויות פיננסיות*	(12,174)	(3,525)	(2,084)	(885)	(18,668)
סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים וחוץ מאזניים	(280)	(554)	(608)	(620)	(2,062)
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	853	213	(30)	1	1,037

(ב) השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008								
שווי הוגן, נטו, של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית****								
השינוי בשיעור הריבית	מטבע ישראלי		מטבע חוץ		השפעות מקורות		שינוי בשווי ההוגן	
	לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אחר	מקורות	סך הכל	מיליוני ש"ח	אחוזים
גידול מיידי מקביל של אחוז אחד	854	148	(30)	1	-	973	(64)	(6.2)
קטון מיידי מקביל של אחוז אחד ⁽¹⁾	851	283	(30)	1	-	1,105	68	6.6

* כולל מכשירים פיננסיים מורכבים, לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.

** לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

*** סכומים לקבל (ולשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ומכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים בשיעורי הריבית ששימשו לחישוב השווי ההוגן המוצג בראור 19 בדוח הכספי.

**** שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים שמוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל השינוי שצוין בשיעורי הריבית במגזר ההצמדה. סך הכל השווי ההוגן, נטו של המכשירים הפיננסיים הוא השווי ההוגן נטו כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים) בהנחה שחל השינוי שצוין בשיעורי הריבית בכל מגזר ההצמדה.

(1) בנוסף, הבנק נעזר במודל למדידת השינויים הצפויים ברווח החשבונאי, בשנה הקרובה בגין שינויים בעקום הריבית המודל מתבסס על הנחות שונות בנוגע להתפתחויות הצפויות בסעיפי המאזן ובמשתני שוק שונים.

שיעור הקיטון הצפוי ברווח החשבונאי של הבנק, ביחס להון העצמי בשנה הקרובה - המחושב על פי מודל זה - עקב קיטון מקביל בשיעור של 1 נקודת האחוז כעקום הריבית, במגזרים: ה"לא צמוד", "צמוד המדד", וה"מט"ח" - מסתכם ב-0.43%, 2.4%- ו-0.38% - בהתאמה.

4. סיכון מניות

סיכון מניות מוגדר כחשיפת הבנק להפסד, עקב ירידה במחירי השוק של המניות הכלולות בתיק ניירות הערך של הבנק. חישוב נכסי הסיכון והקצאת ההון בגין החשיפה לסיכון המניות, נערך בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341, לגבי התיק הסחיר של הבנק. התיק הסחיר ליום 31.12.08 כולל מניות בהיקף של כ-19 אלפי ש"ח בלבד.

5. סיכון אופציות

חישוב נכסי הסיכון והקצאת ההון בגין החשיפה לסיכון אופציות, נערך בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341 - בשיטת הדלתא פלוס - הקצאת ההון בגין הדלתא, הגמא והווגא של האופציות.

סיכון אופציות מוגדר כחשיפת הבנק להפסד עקב שינוי בשווי ההון של אופציות הכלולות בתיק הבנקאי או בתיק למסחר של הבנק (כתוצאה משינוי בנתוני השוק המשמשים בחישוב השווי ההון).

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לביצוע עסקאות בתחום זה כדלקמן:

- עסקאות בתיק הבנקאי יבוצעו בתנאי "BACK TO BACK" בלבד.
- לביצוע עסקאות בתיק למסחר נקבעה מגבלת היקף פרמיות (נטו) שנתית.

6. גילוי כמותי להקצאת ההון הנדרשת בגין החשיפה לסיכונים שוק.

להלן נתונים לגבי נכסי הסיכון של הבנק בגין החשיפה לסיכונים שוק ליום:

31.12.2007	31.12.2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
16	11	סיכון ריבית
*	*	סיכון מניות
20	43	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון אינפלציה
-	-	סיכון סחורות
20	28	סיכון אופציות
56	82	סה"כ נכסי סיכון

* נמוך מ-0.5 מיליון ש"ח.

ג. סיכון נזילות

סיכון הנזילות נובע מאי הוודאות לגבי היצע המקורות והרכבם וזמן הביקוש לשימושים והרכבם. סיכון זה הינו פונקציה של התנהגות הלקוחות והתממשותו עלולה לבוא לידי ביטוי בזמינות ובמחיר המקורות.

- להלן נתונים על הנכסים הנזילים של הבנק: כ-12.8% מנכסי הבנק הינם מזומנים ופקדונות בבנקים לתקופה של עד שלושה חדשים - מהם כ-83.2% פקדונות בבנק ישראל (31.12.2007: 10.0% ו-21.0%, בהתאמה).

- כ-9.0% מנכסי הבנק הינם ניירות ערך סחירים בבורסה (31.12.2007 - 12.1%).

דהיינו, כ-21.8% מסך נכסי הבנק ניתנים למימוש בזמן קצר (31.12.2007 - 22.1%). הירידה בהיקף הנכסים הנזילים בשנת 2008 נובעת מהגידול הניכר בשימושי האשראי של הבנק בשנת 2008 (כ-10.0%).

מדיניות הבנק קובעת כי יש להימנע, ככל האפשר, מסיכון של פערים בתזרים המזומנים. יחד עם זאת, נקבעו מגבלות לחשיפות אפשריות, במגזרי המט"ח ובמגזר הצמוד והלא צמוד במיוחד. במסגרת מגבלות אלו נקבע כי עודף הנכסים במגזר "מטבע חוץ" המושקע לתקופות בינוניות וארוכות, בניכוי גורמים מסוימים, לא יעלה על 50%-40% מההתחייבויות לזמן קצר באותו מגזר, בהתאמה - ובמגזר ה"שקלי": 30%-15%, בהתאמה. ליום 31.12.2008, מסתכם היחס שבין עודף הנכסים לתקופות בינוניות וארוכות, לבין ההתחייבויות לזמן קצר, כדלקמן:

"טווח בינוני"		מגזר לא צמוד וצמוד
"טווח ארוך"		
%	%	
(1.2)	8.8	
19.0	27.1	מגזר מט"ח

להלן נתונים על עודף וגרעון בתזרים המזומנים של הבנק ליום 31.12.2008:

במגזר הלא צמוד קיים גרעון בתקופות לפרעון עד חודש (לרבות השפעת עסקאות עתידיות) המסתכם בכ-2.2 מיליארד ש"ח (31.12.2007 - 3.4 מיליארד ש"ח), בין היתר - עקב הוראת בנק ישראל, על פיה יש לסווג אשראי שניתן בתנאי חח"ד - ללא קו אשראי, או בחריגה ממנו (בהיקף של כ-0.4 מיליארד ש"ח) - כ"נכס ללא תקופת פרעון". מרבית הגרעון מכוסה על ידי עודפים בסך של כ-1.2 מיליארד ש"ח בתקופה לפרעון עד שלושה חודשים. נתונים אלו מבוססים על מועדי הפרעון החוזיים של הנכסים וההתחייבויות של הבנק. עם זאת, לאור נסיון העבר - מרבית הפקדונות שסווגו לתקופות פרעון קצרות - מתחדשים באופן שוטף. לפיכך, ובהתבסס על מודל הנזילות שבו עושה הבנק שימוש לצורך ניהול סיכון הנזילות (ראה להלן) - קיים בבנק בפועל ליום 31.12.2008 "פער נזילות" חיובי במגזר זה, לטווח עתידי של חודש, המסתכם ב-2.9 מיליארד ש"ח. בנוסף, ניתן לגשר על פערי נזילות בתקופות זמן שונות באמצעות פעילות בתיק ניירות ערך.

במגזר הצמוד למדד קיים גירעון בתקופות לפרעון עד שנתיים, המסתכם בכ-0.3 מיליארד ש"ח (31.12.07 - 0.2 מיליארד ש"ח) - המכוסה בתקופות לפירעון משנתיים ועד שלוש שנים, שם קיים עודף נכסים על התחייבויות. בנוסף, ניתן לגשר על הפערים במגזר זה - באמצעות פעילות בתיק ניירות הערך.

במגזר המט"ח וצמוד מט"ח קיים גירעון לתקופות של עד שלושה חודשים, המסתכם בכ-0.7 מיליארד ש"ח, לעומת 0.9 מיליארד ש"ח אשתקד - המכוסה בתקופות הארוכות יותר, כאשר ההנחה היא כי הפיקדונות מתחדשים באופן שוטף. גם כאן ניתן לגשר על פני פערי הזמן שבין פירעון ההתחייבות לנכסים, באמצעות פעילות בתיק ניירות הערך. יצוין בהקשר זה, כי בהתבסס על מודל הנזילות, המשמש את הבנק לצורך ניהול סיכון הנזילות לטווח קצר, כאמור - קיים בבנק ליום 31.12.2008 פער נזילות חיובי לטווח עתידי של חודש, המסתכם ב-0.8 מיליארד ש"ח.

על פי הוראת בנק ישראל בנושא: "ניהול סיכון נזילות", נדרשים התאגידים הבנקאיים, בין היתר, לשמור בכל עת על היקף "נכסים נזילים" (כהגדרתם בהוראה), בסכום שלא יפחת מההתחייבויות שפרעונו, על פי ההסכמים הקיימים, צפוי בטווח של חודש ימים (להלן: "פער הנזילות"). עם זאת נקבע בהוראה, כי בנקים שיש ברשותם מודל פנימי מבוסס היטב לניהול סיכון הנזילות, רשאים להגדיר את הנכסים הנזילים ואת ההתחייבויות הצפויות להיפרע בטווח של חודש - על פי המודל ולא על פי הגדרתם בהוראה או הגדרתם החוזית.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות באמצעות כלים ניהוליים ומיחשוביים שפותחו בנושא זה, הכוללים אמצעים לפיקוח, מעקב ובקרה של נתוני הנזילות לטווח קצר. במסגרת זו פותח "מודל לניהול סיכון הנזילות" שאושר על ידי דירקטוריון הבנק ומשמש את הבנק בניהול סיכון הנזילות. ה"מודל" בודק את הפער שבין הנכסים הנזילים להתחייבויות שפרעונו צפוי בטווח של חודש - בתרחישים שונים. בנוסף, אישר הדירקטוריון את "מסמך המדיניות" - לעניין ניהול סיכון הנזילות.

בהתאם למגבלות שנקבעו במודל, פער הנזילות המינימלי בבנק ינוע בטווח, שבין: עודף נכסים נזילים בסך 500 מיליון ש"ח בתרחיש "רוק" (תנאי נזילות נורמליים), לבין עודף התחייבויות בסך 2,000 מיליון ש"ח - בתרחיש "אדום" (מצוקת נזילות חריפה, עד כדי חשש לקריסת מערך ניהול הנזילות). בשנת 2008 לא נרשמו חריגות מהמגבלות שנקבעו במודל.

בנוסף, נקבעו על ידי הבנק מגבלות נוספות בנושא זה המתייחסות לפרמטרים שונים, כגון: ריכוזיות המפקידים וסוגם, התקופות לפרעון של הפקדונות - בחתך של מגזרי הצמדה וכן מגבלות ביחס לפערי הנזילות המותרים - בהתבסס על הגדרתם החוזית של ה"נכסים הנזילים" והתחייבויות הבנק - לתקופות עתידיות שונות, כגון: יום, שבוע, חודש וכו' (להלן: "המגבלה החוזית"). בשנת 2008 ארעו 15 חריגות מהמגבלה החוזית" (שכולן ארעו ברכעונים השני והשלישי של השנה). עם זאת, מכיוון שניהול סיכון הנזילות מבוסס על מודל הנזילות ולא על פער הנזילות ה"חוזי" - לא היו לחריגות אלו השלכות מעשיות.

ד. הסיכון התפעולי

• כללי

הסיכון התפעולי מוגדר כ"חשיפת הבנק להפסד העלול להגרם כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים". הגדרה זו נוסחה על ידי "ועדת באזל" (שעניינה קביעת סטנדרטים בנושאי הגדרה וניהול חשיפות בבנקים המרכזיים - במדינות מפותחות) - ואינה כוללת חשיפה לסיכונים אסטרטגיים ותדמיתיים.

ביום 31 לדצמבר 2008, פרסם בנק ישראל הוראת שעה בנושא: "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון", המבוססת על המלצות וועדת באזל בנושא התכנסות בינלאומית למדידת הון ולתקני הון שפורסמו ביוני 2006. על פי ההוראה נדרשים התאגידים הבנקאיים - לראשונה, להקצות הון, בין היתר - גם בגין הסיכונים התפעוליים (בנוסף להקצאת הון בגין סיכונים אשראי וסיכונים שוק, הנדרשת על פי ההוראות הנוכחיות).

הוראת השעה מהווה סיכום לתהליך שהחל במחצית 2007, במסגרתו הפיץ בנק ישראל מספר טיוטות בנושא זה, שנידונו בפגישות שוטפות עם נציגי המערכת הבנקאית וכן בצוותי עבודה משותפים לנושאים ספציפיים

בשלב ראשון יידרשו הבנקים לצרף לפיקוח על הבנקים דווח נוסף על יחס הלימות ההון - הערוך על פי הגישה הסטנדרטית שבנדבך הראשון ב"באזל 2", ליום 31 לדצמבר 2008 ולסופי כל רבעון בשנת 2009 (עם זאת הנתונים התקפים לגבי יחס הלימות ההון במהלך שנת 2009 - יחושבו על פי ההוראות הקיימות הכללים החדשים לחישוב ועמידה במגבלות הלימות ההון, על פי הגישה הסטנדרטית שנקבעה בהוראות באזל 2 - יכנסו לתוקף רק מיום 31.12.2009, ואילך).

להערכת בנק ישראל, יישום הוראות באזל 2, עתיד לשפר את ניהול הסיכונים, בכלל וניהול ואיתור מוקדים פוטנציאליים להתממשות הסיכונים התפעוליים בתאגידים הבנקאיים, בפרט - לרמה המקובלת במערכות הבנקאיות המתקדמות בעולם.

• **אסטרטגיות ותהליכים**

תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים וגידורם, כולל הטמעת מהות הסיכונים התפעוליים להם חשוף הבנק בכל דרגי הפעילות - במטרה להעלות את רמת המודעות לקיומם, מחד - וליישם בקרות תפעוליות נאותות במטרה להקטין את האפשרות להתממשותם, מאידך.

מיפוי הסיכונים התפעוליים מהווה תשתית הכרחית בתהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. לפיכך, ביצע הבנק בשנים 2007 ו-2008 תהליך מובנה למיפוי הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הבנק - שכלל: זיהוי, הערכה, בקרה וגידור של הסיכון התפעולי.

התוצאות שהתקבלו בעקבות המיפוי, כאמור - מהוות תשתית להערכת מידת החשיפה של הבנק לסיכונים התפעוליים ולקבלת החלטות לגבי האמצעים הנדרשים לצורך יישום תכנית הפחתה וגידור סיכונים אלו.

• **המבנה הארגוני של פונקציות ניהול הסיכון התפעולי**

הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע פעילויות למזעור הסיכונים התפעוליים - נמצאים באחריות מנהלי היחידות השונות בבנק. המתודולוגיה בנושא זה מרוכזת על ידי היחידה לניהול סיכונים תפעוליים באגף הפיננסיים - שבחטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים.

מבנה ארגוני זה מבטיח הפרדה בין הגורמים הנוטלים ומנהלים את הסיכון התפעולי - לבין הגורמים העוסקים בגיבוש מדיניות, בקרה והפחתת הסיכון התפעולי.

מנהל הסיכונים התפעוליים בבנק הינו מר צבי שובל, סמנכ"ל ומנהל אגף תפעול ומידע. בנוסף, מונה בקר סיכונים תפעוליים ראשי וכן רכזים תפעוליים בחטיבות ובמחלקות השונות בבנק - המהווים את הגוף האחראי לניהול הסיכונים התפעוליים ביחידותיהם (במסגרת יישום מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים), בדיקת הבקורות בתהליכים החשופים לסיכונים תפעוליים, ודווח על אירועי כשל שנגרמו בגין הסיכונים התפעוליים למערכת מידע לניהול הסיכונים התפעוליים. יישום המתודולוגיה לניהול הסיכון התפעולי, מפוקח ומוכוון על הגורמים הבאים:

- וועדת מנהלים לניהול הסיכונים ויישום הוראות "באזל 2" - בראשות מנכ"ל הבנק.
- צוות לניהול ויישום הוראות "באזל 2" - בראשות מנהל החטיבה לאסטרטגיה ופיננסיים.

• מערכת הדיווח על סיכונים תפעוליים

במהלך שנת 2007 החל הבנק בתהליך לבחירת מערכת מידע לניהול הסיכונים התפעוליים - שתכלול את מיפוי הסיכונים התפעוליים וכן אירועי כשל שנאספו ממערכי הבנק השונים. הנתונים הפרטניים שייכללו במאגר הנתונים של המערכת יתמכו בניתוח הסיכונים בחתכים שונים לצורכי ניהול ובקרה. בנוסף, ישמשו הנתונים שיופקו ממערכת המידע - בסיס להערכת הסיכון התפעולי ולגיבוש האסטרטגיות והאמצעים להפחתתו.

• גידור והפחתת הסיכונים התפעוליים

האמצעים המשמשים את הבנק לגידור הסיכונים התפעוליים כוללים:

- ניתוח תוצאות הסקר בנושא: איתור ומיפוי הסיכונים התפעוליים - ועריכת תכנית להפחתת הסיכונים שעלו בסקר. בסיום שלב זה מתוכננת הטמעת המסקנות שעלו מהסקר והשיטות להפחתת הסיכון ביחידות הבנק השונות.
- הכנת טיוטת מסמך מדיניות לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק - אשר מתווה את דרכי הפעולה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות בנושא ניהול הסיכון התפעולי בבנק.
- הטמעת תהליכים תפעוליים, המבוססים על הנסיון שנצבר - וכוללים בקורות שנועדו להפחית את הסיכונים התפעוליים.
- עריכת נהלים, הכוללים בקורות שיצמצמו ככל האפשר את האפשרות להתממשות סיכונים תפעוליים והקפדה על יישומם של נהלים אלו.
- שימוש במערכות ממוחשבות הכוללות הגבלות, הרשאות ובקורות נוספות במטרה להפחית ככל האפשר את האפשרות להתממשות הסיכונים התפעוליים.
- יישום שיפורים בתהליכים התפעוליים, לאחר שתוחקרו אירועי כשל - במטרה למנוע את הישנותם של אירועים אלו.
- שימוש בכלי ביקורת ובקרה - לרבות ביקורת פתע שיהוו גורם מרתיע מפני ביצוע מעילות והונאות.
- מתן עדיפות לביצוע ביקורות בתהליכים שזוהו כמוקדים אפשריים להתממשות הסיכון התפעולי.

ה. הסיכון המשפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כחשיפת הבנק להפסד העלול להגרם עקב העדר אפשרות לאכוף קיום הסכם באמצעים משפטיים.

הסיכון המשפטי עלול להתרחש, בין היתר, עקב: העדר סמכות או חוסר כשרות של אחד הצדדים להסכם, העדר מסמכים מתאימים, אי חוקיות או אי שלמות של ההסכם, וכו'.

במסגרת ניהול החשיפה לסיכונים משפטיים הוכן בבנק מסמך מדיניות בנושא "ניהול הסיכונים המשפטיים" המגדיר את הסיכונים המשפטיים, דרכי המעקב אחרי סיכונים אלו והצעדים שיש לנקוט כדי למזער אותם. עדכונים בנושא זה מועלים באופן שוטף הן בפני ועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון, והן בפני הדירקטוריון (במסגרת "מסמך החשיפות").

1. טיוטת הוראת נהול בנקאי תקין בנושא סיכונים סביבתיים

ביום 10 בינואר 2008 הופצה על ידי המפקח על הבנקים טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא "סיכונים סביבתיים".

טיוטת ההוראה מטילה על התאגידים הבנקאיים חובה להעריך את חשיפתם האפשרית לסיכונים סביבתיים ולנהל חשיפה זו - באמצעות הגדרת וקביעת מדיניות בגין סיכון זה, הסדרת אמצעים לזיהוי, אמידה וניהול החשיפה - לרבות קביעת האחראים לניהול הסיכון. במסגרת ניהול הסיכון יחויבו התאגידים הבנקאיים לקבוע מנגנונים שימשו לניטור ובקרת החשיפה לסיכונים סביבתיים ולערוך הדרכות והכשרות מתאימות לעובדים המעורבים בתהליך.

בנוסף, דורשת הטיוטה מהדירקטוריון להעמיק את מעורבותו בנושא באמצעות קיום דיון במדיניות הבנק, ובאמצעים והשיטות שנוקט הבנק - בניהול, מדידת ובקרת החשיפה לסיכונים סביבתיים.

בחודש אוקטובר 2008 הופצה על ידי המפקח על הבנקים טיוטה נוספת בנושא זה, לפיה - על התאגידים הבנקאיים לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכונים הסביבתיים, במכלול ניהול הסיכונים שלהם - על פי קריטריונים ולוחות זמנים שיאושרו על ידי הדירקטוריון - עד ליום 1.1.2010.

עד כה טרם פורסמה הוראה מחייבת בנושא זה.

2. הערכת חשיפת הבנק לגורמי הסיכון

להלן ריכוז גורמי הסיכון אליהם חשוף הבנק בפעילותו השוטפת, והתייחסות למידת ההשפעה האפשרית של כל אחד ממרכיבי הסיכונים על הבנק:

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
1. השפעה כוללת של סיכונים האשראי	
• סיכון בגין איכות לווים ובטחונות ⁽¹⁾	בינונית
• סיכון בגין ריכוזיות ענפית ⁽²⁾	קטנה
• סיכון בגין ריכוזיות לווים/ קבוצת לווים ⁽³⁾	קטנה
2. השפעה כוללת של סיכונים שוק	
• סיכון ריבית ⁽⁴⁾	קטנה
• סיכון אינפלציה ⁽⁵⁾	קטנה
• סיכון שער חליפין ⁽⁶⁾	קטנה
• סיכון מחירי מניות ⁽⁷⁾	קטנה
3. סיכון נזילות⁽⁸⁾	בינונית
4. סיכון תפעולי⁽⁹⁾	קטנה
5. סיכון משפטי⁽¹⁰⁾	קטנה
6. סיכון מוניטין⁽¹¹⁾	קטנה

להלן עיקרי הנימוקים להערכות שצוינו לעיל:

(1) **סיכון בגין איכות לווים ובטחונות** - הדירוג הממוצע של הלווים בבנק נמצא בתחום "בינוני עד טוב". בנוסף לכך, מעריכה הנהלת הבנק כי מדיניות קבלת הבטחונות וטיב הבטחונות שמקבל הבנק מהלווים - אינה שונה מהותית מהמקובל במערכת הבנקאית. לאור ההאטה שנרשמה במשק במחצית השנייה של שנת 2008 והרעה שחלה במצבם העסקי של מספר לווים - נרשם בשנת 2008 גידול בהפרשות לחובות מסופקים לשיעור של 0.86% מסך האשראי, והיקף גבוה יחסית של החובות הבעייתיים ביחס לאשראי בבנק (כ-7.6%). עם זאת, פעל הבנק בשנת 2008 לשיפור מערכות הבקרה - באמצעות הטמעת מערכת מידע חדשה והקמת יחידת פיקוח ובקרה לאיתור חובות בעייתיים בחטיבה לבנקאות קמעונאית. לאור האמור לעיל, ומאחר ושיעורי החובות הבעייתיים, כאמור, נחותים מהשיעורים ה"רב שנתיים" במערכת הבנקאית - מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - הינה "בינונית".

(2) **סיכון בגין ריכוזיות ענפית** - שיעור האשראי הגבוה ביותר בבנק, בחתר "ענפי משק" הינו בגין אשראי שניתן ללווים שענף העיסוק שלהם הינו "ענף הבניה". שיעור האשראי שניתן לענף הבניה ביחס לכלל האשראי בבנק - על פי כללי המדידה שנקבעו בהוראות בנק ישראל, ליום 31.12.08, מסתכם בכ-17.2% (31.12.2007 - 16.7%). שיעור זה נמוך ממגבלת "ריכוזיות ענפית" שנקבעה על ידי בנק ישראל - 20%. בנוסף קבע הבנק מגבלות חשיפה ענפיות - במסגרת מדיניות האשראי. מאחר ושיעור האשראי לענף הבניה - יציב מזה מספר שנים ומכיוון שהבנק מתכוון להתמקד בעתיד במתן אשראי "קמעונאי" ו"מסחרי" - מעריכה הנהלת הבנק, כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - "נמוכה".

(3) **סיכון בגין ריכוזיות לווים/ קבוצת לווים** - בהוראות בנק ישראל נקבעו מגבלות ביחס להיקף האשראי שיכול לתת תאגיד בנקאי ל"לווה", "קבוצת לווים" ו-"ששת קבוצות הלווים הגדולות" (כהגדרת מונחים אלו בהוראות בנק ישראל). ביום 11 בינואר 2009 - אישר בנק ישראל (בתוקף מיום 30.9.08) - את בקשת הבנק לשינוי המגבלות הנ"ל, כדלקמן:

- מגבלת "קבוצת לווים" - תסתכם בשיעור של 25% מהון הבנק (במקום 30%).
- מגבלת "ששת קבוצות הלווים הגדולות" - תסתכם בשיעור של 150% (במקום 135%).

ליום 31.12.2008 נופל סך האשראי שניתן על ידי הבנק - מהמגבלות שאושרו על ידי בנק ישראל, כאמור - כדלקמן:

- ללווה הגדול ביותר: כ-3.9 נקודות האחוז מתחת למגבלה.
 - ל"קבוצת הלווים" הגדולה ביותר: כ-3.0 נקודות האחוז מתחת למגבלה.
 - ל"ששת קבוצות הלווים הגדולות" ביותר: כ-36.4 נקודות האחוז מתחת למגבלה.
- לאור נתונים אלו, מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - "נמוכה".

(4) **סיכון ריבית** - להערכת הנהלת הבנק המגבלות שקבע הדירקטוריון בנושא זה (כמפורט לעיל), הינן שמרניות - וחשיפת הבנק בפועל נמוכה ממגבלות אלו. לפיכך, מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - "נמוכה".

(5) **סיכון אינפלציה** - המגבלות שהציב הדירקטוריון בנושא השקעת ההון הפעיל הכלכלי במגזר ה"צמוד" (כמפורט לעיל) - מותירות בידי הנהלת הבנק חופש פעולה גדול. יחד עם זאת, לאור היציבות היחסית השוררת במשק בישראל בשנים האחרונות בתחום ה"שינוי במדד המחירים לצרכן" ומכיוון שמרבית התחזיות צופות תנודתיות נמוכה בפרמטר זה - ולאור העובדה שהבנק הפחית את הפוזיציה שלו במגזר זה, ועוקב מקרוב אחרי השינויים בתחזיות המקרו - כלכליות, ומגיב בצורה דינמית לשינויים בתחזיות אלו - מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - נמוכה.

(6) **סיכון שער חליפין** - להערכת הנהלת הבנק, המגבלות שקבע הדירקטוריון בנושא זה (כמפורט לעיל) שמרניות בפועל, חשיפת ההון הפעיל הכלכלי של הבנק למגזר המט"ח - נמוכה במידה ניכרת מהמגבלות שנקבעו, ולפיכך מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - נמוכה.

(7) **סיכון מחירי מניות** - לאור שיעורי ההשקעה הנמוכים של הבנק במכשיר זה (למעט הצגת חלקו של הבנק בבטוחה שקיבל בגין אשראי לרכישת מניות "בזק" - כ"השקעה במניות"), מעריכה הנהלת הבנק, כי חשיפת הבנק למרכיב סיכון זה - נמוכה.

(8) **סיכון נזילות** - הבנק שוקד על הגדלת הפיזור ושיפור בתמהיל הפקדונות, ומפעיל מודלים ומגבלות שונות לניהול סיכון הנזילות (כמפורט לעיל). עם זאת, לאור העובדה שיחסי הנזילות בבנק - נמוכים יחסית, בהשוואה לחלק ניכר מהבנקים, מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - בינונית.

(9) **סיכון תפעולי** - החל משנת 2002 מתבצע בחברה האם פרויקט מחשוב מקיף לחידוש תשתיות המחשב המרכזי המשרת את החברה האם והבנק, הנמצא כיום בשלבי האחרונים. במקביל, עומד להסתיים בבנק מהלך להסבת מערכות מידע מקומית רבות - למערכות המידע הקיימות בחברה האם. מכיוון שעד כה לא נרשמו תקלות משמעותיות בביצוע תהליכים אלו, ולאור תוצאות הסקר למיפוי סיכונים תפעוליים שנערך בבנק, והצביע על חשיפה נמוכה לסיכונים אלו - מעריכה עתה הנהלת הבנק שיש מקום להקטין את דרגת החשיפה בגין סיכון זה מרמה "בינונית" (שנרשמה אשתקד), ל-"נמוכה".

(10) **סיכון משפטי** - כאמור, הוגדר הסיכון המשפטי כ"חשיפת הבנק להפסד עקב העדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיום של הסכם". עד כה לא נרשמו בבנק הפסדים מהותיים בתחום זה. לאור האמור לעיל, ומכיוון שהבנק נוקט בבקורות שונות במטרה לצמצם סיכון זה, ככל האפשר - מעריכה הנהלת הבנק - כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - נמוכה.

(11) **סיכון מוניטין** - האפשרות להתממשות סיכון זה נגזרת משקלול חשיפת הבנק בגין כלל הסיכונים שפורטו לעיל - וכן מהתממשות האפשרות שפרסומים שונים (נכונים או שגויים) - יגרמו לפגיעה בדימוי הבנק בעיני לקוחותיו, קורספונדנטים בארץ וברחו"ל, גורמי פיקוח ואחרים ועלולים להוביל, לפיכך - לפגיעה במצבו העסקי של הבנק ובתוצאות פעולותיו. לאור החשיפה המשוקללת הנמוכה של הבנק לכלל הסיכונים שפורטו, לעיל - ומאחר שחשיפת הבנק לפרסומים באמצעי התקשורת - נמוכה, בין היתר עקב גודלו היחסי של הבנק - מעריכה הנהלת הבנק כי חשיפת הבנק בגין מרכיב סיכון זה - נמוכה.

הערה:

קיים קושי רב בהערכת הסיכונים והשפעתם. בכדי להעריך את השפעתו של סיכון, נדרש להניח הנחות בדבר עצמת האירוע העתידי ובדבר ההסתברות שאירוע כזה אכן יקרה. על מנת שהערכה כזו תתבצע באופן אמין, היא חייבת להתבצע באמצעות מודלים מתמטיים מתקדמים, שבדרך כלל, אינם זמינים בשלב זה. הערכת הסיכונים והשפעתם, כפי שהובאה בטבלה לעיל, הינה הערכה סובייקטיבית של הנהלת הבנק. לאור כל האמור לעיל, יש להיזהר בבחינת גורמי הסיכון והערכת השפעתם, ובעריכת השוואות בעניין זה בין הבנקים.

11. פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים

א. אסטרטגיות ותהליכים

הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים מהווה חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק. פעילות הבנק בתחום זה מבוצעת עם לקוחות הבנק ועם תאגידים בנקאיים. הפעלת מכשירים פיננסיים נגזרים חדשים ושינוי במדיניות החשיפה של הבנק לגבי מכשירים פיננסיים נגזרים, מתבצעת לאחר אישור ועדת ניהול הסיכונים ודירקטוריון הבנק.

במהלך העסקים הרגיל מבצע הבנק עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים כמתווך וכסוחר עבור לקוחותיו וכמשתמש סופי עבור עצמו. בפעילותו כמתווך חשוף הבנק לסיכונים אשראי העולים מהפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, וכן לסיכונים הנובעים מאחריותו כמתווך.

בפעילותו כסוחר מנהל הבנק את הסיכונים הנובעים מהשינויים בשערי החליפין של המטבעות (סיכונים בסיס) ואת סיכונים האשראי של מכשירים פיננסיים נגזרים, יחד עם הסיכונים האמורים המיוחסים למכשירים פיננסיים אחרים.

בפעילותו כמשתמש סופי פועל הבנק בעיקר להגנה מפני חשיפות לסיכונים, בעיקר לכיסוי חשיפה בין מטבעית עקב מקורות ושימושים במטבעות שונים ולכיסוי חשיפת ריבית, כתוצאה מפערים במועדים בהם חלים שינויים בשיעורי הריבית, הגורמים לפערים במשך החיים הממוצע (מח"מ) של הנכסים לעומת ההתחייבויות.

המסגרות (תקרת היקף כספי) עבור כל אחד מסוגי המכשירים המופעלים על ידי הבנק, אושרו על ידי הדירקטוריון בהתחשב בסיכונים הגלומים בפעילות זו. מתבצעת בקרה שוטפת למניעת חריגה מהמגבלות על חשיפות, כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

להלן נתונים לגבי התפתחות היתרות במכשירים פיננסיים נגזרים (ערכים נקובים):

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
עסקאות ALM ** וגידור		
2,037*	1,729	• חוזי מטבע
726	685	• חוזי ריבית
2	-	• אחר
2,765	2,414	סך עסקאות ALM וגידור
עסקאות אחרות		
99	648	• חוזי מטבע
60	36	• חוזי ריבית
2,159	860	• חוזים בגין מניות ואחר
2,318	1,544	סך עסקאות אחרות
92	162	חוזי החלפת מטבע חוץ
5,175	4,120	סך הכל

* הוצג מחדש

** עסקאות המהוות חלק ממערך נהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

להלן נתונים לגבי השווי ההוגן של המכשירים הנגזרים:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
50	65	שווי הוגן ברוטו חיובי
1	13	הטבות קיזוז
49	52	שווי הוגן נטו
293	250	חשיפת אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים
342	302	סה"כ סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

ב. המבנה הארגוני של פונקציות ניהול הסיכונים

הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים מבוצעת על ידי חדר העסקאות, הכפוף ארגונית לחטיבה העסקית בבנק.

חדר העסקאות כולל שלוש יחידות משנה:

- יחידות המסחר (FRONT OFFICE).
 - יחידת הבקרה (MIDDLE OFFICE)*.
 - יחידת תפעול ורישום חשבונאי (BACK OFFICE).
- *כפופה לחטיבה לאסטרטגיה ופיננסים בבנק.

הסיכונים הכרוכים בפעילות חדר העסקאות מנוטרים ומבוקרים על ידי הגורמים הבאים:

- בדיקת החשיפות לסיכוני אשראי ועמידה במגבלות שנקבעו לחשיפות אלו, מבוצעת על ידי יחידת ה-MIDDLE OFFICE.
- בדיקת החשיפות לסיכוני בסיס ועמידה במגבלות שנקבעו לחשיפות אלו, מבוצעת על ידי יחידת ה-MIDDLE OFFICE.
- בדיקת החשיפות לסיכוני ריבית ועמידה במגבלות שנקבעו לחשיפות אלו, מבוצעת על ידי יחידת ה-BACK OFFICE.

ג. מערכות מדידה ודווח על סיכון

מדידת החשיפות לסיכונים השונים מתבצעת בעזרת מערכות מידע, כמפורט להלן:

- מערכת מידע לדווח על חשיפה לסיכוני אשראי.
- מערכת מידע לדווח על חשיפה לסיכוני ריבית.
- מערכת מידע לדווח על חשיפה לסיכוני בסיס.
- מערכת מידע לדווח על הנפח המצטבר של העסקאות בסוגי המכשירים הנגזרים השונים - לצורך בדיקת חריגה מהמגבלות שנקבעו.

ד. חשיפה לסיכונים

הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים כרוכה בגורמי סיכון מיוחדים ובכללם סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכוני נזילות.

סיכוני אשראי - הסכום הנקוב של העסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים אינו משקף בהכרח את סיכון האשראי שלהן. סיכון האשראי הינו השווי ההוגן של המכשיר הנגזר ומהווה את ההפסד המירבי שעלול להגרם לבנק, אם הצד הנגדי לא יעמוד בתנאי העסקה וזאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז ברי אכיפה ובהנחה שהביטחונות הקיימים הם חסרי ערך.

בניגוד לחשיפת הבנק לסיכון אשראי באמצעות מתן הלוואה, שבה התאגיד הבנקאי המלווה נושא לבדו בסיכון להפסד - סיכון אשראי של צד נגדי הנגרם מביצוע עסקה במכשירים נגזרים - יוצר סיכון לשני הצדדים: ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה. ערך השוק אינו ודאי לעסקה, ועשוי להשתנות בכל תקופת העסקה, בהתאם לתנודות במחירי השוק העומדים בבסיס העסקה.

הבנק קובע מסגרות ספציפיות ללקוחות הפועלים במכשירים פיננסיים נגזרים. חשיפת האשראי הנגרמת בגין פעילות זו מבוקרת באופן שוטף, כמקובל לגבי מסגרות אשראי אחרות. חשיפת האשראי נקבעת על פי חשיפת האשראי הנוכחית בתוספת חשיפה עתידית.

חשיפת האשראי הנוכחית נמדדת, בעסקאות שבהן צפוי לצד הנגדי הפסד - או שלצד הנגדי קיימת התחייבות, על פי מודלים כלכליים מקובלים:

- בעסקאות אקדמה (FORWARD) ו-SWAP: על פי שיטת הוון תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים.

- באופציות אשר אינן נסחרות בבורסה: על פי מודל BLACK AND SCHOLES.

- באופציות הנסחרות בבורסה: לפי שיטת התרחישים הנהוגה בבורסה לניירות ערך בת"א.

החשיפה העתידית (למעט אופציות סחירות) מחושבת בהתאם לערך הנקוב של העסקה.

חשיפת האשראי בגין פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים מתווספת לחבות הלקוח ומהווה חלק בלתי נפרד ממסגרת האשראי ומיתרת האשראי. הבטחונות הנדרשים מהלקוח בעת קביעת מסגרת האשראי, משמשים, בדרך כלל, להבטחת חשיפת האשראי הנובעת מפעילותו במכשירים פיננסיים נגזרים.

המסגרות לפעילות עם תאגידים בנקאיים, נקבעות בהתחשב בדרוג התאגיד על פי מוסדות דרוג בינלאומיים מקובלים, ובהתאם למדינה בה פועל הבנק.

סיכון השוק - הנובע מעסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים זהה במהותו לסיכון השוק בגין מכשירים פיננסיים אחרים, תוך התאמות נדרשות עקב אופייה השונה של מכשירים אלו. הבנק מנהל את סיכוני השוק הנובעים ממכשירים פיננסיים נגזרים במסגרת הניהול הכולל של הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים.

סיכון נזילות - הינו סיכון הנובע מכך שלא ניתן יהיה לסגור את החשיפה במהירות, על ידי סילוקה במזומן או על ידי יצירת חשיפה הפוכה. סיכון זה קיים בעיקר לגבי עסקאות שהסחירות שלהן נמוכה או שאינן נסחרות בבורסות או בשווקים מוסדרים. להערכת הנהלת הבנק, בהתחשב בחלקו בפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים במערכת הבנקאית, יכול הבנק לסגור את הפוזיציות שלו במכשירים פיננסיים נגזרים במהירות ולכן אין הבנק חשוף לסיכון נזילות משמעותי מפעילות זו.

ה. מדיניות גידור והפחתת חשיפה לסיכונים

- גידור החשיפה לסיכוני אשראי מתבצע באמצעות קביעת מסגרות אשראי לצד הנגדי לחוזה, וקבלת בטחונות בהתאם לקביעת גורמי האשראי הרלבנטיים. המעקב אחרי עמידה במגבלות האשראי והבטחונות שנקבעו, מתבצע באמצעות נתונים המתקבלים ממערכת מידע יעודית בתדירות יומית. מערכת המידע מתריעה בכל עת שהפער בין חשיפת האשראי העדכנית של הלקוח לבין מסגרת האשראי שאושרה לו - נופל משיעור של-15%, מסך המסגרת המאושרת.
- גידור החשיפה לסיכוני ריבית מבוצע בעזרת חוזי החלפות פיננסיות על שיעור הריבית (I.R.S) ועסקאות FORWARD על שערי ריבית (F.R.A). הבקרה על האפקטיביות של גידורים אלה, מתבצעת באמצעות נתונים המתקבלים ממערכת מידע יעודית ביחידת ה-BACK OFFICE, בתדירות שבועית.

ו. מדיניות הגנה על בטחונות וקביעת הפרשות בגין הפסדי אשראי

מדיניות הבנק בכל הקשור להגנה על הבטחונות שקיבל הבנק מהצד הנגדי לחוזה, כתנאי לביצוע העסקה במכשירים נגזרים, פורטה בפרק על סיכוני האשראי (ראה פרק 10 א', לעיל).

קביעת ההפרשות להפסדי אשראי בגין עסקאות במכשירים נגזרים, נבחנת במסגרת בדיקת מכלול הפעילות ופוזיצית האשראי של הלקוח.

ז. היבטים חשבונאיים

רוב נכסי הבסיס שחשיפתם לסיכוני שוק כאמור, כוסתה על ידי עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים - אינם סחירים. ההכנסות וההוצאות הנובעות מנכסים אלה נזקפים לדוח הרווח וההפסד על בסיס צבירה, בעוד שתוצאות העסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים - שהוגדרו כ"עסקאות ALM" - מחושבות לפי השווי ההוגן (המהווה את שווי השוק - במכשירים נגזרים שיש להם שוק פעיל, או שווי המחושב על פי מודל - במכשירים נגזרים אחרים).

לפיכך, לא מתקיימת הקבלה בין עקרונות הרישום החשבונאי של נכסי הבסיס והתוצאות הנובעות מהם, לבין העסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים בגין אותם נכסי בסיס שנכללו ב"עסקאות אחרות". הפרשים (המהווים "הפרשי עיתוי") אלו, הקטינו את הרווח מפעילות מימון של הבנק בשנת 2008 בסך של 9 מיליון ש"ח (בשנת 2007 - 6 מיליון ש"ח).

לגבי היקף העסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים על סוגיהם השונים - ראה באור 18 ד' לדוחות הכספיים. הכנסות המימון ממכשירים פיננסיים נגזרים מפורטות בבאור 21 לדוחות הכספיים.

12. שינויים במערכת המחשב המרכזית

מערכות המיחשוב המרכזיות של הבנק מבוססות על מערכות משותפות עם חברת האם, המתפעלת ומתחזקת אותן. שרותי המחשב אותם מקבל הבנק מהחברה האם מעוגנים בהסכמים על בסיס כלכלי, המבטיחים את רציפות הספקת שרותי המחשב - הן כתנאי ההתקשרות הנוכחית והן בתקופות המעבר - אם ירצה אחד מן הצדדים להפסיק את ההתקשרות הקיימת.

החל משנת 2002 מבצעת חברת האם פרויקט מחשוב מקיף במסגרתו מחודשות תשתיות המחשב המרכזי, תוך החלפת מערכת ההפעלה הקיימת ומעבר למערכת הפעלה של י.ב.מ.. עד ליום 31.12.2006 הוטמעו, במסגרת פרויקט זה - שלוש תת מערכות ליבה מרכזיות, המהוות כ-70% מתכולת פרויקט חידוש תשתיות המחשב.

לאור זאת, העריכה הנהלת חברת האם, כי עיקר הפרויקט הסתיים למעשה - והשלמת הסבת יתרת המערכות, תבצע במסגרת פעילות הפיתוח השוטפת בחברת האם. במסגרת זו הושלמו בשנים 2007 ו-2008 הטמעתן של שש "מהדורות" נוספות.

חלקו של הבנק בעלות הפרויקט, טרם נקבע סופית - אך בכל מקרה הוסכם בין הבנק לחברה האם כי סך ההשקעה של הבנק בפרויקט (לא כולל עלויות הדרכה והטמעה) לא יעלה על 20 מיליון דולר (לא כולל מע"מ). חלק הבנק בפרויקט ליום 31 בדצמבר 2008, מסתכם בסך של כ-19.4 מיליון דולר (לא כולל מע"מ).

13. פעילות בשוק ההון ובשרותים פיננסיים

פעילות הבנק בניירות ערך

הבנק מבצע פעילות בניירות ערך עבור לקוחותיו וכן עבור עצמו לכיסוי התחייבויותיו בגין פקדונות הציבור ולשימושי הון פעיל. היקף תיק ניירות הערך שהחזיק הבנק ליום 31.12.2008 עבור עצמו ועבור לקוחותיו באופן ישיר, לרבות השקעה באמצעות קופות גמל שהבנק משמש להן כבנקאי, הסתכם בכ-10.7 מיליארד ש"ח (31.12.2007 - כ-12.5 מיליארד ש"ח).

היקף תיק הלקוחות הסתכם בכ-8.6 מיליארד ש"ח, המהווה קיטון בשיעור של כ-13.1%.

היקף העמלות מעסקי לקוחות בניירות ערך הסתכם בשנת 2008 בכ-21 מיליון ש"ח, לעומת כ-22 מיליון ש"ח אשתקד.

פעילות הבנק בניהול קרנות נאמנות

הבנק מנהל באמצעות חברה בת לניהול קרנות נאמנות - "מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ" - 17 קרנות נאמנות. ליום 31 בדצמבר 2008 מסתכמים נכסי הקרנות שבניהול החברה בסך של כ-1,297 מיליון ש"ח, עליה בשיעור של 241% לעומת השנה הקודמת.

הכנסות הבנק מניהול קרנות הנאמנות בשנת 2008 הסתכמו בכ-4.4 מיליון ש"ח, לעומת כ-5.5 מיליון ש"ח אשתקד, ירידה בשיעור של 20%, הנובעת משינוי בתמהיל קרנות הנאמנות המנוהלות על ידי הבנק.

ניהול השקעות

הבנק מנהל באמצעות חברה בת תיקי השקעות עבור לקוחותיו וביניהם לקוחות פרטיים, גופים עסקיים וגופים מוסדיים.

היקף נכסי הלקוחות שנוהלו על ידי חברת הבת, כאמור, ליום 31.12.2008 - הסתכם בכ-1,373 מיליון ש"ח, ירידה בשיעור של כ-3.4% לעומת היקפם ביום 31.12.2007.

שירותי בנקאות ישירה וקרטיסים מגנטיים

בנקאות ישירה

במטרה לאפשר ללקוחותיו לקבל מידע ולבצע פעולות בנקאיות מסוימות מחוץ למערכת הסניפים ומעבר לשעות הפתיחה של הסניפים, מפעיל הבנק, בשיתוף עם החברה האם מערכת בנקאית ישירה הכוללת "טלבנק טלפוני" ושירותי אינטרנט, המאפשרים ללקוחות גישה ישירה למחשב הבנק.

מספר הלקוחות המנויים על שירותי הטלבנק - שירות טלפוני, עלה בשנת 2008 בכ-25.4% בהשוואה למספרם בשנה הקודמת ומספר המנויים על שירותי האינטרנט הבנקאיים "מרכנתיל באינטרנט" עלה בכ-27.7%.

קרטיסים מגנטיים

הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו קרטיסי שרות מגנטיים (כספומט) וקרטיסי אשראי מסוג "ויזה" ו"דיינרס". מספר קרטיסי הכספומט בבנק ירד בשנת 2008 בכ-17.4% בהשוואה לשנה הקודמת, ובמספר קרטיסי האשראי נרשמה עליה בשיעור של כ-11.3%. להלן נתונים כספיים לגבי הפעילות בכרטיסי אשראי:

א. ההכנסות מריבית בגין אשראי שניתן ללקוחות הסתכמו בשנת 2008 בכ-11 מיליון ש"ח, לעומת 10 מיליון ש"ח אשתקד.

ב. סך ההכנסות מעמלות בגין תפעול מערך קרטיסי אשראי הסתכמו בשנת 2008 בכ-20 מיליון ש"ח, לעומת 16 מיליון ש"ח אשתקד.

14. הרפורמה בשוק ההון

א. ייעוץ פנסיוני

במסגרת החוקים שנחקקו בכנסת בנושא שוק ההון בעקבות המלצות "ועדת בכר" - הותר לבנקים לעסוק בייעוץ פנסיוני, כתחליף לניהול קופות גמל. ככלל, חויבו הבנקים למכור את פעילות קופות הגמל - כתנאי מוקדם לקבלת רשיון ל"ייעוץ פנסיוני".

עם זאת החליט הממונה על שוק ההון הביטוח והחסכון במשרד האוצר (להלן: "הממונה") בחודש דצמבר 2007 (מכח הסמכות שניתנה לו בחוק), לתת העדפה לתאגידים בנקאיים שהונם העצמי אינו עולה על 10 מיליארד ש"ח (ובהם הבנק) - באמצעות דחיית המועד בו יורשו הבנקים הגדולים יותר, להתחיל במתן ייעוץ פנסיוני לשכירים - לשנת 2010. מאידך, הוראה זו לא תחול על יישובים הנמצאים באזורי ה"פריפריה" (ביישובים אלו הותר לבנקים הגדולים לתת שירותי ייעוץ פנסיוני כבר בשנת 2008).

במסגרת סמכותו התיר ה"ממונה" לבנק, לבקשתו, לעסוק בייעוץ פנסיוני בתקופת הביניים (עד לתום שש שנים ממועד פרסום החוק) - קודם להשלמת מכירת מלוא פעילות קופות הגמל - ובתנאי שלא ישלוט בתקופה הזו בחברה לניהול קופות גמל (דהיינו, החזקותיו במניות חברה לניהול קופות גמל, יפחתו משיעור של 50%).

לאור היתר זה - ובמטרה לממש את ההעדפות שניתנו ל"בנקים הבינוניים", מוקדם ככל האפשר - חתם הבנק ביום 5 בדצמבר 2007 על הסכם, במסגרתו מכר הבנק 51% מפעילות קופות הגמל לקבוצת משקיעים, בתמורה לסך של כ-76 מיליון ש"ח. יתרת הפעילות (49%) תימכר על ידי הבנק לרוכשים לכל המאוחר בחודש אוגוסט 2011 (להלן: "מועד המימוש הסופי").

לאחר המכירה מחזיקים: הבנק (49%), וקבוצת הרוכשים (51%) במשותף בחברה חדשה - "הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ" - שהוקמה מכח ההסכם וקלטה את פעילות קופות הגמל של הבנק.

במסגרת ההסכם הוארך תוקף הערכות שנתן הבנק בעבר לעמיתי "מרכנתיל קופה מרכזית לפיצויים" - לפיה, התחייב הבנק לפצות את עמיתי הקופה, במקרה בו יפחת שווי המימוש של זכויותיהם מהסכום הנומינלי שהופקד על ידם בקופה. על פי ההסכם תפקע ערכות הבנק - לכל המאוחר - ב"מועד המימוש הסופי" (ראה גם באור 18 ג' (6) בדוחות הכספיים).

לאחר השלמת מכירת פעילות קופות הגמל, כאמור - ולאור הערכת הבנק, כי תחום ה"ייעוץ פנסיוני" מהווה פוטנציאל לפיתוח מקורות הכנסה נוספים לבנק - החל הבנק להעריך לקראת כניסתו לפעילות בתחום זה. הערכות זו כללה את הצעדים הבאים:

- הכנת תכנית עסקית שהוצגה לדירקטוריון הבנק, ואושרה על ידו ביום 12.3.2008.
 - גיוס והכשרה של יועצים ו"תומכים" פנסיוניים.
 - פיתוח מערכות מיחשוב התומכות ב"ייעוץ הפנסיוני ובהפצת המוצרים הפנסיוניים - בשיתוף עם חברת האם.
 - הכנת תשתית משפטית מתאימה הכוללת: הסכמי ייעוץ, הסכמי הפצה והתאמת נהלי העבודה בבנק.
 - הקמת עמדות ייעוץ במרבית סניפי הבנק ומוקדי ייעוץ אזוריים למתן פתרונות ללקוחות ביתר הסניפים.
 - הקמת יחידות תמיכה עסקיות ותפעוליות.
 - חתימה על 22 הסכמי הפצה עם יצרני מוצרים פנסיוניים.
- ביום 12.6.2008 קיבל הבנק רישיון מה"ממונה" לעסוק במתן ייעוץ פנסיוני לאוכלוסיית ה"שכירים" והעצמאיים.

במהלך המחצית השניה של שנת 2008 השיק הבנק את שרות ה"ייעוץ הפנסיוני" - בשלב הראשון - ב-18 מסניפי הבנק, שהורחב, לאחר מכן, לכ-40 סניפים נוספים. במהלך תקופה זו ניתנו על ידי הבנק שרותי ייעוץ פנסיוני לכ-1,000 לקוחות - שתיק נכסיהם הפנסיוניים מסתכמים בכ-170 מיליון ש"ח.

ב. ייעוץ וניהול תיקי השקעות

הבנק עוסק ב"ייעוץ וניהול השקעות ובניהול קרנות נאמנות (בתקופת הביניים שהותרה לו מכח החוק, כאמור).

בעקבות החוקים והתקנות שהסדירו את הפעילות בתחום ייעוץ השקעות, חתמו הבנק ומרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ, על הסכמי הפצה, כדלקמן:

- 37 הסכמי הפצה בין הבנק לבין חברות לניהול קרנות נאמנות.
- 10 הסכמי הפצה בין מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ, לבין חברי בורסה המפיצים את קרנות הנאמנות של הבנק.

הכנסות הבנק מעמלות הפצת קרנות נאמנות בתקופת הדוח, הסתכמו בכ-1 מיליון ש"ח, בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

15. מבנה ארגוני ומשאבי אנוש

א. מבנה ארגוני

המבנה הארגוני של הבנק מתבסס בעיקרו על חלוקה לתחומי פעילויות (מגזרים ומוצרים). להלן נתונים על המרכיבים העיקריים במבנה הארגוני של הבנק, ותחומי אחריותם:

החטיבה לבנקאות קמעונאית - חטיבה זו מרכזת את הטיפול בלקוחות הקמעונאים - Retail (משקי בית ועסקים קטנים) ובלקוחות "מסחריים בינוניים" Middle-Market (שהיקף מסגרות האשראי שניתן להם אינו עולה, בדרך כלל, על 15 מיליון ש"ח).

כמו כן, נכללת באחריות החטיבה לבנקאות קמעונאית גם פעילות המשכנתאות של הבנק (הלוואות לדיור ומשכנתאות מסחריות). החטיבה אחראית גם על האגף לשווק וקידום עסקים.

חטיבה עסקית* - החטיבה אחראית על תחומי הפעילות הבאים:

- טיפול בתאגידים עסקיים גדולים - (Corporate Market) הנמנים עם השורה הראשונה של החברות במשק. השרות ללקוחות אלה ניתן באמצעות האגף העסקי, בחטיבה.
- טיפול בלקוחות "מסחריים גדולים" - שהיקף האשראי שניתן להם עולה, בדרך כלל על 15 מיליון ש"ח. השרות ללקוחות אלו ניתן באמצעות המחלקה המסחרית, בחטיבה (החל מיום 1 בינואר 2009, מוזגה פעילות אגף זה לתוך האגף העסקי בבנק).
- טיפול בחברות קבלניות ופרויקטים במגזר הנדל"ן - הנמצא באחריות מחלקת ליווי בניה, בחטיבה העסקית. במטרה לרכז את הידע המקצועי והטיפול ללקוחות הבנק בתחום הנדל"ן (לרבות מתן אשראי לפרויקטים בתחום לוו בניה, קבלנות ביצוע, ונדל"ן מניב).
- במטרה לרכז את הידע המקצועי והטיפול בלקוחות הבנק בתחום הנדל"ן (לרבות מתן אשראי לפרויקטים בתחום "לווי בניה", "קבלני ביצוע" ו"נדל"ן מניב"), הוקם בבנק ביום 1 בינואר 2009 אגף הנדל"ן - שמיזג לתוכו את פעילות מחלקת לוו בניה ופעילויות של חטיבות אשראי אחרות בתחום זה. האגף עתיד לטפל במתן אשראי לגבי לקוחות בתחום זה - שהיקף האשראי שניתן להם עולה, בדרך כלל על 15 מיליון ש"ח.
- מתן שרותים ללקוחות בתחום סחר חוץ - באמצעות מחלקת סחר חוץ, בחטיבה העסקית. במהלך שנת 2009 מתעתד הבנק לאחד את הפעילויות בתחום סחר חוץ, לרבות - מתן השרות, פעילויות תמיכה ופיתוח השירות, ויחידת קשרי לקוחות - ליחידה מרכזית, במסגרת מוקד ארצי שיוקם במחלקת סחר חוץ.
- מתן שרותים לביצוע עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים - באמצעות חדר עסקאות חוץ של הבנק.
- טיפול בחובות בעייתיים גדולים (שהיקף החבות שלהם עולה, בדרך כלל, על 15 מיליון ש"ח) - באמצעות המחלקה לאשראים מיוחדים. החל מיום 1 בינואר 2009 הורחבו סמכויות המחלקה - גם ללקוחות שהיקף החבות שלהם עולה על 4 מיליון ש"ח.

* מנהל החטיבה העסקית משמש כמנהל סיכוני האשראי בבנק

החטיבה לנכסי לקוחות - חטיבה זו אחראית על מתן שירותים ללקוחות ותמיכה מקצועית לסניפי הבנק בתחום גיוס פקדונות, ניהול תיקי השקעות, קרנות נאמנות ושירותים אחרים בשוק ההון, לרבות ייעוץ וניהול תיקי השקעות.

פעילויות אלו ושירותים עסקיים אחרים הניתנים ללקוחות הבנק, מבוצעים באמצעות מערך סניפי הבנק המונה 71 סניפים, המאורגנים בחמישה אזורים, על פי קוי חלוקה גיאוגרפית, כדלקמן:

- אזור "נצרת".

- אזור "עכו".

- אזור "חיפה והשרון".

- אזור "ירושלים והדרום".

- אזור "תל אביב והמרכז".

האזורים הנ"ל כפופים לחטיבה לבנקאות קמעונאית של הבנק, האחראית גם על ה"סניף הראשי" הפועל בתל אביב - שאינו כלול בחלוקה האזורית.

בנוסף למבנה הארגוני העסקי, קיימות בבנק יחידות מטה הנותנות שירותים ליחידות העסקיות, כדלקמן:

חטיבת משאבי אנוש ומנהל - אחראית על תחום כח האדם בבנק, לרבות: מיון והשמת עובדים, תגמול עובדים, נושא השכר, יחסי עבודה, פיתוח וקידום עובדים, הכשרה בנקאית במסגרת מחלקת ההדרכה וטיפול בנכסי הבנק ושמירתם. כן נמצאים באחריות החטיבה: מחלקת הרכש, מחסן הבנק ומחלקת הביטחון של הבנק, האחראית על נושא האבטחה בבנק - באמצעות מערכי מיון ממוחשבים ואנושיים - ועל נושא הבטיחות, לרבות בטיחות אש.

החטיבה לאסטרטגיה ופיננסים - החטיבה כוללת שני אגפים:

- אגף פיננסיים: המרכז את הפעילות הפיננסית שאינה משויכת ללקוחות הבנק, לרבות: פעילות עם בנקים ופעילות בתיק ניירות הערך של הבנק. בנוסף, אחראי האגף גם על ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק ועל ניהול הסיכונים (במסגרת זו מטפל האגף גם בהערכות הבנק ליישום עקרונות "באזל 2").

- אגף אסטרטגיה: האגף מטפל בבחינת ובפיתוח האסטרטגיה העסקית של הבנק. כמו כן, עוסק האגף במדידה ניהולית של התוצאות העסקיות של היחידות השונות בבנק, ואחראי על בנית ופיתוח מוצרים פיננסיים חדשים.

אגף תפעול ומידע - באחריות האגף נמצאת התקשורת עם חברת האם בכל נושאי המיחשוב (מאחר שמערכת המידע המרכזית בבנק מבוססת על מערכת הליבה הבנקאית של החברה האם). כן נוטל האגף חלק פעיל בפרויקט "הסבת מערכת הליבה הבנקאית של חברת האם למערכות מחשוב והפעלה של חברת I.B.M.", המתנהל בחברת האם מאז שנת 2002. האגף מטפל בקליטה והטמעה של מערכות תוכנה חדשות, לרבות מערכות מקומיות, תמיכה בסניפים בנושאי מחשוב, טפול בתקלות, רכש ציוד ותוכנות מדף, אבטחת המידע של מערכות המחשב המקומיות בבנק, טיפול בתשתית התקשורת הטלפונית והמחשבונית בבנק.

אגף החשבונות - אחראי על הדו"ח הכספי של הבנק לציבור ולבנק ישראל ועל דו"ח נזילות ודו"ח אחרים הנובעים מיישום הוראות ניהול בנקאי תקין.

אגף הביקורת הפנימית - אחראי על הביקורת הפנימית בבנק ובחברות המאוחדות שלו, בדיקת הציות להוראות רגולטריות ובדיקת תקינות הפעילויות השונות בבנק, ביחס לנהלים ולהוראות הקיימות בבנק.

אגף הייעוץ המשפטי - אחראי על הייעוץ המשפטי הכולל של הבנק, לרבות טפול בתביעות כנגד הבנק. כן אחראי האגף על עריכת הסכמים משפטיים ורישום נכסי הבנק.

ב. משאבי אנוש

מצבת כח אדם

מספר המועסקים בבנק ובחברות מאוחדות שלו, על בסיס משרה מלאה, עלה ב-119 עובדים והסתכם בסוף שנת 2008 ב-1,459 עובדים, לעומת 1,340 בסוף שנת 2007. בממוצע, עלה מספר המועסקים ב-93 משרות והסתכם בשנת 2008 ב-1,400 משרות, לעומת 1,307 בשנת 2007.

2007	2008	
*1,340	1,459	מספר משרות לסוף השנה
*1,307	1,400	מספר משרות ממוצע

* הוצג מחדש

מנתונים אלה עולה כי בשנת 2008 חל גידול בשיעור של כ-7.1% בכח אדם המועסק בבנק (על בסיס מספר משרות ממוצע), בהשוואה לגידול בשיעור של כ-6.4% שנרשם בשנה הקודמת.

הגידול נובע מההתפתחות העסקית השוטפת בבנק, השינויים הארגוניים שיושמו בבנק בשנת 2007, (לרבות הקמת יחידות חדשות, כגון: יחידה לייעוץ פנסיוני, יחידה לטיפול בחובות בעייתיים בחטיבה הקמעונאית וכו'), וכן מהצורך להגדיל תשומות כח אדם לשם מילוי הוראות רגולטריות שונות.

זכויות עובדים

יחסי העבודה בין הבנק לעובדיו, למעט עובדים בעלי חוזה אישי, מושתתים בעיקרם, על הסכם עבודה קיבוצי בסיסי הקרוי "חוקת עבודה" והסכמים קיבוציים משלימים. במסגרת הסכמים אלו נקבע כי תנאי השכר, העבודה והתנאים הנלווים להם, יוצמדו לתנאים הקיימים בבנק לאומי לישראל בע"מ. פרט להסכמים אלו, נחתמים מעת לעת הסכמים פרטניים בין ההנהלה לנציגות העובדים, בגין נושאים ספציפיים.

תנאי העבודה של חברי הנהלת הבנק מוסדרים בחוזה העסקה אישיים.

ביום 22.5.05 נחתם הסכם בין ההסתדרות החדשה, נציגות העובדים והחשב הכללי במשרד האוצר - הקובע, בין היתר, כי תקפם של ההסכמים הקיבוציים הקיימים בבנק, יוארך עד ליום 31 בדצמבר 2009. לאחר תאריך זה יחולו על ההסכמים הקיבוציים הוראות סעיף 5 להסכם העבודה מיום 17 במאי 1968. דהיינו, תוקף ההסכם יוארך אוטומטית לשנתיים נוספות, אלא אם יודיע אחד מן הצדדים להסכם - על כוונתו להכניס בו שינויים.

מעריך התגמולים ומבנה השכר

מערכות השכר והתגמולים לעובדי הבנק מבוססות בדרך כלל, על התאמה בין תפקיד העובד ותרומו לבנק, לבין השכר המשולם לו ועל פי המתחייב מ"חוקת העבודה" בבנק. תוספות השכר השנתיות משולמות במתכונת דיפרנציאלית, בהתאם לסוג התפקיד, יכולתו האישית של העובד, ההערכה השנתית והפוטנציאל האישי הגלום.

הדרכה והכשרה

ככלל, פועלת הנהלת הבנק לשיפור רמתם המקצועית והכשרתם הניהולית של עובדי הבנק, כאמצעי להשגת יעדים עסקיים - באמצעות קיום הדרכות שוטפות בנושאים מגוונים. בשנת 2008 השתתפו העובדים ב-17,686 ימי הדרכה.

הנושאים העיקריים שטופלו על ידי מחלקת ההדרכה בשנת 2008 היו: המשך הטמעת מערכות שהושקו במסגרת פרויקט חידוש תשתיות המחשב (מהדורות 2008), הערכות ליישום "חוק העמלות", הכשרת עובדים חדשים בנושאי "הכרת הבנק" ו-"עבודת הטלר", קורס "עתודה ניהולית", "איסור הלכנת הון ומימון טרור", השתלמויות ליועצים פנסיוניים, ומתן תמיכה בפעילויות ומבצעים בנקאיים שונים שנערכו בבנק בשנת 2008.

ג. סינוף

בסוף שנת 2008 מנה הבנק 71 סניפים, לעומת 70 סניפים בסוף שנת 2007. במהלך שנת 2008, פתח הבנק סניף נוסף - באזור בעל פוטנציאל למתן שירותים ללקוחות המגזר הקמעונאי.

בשנת 2009 מתעתד הבנק במסגרת מדיניות הסינוף שלו להרחיב את מערך הסניפים שלו, ולפתוח עד 6 סניפים נוספים, שיפעלו גם הם באזורים בעלי פוטנציאל גבוה למתן שירותי בנקאות קמעונאית ("משקי בית" ו"עסקים קטנים").

16. המבקר הפנימי

פרטי המבקר הפנימי

המבקר הפנימי של הבנק הוא מר גלעד אליגון, רו"ח, המכהן בתפקידו מתאריך 1 באוגוסט 2002.

המבקר הפנימי אינו בעל עניין בבנק, נושא משרה בבנק, קרוב של כל אחד מאלה, ואינו רואה החשבון המבקר או מי מטעמו.

המבקר הפנימי ועובדי הביקורת הפנימית עומדים בהוראות סעיף 146 (ב) לחוק החברות, סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית וסעיף 8 לכללי הבנקאות (הביקורת הפנימית).

המבקר הפנימי הינו עובד הבנק, ובנוסף לתפקיד זה הוא משמש כמבקר פנימי בחברות בנות של הבנק כדלקמן: מרכנתיל שוקי הון בע"מ (לשעבר: "מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ"), מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ, מרכנתיל-גולדהר ניהול תיקים גלובלי בע"מ, ב.מ.ד - חיתומים ויזום השקעות בע"מ, מרכנתיל השקעות בע"מ. בחברות אלה הוא פועל מול ועדות הביקורת והדירקטוריונים שלהן.

דרך המיני

מיני המבקר הפנימי אושר על ידי ועדת הביקורת בתאריך 11 ביוני 2002, ועל ידי הדירקטוריון בתאריך 18 ביוני 2002.

המיני אושר על סמך הכישורים, הניסיון וההשכלה של מר גלעד אליגון, אשר הינו רואה חשבון מוסמך, בעל תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה, בעל תואר שני במנהל ציבורי עם התמחות בניהול מערכות פיננסיות, עובד בביקורת הפנימית של הבנק מאז נובמבר 1990, ושימש כסגן מבקר פנימי מאז נובמבר 1994.

זהות הממונה על המבקר הפנימי

הממונה הארגוני על המבקר הפנימי הינו יו"ר הדירקטוריון.

תכנית העבודה

הביקורת הפנימית פועלת על פי תכנית עבודה שנתית, שהיא חלק מתכנית עבודה רב שנתית לחמש שנים.

תכניות העבודה השנתית והרב שנתית (להלן: "תכניות העבודה"), נקבעו תוך הסתמכות על סקר הערכת סיכונים שביצע המבקר הפנימי, על פי מתודולוגיות מקובלות, ותוך התבססות על מסמכים שונים המפורטים בסעיף 3(ב) לכללי הבנקאות (הביקורת הפנימית).

תכנית העבודה אינה כוללת ביקורת על מערכות מחשב המנוהלות על ידי החברה האם, הואיל והביקורת עליהן מתבצעת על ידי המבקר הפנימי של החברה האם.

בהכנת תכניות העבודה היו מעורבים הנהלת הביקורת הפנימית, וחברת ייעוץ חיצונית שביצעה את סקר הערכת הסיכונים.

טיוטת תכניות העבודה הוגשה לעיון יו"ר הדירקטוריון, המנהל הכללי והמבקר הפנימי של החברה האם. לאחר קבלת התייחסותם, נדונו תכניות העבודה בועדת הביקורת של הדירקטוריון, ובהמלצתה הן הועלו לדיון בדירקטוריון ואושרו על ידי יו"ר הדירקטוריון.

בתכניות העבודה אין התייחסות לשיקול הדעת שיש למבקר הפנימי לסטות מהן, אולם בנוהל הביקורת הפנימית נקבע, כי ביטול מטלה מתכנית העבודה כרוך באישור יו"ר הדירקטוריון ובדיווח לועדת הביקורת, ובמקרים בהם יש סטייה משמעותית מהתכנון - על המבקר הפנימי לדווח על כך ליו"ר הדירקטוריון וליו"ר ועדת הביקורת.

בתקופת הדיווח בוצעו עסקאות מהותיות כהגדרתן בהוראות בנק ישראל וחלק מהן נבדקו על ידי המבקר הפנימי, לרבות הליכי אישור.

ביקורות של תאגידים מוחזקים

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית כוללת גם ביקורת בתאגידים מוחזקים מהותיים של הבנק, למעט חברת הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ, שבה אין לבנק שליטה, והביקורת הפנימית בה מתבצעת על ידי מבקר פנימי המועסק על ידה. לבנק ולתאגידים המוחזקים על ידו אין פעילות מחוץ לישראל.

היקף העסקה

המבקר הפנימי והעובדים הכפופים לו מועסקים במשרה מלאה. מספר המשרות הממוצע של עובדים שעסקו בביקורת פנימית (מלבד המבקר הפנימי), בתקופת הדיווח - הסתכם ב-14.2 משרות. הביקורת בתאגידים המוחזקים בוצעה על ידי עובדי האגף לביקורת פנים של הבנק, כחלק מהיקף ההעסקה האמור לעיל.

המספר הממוצע של המשרות המתייחסות לעובדי האגף לביקורת פנים, הכפופים למבקר הפנימי, ועסקו בתחומים אחרים (כגון: טיפול בפניות הציבור, מנהלה וכו') - הסתכם בשנת 2008 בכ-3.8 משרות.

בנוסף לאמור לעיל, בוצעו מספר ביקורות פנימיות בבנק ובתאגידים מוחזקים, על ידי המבקר הפנימי של החברה האם (בהיקף של כ-0.3 משרות), ועל ידי מבקר שהועסק על ידי הבנק ב"מיקור חוץ" (בהיקף של כ-1.7 משרות).

עריכת הביקורת

תכנית הביקורת הפנימית נערכת, בין היתר, בהתאם להוראות והנחיות בפקודת הבנקאות, כללי הבנקאות (הביקורת הפנימית), חוק הביקורת הפנימית, הוראות ניהול בנקאי תקין, הנחיות של המפקח על הבנקים, ותקנים מקצועיים של לשכת המבקרים הפנימיים.

הדירקטוריון וועדת הביקורת קיימו דיונים, בין היתר, על תכנית העבודה של הביקורת הפנימית, על סיכום הפעילות השנתי של הביקורת הפנימית, ועל דוחות ביקורת של הפיקוח על הבנקים. ועדת הביקורת קיימה דיונים גם על דוחות ביקורת של המבקר הפנימי, ועל דוחות ביקורת של המבקר הפנימי של חברת האם. בדיונים הנ"ל קיבלו חברי הדירקטוריון וועדת הביקורת מידע על דרך פעילותו של המבקר הפנימי, ונחה דעתם כי הוא פועל על פי החוקים, ההוראות והתקנים האמורים לעיל.

גישה למידע

למבקר הפנימי הומצאו כל המסמכים והמידע שנדרשו על ידו, כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית, וכן ניתנה לו גישה למידע כאמור באותו סעיף, ובכלל זה גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות מידע של הבנק, לרבות נתונים כספיים. בתאגידים מוחזקים הובטח קיום האמור לעיל בנוהלי הביקורת הפנימית ובסדרי עבודתה.

דין וחשבון המבקר הפנימי

כל דוחות המבקר הפנימי מוגשים בכתב.

כל דו"ח ביקורת מוגש, בין היתר, ליו"ר הדירקטוריון, למנהל הכללי, ליו"ר ועדת הביקורת ולרואי החשבון המבקרים. בדיונים השוטפים של ועדת הביקורת נדונים תקצירים של הדוחות, כאשר דוחות מהותיים נידונים במלואם.

כמו כן, התקיימו דיונים בוועדת הביקורת ובמליאת הדירקטוריון בדוחות הסיכום החצי שנתיים של המבקר הפנימי, הכוללים בין היתר רשימה של דוחות הביקורת שפורסמו, כדלקמן:

- הדו"ח על סיכום פעילות האגף לביקורת פנים לשנת 2007 הוגש ביום 30.6.2008, נדון בוועדת הביקורת ביום 27.7.2008, ובמליאת הדירקטוריון ביום 30.7.2008.

- הדו"ח על סיכום פעילות האגף לביקורת פנים למחצית הראשונה של שנת 2008 הוגש ביום 4 באוגוסט 2008, נדון בועדת הביקורת ביום 7 בספטמבר 2008 ובמליאת הדירקטוריון ביום 25 בספטמבר 2008.

הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

לדעת הדירקטוריון וועדת הביקורת, היקף, אופי ורציפות פעילות המבקר הפנימי ותכנית עבודתו סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בבנק.

תגמול

היקף התשלומים למבקר הפנימי הסתכם כדלקמן:

	2008	2007
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
שכר ומענקים	830	593
הוצאות נלוות	493	159
השלמת עתודות	253	51
סה"כ שכר ונלוות	1,576	803

לדעת הדירקטוריון, אין בתשלומים אלה השפעה על שיקול דעתו המקצועי של המבקר הפנימי.

17. שכר רואי החשבון המבקרים

רואי החשבון המבקרים של הבנק הינם סומך חייקין וזיו האפט - מבקרים משותפים. להלן פרטים על השכר ששולם לרואי החשבון המבקרים המשותפים עבור הבנק וחברות מאוחדות שלו, בגין שרותים כדלקמן:

	המאוחד		הבנק	
	2008	2007	2008	2007
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
ביקורת	1,586	*1,961	1,434	*1,822
ביקורת אפקטיביות הבקרה הפנימית	1,438	*78	1,438	*78
שרותים קשורים לביקורת ⁽¹⁾	64	*229	64	*229
שרותי מס	47	-	47	-
סך הכל	3,135	2,268	2,983	2,129

* סווג מחדש

(1) כולל בעיקר תשלום עבור עבודות ביקורת מיוחדות וטיפול באישורים.

18. חברות מוחזקות עיקריות

א. חברות מאוחדות

מרכנתיל נכסים בע"מ

לחברה אין כיום פעילות עסקית לבד מהשכרת נכס הנמצא בשימוש הבנק.

מאזן החברה לתום שנת 2008 מסתכם בכ-8.5 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-8.3 מיליון ש"ח. בשנת 2008 הסתכמו הכנסות הבנק בגין דמי נהול מהחברה בסך 0.1 מיליוני ש"ח.

לאור אופי פעילות החברה כאמור לעיל, אין לחברה תרומה לרווחי הבנק במיוחד.

מרכנתיל - שוקי הון בע"מ (לשעבר מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ)*

החברה עוסקת בניהול תיקי השקעות עבור מוסדות, חברות ויחידים. כן מחזיקה החברה במלוא זכויות הבעלות והשליטה בחברת "מרכנתיל קרנות נאמנות" וב-51% מזכויות הבעלות והשליטה, בחברת מרכנתיל - גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ.

מאזן החברה ליום 31 בדצמבר 2008 מסתכם בסך כ-16.7 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-15.7 מיליון ש"ח.

תרומת החברה לרווח הנקי של הבנק בשנת 2008 (ללא פעילות החברה לנהול קרנות נאמנות ו-מרכנתיל גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ), הסתכמה בכ-0.5 מיליון ש"ח, לעומת רווח בסך של כ-1.9 מיליון ש"ח בשנת 2007.

מרכנתיל - גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ

החברה הוקמה ביום 9.7.2007 על ידי מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ (חברה בבעלות מלאה של הבנק) ואחרים. בהתאם להסכם שנחתם בין מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ לבין יתר השותפים, מסתכם חלקו של הבנק (באמצעות מרכנתיל ניהול תיקים), בהון ובזכויות הצבעה של החברה - בשיעור של 51%.

החברה החלה את פעילותה בחודש אוקטובר 2007 ועוסקת בניהול השקעות גלובלי עבור לקוחות מוסדיים, עסקיים ופרטיים.

מאזן החברה ליום 31.12.2008 מסתכם בסך כ-0.5 מיליון ש"ח. חלק הבנק בהפסד החברה לשנת 2008 הסתכם ב-0.3 מיליון ש"ח, לעומת 0.1 מיליון ש"ח בשנת 2007.

מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ

החברה עוסקת בניהול קרנות נאמנות והינה בבעלות מלאה של "מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ". ליום 31 בדצמבר 2008 מנהלת החברה 17 קרנות נאמנות שהיקף נכסיהן לאותו תאריך הסתכם בסך של כ-1,297 מיליון ש"ח, לעומת כ-382 מיליון ש"ח אשתקד.

מאזן החברה ליום 31 בדצמבר 2008 מסתכם בסך של כ-6.6 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-6.0 מיליון ש"ח. חלק הבנק בהפסדי החברה בשנת 2008, הסתכם בסך של כ-0.4 מיליון ש"ח, לעומת רווח בסך 1.1 מיליון ש"ח אשתקד.

לעניין הכנסות הבנק מניהול קרנות נאמנות, ראה באור 24 לדוחות הכספיים.

* ביום 15 באפריל 2008 - שונה שמה של החברה מ"מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ" - לשמה הנוכחי.

ב. חברות כלולות

גולדן גייט ברידג' פאנד

הבנק השקיע ביחד עם אחרים בקרן הון סיכון: "גולדן גייט ברידג' פאנד" העוסקת במתן הלוואות לחברות הזנק. חלקו של הבנק בהון הקרן מסתכם ב-20%. על פי הסכם היסוד, התחייב הבנק להשקיע בקרן סכום הנמוך מבין 3 מיליון \$ או 20% מהון הקרן. בשל היקף ההתחייבויות שגויסו בקרן, מסתכמת התחייבות ההשקעה של הבנק בכ-1.2 מיליון דולר. ליום 31.12.08 מסתכמת השקעת הבנק בקרן בסך של כ-0.2 מיליון ש"ח.

חלק הבנק בהפסדי הקרן בשנת 2008 הסתכם בסך של כ-0.1 מיליון ש"ח (2007 - רווח בסך 0.1 מיליון ש"ח).

הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ

חברת הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ הוקמה על ידי הבנק ואחרים ביום 12 באוגוסט 2007, כחלק מההסכם למכירת פעילות קופות הגמל של הבנק - במסגרתו נמכרה הפעילות לחברת הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ. חלקו של הבנק בהון ובזכויות ההצבעה בחברה מסתכם ב-49%.

ליום 31 בדצמבר 2008, מסתכמת השקעת הבנק בחברה בסך של כ-76 מיליון ש"ח, לעומת 73 מיליון ש"ח אשתקד.

מאז החברה ליום 31 בדצמבר 2008 הסתכם בסך של כ-122 מיליון ש"ח וההון העצמי שלה מסתכם בכ-119 מיליון ש"ח. חלק הבנק ברווחי החברה לשנת 2008 הסתכם בכ-3 מיליון ש"ח (אשתקד - הפסד בסך 0.5 מיליון ש"ח).

ביום 15.12.2008 פנתה החברה לבית המשפט בבקשה לאשר לה חלוקת דיבידנד מהונה העצמי (הפחתת הון), בסכום שלא יעלה על 6 מיליון ש"ח. ביום 15 בינואר 2009 אושרה הבקשה על ידי בית המשפט. חלק הבנק בדיבידנד כאמור - יסתכם בכ-2 מיליון ש"ח.

19. חקיקה והסדרים הנוגעים למערכת הבנקאית

א. חקיקה בנושא העמלות הבנקאיות

בעקבות החלטות שקיבלו מספר בנקים במערכת הבנקאית - במחצית השנייה של שנת 2006 - לעדכן את תעריפי העמלות בגין השרותים הניתנים על ידם במספר תחומים, לאחר תום התקופה שבה התחייבו הבנקים להקפיא את תעריפי העמלות - התפתח דיון ציבורי בנושא זה. במהלך הדיון נשמעו קריאות מצד גופים צרכניים המצדדות בהגברת הפיקוח על הבנקים בנושא זה.

בעקבות הדיון ובהמשך למספר הליכי חקיקה שנפתחו בכנסת בנושא זה, שכללו ארבע הצעות חוק פרטיות מטעם חברי הכנסת והצעת חוק נוספת מטעם הממשלה, אישרה הכנסת ביום 26 ביוני 2007, את חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 12), התשס"ז - 2007. המטרות שעמדו בבסיס החוק כללו:

- יצירת אחידות בשמות השרותים הבנקאיים.
- צמצום מספר השרותים שבשלם נגבות עמלות.

- שיפור ביכולת ההתמצאות של הלקוחות במחירי השרותים הבנקאיים, וההשוואה בינם למחירים בבנקים אחרים.

עיקרי ההוראות שנכללו בחוק, הינן כדלקמן:

- הוטל על הנגיד, לאחר התייעצות עם הועדה המייעצת, לקבוע את רשימת השרותים שבגינם רשאי תאגיד בנקאי לגבות עמלות מלקוחותיו ("תעריפון המלא") ואת אופן חישובן של העמלות שניתן לגבות בגין שרותים אלה.
- הנגיד רשאי לקבוע "תעריפונים מצומצמים" (המהווים חלק מ"תעריפון המלא") לגבי סוגים מסוימים של שרותים בנקאיים או לגבי סוגי לקוחות מסוימים.
- תאגיד בנקאי יוכל להוסיף שרות נוסף, שאינו כלול ב"תעריפון המלא" - רק לאחר הגשת בקשה מנומקת למפקח על הבנקים. המפקח יהיה רשאי לאשר את הבקשה או לדחותה - בתוך 30 יום מקבלתה.
- הנגיד יהיה רשאי לקבוע "סל שרותים בנקאיים", שתאגיד בנקאי יחויב להציע ללקוחותיו, ושבגינם תגבה עמלה כוללת אחת.
- הנגיד רשאי להכריז על שירותים בנקאיים מסוימים כ"שירותים ברי פיקוח", בהתקיים אחת העילות הבאות:

1. התשלום בגין השרות עלול להפחית את התחרות בגין אותו שרות.
 2. הלקוח יכול לקבל את השרות רק בתאגיד הבנקאי שבו מתנהל חשבונו.
 3. מדובר ב"שרות חיוני" ויש צורך בפיקוח עליו מטעמים של טובת הציבור.
- הנגיד יהיה רשאי לקבוע לגבי "שרות בר פיקוח" את סכום העמלה שתגבה בגינו, או את סכומה המכסימלי, או לאסור על גביית עמלה כלשהי בגינו.
 - הוטלה חובה על תאגידים בנקאיים להודיע מראש למפקח על הבנקים על כוונתם להעלות את תעריף העמלה בגין שירות בנקאי שאינו "בר פיקוח" - לפחות 30 יום לפני המועד המתוכנן להעלאת התעריף.
 - המפקח על הבנקים רשאי להטיל עיצום כספי על תאגיד בנקאי שגבה עמלות בגין שירותים שאינם כלולים ב"תעריפון המלא", או שהעלה את תעריפי העמלות שהוא גובה - מבלי שהודיע על כך מראש למפקח.
- בהמשך לכך, ומכח הסמכות שהוקנתה לו בחוק, פורסמו על ידי נגיד בנק ישראל ביום 8 בינואר 2008, "כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח - 2008".
- התקנות כוללות את "תעריפון העמלות המלא" (החל על לקוחות המקבלים שירות בנקאי מלא), ו"תעריפונים מצומצמים" (שיחולו על מגזרי לקוחות - שמקבלים שירותים בנקאיים חלקיים, כגון: "שירותי ניהול חשבון עובר ושב", "שירותים בגין הלוואות לדיור" ו"שירותים בגין כרטיסי אשראי", בלבד).

הלקוחות עליהם חלים תעריפוני עמלות אלו, כוללים שני פלחי לקוחות:

- יחידים.
- תאגידים שמחזור הכנסותיהם השנתי, אינו עולה על מיליון ש"ח (להלן: "עסקים קטנים").

עיקר השינויים שנכללו בתקנות ובתעריפונים שצורפו אליהן, כאמור - הינם:

- מספר העמלות הכלולות בתעריפונים החדשים, הופחת משמעותית ביחס למספרן הקודם (בשיעור של כ-64%) והובהר כי לא ניתן יהיה לגבות עמלות ממגזרי הלקוחות עליהם חלה ההוראה - שאינן כלולות בתעריפונים החדשים.
 - יחיד יהיה פטור מתשלום "דמי ניהול קבועים" בגין חשבון עובר ושכ, למעט תשלום בגין פעולות המבוצעות בחשבונו על ידי פקיד או באמצעות ערוצים ישירים, כמפורט להלן.
 - ניתן יהיה לגבות עמלה בגין "הקצאת מסגרת אשראי", מלקוח יחיד - רק אם הלקוח לא ניצל כלל את מסגרת האשראי שהוקצתה לו. לקוח שניצל את מסגרת האשראי - בחלקה או במלואה - יחויב בריבית או בעמלת הקצאת אשראי, כגבוה מביניהן.
 - נאסר לגבות עמלה בגין "טיפול באשראי" מ"עסקים קטנים" ומלקוחות "יחידים" (בגין הלוואות בהיקף שאינו עולה על 50,000 ש"ח). כמו כן, נאסר לגבות עמלה זו בעת חידוש אשראי שאינו כרוך בשינוי או בהגדלת בטחונות. במקרה של הגדלת האשראי - ניתן יהיה לגבות עמלה רק בגין תוספת האשראי.
 - נערכה הבחנה בין עמלות שייגבו בגין שירותים ב"חשבון עובר ושכ" - הניתנים על ידי פקיד (וכוללים רשימה סגורה של 8 סוגי פעולות), לבין עמלות שייגבו בגין שירותים כנ"ל - הניתנים באמצעות ערוצים ישירים (וכוללים רשימה סגורה של 10 סוגי פעולות).
- החל ביום 1 ביולי 2008 מיושמות הוראות החוק על ידי כלל הבנקים בישראל והופעל משטר עמלות חדש - בהתאם לכללים שנקבעו בתקנות שפרסם בנק ישראל, כאמור.
- על פי הערכות מוקדמות המתבססות על היקף העמלות שגבה הבנק בששת החודשים הראשונים להפעלת משטר העמלות החדש - מעריכה הנהלת הבנק, כי לא צפוי קיטון בהכנסות התפעוליות של הבנק בעקבות יישום החוק.
- יודגש עם זאת, כי הערכות אלו מבוססות על תצפיות שנערכו בתקופה קצרה מאד, ואינן מביאות בחשבון שינויים אפשריים בהכנסות עקב התאמות שעשויות להתרחש בהתנהלות הלקוחות, והתאמות מחירים עתידיות אחרות. לפיכך, ההשלכות הצפויות מיישום הוראות החוק על התוצאות הכספיות של הבנק, בטווח הארוך - עשויות להיות שונות מאומדנים ראשוניים אלה.
- זמן קצר לאחר שנכנס לתוקף "משטר העמלות החדש" - פורסמו הערכות מפי גורמים שונים, לגבי השלכות יישום תעריפוני העמלות החדשים - על לקוחות הבנקים.
- על פי חלק מההערכות, הפעלת "משטר העמלות החדש" הפחיתה את סכומי העמלות שמשלמים לקוחות הבנקים בשיעור שולי בלבד - והערכות אחרות אף גורסות כי חלה עליה בהיקף העמלות.
- לאור הערכות אלו - שעוררו הד ציבורי רב - הועלו על ידי חברי הכנסת מספר הצעות חוק פרטיות, המציעות להגביל בחקיקה את סכומי העמלות שיוכלו בנקים לגבות מלקוחותיהם, כדלקמן:
- ביום 30 ביוני 2008, הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - הגבלת סכומי העמלות), התשס"ח - 2008, לפיה - יוגבל תעריף העמלות הנפוצות כגון: "הפקדת מזומן", "משיכת מזומן", "הפקדת ופדיון המחאות" - לסך של 1.5 ש"ח.
- בנוסף, מוצע בהצעת החוק לחייב את הבנקים להציע סלי עמלות מוזלים בגין עמלות אלו - לקבוצות אוכלוסיה חלשות. בתאריך 16 ביולי 2008, אושרה הצעת החוק בקריאה טרומית.

- ביום 16 ביולי 2008 אושרה על ידי הכנסת בקריאה ראשונה - "הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 16) (איסור גביית עמלות בעד שירותים מסוימים), התשס"ט - 2008", לפיה - יאסר על תאגיד בנקאי לגבות עמלות מלקוחות "יחידים" או "עסקים קטנים" - בגין ארבע פעולות בסיסיות ראשונות בכל חודש.

להערכת הנהלת הבנק אם תאושרנה הצעות חקיקה אלו - עלולה להגרם פגיעה בהכנסות הבנק מעמלות. עם זאת, בשלב זה לא ברור אם ובאיזה אופן יאושרו הצעות חוק אלו.

ב. חקיקה בתחום המסים

חבות המס של התאגידים בישראל חושבה עד ליום 31.12.2007, על פי הוראת חוק מס הכנסה (תאומים) בשל אינפלציה, התשמ"ה - 1985 (להלן: "חוק התאומים") - שנחקק בתקופה בה שררו במדינת ישראל שיעורי אינפלציה גבוהים מאוד - במטרה למנוע תשלום מס על רווחים אינפלציוניים.

לאור הירידה המתמשכת בשיעורי האינפלציה - לשיעורים המקובלים בעולם המערבי, והציפיה להמשך מגמת היציבות הכלכלית - סבר משרד האוצר כי "חוק התאומים" - התייתר למעשה, מכיוון שהטרחת הכרוכה בהמשך הפעלת החוק אינה מצדיקה (לדעת משרד האוצר), את התועלת הנמוכה הנובעת ממנו.

לאור האמור לעיל, אישרה הכנסת ביום 26 בפברואר 2008, את "חוק מס הכנסה (תאומים) בשל אינפלציה) (תיקון מס' 20), התשס"ח - 2008.

במסגרת התיקון לחוק - בוטלו, החל משנת 2008, מרבית הסעיפים שנכללו ב"חוק התאומים".

התיקון לחוק משנה את חישוב חבות המס של התאגידים הבנקאיים בשני מרכיבים עיקריים:

- הוספת חבות מס בגין "רווחים אינפלציוניים", עקב ביטול הסעיף שהתיר לתאגידים לנכות מהרווחים החייבים במס את "שחיקת" ההון העצמי במונחים ריאליים ("ניכוי בשל אינפלציה") - הנגזר משיעור עליית מדד המחירים לצרכן, ומהיקף ההון החשוף לאינפלציה (כהגדרתו ב"חוק התאומים").

- הקפאת שיעור עליית המדד (ששימש, בין היתר, לחישוב מרכיב ה"ניכוי בשל פחת") - על פי המדד שפורסם בתום שנת 2007 - ללא מתן אפשרות לעדכן על פי השינויים שיחולו בשיעור עליית המדד - לאחר תום שנת 2007.

התיקון לחוק, כאמור, פגע בעיקר במוסדות כספיים שמימון פעילותם מבוסס על הונם העצמי.

בכדי להקטין את הפגיעה בגופים אלו, אישרה הכנסת, במקביל לחקיקה האמורה, תיקון עקיף לחוק מס ערך מוסף (מס' 35). החקיקה מתקנת את הגדרות "רווח" ו"שכר" כדלקמן:

- ה"רווח" של מוסד כספי שבגינו מחושב "מס רווח" - יכלול גם את מס השכר ששולם על ידו (עד לתיקון לא ניתן היה לנכות את מס השכר לצורך חישוב זה).

- ה"שכר" של מוסד כספי בגינו מחושב מס שכר - יכלול גם את חלק המעביד בתשלומים ששולמו על ידו למוסד לביטוח לאומי.

התיקון ייכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2009. עם זאת, נקבע במסגרת הוראות מעבר שנכללו בחוק, כי בשנת 2008 ייושם התיקון לחוק חלקית, באופן שהותר למוסד הכספי לנכות 50% ממס השכר ששולם על ידו בשנת 2008 - לצורך חישוב מס הרווח, ובמקביל הוטל מס שכר על 50% מתשלומי המוסד הכספי - לביטוח הלאומי.

התיקון לחוק מס ערך מוסף, כאמור - הגדיל את הרווח הנקי של הבנק בשנת 2008 בכ-2 מיליון ש"ח (מזה כ-1 מיליון ש"ח, הנובע מקיטון חד פעמי בהפרשות למיסים על הכנסה - עקב עדכון שיעורי המס על פיהם מחושבים ה"מסים הנדחים").

עקב ביטול "חוק התאומים", לא רשם הבנק הטבת מס בשנת 2008, בגין שחיקת הונו העצמי הנובעת מעליית מדד המחירים לצרכן בשיעור של 4.5% - בסך של 16 מיליון ש"ח (בשנת 2007 רשם הבנק הטבת מס בגין מרכיב זה בסך של 9 מיליון ש"ח).

ג. החוק לאיסור מימון טרור

ביום 29 בדצמבר 2004 התקבל בכנסת חוק איסור מימון טרור, התשס"ד - 2004 אשר נכנס לתוקף בתחילת חודש אוגוסט 2005. על פי החוק, מי שעושה פעולה ברכוש של אדם בהיותו מודע לכך שאותו אדם הוא פעיל טרור או שהוא מוכרז ככזה (בהליך הקבוע בחוק) - עובר עבירה פלילית. כמו כן נקבע, כי בנק חייב לדווח על נסיון לביצוע פעולה כאמור ו/או על ביצועה, וכי אי דווח כאמור מהווה אף הוא עבירה פלילית.

ביום 12.12.06 פורסם תיקון לצו איסור הלבנת הון (חובת זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א - 2001.

התיקון לצו מתייחס בין היתר לפעילות התאגיד הבנקאי מול מוסדות פיננסים ותושבים ברשות הפלסטינית.

ביום 28.11.2006 חתם שר האוצר, בתוקף סמכותו לפי סעיף 9(ד) לחוק איסור מימון טרור, התשס"ה - 2005, על היתר ספציפי, לפיו מותרת לבנק עשיית פעולה ברכוש של אדם במהלך עסקיו, עבור תאגיד בנקאי אחר, לקוח של תאגיד בנקאי אחר, בנק הדואר או לקוח של בנק הדואר - באמצעות חשבון קורספונדנט המנוהל אצלו ובלבד שאם ניתנו הנחיות ממשטרת ישראל לגבי אותה פעולה ברכוש - יפעל הבנק לפי הנחיות כאמור.

הבנק קשור בהסכם למתן שרותי סליקה לבנק אחר הנמצא ברשות הפלסטינאית. על פי היתר זה רשאי הבנק להמשיך ולהעניק שרותי סליקה לבנק האחר כאשר אחריות הבדיקה לגבי כל פעולה כנ"ל מוטלת על הבנק הסופי (ולא על הבנק הסולק). לאור ההיתר של שר האוצר, כאמור - החליט הבנק להמשיך, בשלב זה, את ההתקשרות הקיימת עם הבנק האחר.

בחודש אוקטובר 2007 החליט הקבינט הבטחוני להכריז על החמאס ברצועת עזה - כעל ישות עוינת. בעקבות החלטה זו, החליט הבנק (בדומה לצעדים שנקטו על ידי בנקים אחרים בישראל) להגביל את פעילותו עם סניפי הבנקים הפועלים ברצועת עזה, לסליקת המחאות בשקלים וקבלת העברות בשקלים, בלבד - עד לקבלת היתר מבנק ישראל - להפסקת ייצוג הבנקים הפלסטינאיים הפועלים ברצועה. בחודש דצמבר 2008, ניתן ההיתר האמור למספר בנקים. לפיכך, החליט הבנק (בדומה ליתר הבנקים במערכת הבנקאית), להפסיק את מתן השרותים הבנקאיים לתושבי עזה ולבנקים הפלסטינאיים הפועלים ברצועת עזה (לרבות סניפים ביהודה ושומרון, של בנקים המאוגדים ברצועת עזה) - החל מיום 1.1.2009.

לעניין הודעת צד ג' שהוגשה כנגד הבנק ובנקים אחרים בנושא זה - ראה באור 18 ג' (8) (א') בדוחות הכספיים.

ד. חוק איסור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן, התשס"ח - 2008

החוק התפרסם ביום 8 באפריל 2008. על פי החוק חויבה המדינה להקים "ועדת יישום" שתפרסם רשימת תאגידים המקיימים קשרים עסקיים מהותיים (כהגדרתם בחוק) עם איראן. בנוסף, הטיל החוק מגבלות על מוסדות פיננסיים (לרבות תאגידים בנקאיים) בהקשר זה, כדלקמן:

- נאסר על מוסדות פיננסיים להשקיע (הן בדרך של החזקה בניירות ערך, והן בדרך של הלוואה - בתנאים שנקבעו בחוק) - בתאגידים שנכללו ברשימה שתפרסם "ועדת היישום".
- הוטלה חובה על מוסד פיננסי למכור תוך 90 יום את השקעותיו בתאגיד שנכלל ברשימה שתפרסם "ועדת היישום".

עד כה טרם פרסמה "ועדת היישום" את רשימת התאגידים המקיימים קשר מהותי עם איראן.

ה. הצעת חקיקה בנושא הרשויות המקומיות

ביום 13.3.2007 פורסמה מטעם ועדת הכספים של הכנסת: "הצעת חוק הרשויות המקומיות (תיקון) - ייעוד כספי הקצבות לתשלום משכורות (הוראה שעה), התשס"ז - 2007", על פיה יתאפשר לרשויות מקומיות מסוימות שבהן קיימת "הלנת שכר" לפתוח חשבונות בנק מיוחדים, שיהיו חסינים מפני עיקול לתקופה של שלשה חדשים והכספים שיופקדו בהם ישמשו לתשלום משכורות לעובדי הרשויות. עד כה טרם הושלמו הליכי החקיקה בגין הצעת החוק. להערכת הנהלת הבנק, השפעת הצעת החוק על הבנק (גם אם תתקבל כלשונה) איננה מהותית.

ו. חקיקה בנושא: "דיוור חלופי"

ביום 4.11.2008 אושר בכנסת "חוק ההוצאה לפועל (תיקון הגנת בית מגורים), התשס"ח - 2008. על פי החוק יחויבו בנקים המפנים חייב מדירתו, בשל אי יכולתו לפרוע את האשראי שקיבל מהבנק - לממן לחייב "דיוור חלופי" לתקופה שלא תעלה על שנה וחצי (בנסיבות מיוחדות רשאי ראש ההוצאה לפועל להאריך תקופה זו). החוק חל על הלוואות משכנתא שניתנו מיום אישור החוק ואילך. עם זאת, ניתן יהיה ליישמו גם לגבי הלוואות שניתנו קודם לאישור החוק - אם יוכיח החייב לראש ההוצאה לפועל, שזכותו לדיוור חלופי לא הובהרה לו על ידי הבנק, בעת שויתר עליה. החוק עתיד להכנס לתוקף בחודש אפריל 2009.

להערכת הנהלת הבנק, יישום החוק צפוי לפגוע בהכנסות העתידיות של הבנק (וביתר הבנקים הפועלים בתחום המשכנתאות). לאור המרווחים הנמוכים השוררים כיום ב"שוק המשכנתאות" - צפוי שהעלויות הנוספות שייגרמו לבנקים בעקבות יישום החוק, יתומחרו ויגולמו בשיעורי הריבית על הלוואות המשכנתא, שיינתנו בעתיד.

20. באזל 2

א. כללי

הוראות "באזל 2" הינן הנחיות מפורטות בנושא ניהול סיכונים שפורסמו על ידי ועדת באזל לפיקוח בנקאי במסגרת הבנק לקביעת סטנדרטים בינלאומיים (ה-BIS), שנוסחו הסופי פורסם בשנת 2006. בחודש ינואר 2007 הודיע המפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים כי עליהם להיערך ליישום ההמלצות הכלולות בהוראות "באזל 2" עד לסוף שנת 2009.

ההוראות כוללות שלשה מרכיבים (נדבכים), המשלימים זה את זה למכלול שלם, כדלקמן:

- **הנדבך הראשון** - לפיו נדרשים התאגידים הבנקאיים, להקצות הון כנגד סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים.
- **הנדבך השני** - כולל התייחסות לסיכונים שאינם מפורטים בנדבך הראשון ומפרט כללים לבדיקת נאותות ההון שהוקצה לסיכונים השונים בהתאם לתהליך הערכת סיכונים פנימי שייערך על ידי הבנק - ICAAP (INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS).
- **הנדבך השלישי** - לפיו נדרשים התאגידים הבנקאיים לתת גילוי נאות ולהרחיב את הדיווח לציבור בדבר הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק - באופן שיאפשר לציבור להבין טוב יותר את מכלול הסיכונים להם חשוף הבנק והאופן בו מנוהלים סיכונים אלו ("משמעת שוק").

ב. הנדבך הראשון

- על פי הוראות "באזל 2" קיימות שלוש גישות אפשריות להקצאת ההון בגין סיכוני אשראי:
- "הגישה הסטנדרטית" לפיה-תתבצע הקצאת ההון בהתאם למשקולות שיקבע הפיקוח על הבנקים ובהתבסס על דרוגים של סוכנויות דירוג חיצוניות מאושרות.
 - "גישת דירוגים פנימית בסיסית" - FIRB, לפיה - נדרשים הבנקים לאמוד את סיכון האשראי על בסיס מודל פנימי הכולל הסתברות לכשל אשראי (PD).
 - "גישת דרוגים פנימית מתקדמת" - AIRB, המבוססת גם היא על מודל פנימי, הכולל בנוסף להסתברות לכשל (PD) - גם אומדן של ההפסד הצפוי בהתרחש הכשל (LGD), והיקף חשיפת האשראי בעת ארוע הכשל (EAD).

כמו כן, נדרשו התאגידים הבנקאיים להקצות הון כנגד סיכונים תפעוליים. דרישת ההון בגין סיכונים תפעוליים תחושב בשלב הראשון בגישת ה"אינדיקטור הבסיסי".

בנוסף, הודיע המפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים בטיטה שפורסמה בחודש אוגוסט 2007, כי בעת יישום ההוראה לראשונה - בסוף שנת 2009 - יידרשו התאגידים הבנקאיים לעמוד, לכל הפחות, בדרישות חישוב ההון לפי "הגישה הסטנדרטית" לסיכוני שוק, סיכוני אשראי וסיכונים תפעוליים כמפורט בהנחיות "זעדת באזל".

ביום 31 בדצמבר 2008 הוציא המפקח על הבנקים הוראה, לפיה - יידרשו התאגידים הבנקאיים לדווח לפיקוח על הבנקים על "דרישת ההון" המחושבת לפי "הגישה הסטנדרטית" - הנדבך הראשון, בהוראות "באזל 2" - החל מיום 31 בדצמבר 2008 ואילך - בתדירות רבעונית. עם זאת, במהלך שנת 2009 יידרשו התאגידים הבנקאיים לשמר יחס הלימות הון על פי ההוראות הקיימות, ולהחיל את הדרישה להקצאת ההון לפי הוראות באזל 2, ב"גישה הסטנדרטית" - רק מיום 31 בדצמבר, 2009. הבנק נערך ליישום ההוראות במועדים שנקבעו.

בחודש פברואר 2008 ערך הבנק, בהתאם להנחיות שהוצאו על ידי בנק ישראל, סקר השפעה כמותית (QIS) שנועד לאמוד את השפעת יישום המודלים הסטנדרטיים שבהוראת "באזל 2" על הלימות ההון של הבנק.

במהלך השנים 2007 ו-2008 פרסם המפקח על הבנקים שורה של מסמכים המיועדים לסייע לבנקים ליישם את הוראות "באזל 2" וכוללים הנחיות ודרישות בתחומי ניהול הסיכונים וכן הבהרות בסוגיות ספציפיות. הבנק נערך ליישום ההנחיות בשיתוף עם חברת האם. במסגרת זו מוטמעת בבנק מערכת מידע שתסייע בחישוב הלימות ההון וסיכוני האשראי.

ג. הנדבך השני

הערכות הבנק ליישום הנדבך השני בשנת 2008 כללה:

- עדכון מסמכי המדיניות בנושא: "ניהול הסיכונים".
 - ביצוע סקר מקיף של מיפוי פערים בין העקרונות לניהול חשיפת הבנק לסיכונים השונים כפי שפורטו ב-14 "המסמכים הישימים" שפורסמו על ידי ה"בנק לקביעת סטנדרטים בינלאומיים" (BIS) - לבין התהליכים והנהלים הנהוגים בבנק בתחומים אלה. תוצאות הסקר תשמשנה בסיס להכנת תכנית מקיפה לסגירת הפערים שאותרו.
 - הערכות להתאמת המבנה הארגוני בבנק, בהתאם לדרישות ניהול הסיכונים העולות מהוראות "באזל 2" ולגיבוש עקרונות לנאותות הקצאת ההון בגין הסיכונים השונים.
- ביום 2 בדצמבר 2008 פרסם בנק ישראל הנחיות לביצוע תהליך פנימי להערכת הלימות ההון ולקביעת אסטרטגיה להבטחת הלימות ההון (ICCAP).
- התהליך נועד להבטיח החזקת הון הולם על ידי התאגידים הבנקאיים, שיתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם וקיום תהליכים נאותים לניהול הסיכונים. התהליך יכלול, בין היתר: קביעת יעדי הון, תהליכי תכנון הון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון.
- תהליך זה יסקר ויוערך על ידי הפיקוח על הבנקים (תהליך SREP), במטרה לקבוע אם ההון יעדי ההון שהגדיר התאגיד הבנקאי - נאותים, ולדרוש צעדי תיקון (במידת הצורך), לרבות - חיזוק הממשל התאגידי וניהול הסיכונים והבקורות הפנימיות (לרבות דרישה לתוספת הון).

ד. מידע נוסף לגבי ניהול הסיכונים בבנק ("הנדבך השלישי")

הוראות "באזל 2" כוללות דרישות גילוי איכותיות וכמותיות מפורטות לגבי ניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי ("הנדבך השלישי" בהוראות "באזל 2").

במסגרת ההערכות ליישום הוראות "באזל 2", נדרשו התאגידים הבנקאיים לפרט בדוחות הכספיים השנתיים, מידע נוסף בנושא ניהול הסיכונים - לקראת הכללת ההנחיות הכלולות ב"נדבך השלישי" להוראות "באזל 2", בדוחי התאגידים הבנקאיים בעתיד.

המידע שנדרש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, כאמור (מידע נוסף נכלל בפרקים 10 ו-11 לעיל), כולל:

(1) תחולת היישום

הוראות בנק ישראל מחייבות לנהל את הסיכונים השונים ולמדוד אותם על בסיס מאוחד. עם זאת, הוראות בנק ישראל לגבי הישויות שיכללו בבסיס זה שונות מכללי חשבונאות מקובלים, כמפורט להלן:

- הוראות בנק ישראל - ניהול בנקאי תקין מס' 311:
- ההוראה חלה על התאגיד הבנקאי וחברות הבת המאוחדות שלו.
- נכסי הסיכון הנמדדים לצורך יישום ההוראה כוללים את נכסי הבנק ונכסי חברות הבת שלו - כפי שנכללו במאזן התאגיד הבנקאי - על בסיס מאוחד.
- השקעות במניות ובכתבי התחייבות נדחים של חברות בת שדוחותיהן הכספיים לא נכללו בדוחות הכספיים המאוחדים והשקעות בחברות כלולות שאינן תאגידים ריאליים - יופחתו מההון העצמי של התאגיד הבנקאי.

- כללי חשבונאות מקובלים:
- הדוחות הכספיים של הבנק, על בסיס מאוחד, כוללים את הדוחות הכספיים של הבנק בצירוף דוחותיהם הכספיים של חברות בת: חברות מוחזקות שלתאגיד המדווח יש שליטה בהן במישרין או בעקיפין - בזכויות הצבעה.
- החברות המוחזקות העיקריות שאוחדו בדוחות הכספיים של הבנק ליום 31.12.08, הינן:
- מרכנתיל השקעות בע"מ.
- ב.מ.ד. חיתומים וייזום השקעות בע"מ.
- מרכנתיל שוקי הון בע"מ (לשעבר: מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ).
- מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ.
- מרכנתיל גולדהר - ניהול השקעות גלובלי בע"מ.
- השקעה במניות של חברות כלולות, נכללה במאזן של הבנק על בסיס השווי המאזני בסעיף "השקעות בחברות מוחזקות".
- השקעה בחברות מוחזקות אחרות כלולה במאזן הבנק על בסיס השווי ההוגן ומוצגת בסעיף "ניירות ערך".
- ליום 31.12.08 לא מחזיק הבנק בחברות מוחזקות המאוחדות באיחוד יחסי, או חברות מוחזקות המופחתות מההון - כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 311.

(2) מבנה ההון

- ההון המשמש בחישוב יחס הלימות ההון של הבנק כולל את הרכיבים הבאים:
- הון מניות נפרע.
- קרנות הון.
- עודפים.
- להלן נתונים לגבי מרכיבי ההון ברובד העליון:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
51	51	הון מניות
152	152	קרנות הון
1,144	1,292	עודפים
1347	1,495	
*	*	בניכוי - עודף עלות השקעה בחברה מוחזקת שלא יוחס לנכס מוחשי
1,347	1,495	סך הכל

* נמוך מ-1 מיליון ש"ח.

(3) הלימות ההון

- על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 311 - נדרשו התאגידים הבנקאיים (ובכללם הבנק) לשמור יחס הלימות הון מינימלי ("יחס הון מזערי") - שלא יפחת מ-9%.

הדרישה לשמירה על יחס הלימות הון מינימלי - נועדה לגדר את חשיפת הבנקים לסיכון האשראי באמצעות קיום יחס מינימלי בין הון התאגיד הבנקאי לבין חשיפת האשראי שלו. כאמור, יחס ההון המזערי אותו נדרש הבנק לקיים על פי הוראות בנק ישראל מסתכם ב-9%.

עם זאת, לאור הערכות הבנק ליישום הוראות "באזל 2" - (המיישמות כללים שונים למדידת החשיפה לסיכון אשראי, מהכללים הנוכחיים, וכן דרישה להקצאת הון גם בגין סיכונים תפעוליים) - ולאור המגמה הקיימת היום בבנקאות המקומית והעולמית, לקיים יחס הלימות הון העולה על דרישת ההון המינימלית שקבעו הגורמים הפיקוחים - החליט דירקטוריון הבנק ביום 27.12.2007, לשמור בבנק יחס הלימות הון שלא יפחת מ-12%. ליום 31.12.2008 מסתכם יחס הלימות ההון בבנק בשיעור של 12.7%.

- הקצאת ההון הנדרשת בגין סיכוני האשראי בבנק, הינה כדלקמן:

31.12.2008			
יתרות	יתרות סיכון	דרישת הון	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
נכסים			
מזומנים ופקדונות מבנקים	3,396	244	22
ניירות ערך	2,098	554	50
אשראי לציבור	14,358	12,130	1,092
אשראי לממשלה	9	-	-
השקעה בחברות כלולות	76	76	7
בניינים וציוד	344	344	31
נכסים אחרים	135	97	8
סה"כ נכסים	20,416	13,445	1,210
מכשירים חוץ מאזניים			
עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי	1,251	1,119	101
מכשירים נגזרים	252	128	11
סה"כ מכשירים חוץ מאזניים	1,503	1,247	112
סה"כ נכסי סיכון אשראי	21,919	14,692	1,322

31.12.2007		
יתרות	יתרות סיכון	דרישת הון
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
נכסים		
מזומנים ופקדונות מבנקים	2,699	460
ניירות ערך	2,604	50
אשראי לציבור	13,059	11,063
אשראי לממשלה	9	-
השקעה בחברות כלולות	75	75
בניינים וציוד	341	341
נכסים אחרים	105	85
סה"כ נכסים	18,892	12,581
מכשירים חוץ מאזניים		
עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי	959	869
מכשירים נגזרים	293	141
סה"כ מכשירים חוץ מאזניים	1,252	1,010
סה"כ נכסי סיכון אשראי	20,144	13,591
1,224		

- הקצאת ההון הנדרשת בגין סיכונים השוק בבנק ליום 31.12.2008, על פי הפוזיציות הקיימות בבנק לתאריך זה ובהתאם ל"גישה הסטנדרטית" להגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 341 - מסתכמת בכ-7 מיליוני ש"ח (31.12.2007 - 5 מיליוני ש"ח).

(4) מניות - גילוי לגבי פוזיציות בתיק הבנקאי

• אסטרטגיות ותהליכים

- כעקרון, הבנק נמנע - בדרך כלל מהשקעה במניות בתיק הבנקאי. ליום 31.12.08 כולל התיק הבנקאי שלושה סוגי מניות:
- השקעה בקרנות הון סיכון - המתמחות בהשקעה בהון ובמתן אשראי ל"חברות הזנק" בתחום ה"היי טק".
- מניות בחברת "בזק", המהוות את חלקו היחסי של הבנק בבטוחה שקיבל הבנק מלווה, בגין הלוואה שהועמדה לו במסגרת קונסורציום בנקים לרכישת מניותיה של חברת "בזק". לאחר שהלקוח לא עמד בתנאי הלוואה ולא שילם את הריבית התקופתית מינה בית המשפט, לבקשת קונסורציום הבנקים, כונס נכסים למימוש הבטוחה.
- על פי הנחיה שהוצאה על ידי הפיקוח על הבנקים בשנת 2003 - נדרשו הבנקים החברים בקונסורציום (ובכללם הבנק) להפסיק ולנהוג ביתרת החוב של הלווה כביתרת "אשראי", ולסווגה לסעיף "ניירות ערך" (ראה גם באור 3 בדוחות הכספיים).
- אחזקות ריאליות בחברת א.י. אמריקה ישראל בע"מ (בשיעור של 14.8%), ובחברת נ.פ.א ניהול פיננסי אישי בע"מ (בשיעור של 10%).

• המבנה הארגוני של פונקצית ניהול הסיכונים

ככלל, הגורם האחראי על השקעות הבנק בניירות ערך בכלל, ובמניות בפרט - הוא "מרכז ניירות ערך" בבנק, הכפוף לחטיבה לנכסי לקוחות. מנהל מרכז ניירות ערך ומנהל החטיבה לנכסי לקוחות - נמנים על "ועדת הנוסטרו המצומצמת", המהווה את הגוף האחראי על ניהול סיכוני השוק בבנק.

עם זאת, מאחר והשקעות הנוכחיות של הבנק במניות הכלולות בתיק הבנקאי - נובעות ברובן מעסקאות אשראי שבוצעו על ידי החטיבה העסקית, או שהן מהוות תחליף לעסקאות אשראי של הבנק - מנוהל הסיכון בגין השקעות אלו על ידי האגף העסקי בחטיבה העסקית של הבנק.

• האופי וההיקף של המערכות למדידת ודווח על סיכון מניות

הבנק נעזר במערכת מידע ייעודית לניהול ומדידת ניירות ערך סחירים הנמצאים בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. מערכת זו כוללת מידע הן לגבי העלות המופחתת של ניירות הערך והן לגבי שוויים ההוגן.

עם זאת, מאחר והמניות הכלולות בתיק הבנקאי של הבנק ליום 31.12.2008, אינן סחירות - לא נכללות השקעות אלו במערכת המידע הייעודית. הדווח לגבי מניות אלו, נערך כדלקמן:

- השווי ההוגן של ההשקעה בקרנות הון סיכון מתבסס על דוחותיהן הכספיים של הקרנות.

- השווי ההוגן של הבטוחה מבוסס על שער המניה בבורסה לתאריך הדווח (הבטוחה אינה כלולה במערכת המידע - מכיוון שהבעלות על הבטוחה טרם הועברה לבנק).

לאור היקף החשיפה הנמוך של הבנק להשקעה במניות ומאחר ותיק המניות של הבנק כלול בתיק הבנקאי ולא בתיק הסחיר - הבנק אינו מודד חשיפה לסיכונים שוק בגין השקעותיו במניות. בנוסף, לא נכללות ההשקעות במניות במדידת ערך ה-VAR - מכיוון שההשקעה העיקרית (מניית בזק) - אינה בשליטת הבנק ויתר ההשקעות אינן מהותיות.

• מדיניות הגידור והפחתת החשיפה לסיכון מניות

מדיניות הבנק לגבי הפחתת החשיפה לסיכון מניות מבוססת על קביעת מגבלות להשקעה במניות בתיק הבנקאי. על פי מגבלות לא תעלה השקעת הבנק במניות בתיק הבנק על סך של 7.5 מיליון דולר.

בדיקת חשיפת הבנק לסיכונים המניות והאפקטיביות של מדיניות הגידור נערכת באופן שוטף על ידי החטיבה העסקית בבנק, ומפוקחת על ידי הדירקטוריון, אחת לרבעון.

• סוגי המניות בתיק הבנקאי

כאמור, כולל התיק הבנקאי של הבנק שלושה סוגי מניות:

- השקעה ב-5 קרנות הון סיכון, המשקיעות בחברות הזנק שונות בתחום ה"היי טק" שונים. ההשקעה בקרנות אלו מהווה תחליף למתן אשראי לעסקים הנמצאים בשלבי הקמה ללא מחזור הכנסות ולפיכך אינם עומדים בקריטריונים לקבלת אשראי בנקאי.
- השקעה במניות חברת "בזק", שהתקבלה במסגרת עסקה למתן אשראי.
- השקעה בשתי חברות ריאליות (בתחום הנדל"ן ובתחום הפנסיוני), במטרה לגוון את שימושי הבנק ולקבלת תשואה הולמת.

• המדיניות והטיפול החשבונאי בהחזקות במניות

הטיפול החשבונאי במניות הכלולות בתיק הבנקאי של הבנק, הינו כדלקמן:

- ההשקעה בקרנות הון סיכון מוצגת על בסיס השווי ההוגן. השווי ההוגן של השקעה נקבע על פי חלקו היחסי של הבנק בהון העצמי של הקרנות - בהתאם לדוחות הכספיים העדכניים של הקרנות.
- במקרים בהם היה השווי ההוגן, כאמור - נמוך מעלות ההשקעה בקרנות, ערך הבנק הפרשה לירידת ערך בגין השקעה זו. הפחתת הערך נזקפה לדוח רווח והפסד.
- ההשקעה במניות חברת "בזק" מוצגת לפי שווייה ההוגן המבוסס על שווי השוק של החברה בבורסה לניירות ערך ביום הדווח.
- הפער בין עלות ההשקעה במניה (המהווה את יתרת האשראי ללקוח, בניכוי הפרשות - לחובות מסופקים ליום 30.6.03) - לבין שווייה ההוגן, כאמור - נזקף לקרן הון הכלולה בהון העצמי של הבנק.
- ההשקעה בחברת א.י. אמריקה ישראל בע"מ, ו-נ.פ.א. ניהול פיננסי אישי בע"מ - מוצגת על בסיס העלות.

• גילוי כמותי

- להלן נתונים לגבי עלות המניות בתיק הבנקאי והשווי ההוגן שלהן:

31.12.2007	31.12.2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
117	116	עלות
29	16	התאמה לשווי הוגן*
146	132	שווי הוגן**

* כולל הפרשה לירידת ערך שנזקפה לדוח רווח והפסד בסך של כ-7 מיליון ש"ח, והתאמות לשווי הוגן שנזקפו לקרן "מהתאמת בבין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן בסך 23 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 5 מיליון ש"ח ו-34 מיליון ש"ח, בהתאמה).

** מזה שווי הוגן המבוסס על מחיר מצוטט בבורסה, בסך 114 מיליון ש"ח (31.12.2007 - 125 מיליון ש"ח).

- להלן נתונים לגבי התפלגות ההשקעות במניות, בחתך סחירות:

31.12.2007	31.12.2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
21	18	השקעות לא סחירות
125	114	השקעות סחירות*
146	132	סך הכל

* המניות בחברת "בזק" טרם הועברו לידי הבנק.

21. גילוי בדבר תהליך אישור הדוחות הכספיים

ביום 27 באפריל 2008, פרסם בנק ישראל הוראת שעה בנושא: "גילוי בדוח הדירקטוריון בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים". ההוראה מאמצת את הנחיות רשות ניירות ערך בנושא זה, שאושרו על ידיה ביום 23.7.2007.

על פי ההוראה נדרשו התאגידים הבנקאים לכלול בדוחות הדירקטוריון הרבעוניים והשנתיים, מידע בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים, כמפורט להלן:

א. דירקטוריון הבנק הינו האורגן המופקד על בקרת העל בבנק. הדירקטוריון מינה את "ועדת המאזן" המופקדת מטעמו על הפיקוח, הבקרה וההכוונה של תהליך אישור הדוחות הכספיים בבנק - ומגישה לדירקטוריון, בסיום עבודתה - את המלצותיה בנוגע לאישור הדוחות הכספיים. "ועדת המאזן" כוללת חמישה דירקטורים, ששלושה מהם הינם דירקטורים "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית" (כמוגדר בהוראות בנק ישראל), כדלקמן:

שלמה זוהר* - יו"ר הדירקטוריון ויו"ר ועדת מאזן.

נחום הדסי

שושנה וינשל*

אהוד נחתומי

מאיר שביט*

* דירקטור בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית.

ב. תהליך אישור הדוחות הכספיים הרבעוניים כולל את השלבים והאורגנים הבאים:

ועדת גילוי

כחלק מיישום הוראות בנק ישראל בנושא הגילוי בדוחות הכספיים, המתבססת על סעיף 302 בחוק Sarbanes Oxley (ראה פרק 22 ה' להלן) - הוקמה בבנק ועדת גילוי - בראשות מנכ"ל הבנק ובה חברים כל חברי ההנהלה של הבנק, המבקר הפנימי ומנהלים בכירים נוספים. הועדה מתכנסת אחת לרבעון (קודם לתחילת הדיונים בדוחות הכספיים), בהשתתפות רואי החשבון המבקרים ודנה בהתפתחויות שחלו בנושאים שונים במהלך פעילותו העסקית של הבנק בתקופת הדו"ח, שעשויה להיות להם השלכה על הגילוי בדוחות הכספיים, לרבות: שינויי חקיקה והוראות חדשות, שינויים במדיניות החשבונאית, התפתחות בתביעות משפטיות, שינויים בבקורות הפנימיות (אם היו כאלה), תרמיות ומעילות (כמידה וארעו). המלצות ועדת הגילוי מיושמות בדוחות הכספיים של הבנק.

ועדת מאזן

כאמור, האורגן המופקד מטעם הדירקטוריון על בקרת תהליך אישור הדוחות הכספיים הינו ועדת המאזן.

לקראת הדיון בפורום "ועדת מאזן", נמסרת לעיונם של חברי "ועדת המאזן" טיוטת הדוחות הכספיים בצרוף מסמכים נוספים שנועדו לסייע להם בהבנת וניתוח הדוחות הכספיים, לרבות: ניתוח השינויים בתוצאות הכספיות על "בסיס אחיד", התפתחות רב שנתית ורב רבעונית של נתונים מאזנים ותוצאתיים (לרבות נתונים בחתך מגזרי פעילות), ופרטים נרחבים בנושא "חובות בעייתיים וההפרשות לחובות מסופקים".

לאחר קבלת מסמכים אלו - מקיימת ועדת המאזן דיון מפורט בטיטות הדוחות (פורום "ועדת מאזן"), בו נוטלים חלק - מלבד חברי ועדת המאזן - גם נושאי משרה בכירה הקשורים לדווח הכספי (לרבות: המנכ"ל והחשבונאי הראשי), ורואי החשבון המבקרים של הבנק.

במסגרת הדיון סוקרים המנכ"ל והחשבונאי הראשי בהרחבה את הדוחות הכספיים, תוך מתן הסברים מפורטים לגבי הגורמים לשינויים ולהתפתחויות בנכסים, בהתחייבויות ובתוצאות הכספיות, ונושאים אחרים, כגון: שינויים במדיניות החשבונאית, שינויים בחוקים ובהוראות בנק ישראל, שינויים במדיניות החשבונאית בנושאים קריטיים והתפתחויות בהתחייבויות התלויות - והשפעתן על הדוחות הכספיים.

בנוסף, מתקיים דיון נרחב בהתפתחויות שחלו בחובות הבעייתיים בבנק ובהפרשות לחובות מסופקים.

רואי החשבון המבקרים מדווחים על ממצאים שעלו במהלך ביקורת הדוחות השנתיים, ועל עניינים אחרים שלדעתם יש להביאם לידיעת חברי ועדת המאזן.

בתום הדיון מגישה ועדת המאזן את המלצותיה לדירקטוריון בנוגע לאישור הדוחות הכספיים - לקראת הדיון שעורך הדירקטוריון בענין זה.

דירקטוריון הבנק

לאחר הדיון בפורום "ועדת המאזן" - מתקיים דיון נוסף במליאת הדירקטוריון - לצורך אישור הדוחות הכספיים. לקראת הדיון נמסרת לחברי הדירקטוריון טיוטה מעודכנת של הדוחות הכספיים (לאחר ששולבו בה המלצות וההחלטות שהתקבלו ב"ועדת המאזן"), בצרוף כל המסמכים שהונחו בפני חברי ועדת המאזן, ומסמכים נוספים, במידת הצורך, על פי החלטת ועדת המאזן.

בדיון במליאת הדירקטוריון נוכחים - מלבד חברי הדירקטוריון - גם נושאי משרה בכירה הקשורים לדווח הכספי (לרבות: המנכ"ל והחשבונאי הראשי), ורואי החשבון המבקרים של הבנק.

הדיון כולל: סקירת הדוחות הכספיים על ידי המנכ"ל והחשבונאי הראשי (לרבות הנושאים שנכללו בסקירה בפורום "ועדת מאזן"), דווח על יישום המלצות ועדת המאזן, עמידת הבנק במגבלות החשיפה לסיכונים הקבועות בהוראות, או כאלו שנקבעו על ידי הדירקטוריון ודווח על עסקאות חריגות או מהותיות לעסקי הבנק.

רואי החשבון המבקרים מדווחים על ממצאי ביקורת הדוחות השנתיים, ועל עניינים אחרים שלדעתם ראוי להביאם לידיעת חברי הדירקטוריון.

במהלך הדיון מפנים חברי הדירקטוריון להנהלה ולגורמים אחרים הקשורים לדווח הכספי שאלות ובקשות לקבלת הבהרות לגבי נושאים שונים שנכללו (או שאמורים היו להכלל) בדוחות הכספיים.

בתום הדיון - בכפוף לקבלת תשובות מספקות מצד הנהלת הבנק - מאשר הדירקטוריון את הדוחות הכספיים.

22. עניינים אחרים

א. הוראה בנושא: "מדידת הפרשות וגילוי לגבי חובות בעייתיים"

ביום 31 בדצמבר 2007 פורסמה על ידי בנק ישראל הוראה חדשה בנושא: "המדידה והגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים, בדוחות כספיים של תאגידים בנקאיים".

ההוראה מבוססת על התקינה החשבונאית הקיימת בארה"ב לגבי תאגידים בנקאיים. העקרונות הגלומים בבסיס ההוראה החדשה, מהווים שינוי מרחיק לכת ביחס להוראות הנוכחיות - בנושא סווג חובות בעייתיים ומדידת הפרשות להפסדי אשראי בגין חובות אלו.

השינויים העיקריים שנכללו בהוראה החדשה, ביחס להוראות הקיימות, הינם:

- הוטל על התאגידים הבנקאיים לערוך הפרשות לירידת ערך נכסים, בגין אשראים בעייתיים, באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית" - כמפורט להלן:

- **"הפרשה פרטנית להפסדי אשראי"** - תיושם בגין ירידת ערך של אשראים בעייתיים שהיקפם החוזי עולה על מיליון ש"ח וכן עבור הפרשות בגין חייבים בעייתיים מזוהים אחרים (שההפרשה לירידת ערך בגינם אינה נכללת ב"הפרשה הקבוצתית").

ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי תערך בהתבסס על תזרימי התקבולים המהוונים הצפויים מהחייבים, או על פי השווי ההוגן של הבטוחות ששועבדו להבטחת אותם אשראים.

- **"הפרשה ספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי"** - תיושם עבור ירידת ערך של קבוצות אשראים הומוגניות, המורכבות מאשראים בסכומים קטנים יחסית (כגון: אשראים בגין כרטיסי אשראי, אשראי לדיוור, אשראי "צרכני" בתשלומים וכו'), וכן בגין אשראים אחרים - שנבדקו פרטנית - ולא סווגו כ"חובות פגומים". ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי תערך בהתבסס על שיעורי ההפסד שתועדו בעבר בגין כל אחת מהקבוצות ההומוגניות.

- הוגדרו סוגים חדשים של חובות בעייתיים, כגון:

- **"סיכון אשראי נחות" (substandard)** - מוגדר כאשראי שאינו מוגן באופן מספק על ידי בטחונות ו/או יכולת התשלום של החייב - באופן שקיימת אפשרות שהבנק יספוג הפסד מסוים בגין אשראי זה - אם לא יתוקנו הליקויים.

- **"חוב פגום"** - אשראי שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יגבה במועד את כל הסכומים המגיעים בגינו - וההפרשה להפסדי אשראי בגינו נמדדת במסלול "הפרשה פרטנית".

על פי ההוראה יש להחיל את הסווג הנ"ל, גם על: אשראים המצויים בפיגור העולה על 90 יום, חובות ש"אורגנו מחדש", ויתרות בחשבונות עובר ושכ הנמצאים בחריגה - שהוגדרו כ"חובות בעייתיים בפיגור" בהתאם לסעיף 4 (ג) בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 325.

כמו כן אוסרת ההוראה לזקוף הכנסות ריבית (לא כולל הפרשי הצמדה ושער על קרן החוב), בגין חובות פגומים - על בסיס צבירה.

• **"סיכון אשראי בסווג שלילי" (classified)** - המונח מתייחס לקבוצת אשראים (לרבות סיכונים אשראי) בעייתיים - הכוללת את כל האשראים שסווגו: כ-"סיכון אשראי נחות" או כ-"חוב פגום".

• הוחמרו ההוראות בגין מחיקה חשבונאית של חובות בעייתיים. בין היתר קובעת ההוראה בנושא זה, כי:

• יש למחוק חשבונאית כל חוב שנחשב בלתי ניתן לגביה, או חוב בעל ערך נמוך מאוד שהותרתו כנכס - אינה מוצדקת.

• יש למחוק חשבונאית באופן מיידי (כנגד הפרשה להפסד אשראי), כל חלק של חוב העודף על שווי הבטחונות - שזוהה כסכום שאינו בר גביה.

• אין לדחות מחיקה חשבונאית של חוב - שנערכה בגינו הפרשה להפסד אשראי, אלא אם צפויים ארועים ספציפיים שיחזקו את שווי החוב. דחייה זו לא תמשך, בדרך כלל, למעלה משנתיים.

• לגבי חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נמדדת על בסיס "הפרשה קבוצתית", נקבע כי:

1. חובות בפיגור המובטחים בבטחון שאינו דירת מגורים, או חובות שאינם מובטחים - יימחקו חשבונאית אם תקופת הפיגור בגינם עולה על 150 יום.

2. בחובות המובטחים בבטחון דירת מגורים - יש למחוק את חלק החוב העודף על שווי הבטוחה - אם תקופת הפיגור עולה על 180 יום.

3. חובות של יחידים בפשיטת רגל או של תאגידים שניתן לגביהם צו פרוק - יימחקו חשבונאית תוך 60 יום ממועד מתן צו הכינוס (או הפירוק לפי העניין).

• הורחבו דרישות הגילוי בדוחות הכספיים בגין חובות בעייתיים. על פי טיוטת ההוראה נדרשים הבנקים, בין היתר:

• לפרט את המדיניות החשבונאית בכל הנוגע: לשיטות ולתהליכים שיישם התאגיד הבנקאי בקביעת סכום ההפרשות להפסדי אשראי, לבסיס לפיו נקבעות הקבוצות שבגינן נערכת ההפרשה להפסדי אשראי על "בסיס קבוצתי", לשיטות לפיהן נקבעים שיעורי ההפסד בקבוצות אלו, להשפעת השינויים בגורמים הסביבתיים על שיעורי ההפסד, לסווג "חובות פגומים", לכללים למחיקת חובות, ולמדיניות בכל הנוגע להכרה בהכנסות ריבית בגין חובות פגומים.

• לפרט בדוח הדירקטוריון את השינויים שחלו בתקופת הדווח בכל אחד ממרכיבי ההפרשה להפסדי אשראי, להסביר (במידת הצורך) את הסיבות לשוני (אם היה) שבין ההפרשה להפסדי אשראי - לבין האמדת המקורי, לפרט את השינויים שחלו באיכות תיק האשראי של התאגיד הבנקאי בתקופה המדווחת, ולהסביר כיצד שינויים אלו השפיעו על ההפרשה להפסדי אשראי.

- לתת גילוי כמותי נרחב ל"חובות פגומים", שיכלול בין היתר, מידע לגבי יתרת ה"חובות הפגומים" בחתכים שונים, הכוללים: אבחנה בין חובות פגומים "צוברים" לכאלה "שאינם צוברים", פירוט יתרת ה"חובות הפגומים" בכל אחד מהמסלולים לעריכת ההפרשה להפסדי אשראי, פירוט לגבי היתרה הממוצעת של חובות פגומים בתקופת הדווח, מתן מידע כמותי - הן לגבי הכנסות הריבית שנוקפו בתקופת הדווח בגין "חובות פגומים" והן לגבי הכנסות הריבית שהיו אמורות להזקף בגינם על פי חוזה ההלוואה המקורי.
- נקבעו כללים לעריכת נהלים, לתעוד ולבקרה פנימית - בגין השיטות והתהליכים לזיהוי, מדידה, דווח של חובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי בגינם. כללים אלו כוללים בין היתר:
 - הטלת חובה על התאגידים הבנקאיים לפתח שיטה עקבית לקביעת ההפרשה להפסדי אשראי באמצעות תהליך שיטתי שיושם בעקביות. השיטה תתועד בכתב ותכלול הסברים וניתוחים מבוססים.
 - הטלת חובה על הנהלת התאגידים הבנקאיים לסקור תקופתית את השיטה לקביעת הפסדי אשראי, לבצע בדיקות לתקפותה (Validation), ולתעד את הקשר שבין ממצאי הסקירה התקופתית של תיק האשראי לבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי.
 - עדכון נהלי התאגיד הבנקאי בקשר לשיטה לקביעת הפסדי אשראי שתייחסו, בין היתר: לשיטות לפיצול תיק האשראי, השיטות לזיהוי חובות בעייתיים שההפרשה להפסדי אשראי בגינם נמדדת על "בסיס פרטני", השיטות הקיימות למדידת הפרשה לירידת ערך והדרך לבחירת השיטה המתאימה ביותר - עבור כל אחד מסוגי האשראים הבעייתיים, השיטות לקביעת קבוצות הומוגניות, השיטה לבחירת שיעורי ההפרשות להפסדי אשראי על "בסיס קבוצתי", השפעת גורמים סביבתיים על שיעור ההפרשות להפסדי אשראי, וכו'.
 - תעוד הגורמים ונושאי התפקידים בבנק המעורבים בקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.
 - תעוד מכלול המערכות הקיימות בבנק, לרבות: מערכות המידע, מערכות דרוג האשראי והשיטות לזיהוי חובות בעייתיים ועריכת הפרשות להפסדי אשראי בהן נוקט התאגיד הבנקאי - המבטיחות את נאותות ההפרשות להפסדי אשראי.
 - תעוד הבקורות הפנימיות המבטיחות שתהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי תואם את הוראות הדווח לציבור.
- על מערך הבקרה הפנימית לכלול תהליך בקרת אשראי, לרבות: מערכת אפקטיבית לדרוג אשראי שתיושם באופן עקבי ותזהה מאפייני סיכון שונים באיכות האשראי, בקרה פנימית שתבטיח הכללת מלוא המידע הרלבנטי שנצבר בעת סקירת ההלוואות - בתהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי, ותקשורת ותאום בין כל הגורמים המעורבים בתהליך קביעת דווח ההפרשות להפסדי אשראי.
- ההוראה עתידה להכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2010. בעת יישומה לראשונה של ההוראה - יחולו ההוראות הבאות:

- יימחקו חשבונאית יתרות החובות הבעייתיים, העומדים בקריטריונים, שנקבעו בהוראה - למחיקה חשבונאית.
 - יבוטלו כל הכנסות הריבית שנצברו ליום 1.1.2010 - וטרם נגבו בפועל, בגין חובות בעייתיים שהוגדרו בהוראה.
 - הפרשים שיווצרו במועד היישום לראשונה של ההנחיות החדשות - בין יתרת ההפרשות להפסדי אשראי ביום 31 בדצמבר 2009, לבין יתרתן המחושבת על פי ההנחיות החדשות - ייזקפו לסעיף העודפים בהון העצמי.
- הבנק החל בהערכות ליישום הכללים החדשים שנכללו בהוראה. הערכות זו כללה:
- הקמת ועדת היגוי עליונה, בראשות החשבונאי הראשי - שנקבע כחבר ההנהלה האחראי לביצוע הפרוייקט.
 - מינוי מנהל מיוחד לריכוז וניהול הפרוייקט.
 - הקמת צוותי עבודה, בתחומי: מתודולוגיה, חשבונאות, מערכות מידע, בסיסי נתונים, נהלים ובקרה - שיבחנו את ההיבטים השונים, בתחומי אחריותם ויקבעו את הכללים, הפרמטרים ושיטות העבודה - בנושאים שנכללו בהוראה - שיישמו בבנק ויהוו בסיס לאיפיון ופיתוח מערכות המידע הנדרשות ליישום ההוראות.
 - התנעת תהליך לבחירת ספק לביצוע פרויקט "הקמת בסיס נתונים", עליו עתיד להשען הבנק לצורך עריכת ההפרשות על "בסיס קבוצתי".
 - הקמת צוותי קשר עם צוותים מקבילים בחברה האם שיקבעו את דפוסי הפעולה הנחוצים לאיפיון ושדרוג מערכות המידע היעודיות לביצוע הפרוייקט.
- ועדת המתודולוגיה של הבנק פעלה ברבע האחרון של שנת 2007 ובתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008. בתקופה זו קיבלה הועדה החלטות בשורה של נושאים וביניהם:
- מערכת המידע הייעודית שתפותח לצורך יישום ההוראות (הוחלט לאמץ את המערכת המשמשת כיום את החברה האם - שתשודרג ותותאם לכללים שבהוראות החדשות).
 - המלצה לביצוע שינוי ארגוני בבנק, הכולל הקמת יחידה חדשה בחטיבה לבנקאות קמעונאית שתתמחה בטיפול בחובות בעייתיים ובהטמעת מערכת המידע החדשה. במסגרת שינוי ארגוני זה - תועבר האחריות לסווג חובות בעייתיים ולקביעת ההפרשות להפסדי אשראי מהסניפים ויחידות האשראי - ליחידה החדשה לטיפול בחובות בעייתיים. ההמלצה אושרה על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק.
 - קבלת החלטות בשורה של נושאים ופרמטרים, שלא הוגדרו במפורש בהוראה, כגון: מאפייני "חובות פגומים", רף תחתון לחובות בעייתיים שההפרשה להפסדי אשראי בגינם תמדד על "בסיס פרטני", מדיניות מחיקות, מדיניות הכרה בהכנסות, הגדרת תזרימי מזומנים, וכו'.
 - בגמר הדיונים, הוכן על ידי הועדה טיוטת מסמך: "שיטה עקבית למדידת הפסדי אשראי", כנדרש בהוראה.
- מערכת המידע שנבחרה ליישום ההוראות החדשות מהווה אלמנט מרכזי בפרוייקט. מכיוון שהבנק החליט להתבסס על מערכת המידע של החברה האם שתשודרג על

ידה ותותאם לכללים שנקבעו בהוראה - יתבצע איפיון את השינויים הנדרשים במערכת
ז - במשותף על ידי הבנק והחברה האם.

לפיכך, החליט הבנק למזג את צוותי העבודה שלו, עם אלו של החברה האם (תוך
שילוב תוצרי העבודה שלו עם אלו של החברה האם), ולהשלים את הערכות ליישום
ההוראה - במשותף עם החברה האם.

במסגרת זו בוצע סקר פערים משותף, ונבנתה תכנית עבודה ראשונית ליישום הפרויקט
- הכוללת איפיון מפורט של השינויים הנדרשים במערכות המידע, גזירת הנתונים
הנדרשים לבניית תשתית נתונים לחישוב הפרשה קבוצתית ופרטנית, פיתוח מודל
סטטיסטי לחישוב הפרשה קבוצתית, הגדרת בסיסי נתונים לצורך הזנת תחזית תזרימי
מזומנים וריבית להוון, ועוד. לצורך ביצוע הפרויקט נעזרים הבנק והחברה האם בשרותיהן
של חברות חיצוניות.

כאמור, פיתוח מערכת המידע היעודית בפרויקט, מבוצע על ידי החברה האם - שפיתחה
ומתפעלת את מרבית מערכות המידע הנמצאות בשימוש הבנק (ראה גם פרק 12
לעיל).

לאחרונה מסרה החברה האם לבנק דווח, לפיו - לא יעלה בידה להשלים את ההערכות
ליישום ההוראה במועד שנקבע - נוכח ריבוי המשימות המוטלות עליה, שהבולטת בהן היא
ההערכות ליישום פרויקט "באזל 2". החברה האם הודיעה על כך לפיקוח על הבנקים.

לנוכח תלותו של הבנק בקבלת שרותי מחשוב מחברת האם, בכלל - ובפיתוח מערכת
המידע היעודית הנדרשת ליישום הוראה זו, בפרט - מותנית יכולתו של הבנק להשלים
את הערכות ליישום ההוראה - בהשלמת פיתוח המערכת על ידי החברה האם. לפיכך
- בהתבסס על הערכת חברת האם, נראה כי גם הבנק לא יעמוד בלוח הזמנים שנקבע
על ידי בנק ישראל ליישום ההוראה. דווח מתאים על כך נמסר על ידי הבנק לפיקוח
על הבנקים.

מעבר לכך, מכיוון שהבנק טרם גיבש את עמדתו בנושאי המתודולוגיה ובסיסי הנתונים
הכלולים בהוראה (לרבות: השיטות לפיצול תיק האשראי, השיטות לקביעת "קבוצות הומוגניות"
והתאמת שיעור ההפרשה להפסדי אשראי - לכל אחת מהקבוצות) - לא ניתן להעריך,
בשלב זה, את השלכות יישום ההוראה - על תוצאותיו הכספיות של הבנק בעתיד.

ב. איתור והשבת נכסים של נספי השואה

בחודש פברואר 2000 הוקמה על ידי הכנסת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא: "איתור
והשבת נכסים של נספי השואה" - במקביל לוועדות בדיקה ואיתור אחרות שהוקמו ברחבי
העולם בנושא זה.

בין היתר, בחנה הוועדה היבטים הקשורים בכספי לקוחות שהוחרמו על ידי שלטונות המנדט
הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה - ובחשבונות בנק רדומים שנותרו בבנקים. עבודת
הוועדה (שפעלה במשך 4 שנים) כללה גם את הבנק - על אף שהבנק הוקם רק ביום 31
בדצמבר 1971, משום שהבנק רכש בעת הקמתו את הנכסים וההתחייבויות בישראל של
סניפי בנק ברקליס אינטרנשיונל בע"מ (להלן: "בנק ברקליס") שפעל בישראל בתקופה
שנבדקה על ידי הוועדה.

ביום 3 בנובמבר 2004 פרסמה הוועדה, דוח המפרט את ממציא הוועדה לגבי כל הבנקים
שנבחנו על ידה. הדוח מפרט, בהתייחס לבנק, את העובדות והמסקנות הבאות:

- הועדה בדקה כ-3,400 חשבונות, שהיו לקוחות "בנק ברקליס" - בתקופה הנבדקת.
 - לגבי מרביתם (כ-3,000 חשבונות), קבעה הועדה - כי חשבונות אלו לא השתייכו לנספי שואה, או שלא ניתן היה לקבוע את השתייכותם ברמת ודאות מספקת.
 - לגבי מקצתם (כ-400 חשבונות), נקבע על ידי הועדה - כי קיימת סבירות גבוהה שהכספים שהופקדו בהם השתייכו לנספי שואה, אך מכיוון שהם הוחזרו על ידי שלטונות המנדט הבריטי בזמן מלחמת העולם השנייה - ולא הושבו על ידם (או שהושבו ב"ערך חסר") - המדינה היא שנושאת באחריות לכספים ולחוסרים אלו (מכח הסכמים שנחתמו בין המדינה לממשלת בריטניה, עם סיום המנדט הבריטי).
- לפיכך, קבעה הועדה כי לבנק אין כל חבות בגין כספים של לקוחות שנספו בשואה (בשונה מהמסקנות שנבעו לגבי בנקים אחרים שנבדקו על ידי הועדה).
- במטרה לממש את ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית (שהתייחסו, כאמור, לכל הבנקים שפעלו בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם השנייה) - הוקמה על ידי המדינה ביום 31 באוגוסט 2006, ה"חברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי השואה בע"מ" (להלן: "החברה").
- ביום 21 ביוני 2007 פנתה החברה, באמצעות יועציה המשפטיים, לבנק - בבקשה להמציא לה רשימות של נכסים שבעליהם לא יצרו קשר עם הבנק ממועד פרוץ מלחמת העולם השנייה וכל נתון או מסמך אחר הקשור לנכסים של נספי השואה. פניית החברה מתבססת, בין היתר, על ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית - ומציינת, כי לאור הממצאים הנ"ל - הבנק מחזיק, או החזיק בכ-400 חשבונות השייכים לכאורה לנספי השואה. לאור זאת, ציינה החברה, כי יש כוונתה להעריך את חבותו של הבנק בנושא זה ולדרוש את פרעונה.
- ביום 21 בנובמבר 2007 (במענה לתגובת הבנק מיום 21.7.2007 הדוחה את טענות החברה, לפיהן - הבנק מחזיק בנכסים השייכים לנספי השואה) - הודיעה החברה שנית, על כוונתה להעביר לבנק דרישת תשלום בגין חבות הבנק לחברה מכח הוראות "חוק נכסים של נספי שואה (השבה) לירשים והקדשה למטרות סיוע והנצחה", התשס"ו - 2005.
- ביום 27 באוקטובר 2008 העבירה החברה לבנק דרישה לתשלום חוב בסך של 5.7 מיליון ש"ח (משוערך ליום 30.9.2008), בגין חבות המיוחסת לבנק, ונובעת לכאורה מנכסים של נספי השואה שהיו בעבר ברשות "בנק ברקליס".
- מבדיקת דרישת התשלום, עולה - כי היא מבוססת על הנחות בלתי סבירות הנוגעות להתנהלות הבנקאית של בנק ברקליס בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה ואחריה, כגון:
- הנחה, לפיה - בנק ברקליס לא שילם ריבית למפקידים, בארבע השנים שקדמו למלחמת העולם השנייה.
 - הנחה, לפיה - כספים שהוחזרו והוחזרו לאחר מלחמת העולם השנייה על ידי שלטונות המנדט הבריטי (לבקשת הלקוחות מהם הוחזרו הכספים), באמצעות הבנק - נותרו בבנק ולא הושבו על ידו לבעליהם החוקיים.
- עד כה לא העבירה החברה לידי הבנק אסמכתאות כלשהן המבססות הנחות אלו. לאור האמור לעיל, ומאחר ונקבע על ידי הועדה בשעתו, כי הבנק אינו מחזיק בנכסים השייכים לנספי שואה - הודיע הבנק לחברה ביום 27 בנובמבר 2008 (בתגובה לדרישת התשלום של החברה), כי הוא חולק מכל וכל על ההנחות שנכללו בבסיס הדרישה, ולפיכך אין לו כל חבות בנושא זה.
- עד כה טרם נתקבלה תגובת החברה לתשובת הבנק.

ג. הוראה בנושא "ליווי פיננסי"

השיטה הנוהגת במערכת הבנקאית למימון פרויקטים בתחום הבניה - (בעיקר מבני מגורים) הינה שיטת ה"ליווי הפיננסי". השיטה מבוססת על עיקרון, לפיו - כל ההכנסות וההוצאות בגין הפרויקט ינוהלו כ"משק פיננסי סגור" - באמצעות חשבון אשראי ייעודי שיפתח לכל פרויקט באמצעות "הבנק המלווה". הקפדה על יישום עיקרון זה הינה תנאי הכרחי להשלמת הפרויקט ולהבטחת זכויותיהם של רוכשי הדירות בפרויקט.

בשנים האחרונות ארעו מספר כשלי אשראי בגין פרויקטים לבניית מבנים שמומנו בשיטה זו - עקב "זליגת" חלק מהכספים שהתקבלו ממכירת הדירות בפרויקט - מחוץ לחשבון האשראי הייעודי שנפתח לפרויקט.

לאור בדיקות שערך בנק ישראל בעקבות כשלי אשראי אלו (שגרמו, בין היתר, לנזקים כספיים לרוכשי הדירות באותם פרויקטים), הגיע בנק ישראל למסקנה כי מנגנוני הבקרה הקיימים בשיטה זו - אינם מספקים, ויש הכרח לערוך שינויים בדרך התנהלותם של כל הגורמים המעורבים בשיטה זו - בכדי להשיג בקרות שימנעו את הישנותם של מקרים מעין אלה.

לפיכך, פרסם בנק ישראל ביום 4 בפברואר 2008, הוראת ניהול בנקאית תקין חדשה (מס' 326), בנושא "ליווי פיננסי", שנכנסה לתוקף ביום 1 ביוני 2008. בבסיס ההוראה עומדים העקרונות הבאים:

- בגין כל התקבולים ממכירת הדירות בפרויקט מיושמת "שיטת השוברים". בהתאם לשיטה זו, מנפיק התאגיד הבנקאי ללווה - פנקסי שוברים עבור כל אחת מהדירות בפרויקט.

השיטה מעוגנת בהסכם הליווי שנחתם בין הבנק ללווה, באופן שמונע מהקבלן (הלווה) לקבל תקבולים מרוכש הדירה - שלא באמצעות פנקס השוברים הייעודי.

- להבטחת כספם של רוכשי הדירות - הוטלה על התאגידים הבנקאיים חובה להנפיק לכל אחד מהרוכשים ערבות מתאימה בגין כל תקבול - בתוך 14 יום מקבלת השובר החתום.

הבנק מיישם את ההוראה החל מיום 1.6.2008.

ד. מעורבות חברתית ותרומה לקהילה

כגוף עסקי הפועל בקהילה באמצעות מערך הסניפים הפרוש לארכה ורוחבה של המדינה, רואה עצמו הבנק מחויב לגלות מעורבות ומודעות לצרכי הקהילה, ולפעול לקידום ושיפור תנאיהם של גורמים נצרכים בקהילה.

במסגרת זו השיק הבנק בשנת 2008, פרויקט חינוכי - בשיתוף עם עמותת "הזנק" - במסגרתו מימן הבנק 60 מלגות לימודים במוסדות אקדמאיים, לסטודנטים שנמצאו ראויים לכך במגזר הערבי - בתמורה להתחייבותם לתרום מזמנם לפעילות בקהילה. עלות הפרויקט לבנק הסתכמה בשנת 2008 בסך של כ-0.5 מיליון ש"ח.

ה. שונות

לאחרונה נודע לבנק על חקירה שמנהלת משטרת ישראל בקשר לעסקיו של אחד מלקוחות הבנק. במסגרת חקירה זו נחקרו מספר עובדים ומנהלים בבנק. להנהלת הבנק אין כל ידיעה על מהות החקירה והשלכותיה על הבנק, אם בכלל.

1. הצהרה לגבי גילוי בדוחות הרבעוניים והשנתיים של תאגידים בנקאיים

בעקבות חוק סרבנס אוקסלי (Sarbanes - Oxley), שנחקק בארה"ב במטרה לשפר את הדיוק, האמינות והשקיפות בדוחות הכספיים של החברות הציבוריות (לאור השערוריות החשבונאיות שנחשפו שם) - פרסם המפקח על הבנקים בחודש נובמבר 2004 תיקון להוראות הדווח לציבור (המתבסס על סעיף 302 בחוק האמור), לפיו מחויבים המנהל הכללי והחשבונאי הראשי של כל תאגיד בנקאי, להצהיר אישית - במסגרת הדוחות הכספיים - הצהרות (הכלולות בדוחות אלו) לגבי הגילוי הנכלל בדוחות, בהסתמך על סקירת הדוחות הכספיים והערכת יעילות הבקורות והנהלים לגבי המידע שנכלל בדוחות אלו.

במטרה לבסס הצהרות אלו נבחנו על ידי הבנק - בסיוע חברת יעוץ חיצונית - תהליכי הפקת והעברת המידע - הקשור לדוחות הכספיים - ביחידות השונות של הבנק ונבדקו הבקורות הקיימות בתהליכים אלו. במסגרת בחינה זו מופו תהליכי העברת המידע ותועדו במפורט - לרבות תהליכי הבקרה המיושמים בתהליכים אלו. קיומן של בקורות אלו ותקפותן נבחנות ביחידות השונות של הבנק מידי רבעון. בנוסף, הוקמה בבנק "ועדת גילוי" בראשות מנכ"ל הבנק הכוללת את כל חברי הנהלת הבנק. הועדה מתכנסת אחת לרבעון ודנה בנושאים שונים שהתעוררו במהלך פעילותו העסקית של הבנק, שעשויה להיות להם השלכה על הגילוי הנדרש בדוחות הכספיים.

בהסתמך על ממצאי בחינה מפורטת זו ותוצאות הדיונים שנערכו ב"ועדת הגילוי", העריכה הנהלת הבנק בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי של הבנק את האפקטיביות של הבקורות והנהלים בתקופה המכוסה בדוח זה - לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל והחשבונאי הראשי של הבנק, הסיקו - כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק - הינן אפקטיביות כדי: לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח השנתי, בהתאם להוראות הדווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

כמו כן, במהלך הרבעון הרביעי שמסתיים ביום 31.12.2008, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או שסביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דווח כספי.

2. אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דווח כספי

בהמשך להנחיות שהוצאו על ידי המפקח על הבנקים בנושא הצהרות ההנהלה לגבי הגילוי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים - המבוססות על סעיף 302 בחוק Sarbanes - Oxley (ראה סעיף ו', לעיל) - הוציא המפקח על הבנקים, בחודש דצמבר 2005, הוראה בדבר: "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דווח כספי", המבוססת על סעיף 404 בחוק האמור.

בהתאם להוראה זו יכלול בכל דוח שנתי "דוח בקרה פנימית", שיכלול:

- הצהרה על אחריות ההנהלה לקיומו ותחזוקתו של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על דווח כספי.
- הערכה לגבי יעילותם של מערך ונהלי הבקרה הפנימית על דווח כספי. הערכת התאגיד הבנקאי, כאמור, תבוקר על ידי רואה החשבון המבקר - בהתאם לתקני ביקורת שיאומצו או שיתפרסמו על ידי ה-PCAOB, ובסיומה תומצא על ידו חוות דעת.

יצוין בהקשר זה, כי ביום 28 בספטמבר 2008 - פרסם בנק ישראל את הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 309 - המחייבת את הנהלת הבנק לעמוד בדרישות הבאות:

- הבטחת קיומן של בקורות ונהלים לגבי גילוי ובקרה פנימית על דווח כספי.
- הערכת האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי בסוף כל רבעון.
- הערכת הבקרה הפנימית על דווח כספי בתום כל שנה.
- להעריך בתום כל רבעון את השינויים בבקרה הפנימית שארעו במהלך הרבעון שהייתה להם, או שהייתה אמורה להיות להם, השפעה מהותית על הבקרה הפנימית על דווח כספי.

הבנק מיישם את ההוראות החל מהדוחות הכספיים ליום 31.12.2008. לצורך יישום ההוראות התקשר הבנק (בשיתוף חברת האם), עם חברת ייעוץ חיצונית שלוותה את הבנק בביצוע הפרויקט.

במסגרת זו נערכו הכשרות והדרכות מתאימות לעובדי הבנק הרלבנטיים, נסקרו התהליכים העסקיים בבנק - המשליכים על הדווח הכספי, תועדו הבקורות הקיימות בכל אחד מתהליכים אלו והוערכה רמת "החשיפה השווייט" של הבנק ל"סיכונים דווח כספי" בתהליכים האמורים. בסיום שלבי הסקירה והתעוד כאמור - נערכו בדיקות מקיפות להערכת מידת האפקטיביות של הבקרה הפנימית.

בנוסף, נרכשה בשנת 2007, בשיתוף עם חברת האם, מערכת מידע יעודית, שתכיל את כל המידע שנצבר לגבי התהליכים העסקיים שנסקרו, כאמור - לרבות: תיאור התהליך, הסיכונים האפשריים בתהליך, הבקורות הקיימות לגביו, ודרוג החשיפה השווייט בהתחשב בבקורות הקיימות. בעתיד תשמש המערכת ככלי מרכזי ליישום ההוראות והמעקב השוטף לגבי אפקטיביות הבקורות הפנימיות על דווח כספי.

בהסתמך על הממצאים שעלו בבדיקת אפקטיביות הבקרה הפנימית, כאמור - העריכה הנהלת הבנק בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, את האפקטיביות של הבקורות בתקופה המכוסה בדוח לגבי הדווח הכספי של הבנק.

על בסיס הערכה זו, המנכ"ל והחשבונאי הראשי של הבנק, הסיקו - כי לתום תקופה זו, הבקורות ונהלים לגבי הדווח הכספי של הבנק - הינן אפקטיביות כדי: לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע הכלול בדוחות הכספיים השנתיים, בהתאם להוראות הדווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

כמו כן, במהלך הרבעון הרביעי שמסתיים ביום 31.12.2008, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דווח כספי - אשר השפיע באופן מהותי, או שסביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דווח כספי.

מערך הבקרה הפנימית על הדווח הכספי בבנק, בוקר על ידי רואי החשבון המבקרים - ונמצא אפקטיבי.

חוות הדעת של רואי החשבון המבקרים על הבקרה הפנימית - במתכונת שנקבע על ידי בנק ישראל - נכללה בדוחות אלו לאחר דו"ח דירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דווח כספי.

23. שכר נושאי משרה בכירה

בסכומים מדווחים (באלפי ש"ח)

שנת 2008

הלוואות שניתנו בתנאי הטבה									
שם העובד	שכר ומענקים	הוצאות נלוות ⁽¹⁾	השלמת עתודות ⁽²⁾	סה"כ שכר ונלוות	יתרת הלוואות	תקופה ממוצעת לפרעון (שנים)	הטבה שנתית	הלוואות אחרות	הטבות אחרות
טננבאום יעקב	3,122	714	22	3,858	-	-	-	-	114
הרמלך רם	1,813	208	61	2,082	151	2.08	5	197	56
רישפן אבי	1,261	222	68	1,551	247	4.51	7	-	57
אליגון גלעד	830	493	253	1,576	59	2.60	3	236	41
נצר יאיר*	1,162	146	39	1,347	-	-	2	-	43
בירון אלון	921	245	21	1,187	39	2.60	1	-	43

* סיים עבודתו בבנק ביום 8 בינואר 2009.

שנת 2007

הלוואות שניתנו בתנאי הטבה									
שם העובד	שכר ומענקים	הוצאות נלוות ⁽¹⁾	השלמת עתודות ⁽²⁾	סה"כ שכר ונלוות	יתרת הלוואות	תקופה ממוצעת לפרעון (שנים)	הטבה שנתית	הלוואות אחרות	הטבות אחרות
טננבאום יעקב	1,807	591	15	2,413	-	-	-	-	62
הרמלך רם	1,334	212	113	1,659	196	2.46	7	158	39
רישפן אבי	939	212	80	1,231	259	4.91	9	-	39
נצר יאיר	996	177	42	1,215	60	2.60	2	-	29
שובל צבי	734	154	144	1,032	60	2.60	2	-	28

בקביעת השכר והמענקים נלקחו בחשבון בין היתר היקף העסקים של הבנק, הרווחיות ושיעור התשואה על ההון.

(1) כולל: תגמולים, קרן השתלמות, פיצויי פרישה, חופשה, ביטוח לאומי, מענקי יובל והסתגלות.

(2) כולל: השלמת עתודות בגין הוצאות נלוות עקב שינויים בשכר בשנת הדוח.

24. הדירקטוריון וההנהלה

א. כללי

בשנת 2008 קיים הדירקטוריון 18 ישיבות. כן התקיימו 64 ישיבות של ועדות הדירקטוריון.

ב. מידע על חברי הדירקטוריון

שלמה זהר

יו"ר הדירקטוריון;

חבר בוועדת אשראים; ועדת מאזן (יו"ר) ובוועדת שכר בכירים (יו"ר). מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 9 בפברואר 2006.

בנוסף - מכהן בתפקיד יו"ר דירקטוריון בנק דיסקונט לישראל בע"מ, דיסקונט ישראל שוקי הון והשקעות בע"מ ו.א.ל - כרטיסי אשראי לישראל בע"מ; דירקטור וסגן יו"ר הדירקטוריון ב-Discount Bancorp Inc- CI Israel Discount Bank Of New York. דירקטור בש. זהר ייעוץ וניהול בע"מ. שימש כרו"ח - שותף בזהר את זהר, רואי חשבון (עד חודש דצמבר 2005). בעל תואר שני במינהל עסקים מאוניברסיטת McGill, מונטריאול, קנדה ובעל תואר בכלכלה ובחשבונאות מאוניברסיטת בר אילן. בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית (ראה סעיף ד' להלן).

לאה בנאי*

חברה בוועדת ביקורת ובוועדת שכר בכירים. מכהנת כחברה בדירקטוריון הבנק החל מיום 30 באוקטובר 2008.

בנוסף - מכהנת כחברת דירקטוריון ויו"ר ועדת ביקורת באלטשולר שחם קופות גמל. בשנים 2000-2006 כיהנה כיו"ר ועדת הביקורת של בנק דיסקונט למשכנתאות בע"מ. בעלת תואר ראשון בכלכלה וסוציולוגיה מהאוניברסיטה העברית בירושלים ולימודי תעודה בתחום ביקורת פנים מאוניברסיטת חיפה.

נחום הדסי

חבר בוועדת אשראים; ועדת מאזן וועדת ניהול סיכונים. מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 10 במאי 2006.

בנוסף - משמש כיועץ כלכלי בתחום הנדל"ן; יו"ר דירקטוריון הדסי נחום ייעוץ עסקי בע"מ; בשנים 2002-2005 כיהן בתפקיד סמנכ"ל בקבוצת שיכון ובינוי אחזקות בע"מ, יו"ר וחבר בדירקטוריונים של חברות הבת בקבוצה זו. בשנים 1994-2002 כיהן כסמנכ"ל חברת שיכון עובדים בע"מ. בעל תואר ראשון בכלכלה ומדעי המדינה מהאוניברסיטה העברית, השלוחה בתל אביב, ותואר שני במינהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב.

נעם הנגבי

חבר בוועדת ניהול סיכונים. מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 25 ביולי 2006.

בנוסף - מכהן בתפקיד סמנכ"ל בכיר בבנק דיסקונט לישראל בע"מ; מנהל חטיבת התפעול והמידע בבנק דיסקונט לישראל בע"מ; מנכ"ל ויו"ר בד"ל מחשבים בע"מ; יו"ר דירקטוריון ש.ב.א - שרותי בנק אוטומטיים בע"מ ומ.ס.ב - מרכז סליקה בנקאי בע"מ; חבר דירקטוריון בכ.א.ל - כרטיסי אשראי לישראל בע"מ ובנדב"ך לנדל"ן והשקעות (חברות בת של בנק דיסקונט לישראל בע"מ). בעל תואר ראשון בכלכלה ומדעי המחשב מאוניברסיטת בר אילן.

שושנה וינשל

חברה בועדת אשראים (י"ר); ועדת מאזן ובוועדת שכר בכירים. מכהנת כחברה בדירקטוריון הבנק החל מיום 11 בנובמבר 1997.

בנוסף - חברת דירקטוריון בקרור אחזקות בע"מ ובגב-ים בע"מ. בעלת תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל אביב ובעלת רישיון עריכת דין ישראלי. בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית (ראה סעיף ד' להלן).

אלי חוטר

חבר בועדת מינהלה וארגון. מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 25 ביולי 2006.

בנוסף - חבר דירקטוריון בבנק דיסקונט ג'נבה ובכ.א.ל - כרטיסי אשראי לישראל בע"מ.

בשנים 2001-2008 כיהן במגוון תפקידים בבנק דיסקונט לישראל, ובכללם מנהל חטיבת משאבי אנוש ומנהל חטיבת שווק ותכנון אסטרטגי. בעל תואר ראשון בפסיכולוגיה מאוניברסיטת חיפה ותואר שני במינהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב.

ריאד חורי

חבר בועדת מינהלה וארגון. מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 30 באוקטובר 2008.

בשנים 2004-2008 כיהן בבנק בתפקיד מנהל אזור נצרת, בדרגת עוזר בכיר למנכ"ל. בשנים 1994-2004 כיהן בבנק בתפקיד מנהל אזור עכו. בעל תעודת דיפלומה בבנקאות מ"בית הפקיד" בחיפה.

נחום לנגנטל*

חבר בועדת ביקורת ובוועדת מינהלה וארגון (י"ר). מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 25 ביוני 2007.

בנוסף - מכהן החל משנת 2003 בתפקיד מנכ"ל חברות ההשקעה יומנטרה השקעות בע"מ וסמסרה השקעות בע"מ. יו"ר דירקטוריון פז שרותי תעופה בע"מ; חבר דירקטוריון במסיקה חסון מסחר בע"מ, אלהר הנדסה ובנין בע"מ, כלל תעשיות והשקעות בע"מ, שמן תעשיות בע"מ, פז תעשיות (נפט) בע"מ ובאגרי אינווסט קמור בע"מ. בעל תואר ראשון במשפטים ותואר שני בהיסטוריה מאוניברסיטת בר אילן.

שמואל מסנברג*

חבר בועדת אשראים ובוועדת ניהול סיכונים (י"ר). מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 16 בינואר 2007.

בנוסף - משמש כיועץ עסקי; מנכ"ל מסרג - פיתוח עסקים בע"מ; חבר דירקטוריון בגזית אינק. (פנמה), ויליפוד השקעות בע"מ, מימון ישיר מקבוצת ישיר (2006) בע"מ, מימון ישיר (ליסינג) מקבוצת ישיר בע"מ, פסגות ניירות ערך בע"מ, קרן מידאס השקעות בע"מ ובחברת בירי בראשי עבודות עפר ופיתוח תשתית וכבישים (1987) בע"מ.

בשנים 1993-2006 כיהן בתפקיד סמנכ"ל וחבר הנהלה בבנק מזרחי טפחות בע"מ (מנהל החטיבה העסקית). בעל תואר ראשון בכלכלה ותואר שני במינהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב.

אהוד נחתומי*

חבר בוועדת אשראים; ועדת מינהלה וארגון; ועדת ביקורת וועדת מאזן. מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 30 במאי 2006.

בנוסף - עוסק ביעוץ פנסיוני ופיננסי; חבר דירקטוריון במחוג - מינהל גמל לעובדי חברת החשמל לישראל בע"מ, אלטשולר-שחם קופות גמל בע"מ וב-ש.ל.ג (טקסטיל) בע"מ. בשנים 2003-2006 כיהן בתפקיד מנכ"ל קרן פנסיה "מקפת"; בשנים 2001-2003 כיהן בתפקיד משנה למנכ"ל מגדל - חברה לביטוח בע"מ. בעל תואר שני במינהל עסקים ובכלכלה מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

מאיר שביט*

חבר בוועדת ביקורת (יו"ר); ועדת אשראים; ועדת מינהלה וארגון; ועדת מאזן; ועדת ניהול סיכונים וועדת שכר בכירים. מכהן כחבר בדירקטוריון הבנק החל מיום 2 במרס 2003.

בנוסף - משמש כמנהל בחברות ויעוץ; מנכ"ל ויו"ר דירקטוריון מאיר שביט ניהול והשקעות בע"מ; חבר דירקטוריון באוצר התיישבות היהודים בע"מ ובמחוג - מינהל גמל לעובדי חברת החשמל לישראל בע"מ. בעל תואר שני במינהל עסקים ומהנדס תעשייה וניהול (BSC) מאוניברסיטת תל אביב. בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית (ראה סעיף ד' להלן).

* דירקטור חיצוני

ג. מידע על נושאי משרה בכירים

יעקב טננבאום

מנכ"ל הבנק; מכהן בתפקידו החל מיום 2 ביולי 2006; בעל תעודה מהמרכז להשתלמות בניהול שליד אוניברסיטת בר אילן, בדבר קורס פיתוח מנהלים (בשנים 1985-1986). בין השנים 1997-2006 כיהן כמנכ"ל בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ.

רם הרמלך

משנה למנכ"ל ומנהל החטיבה העסקית. מכהן בתפקידו החל מיום 1 בפברואר 1998, ואחראי, בין היתר, על אגף עסקים, אגף נדל"ן, מחלקת אשראים מיוחדים וחדר עסקאות חוץ בבנק; בעל תואר ראשון בסטטיסטיקה ותואר שני במינהל עסקים (מימון) מאוניברסיטת תל אביב.

אבי רישפן

סמנכ"ל בכיר והחשבונאי הראשי של הבנק. מכהן בתפקידו החל מיום 15 במרס 1999; בעל רשיון רואה חשבון; בעל תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת חיפה.

ישראל ארליך

סמנכ"ל ומנהל החטיבה לבנקאות קמעונאית. מכהן בתפקידו החל מיום 15 באוקטובר 2006; בעל תואר ראשון בכלכלה ותואר שני במינהל עסקים (מימון) מאוניברסיטת תל אביב. בשנים 2001-2006 שימש כיועץ עסקי ומנהל חברות.

אלון בירון

סמנכ"ל, מנהל החטיבה לאסטרטגיה ופיננסים ומנהל הסיכונים. מכהן בתפקידו החל מיום 15 באוקטובר 2006; בעל תואר ראשון בפיזיקה ואלקטרו אופטיקה מאוניברסיטת בן גוריון ותואר שני במינהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב. בשנים 2003-2006 כיהן כראש תחום אסטרטגיה ותפעול בחברת "דלויט".

ציון בקר

סמנכ"ל ומנהל חטיבת נכסי לקוחות. מכהן בתפקידו החל מיום 9 בינואר 2009; בעל תואר ראשון ושני במשפטים מאוניברסיטת תל אביב. בשנים 1999-2004 כיהן בתפקידים שונים ברשות ניירות ערך, בין השאר כסגן מנהל מחלקת חקירות. בין השנים 2005-2008 כיהן כסמנכ"ל משותף באקסלנס נשואה, שירותי בורסה בע"מ.

עדו שבח

סמנכ"ל ומנהל חטיבת משאבי אנוש ומינהל. מכהן בתפקידו החל מיום 1 בפברואר 2007; בעל תואר ראשון בכלכלה ומינהל עסקים, תואר שני במינהל עסקים ותואר שני במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה. בשנים 2003-2004 - שימש כמפקד פו"מ "אפק" (רב זרועי); בשנים 2004-2006 - שימש בתפקיד ראש מספן כח-אדם בחיל הים.

צבי שובל

סמנכ"ל ומנהל אגף תפעול ומידע. מכהן בתפקידו החל מיום 1 במאי 1992; בעל תואר ראשון ושני בהנדסת תעשייה וניהול מאוניברסיטת בן גוריון בבאר שבע והתמחות לבעלי תואר שני במערכות מידע מאוניברסיטת תל אביב.

גלעד אליגון

המבקר הפנימי של הבנק וחברות הבת שלו. מכהן בתפקידו החל מיום 1 באוגוסט 2002; רואה חשבון; בעל תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בר אילן ותואר שני במינהל ציבורי מהמכללה לישראל - Clark Univ. (התמחות במינהל מערכות פיננסיות).

ד. דיווח על דירקטורים בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית

על פי הוראות בנק ישראל, הוטל על התאגידים הבנקאיים לקבוע את המספר המזערי הראוי של דירקטורים שהינם "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית" - זאת בהתייחס, בין היתר, לגודל התאגיד הבנקאי, סוג פעילותו ומורכבות פעילותו, באופן שיאפשר לדירקטוריון לעמוד בחובות המוטלות עליו ובמיוחד בהתייחס לאחריותו לבדיקת מצבו הכספי של התאגיד הבנקאי ולעריכת הדוחות הכספיים ואישורם.

עוד נקבע בהוראות, כי בדו"ח הדירקטוריון יצוין מיהם הדירקטורים "בעלי המיומנות החשבונאית והפיננסית", מכלל חברי הדירקטוריון, אף אם מספרם עולה על המספר המזערי הראוי שנקבע על ידי התאגיד הבנקאי.

לאור האמור, ובשים לב לסוג ומורכבות פעילותו של הבנק, קבע הדירקטוריון, בישיבתו מיום 23 בפברואר 2004, כי המספר המזערי הראוי של דירקטורים "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית", יעמוד על שלושה דירקטורים, או רבע מבין חברי הדירקטוריון, הנמוך מבין השניים. כן קבע הדירקטוריון בישיבתו מיום 12 בפברואר 2006, כי המספר המזערי הראוי של דירקטורים "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית" החברים ב"ועדת הביקורת" וב"ועדת המאזן" יעמוד על דירקטור אחד. ליום אישור דוחות כספיים אלו מונות "ועדת הביקורת" ו"ועדת המאזן" 2 ו-3 דירקטורים, בהתאמה, שהינם דירקטורים "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית".

חברי הדירקטוריון, שהינם "בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית", והרקע העובדתי שבגינת ניתן לראותם כבעלי מיומנות זו, הינם כמפורט להלן:

שלמה זהר - רואה חשבון; בעל תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות ותואר מוסמך במינהל עסקים (התמחות בחשבונאות ומימון); משנת 1980 ועד וכולל חודש דצמבר 2005, שימש כשותף במשרד רואי חשבון זהר את זהר ושות'; כיהן כדירקטור בחברות שונות; מכהן כיו"ר הדירקטוריון, יו"ר ועדת המאזן וחבר ועדת האשראים של דירקטוריון הבנק.

שושנה וינשל - עו"ד עפ"י הכשרתה; בין השנים 1991-1956 שימשה בתפקידים שונים בבנק לאומי לישראל בע"מ, ובין השאר, שימשה כיועצת המשפטית וניהלה את מחלקת החיתום וההנפקות של בל"ל. בתפקידה האחרון בבל"ל שימשה כראש החטיבה העסקית וחברת ההנהלה המצומצמת של בל"ל; החל משנת 1991 כיהנה כחברת דירקטוריון בחברות ציבוריות, כגון: אל-על נתיבי אויר לישראל בע"מ, חברת הדלק הישראלית בע"מ, "בזק" - החברה הישראלית לתקשורת בע"מ, מלונות דן בע"מ, רפאל אמצעי לחימה בע"מ ובחברות נוספות; מכהנת כיו"ר ועדת האשראים וחברה בוועדת המאזן של דירקטוריון הבנק.

מאיר שביט - בעל תואר מוסמך במינהל עסקים; שימש בין השנים 1992-1986 כסמנכ"ל כספים באררט חברה לביטוח בע"מ; כיהן בין השנים 1995-1992 כממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר; בין השנים 1996-1992 שימש חבר מליאת רשות ניירות ערך וחבר בוועדות שונות וכיהן כמשנה ליו"ר רשות ניירות ערך; בין השנים 1995-1992 שימש כדירקטור בכנסים מ.י. בע"מ; בין השנים 2002-1997 שימש כדירקטור, חבר בוועדת מאזן, ועדת אשראים ויו"ר ועדת הביקורת בבנק איגוד בע"מ; כיום, חבר בוועדת המאזן, בוועדת הביקורת ובוועדת האשראים של דירקטוריון הבנק ומשמש בנוסף כיועץ בתחומי שוק ההון, ביטוח, בנקאות וחסכון - למגוון לקוחות מוסדיים.

ה. שינויים בדירקטוריון הבנק

- ביום 30.10.2008 פרשה גב' אורית אלסטר מדירקטוריון הבנק.
- ביום 31.10.2008 סיים מר דוד דוד* את כהונתו בדירקטוריון הבנק.
- ביום 30.10.2008 מונה מר ריאד חורי וגב' לאה בנאי* כחברים בדירקטוריון הבנק.

* דירקטור חיצוני

ו. שינויים בהנהלה

ביום 8 בינואר 2009 סיים מר יאיר נצר, סמנכ"ל ומנהל חטיבת נכסי לקוחות, את תפקידו בבנק.

ביום 30 באוקטובר 2008 אישר הדירקטוריון את מינוי של מר ציון בקר לתפקיד מנהל החטיבה לנכסי לקוחות (החל מחודש ינואר 2009), בדרגת סמנכ"ל.

יעקב טננבאום
המנהל הכללי

שלמה זהר
יו"ר הדירקטוריון

25 בפברואר 2009

נתונים כספיים עיקריים

שינוי לעומת		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			רווח ורווחיות
2006	2007	2006	2007	2008	
%	%	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
23.4	6.9	552	637	681	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
7.0	26.8	115	97	123	הפרשה לחובות מסופקים
9.2	(3.8)	303	344	331	הכנסות תפעוליות ואחרות
8.1	5.5	608	623	657	הוצאות תפעוליות ואחרות
75.8	(11.1)	132	261	232	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
146.7	(10.8)	60	166	148	רווח מפעולות רגילות לאחר מסים
142.6	(30.8)	61	214	148	רווח נקי

שינוי לעומת		ליום 31 בדצמבר			מאזן - סעיפים עיקריים
2006	2007	2006	2007	2008	
%	%	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
18.0	8.1	17,280	18,860	20,384	סך כל המאזן
13.9	10.0	12,583	13,027	14,326	אשראי לציבור
5.5	(19.4)	1,988	2,604	2,098	ניירות ערך
17.6	8.3	14,484	15,736	17,037	פקדונות הציבור
27.5	8.5	1,160	1,363	1,479	הון עצמי

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			יחסים פיננסיים עיקריים
2006	2007	2008	
%	%	%	
6.7	7.2	7.3	הון עצמי לסך מאזן
12.7	13.2	12.7	הון לרכיבי סיכון
72.8	69.1	70.3	אשראי לציבור לסך המאזן
83.8	83.4	83.6	פקדונות הציבור לסך המאזן
49.8	55.2	50.4	הכנסות תפעוליות להוצאות תפעוליות
35.4	35.1	32.7	הכנסות תפעוליות לסך ההכנסות
0.9	0.7	0.9	הפרשה לחובות מסופקים מתוך האשראי לציבור
2.7	2.8	2.8	מרווח פיננסי כולל
5.6	17.2	10.3	תשואת הרווח הנקי להון העצמי

מאזן מאוחד - מידע רב תקופתי

בסכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

ליום 31 בדצמבר					
2004	2005	2006	2007	2008	
נכסים					
1,523	1,902	2,266	2,699	3,396	מזומנים ופקדונות בבנקים
1,173	1,464	1,988	2,604	2,098	ניירות ערך
12,929	12,986	12,583	13,027	14,326	אשראי לציבור
1	-	9	9	9	אשראי לממשלה
2	4	3	75	76	השקעה בחברות כלולות
298	338	331	341	344	בניינים וציוד
108	119	100	105	135	נכסים אחרים
16,034	16,813	17,280	18,860	20,384	סך הכל נכסים
התחייבויות והון					
13,894	14,119	14,484	15,736	17,037	פקדונות הציבור
101	338	372	342	427	פקדונות מבנקים
47	65	55	50	45	פקדונות הממשלה
548	795	754	729	636	כתבי התחייבות נדחים
493	441	455	640	760	התחייבויות אחרות
15,083	15,758	16,120	17,497	18,905	סך הכל התחייבויות
951	1,055	1,160	1,363	1,479	הון עצמי
16,034	16,813	17,280	18,860	20,384	סך הכל התחייבויות והון

דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב תקופתי

בסכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2004	2005	2006	2007	2008	
516	542	552	637	681	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
95	125	115	97	123	הפרשה לחובות מסופקים
421	417	437	540	558	רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
					הכנסות תפעוליות ואחרות
246	251	255	*283	312	עמלות תפעוליות
1	1	12	22	9	רווח מהשקעה במניות, נטו
32	46	36	*39	10	הכנסות אחרות
279	298	303	344	331	סך הכל הכנסות תפעוליות ואחרות
					הוצאות תפעוליות ואחרות
298	314	376	381	378	משכורות והוצאות נלוות
79	80	84	94	106	אחזקה ופחת בניינים וציוד
127	128	148	148	173	הוצאות אחרות
504	522	608	623	657	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
196	193	132	261	232	רווח מפעולות רגילות לפני מיסים
92	80	72	95	87	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
104	113	60	166	145	רווח מפעולות רגילות לאחר מיסים
-	-	-	-	3	חלק הבנק ברווחים מפעולות רגילות של חברות כלולות, לאחר השפעת המס
104	113	60	166	148	רווח נקי מפעולות רגילות
(1)	-	1	48	-	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, נטו
-	(2)	-	-	-	השפעה מצטברת, נטו, לתחילת השנה, של שינוי שיטה חשבונאית
103	111	61	214	148	רווח נקי לשנה
					רווח למניה (באלפי שקלים חדשים)
					מניה בת 0.1 שקלים חדשים - ערך נקוב:
0.84	0.91	0.48	1.33	1.19	רווח נקי מפעולות רגילות
(0.01)	(0.02)	0.01	0.39	-	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס
0.83	0.89	0.49	1.72	1.19	סך-הכל
					מניה בת 0.01 שקלים חדשים - ערך נקוב:
0.08	0.09	0.05	0.13	0.12	רווח נקי מפעולות רגילות
-	-	-	0.04	-	רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס
0.08	0.09	0.05	0.17	0.12	סך-הכל

* סווג מחדש

שיעורי הכנסה והוצאה של הבנק וחברות מאוחדות שלו¹

בסכומים מדווחים

2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה)				שיעור הכנסה (הוצאה)			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח	נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח
אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים
מטבע ישראלי לא צמוד:				מטבע ישראלי צמוד למדד:			
7.32	753	10,293		7.04	803	11,407	נכסים ⁴
	6	137			16	300	השפעת נגזרים משוכצים I-ALM ³
7.28	759	10,430		7.00	819	11,707	סה"כ נכסים
(3.15)	(315)	10,009		(2.95)	(327)	11,118	התחייבויות ⁴
	(6)	155			(6)	150	השפעת נגזרים משוכצים I-ALM ³
(3.15)	(321)	10,164		(2.96)	(333)	11,268	סה"כ התחייבויות
4.13	4.17			4.04	4.09		פער הריבית
7.38	293	3,970		8.82	384	4,359	נכסים ⁴
	3	56			1	5	השפעת נגזרים I-ALM ³
7.35	296	4,026		8.82	385	4,364	סה"כ נכסים
(6.69)	(205)	3,065		(8.08)	(263)	3,256	התחייבויות ⁴
	(31)	423			(45)	438	השפעת נגזרים I-ALM ³
(6.78)	(236)	3,488		(8.33)	(308)	3,694	סה"כ התחייבויות
0.57	0.69			0.49	0.74		פער הריבית
(1.42)	(39)	2,783		2.33	61	2,630	נכסים ⁴
	75	2,113			6	1,964	השפעת נגזרים משוכצים I-ALM ³
0.72	36	4,896		1.47	67	4,594	סה"כ נכסים
3.05	92	3,028		1.47	41	2,810	התחייבויות ⁴
	(62)	1,741			(50)	1,739	השפעת נגזרים משוכצים I-ALM ³
0.63	30	4,769		(0.19)	(9)	4,549	סה"כ התחייבויות
1.35	1.63			1.28	3.80		פער הריבית
5.91	1,007	17,046		6.78	1,248	18,396	נכסים כספיים שהניבו הכנסות מימון ⁴
	84	2,306			23	2,269	השפעת נגזרים משוכצים I-ALM ³
5.64	1,091	19,352		6.15	1,271	20,665	סה"כ נכסים
(2.65)	(428)	16,102		(3.20)	(549)	17,184	התחייבויות כספיות שגרמו הוצאות מימון ⁴
	(99)	2,319			(101)	2,327	השפעת נגזרים משוכצים I-ALM ³
(2.86)	(527)	18,421		(3.33)	(650)	19,511	סה"כ התחייבויות
2.78	3.26			2.82	3.58		פער הריבית

שיעורי הכנסה והוצאה של הבנק וחברות מאוחדות שלו (המשך)

בסכומים מדווחים

2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה)				שיעור הכנסה (הוצאה)			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח	נגזרים ³	נגזרים	מימון	מיליוני ש"ח
אחוזים				אחוזים			
564				621			
3				(1)			
3				5			
67				56			
637				681			
(97)				(123)			
540				558			
17,046				18,396			
40				51			
187				200			
(73)				(66)			
17,200				18,581			
16,102				17,184			
53				109			
290				318			
16,445				17,611			
755				970			
503				567			
(15)				(87)			
1,243				1,450			

סך הכל הכנסות מימון מנכסים
כספיים נטו, לרבות נגזרים

הכנסות מימון אחרות:

בגין אופציות

בגין מכשירים פיננסיים נגזרים אחרים
(לא כולל אופציות, נגזרים בגידור
ב-ALM, ונגזרים משוככים שהופרדו)

עמלות מעסקי מימון והכנסות
מימון אחרות⁶

רווח מפעילות מימון לפני ההפרשה
לחובות מסופקים

הפרשה לחובות מסופקים
(לרבות הפרשה כללית ונוספת)

רווח מפעילות מימון לאחר
ההפרשה לחובות מסופקים

סך כל הנכסים הכספיים שהניבו
הכנסות מימון⁴

נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים⁷

נכסים כספיים אחרים⁴

הפרשה כללית והפרשה נוספת
לחובות מסופקים

סה"כ הנכסים הכספיים

סך כל ההתחייבויות הכספיות
שגרמו הוצאות מימון⁴

התחייבויות הנובעות ממכשירים
נגזרים⁷

התחייבויות כספיות אחרות⁴

סה"כ ההתחייבויות הכספיות

סה"כ עודף נכסים כספיים על
התחייבויות כספיות

נכסים לא כספיים

התחייבויות לא כספיות

סה"כ האמצעים ההוניים

שיעורי הכנסה והוצאה של הבנק וחברות מאוחדות שלו (המשך)

בדולרים של ארה"ב

2007				2008			
שיעור הכנסה (הוצאה)				שיעור הכנסה (הוצאה)			
כולל	ללא	הכנסות	יתרה	כולל	ללא	הכנסות	יתרה
השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²	השפעת	השפעת	(הוצאות)	ממוצעת ²
נגזרים ³	נגזרים	מימון		נגזרים ³	נגזרים	מימון	
מיליוני \$ ארה"ב				מיליוני \$ ארה"ב			
אחוזים				אחוזים			
</							

החשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2008

בסכומים מדווחים

עם דרישה ועד חודש	מחודש ועד 3 חודשים	מ-3 חודשים ועד שנה	משנה ועד 3 שנים	מ-3 ועד 5 שנים	מיליוני ש"ח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
מטבע ישראלי לא צמוד					
סך הכל נכסים	11,221	791	209	50	10
סך הכל התחייבויות	9,706	1,175	684	245	136
הפרש	1,515	(384)	(475)	(195)	(126)
השפעת עסקאות עתידיות	24	16	136	15	13
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	1,539	(368)	(339)	(180)	(113)
החשיפה המצטברת במגזר	1,539	1,171	832	652	539
מטבע ישראלי צמוד למדד					
סך הכל נכסים	161	173	609	1,678	674
סך הכל התחייבויות	51	137	545	1,351	505
הפרש	110	36	64	327	169
השפעת עסקאות עתידיות	-	(19)	(97)	(36)	(34)
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	110	17	(33)	291	135
החשיפה המצטברת במגזר	110	127	94	385	520
מטבע חוץ**					
סך הכל נכסים	1,856	508	340	37	11
סך הכל התחייבויות	1,819	845	297	27	17
הפרש	37	(337)	43	10	(6)
השפעת עסקאות עתידיות	(9)	329	(48)	(8)	(8)
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	28	(8)	(5)	2	(14)
החשיפה המצטברת במגזר	28	20	15	17	3
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית					
סך הכל נכסים***	13,238	1,472	1,158	1,765	695
יתרות חוב הנובעות מעסקאות בכרטיסי אשראי					
סה"כ נכסים במאזן					
סך הכל התחייבויות***	11,576	2,157	1,526	1,623	658
זכאים בגין פעילות בכרטיסי אשראי					
סה"כ התחייבויות במאזן					
הפרש	1,662	(685)	(368)	142	37
השפעת עסקאות עתידיות***	15	326	(9)	(29)	(29)
החשיפה לשינויים בשיעורי ריבית במגזר	1,677	(359)	(377)	113	8
החשיפה המצטברת במגזר	1,677	1,318	941	1,054	1,062

הערות כלליות:

1. נתונים מלאים על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
2. כלוח זה, הנתונים לפי תקופות מציגים את הערך הנוכחי של זרמים עתידיים כשהם מהווים לפי שיעור התשואה הפנימי של הסעיף המאזני. הזרמים העתידיים שהונו כאמור, כוללים ריבית שתצטבר עד למועד הפרעון, או עד למועד שינוי הריבית, המוקדם שבהם.
3. השפעת עסקאות גידור כלולה בסך כל הנכסים או סך ההתחייבויות לפי העניין.

2006		2007						
משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	משך חיים ממוצע	שיעור תשואה פנימי	סך הכל	ללא תקופת פרעון*	מכל 20 שנים	מ-10 ועד 20 שנים	מ-5 ועד 10 שנים
שנים	אחוזים	שנים	אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
0.15	7.41	0.11	6.07	12,524	242	-	-	1
0.25	2.95	0.25	2.32	11,997	-	3	24	24
(0.10)	4.46	(0.14)	3.75	527	242	(3)	(24)	(23)
				254	-	-	28	22
				781	242	(3)	4	(1)
				781	781	539	542	538
3.95	7.76	3.36	5.04	4,224	-	13	160	756
3.63	3.88	3.45	3.65	3,480	-	-	220	671
0.32	0.88	(0.09)	1.39	744	-	13	(60)	85
				(495)	-	-	(236)	(73)
				249	-	13	(296)	12
				249	249	249	236	532
0.34	5.78	0.31	4.36	2,781	-	-	15	14
0.30	4.57	0.31	3.59	3,045	-	-	20	20
0.04	1.21	-	077	(264)	-	-	(5)	(6)
				241	-	-	(2)	(13)
				(23)	-	-	(7)	(19)
				(23)	(23)	(23)	(23)	(16)
1.05	-	0.85	-	20,089	802	13	175	771
				295				
				20,384				
0.88	-	086	-	18,610	88	3	264	715
				295				
				18,905				
0.17	-	(0.01)	-	1,479	714	10	(89)	56
				-	-	-	(210)	(64)
				1,479	714	10	(299)	(8)
				1,479	1,479	765	755	1,054

* בטור "ללא תקופת פרעון" מוצגות יתרונות מאזניות.

** פעילות מקומית, לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

*** כולל נכסים והתחייבויות לא כספיים המוצגים בטור "ללא תקופת פרעון".

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק על בסיס מאוחד

(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008					ההוצאה השנתית בגין הפרשה ספציפית לחובות מסופקים	יתרות חובות בעייתיים ³
סיכון אשראי מאזני ¹	סיכון אשראי חוץ מאזני ²	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור
295	83	378	378	378	-	22
2,157	1,254	3,411	3,411	3,411	15	159
1,408	2,086	3,494	3,494	3,494	34	386
1,108	646	1,754	1,754	1,754	-	60
180	59	239	239	239	-	1
2,231	824	3,055	3,055	3,055	33	165
171	101	272	272	272	-	8
757	198	955	955	955	6	38
181	89	270	270	270	2	3
743	601	1,344	1,344	1,344	(5)	20
1,248	451	1,699	1,699	1,699	15	68
302	179	481	481	481	2	27
1,192	197	1,389	1,389	1,389	(1)	41
2,172	334	2,506	2,506	2,506	27	154
781	98	879	879	879	-	183
14,926	7,200	22,126	22,126	22,126	128	1,335
סך הכל						
סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:						
26	15	41	41	41	-	2
34	31	65	65	65	-	8

31 בדצמבר 2007					ההוצאה השנתית בגין הפרשה ספציפית לחובות מסופקים	יתרות חובות בעייתיים ³
סיכון אשראי מאזני ¹	סיכון אשראי חוץ מאזני ²	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור	סיכון אשראי כולל לציבור
253	75	328	328	328	-	3
2,282	1,216	3,498	3,498	3,498	14	*111
*1,261	*1,438	*2,699	*2,699	*2,699	40	**642
*883	*597	*1,480	*1,480	*1,480	(1)	**102
182	61	243	243	243	-	*1
1,717	996	2,713	2,713	2,713	17	*161
176	70	246	246	246	-	9
745	226	971	971	971	1	11
112	92	204	204	204	-	3
677	356	1,033	1,033	1,033	-	15
1,368	486	1,854	1,854	1,854	5	68
332	146	478	478	478	1	13
979	157	1,136	1,136	1,136	3	*42
2,010	187	2,197	2,197	2,197	23	153
619	399	1,018	1,018	1,018	-	*26
13,596	6,502	20,098	20,098	20,098	103	1,360
סך הכל						
סיכון אשראי שנכלל בענפי המשק השונים:						
37	13	50	50	50	-	2
38	29	67	67	67	-	3

1. אשראי לציבור, וכן השקעות באגרות חוב של הציבור בסך 533 מיליון ש"ח ונכסים הנובעים מפעילות במכשירים נגזרים כנגד הציבור בסך 8 מיליון ש"ח (31.12.2007 - 302 מיליון ש"ח ו-4 מיליון ש"ח, בהתאמה).

2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווים.

3. יתרות חובות בעייתיים בניכוי אשראי המכוסה בבטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.

4. קיבוצים ומושבים, ארגונים אזוריים וארציים ותאגידים שבשליטת תנועות ההתיישבות.

5. לרבות תאגידים בשליטתם.

סיכון האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי הפרשות הספציפיות לחובות מסופקים.

* סווג מחדש.

** הוצג מחדש.

חשיפות למדינות זרות על בסיס מאוחד⁽¹⁾

בסכומים מדווחים

א. מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות

31 בדצמבר 2008

מועד הפרעון של החשיפה המאזנית		חשיפה מאזנית מעבר לגבול				
מערל שנה	עד שנה	חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾	יתרת חובות בעייתיים ⁽³⁾	סך הכל	לאחרים	לבנקים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
103	747	138	4	850	192	658

סך כל החשיפה
למדינות זרות

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות ובטחונות נזילים. ליום 31.12.08 לא היתה לבנק חשיפת אשראי בגין מדינה בודדת בשיעור העולה על 1% מסך נכסי הבנק.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.

(3) יתרת חובות בעייתיים בניכוי חובות המכוסים בבטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים. לא כולל רכיבי סיכון חוץ מאזניים.

ב. מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן עולה על 0.75% מסך נכסי הבנק

ליום 31.12.2008 קיימות בבנק חשיפות אשראי בגין שתי מדינות - בריטניה והולנד - ששיעור כל אחת מהן עולה על 0.75% מסך נכסי הבנק. יתרת החשיפה בבנק בגין מדינות אלה ליום 31.12.08 - מסתכמת ב- 318 מיליון ש"ח.

תמצית מאזן מאוחד לסופי רבעונים - מידע רב רבעוני

(במיליוני ש"ח)

2007				2008				נכסים
רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	
2,312	2,512	2,105	2,699	2,378	1,983	2,969	3,396	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,223	2,497	2,505	2,604	2,632	2,857	2,411	2,098	ניירות ערך
12,671	12,892	12,973	13,027	13,276	14,038	14,265	14,326	אשראי לציבור
9	9	9	9	9	9	9	9	אשראי לממשלה
3	3	2	75	74	75	76	76	השקעה בחברות כלולות
332	341	343	341	342	344	344	344	בניינים וציוד
112	106	114	105	153	135	151	135	נכסים אחרים
17,662	18,360	18,051	18,860	18,864	19,441	20,225	20,384	סך הכל נכסים

				התחייבויות והון				התחייבויות והון
רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	
15,005	15,585	15,081	15,736	15,801	16,180	16,847	17,037	פקדונות הציבור
186	248	394	342	270	371	430	427	פקדונות מבנקים
55	54	52	50	47	44	42	45	פקדונות הממשלה
740	733	738	729	692	689	697	636	כתבי התחייבות נדחים
469	480	495	640	647	674	743	760	התחייבויות אחרות
16,455	17,100	16,760	17,497	17,457	17,958	18,759	18,905	סך הכל התחייבויות
1,207	1,260	1,291	1,363	1,407	1,483	1,466	1,479	הון עצמי
17,662	18,360	18,051	18,860	18,864	19,441	20,225	20,384	סך הכל התחייבויות והון

* סווג מחדש.

תמצית דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב רבעוני

בסכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

2007				2008				
רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	
145	150	188	154	167	190	189	135	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
14	29	19	35	33	16	39	35	הפרשה לחובות מסופקים
131	121	169	119	134	174	150	100	רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
הכנסות תפעוליות ואחרות								
69	*69	72	*73	73	72	84	83	עמלות תפעוליות
15	1	-	6	-	4	(1)	6	רווח (הפסד) מהשקעה במניות, נטו
10	*19	*10	*8	2	8	3	2	הכנסות אחרות
94	89	82	87	75	84	86	91	סך הכל הכנסות תפעוליות ואחרות
הוצאות תפעוליות ואחרות								
92	80	*96	121	94	90	99	100	משכורות והוצאות נלוות
22	22	23	27	25	26	27	28	אחזקה ופחת בניינים וציוד
33	41	37	37	38	44	46	45	הוצאות אחרות
147	143	156	185	157	160	172	173	סה"כ הוצאות תפעוליות ואחרות
78	67	95	21	52	98	64	18	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
34	23	27	11	18	35	25	9	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
44	44	68	10	34	63	39	9	רווח מפעולות רגילות לאחר מסים
-	-	-	-	1	1	1	-	חלק הבנק ברווחי חברות כלולות, לאחר מסים
44	44	68	10	35	64	40	9	רווח נקי מפעולות רגילות
-	-	(1)	49	(1)	-	-	1	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, נטו
44	44	67	59	34	64	40	10	רווח נקי לתקופה

רווח נקי (הפסד) למניה (באלפי שקלים חדשים):

• מניה בת 0.1 שקלים חדשים - ערך נקוב								
0.35	0.35	0.55	0.08	*0.28	*0.52	0.32	0.07	רווח נקי מפעולות רגילות
-	-	(0.01)	0.40	*(0.01)	-	-	0.01	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס
0.35	0.35	0.54	0.48	0.27	0.52	0.32	0.08	סך הכל
• מניה בת 0.01 שקלים חדשים - ערך נקוב								
0.04	0.04	0.05	-	0.03	0.05	0.03	0.01	רווח נקי מפעולות רגילות
-	-	-	0.04	-	-	-	-	רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס
0.04	0.04	0.05	0.04	0.03	0.05	0.03	0.01	סך הכל

* סווג מחדש.

אני, יעקב טננבאום, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2008 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דוח כספי, וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח.
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות, ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יעקב טננבאום
מנכ"ל הבנק

25 בפברואר, 2009

אני, אבי רישפן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2008 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיוח כספי, וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח.
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות, ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אבי רישפן
סמנכ"ל בכיר, חשבונאי ראשי

57 בפברואר, 2009

הדוח השנתי הוכן על ידי הנהלת הבנק והיא האחראית לנאותותו. דוח זה כולל דוחות כספיים ערוכים בהתאם לעקרונות חשבונאיים מקובלים וכללי הדיווח שנקבעו בהוראות המפקח על הבנקים ובהנחיותיו, מידע נוסף הערוך בהתאמה להם וכן מידע אחר.

עריכת דוחות כספיים תקופתיים מחייבת גם עריכת אומדנים לצורך קביעתם של סכומים וסעיפים מסוימים בדוחות. אומדנים אלה נערכו על ידי הנהלה בהתאם למיטב שיקול דעתה.

כדי להבטיח את נאותות הדיווח הכספי של הבנק, מקיימת הנהלת הבנק מערכת מקיפה של בקרה פנימית שמטרתה להבטיח, כי כל העסקות בבנק נערכו על פי הרשאות נאותות, וכי נכסי הבנק מוגנים, שלמותם מובטחת, והרשומות החשבונאיות מהוות בסיס מהימן לעריכת הדוחות הכספיים. מערכת הבקרה הפנימית מוגבלת מטבעה בכך שאין היא מעניקה בטחון מוחלט, אלא בטחון סביר בלבד לגבי יכולתה לגלות ולמנוע טעויות ופעולות חריגות. העיקרון של הבטחון הסביר מבוסס על ההכרה, כי ההחלטה לגבי כמות המשאבים שתושקע בהפעלתם של אמצעי הבקרה חייבת מטבע הדברים לקחת בחשבון את התועלת שתצמח מהפעלתם של אמצעים אלה.

דירקטוריון הבנק, שהינו אחראי לדוחות הכספיים ולאישורם בהתאם לסעיף 92 לחוק החברות, קובע את המדיניות החשבונאית ומפקח על ישומה וכן קובע את מבנה מערכת הבקרה הפנימית ומפקח על תפקודה. המנהל הכללי אחראי לניהול השוטף של ענייני הבנק במסגרת המדיניות שקבע הדירקטוריון וכפוף להנחיותיו. הנהלת הבנק פועלת לפי המדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון. הדירקטוריון, באמצעות וועדותיו, מקיים מפגשים שוטפים עם הנהלת הבנק וכן עם המבקר הפנימי ועם רואי החשבון המבקרים של הבנק, במטרה לסקר את היקף עבודתם ואת תוצאותיה.

רואי החשבון המבקרים המשותפים של הבנק, ה"ה סומך חייקין וה"ה זיו האפט, ערכו ביקורת של הדוחות הכספיים השנתיים של הבנק, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון, התשל"ג-1973) ותקני ביקורת מסויימים שנקבעו על ידי המועצה לפיקוח על החשבונאות של חברות ציבוריות בארה"ב (ה-PCAOB) ושיישומם חוייב על פי ההנחיות של המפקח על הבנקים. מטרת הביקורת לאפשר לרואי החשבון המבקרים לחוות את דעתם באיזו מידה משקפים דוחות אלה, בהתאם לעקרונות חשבונאיים מקובלים וכללי הדיווח שנקבעו בהוראות המפקח על הבנקים ובהנחיותיו, את מצבו הכספי של הבנק, את תוצאות פעולותיו, את השינויים בהונו העצמי ואת תזרימי המזומנים שלו. בהתאם לסעיף 170 לחוק החברות אחראים רואי החשבון המבקרים כלפי הבנק ובעלי מניותיו לאמור בחוות דעתם לגבי הדוחות הכספיים. חוות הדעת של רואי החשבון המבקרים מצורפת לדוחות הכספיים השנתיים.

כמו כן, נמסר לעיונם של רואי החשבון המבקרים המידע בדוח הדירקטוריון ובסקירת הנהלה (להלן - המידע הנלווה) על מנת שיוכלו להודיע אם קיימת אי התאמה מהותית בין המידע בדוחות הכספיים לבין המידע הנלווה או אם המידע הנלווה כולל מידע שבאופן מהותי אינו תואם ראיות או מידע אחר שהגיעו לידיעת רואי החשבון המבקרים במהלך הביקורת. לא נתקבלה הודעה כאמור מרואי החשבון המבקרים. רואי החשבון המבקרים לא נקטו לצורך זה נהלי ביקורת נוספים על אלה שהיו חייבים לנקוט לצורך ביקורת הדוחות הכספיים.

אבי רישפן
סמנכ"ל בכיר, חשבונאי ראשי

יעקב טננבאום
מנהל כללי

שלמה זהר
יו"ר הדירקטוריון

25 בפברואר, 2009

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון וההנהלה של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון").

מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך, גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של ביטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (belives) כי ליום 31 בדצמבר 2008, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק ה"ה סומך חייקין וה"ח זיו האפט כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד מספר 169 אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008.

אבי רישפן
סמנכ"ל בכיר, חשבונאי ראשי

יעקב טננבאום
מנהל כללי

שלמה זהר
יו"ר הדירקטוריון

25 בפברואר, 2009

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ - בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנק") על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). הדירקטוריון והנהלת הבנק אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי, ולהערכת האפקטיביות של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקנים של המועצה לפיקוח על החשבונאות של חברות ציבוריות (Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)), כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים. על פי תקנים אלה נדרש מאתנו לתכנן את הביקורת ולבצע כדי להשיג מידה סבירה של בטחון בדבר שאלת קיומה של בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי, מכל הבחינות המהותיות. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון לקיומה של חולשה מהותית, בדיקה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבונו כי הם נחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית של בנק על דיווח כספי הינה תהליך המתוכנן כדי לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. בקרה פנימית של בנק על דיווח כספי כוללת את המדיניות והנהלים אשר:

(1) שייכים לשמירת רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות באופן מדויק ונאות את העסקאות וההעברות של נכסי הבנק;

(2) מספקים מידה סבירה של בטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ושתקבולים ותשלומים של הבנק נעשים רק בהתאם להרשאות של הנהלת הבנק והדירקטורים שלו;

(3) מספקים מידה סבירה של בטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה לא מורשים של נכסי הבנק, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עלולה שלא למנוע או שלא לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, ההשלכות של הערכת אפקטיביות כלשהי על תקופות עתידיות נתונות לסיכון שבקורות עלולות להפוך לבלתי מתאימות בגלל שינויים בתנאים, או שרמת הציות למדיניות או לנהלים עלולה להידרדר.

לדעתנו, הבנק קיים, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית של דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973 ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי ההנחיות של המפקח על הבנקים, את המאזנים המצורפים של הבנק לימים 31 בדצמבר 2008 ו-2007 ואת המאזנים המאוחדים לאותם תאריכים ואת דוחות רווח והפסד, הדוחות על השינויים בהון העצמי והדוחות על תזרימי המזומנים - של הבנק ומאוחדים - לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008, והדוח שלנו מיום 25 בפברואר 2009 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל.

זיו האפט
רואי חשבון

סומך חייקין
רואי חשבון

מבקרים משותפים

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ

ביקרנו את הדוחות הכספיים של בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן - הבנק) ואת הדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (להלן - המאוחד) המפורטים להלן:

- מאזנים ליום 31 בדצמבר 2008 וליום 31 בדצמבר 2007.
- דוחות רווח והפסד, דוחות על השינויים בהון העצמי ודוחות על תזרימי המזומנים לשלוש השנים, שהאחרונה שבהן הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008.
- דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של הבנק. אחריותנו היא לחוות דיעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.
- לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות כלולות, אשר ההשקעות בהן ליום 31 בדצמבר 2008, מסתכמות בסך 0 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 2 מיליון ש"ח). הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973 ותקני ביקורת שיישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של הבנק וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים, מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי - של הבנק והמאוחד - ליום 31 בדצמבר 2008 וליום 31 בדצמבר 2007 ואת תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים - של הבנק והמאוחד - לכל אחת משלוש השנים, שהאחרונה שבהן הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008 בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP). כמו כן, לדעתנו הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

ביקרנו גם, בהתאם לתקנים של המועצה לפיקוח על החשבונאות של חברות ציבוריות (Public Company Accounting Oversight Board) (ארה"ב), כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים, את הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2008, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה-COSO Committee of Sponsoring Organizations of the Commission Treadway, והדוח שלנו מיום 25 בפברואר 2009, כלל חוות דעת בלתי מסויגת לגבי קיום בקרה פנימית אפקטיבית בבנק.

מבלי לסייג את חוות דעתנו, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בכאור 18(א) לדוחות הכספיים, בדבר הודעות צד ג' שהוגשו נגד הבנק.

זיו האפט
רואי חשבון

סומך חייקין
רואי חשבון

מבקרים משותפים

מאזנים ליום 31 בדצמבר

בסכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

נכסים	באור	מאוחד		הבנק	
		2008	2007	2008	2007
מזומנים ופקדונות בבנקים	2	3,396	2,699	3,395	2,697
ניירות ערך	3	2,098	2,604	2,076	2,581
אשראי לציבור	4	14,326	13,027	14,326	13,027
אשראי לממשלה		9	9	9	9
השקעה בחברות מוחזקות	5	76	75	133	131
בניינים וציוד	6	344	341	343	341
נכסים אחרים	7	135	105	122	93
סך הכל נכסים		20,384	18,860	20,404	18,879
התחייבויות והון					
פקדונות הציבור	8	17,037	15,736	17,050	15,751
פקדונות מבנקים	9	427	342	427	342
פקדונות הממשלה		45	50	45	50
כתבי התחייבות נדחים	10	636	729	636	729
התחייבויות אחרות	11	760	640	767	644
סך הכל התחייבויות		18,905	17,497	18,925	17,516
הון עצמי		1,479	1,363	1,479	1,363
סך הכל התחייבויות והון		20,384	18,860	20,404	18,879

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

שלמה זהר
יו"ר הדירקטוריון

יעקב טננבאום
מנהל כללי

אבי רישפן
סמנכ"ל בכיר, חשבונאי ראשי

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 25 בפברואר 2009

דוחות רווח והפסד לשנים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר

(במיליוני ש"ח)

הבנק			מאוחד			באור
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
550	636	679	552	637	681	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
115	97	123	115	97	123	21
435	539	556	437	540	558	הפרשה לחובות מסופקים
						24
						רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
						הכנסות תפעוליות ואחרות
254	*281	311	255	*283	312	עמלות תפעוליות
12	22	9	12	22	9	22
17	*18	3	36	*39	10	רווח מהשקעה במניות, נטו
283	321	323	303	344	331	23
						הכנסות אחרות
						24
						סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
						הוצאות תפעוליות ואחרות
370	375	374	376	381	378	משכורות והוצאות נלוות
85	94	106	84	94	106	25
146	146	169	148	148	173	אחזקה ופחת בניינים וציוד
601	615	649	608	623	657	26
						הוצאות אחרות
						סך הכל ההוצאות התפעוליות והאחרות
117	245	230	132	261	232	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
66	89	85	72	95	87	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
51	156	145	60	166	145	27
9	28	3	-	-	3	רווח מפעולות רגילות לאחר מסים
60	184	148	60	166	148	חלק הבנק בתוצאות הפעולות, נטו, של חברות מוחזקות, לאחר מסים
1	30	-	1	48	-	25
61	214	148	61	214	148	רווח נקי מפעולות רגילות
						רווח מפעולות כלתי רגילות, נטו
						28
						רווח נקי לשנה
						רווח למניה (באלפי שקלים חדשים)
						29
						מניה בת 0.1 שקלים חדשים - ערך נקוב:
0.48	1.48	1.19	0.48	1.33	1.19	רווח נקי מפעולות רגילות
0.01	0.24	-	0.01	0.39	-	רווח מפעולות כלתי רגילות, לאחר מס
0.49	1.72	1.19	0.49	1.72	1.19	סך הכל
						מניה בת 0.01 שקלים חדשים - ערך נקוב
0.05	0.15	0.12	0.05	0.13	0.12	רווח נקי מפעולות רגילות
-	0.02	-	-	0.04	-	רווח מפעולות כלתי רגילות, לאחר מס
0.05	0.17	0.12	0.05	0.17	0.12	סך הכל

* סווג מחדש.

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוח על השינויים בהון העצמי

בסכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)						
סך הכל הון עצמי	רווח כולל אחר מצטבר*	יתרת רווח	סך הכל הון וקרנות הון	קרנות הון	הון מניות נפרע	
1,055	869	11	175	124	51	יתרה ליום 1 בינואר 2006
התאמות, נטו, בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:						
24	-	24	-	-	-	• התאמת ערך
2	-	2	-	-	-	• נזקף לרווח הפסד בגין מימושים
(10)	-	(10)	-	-	-	• השפעת המס המתייחס
28	-	-	28	28	-	מענק המדינה לעובדים ("הפרטה")
61	61	-	-	-	-	רווח נקי לשנה
1,160	930	27	203	152	51	יתרה ליום 31 בדצמבר 2006
התאמות, נטו, בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:						
-	-	-	-	-	-	• התאמת ערך
(18)	-	(18)	-	-	-	• נזקף לרווח הפסד בגין מימושים
7	-	7	-	-	-	• השפעת המס המתייחס
214	214	-	-	-	-	רווח נקי לשנה
1,363	1,144	16	203	152	51	יתרה ליום 31 בדצמבר 2007
התאמות, נטו, בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:						
(56)	-	(56)	-	-	-	• התאמת ערך
22	-	22	-	-	-	• נזקף לרווח הפסד בגין ירידת ערך
(17)	-	(17)	-	-	-	• נזקף לרווח הפסד בגין מימושים
19	-	19	-	-	-	• השפעת המס המתייחס
148	148	-	-	-	-	רווח נקי לשנה
1,479	1,292	(16)	203	152	51	יתרה ליום 31 בדצמבר 2008

* מהווה "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים לשנים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר

(במיליוני ש"ח)

הבנק			מאוחד		
2006	2007	2008	2006	2007	2008
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת					
61	214	148	61	214	148
רווח נקי לשנה					
239	190	295	246	200	290
התאמות הדרושות כדי להציג את המזומנים מפעולות (נספח א')					
300	404	443	307	414	438
מזומנים נטו מפעילות שוטפת					
תזרימי מזומנים לפעילות בנכסים					
(198)	16	26	(198)	14	28
פקדונות בבנקים, נטו					
-	148	-	-	148	-
תמורה נטו ממכירת פעילות קופות הגמל					
-	1	-	-	1	-
תמורה ממכירת חברה מוחזקת					
(1,032)	(2,423)	(1,801)	(1,032)	(2,423)	(1,801)
רכישת ניירות ערך זמינים למכירה					
363	1,220	1,991	363	1,220	1,991
תמורה ממכירת ניירות ערך זמינים למכירה					
240	781	250	240	781	250
תמורה מפדיון ניירות ערך זמינים למכירה					
(46)	(9)	23	(51)	(13)	25
ניירות ערך למסחר, נטו					
261	(714)	(1,384)	261	(714)	(1,384)
אשראי לציבור, נטו					
(9)	-	-	(9)	-	-
אשראי לממשלה, נטו					
-	8	2	-	-	2
דיבידנד שהתקבל מחברה מוחזקת					
-	(73)	(1)	-	(73)	-
השקעה בחברות מוחזקות					
(37)	(51)	(47)	(37)	(51)	(48)
רכישת בניינים וציוד					
4	-	-	4	-	-
תמורה ממימוש בניינים וציוד					
(454)	(1,096)	(941)	(459)	(1,110)	(937)
מזומנים נטו לפעילות בנכסים					
תזרימי מזומנים מפעילות בהתחייבויות ובהון					
367	1,248	1,299	365	1,252	1,301
פקדונות מהציבור, נטו					
34	(30)	85	34	(30)	85
פקדונות מבנקים, נטו					
(10)	(5)	(5)	(10)	(5)	(5)
פקדונות מהממשלה, נטו					
4	-	-	4	-	-
הנפקת כתבי התחייבות נדחים					
(75)	(74)	(157)	(75)	(74)	(157)
פרעון כתבי התחייבות נדחים					
320	1,139	1,222	318	1,143	1,224
מזומנים נטו מפעילות בהתחייבויות ובהון					
166	447	724	166	447	725
גידול במזומנים					
1,278	1,444	1,891	1,278	1,444	1,891
יתרת מזומנים לתחילת השנה					
1,444	1,891	2,615	1,444	1,891	2,616
יתרת מזומנים לסוף השנה					

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

נספחים לדוחות על תזרימי המזומנים לשנים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר

בסכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

הבנק			מאוחד		
2006	2007	2008	2006	2007	2008
נספח א' - התאמות הדרושות כדי להציג את המזומנים מפעולות					
חלקו של הבנק ברווחים, נטו, של חברות מוחזקות					
(9)	(28)	(3)	-	-	(3)
מענק המדינה לעובדים ("הפרטה")					
28	-	-	28	-	-
פחת והפחתות					
34	39	45	34	40	45
הפרשה לחובות מסופקים					
117	100	126	117	100	126
ריבית, נטו, ורווח ממכירת ניירות ערך זמינים למכירה					
6	(28)	(69)	6	(28)	(69)
רווח שמומש ושטרם מומש מהתאמות לשווי הוגן של ניירות ערך למסחר					
(1)	(1)	-	(1)	(1)	(1)
הפרשה לירידת ערך השקעות					
1	(1)	24	1	(1)	24
הפסד (רווח) ממימוש בניינים וציוד, נטו					
(2)	2	-	(2)	2	-
רווח ממכירת פעילות קופות הגמל					
-	(31)	-	-	(49)	-
רווח ממכירת חברה מוחזקת					
-	(1)	-	-	(1)	-
מסים נדחים, נטו					
(11)	4	17	(11)	4	17
קישון (גידול) ביעודה לפיצויי פרישה, נטו					
30	9	(3)	30	9	(3)
התאמת ערכם של כתבי התחייבות נדחים					
30	49	64	30	49	64
שינויים בסעיפים מאזניים					
נכסים אחרים					
(7)	17	(25)	(10)	16	(26)
התחייבויות אחרות					
23	60	119	24	60	116
סה"כ התאמות למזומנים מפעולות					
239	190	295	246	200	290
נספח ב' - פעולות שלא במזומן					
רכישת בניינים וציוד					
1	1	1	1	1	1
השאלת ניירות ערך					
25	35	36	25	35	36
החזר ניירות ערך מושאלים					
(49)	(203)	-	(49)	(203)	-

הבאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

א. כללי

- (1) הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.
- (2) מאחר ובחלק מסעיפי הדוחות הכספיים אין שינוי מהותי בין נתוני הבנק לנתונים במאוחד, מתייחסים אותם באורים בדוחות הכספיים לנתונים המאוחדים בלבד.
- (3) בדוחות כספיים אלה -
 - (א) **חברות מאוחדות** - חברות בהן יש לבנק שליטה במישרין או בעקיפין בזכויות הצבעה ואשר דוחותיהן אוחדו עם דוחות הבנק.
 - (ב) **חברות כלולות** - חברות, למעט חברות מאוחדות, שהשקעת הבנק בהן כלולה בדוחות הכספיים של הבנק, על בסיס השווי המאזני.
 - (ג) **חברות מוחזקות** - חברות מאוחדות וחברות כלולות.

ב. הפסקת התאמת הדוחות הכספיים לאינפלציה

בחודש אוקטובר 2001 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מס' 12 (להלן: "תקן 12"), על פיו ובהתאם לתקן חשבונאות מספר 17 שפורסם בחודש דצמבר 2002, הופסקה התאמת הדוחות הכספיים להשפעת האינפלציה, החל מיום 1 בינואר 2004.

בתאריך 11 בינואר 2004 פרסם המפקח על הבנקים הוראות ליישום תקן 12 בתאגידים הבנקאיים, החל מיום 1 בינואר 2004.

עד ליום 31 בדצמבר 2003, ערך הבנק את דוחותיו הכספיים, כשהם מותאמים להשפעת האינפלציה בהתאם לגילוי דעת 36 של לשכת רואי חשבון בישראל. הסכומים המותאמים שנכללו בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2003, שימשו נקודת מוצא לדוח הכספי הנומינלי החל מיום 1 בינואר 2004.

הבנק יישם את הוראות תקן 12 והוראות המפקח על הבנקים בנושא זה (להלן: "ההוראות") החל מיום 1 בינואר 2004. הנתונים הכלולים בדוחות כספיים אלה מוצגים על פי ההוראות ב"סכומים מדווחים", כדלקמן:

(א) נתונים מאזניים

- (1) פריטים כספיים - מוצגים בערכים נומינליים.
- (2) פריטים לא כספיים - מוצגים על פי ערכם המותאם ליום 31 בדצמבר 2003, בתוספת סכומים נומינליים שנוספו לאחר 1 בינואר 2004 ובניכוי הסכומים שנגרעו לאחר 1 בינואר 2004.
- (3) סכומי הנכסים הלא כספיים אינם מייצגים בהכרח שווי מימוש, או שווי כלכלי עדכני, אלא רק את הסכומים המדווחים של אותם נכסים.

(4) בדוחות הכספיים "עלות" - משמעותה עלות בסכום מדווח.

(ב) נתונים תוצאתיים

- (1) הכנסות והוצאות הנובעות מפריטים כספיים - מוצגות בערכים נומינליים.
- (2) הכנסות והוצאות הנובעות מפריטים לא כספיים - מוצגות במקביל לסעיף המאזני.

ג. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם

(1) בחודש דצמבר 2006, פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 23, בדבר "הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל שליטה בה". תקן זה מחליף את תקנות ניירות ערך (הצגת פעולות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו בדוחות הכספיים), התשנ"ו-1996, שאומצו בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

התקן קובע כי נכסים והתחייבויות הנובעים מעסקה שבוצעה בין הישות לבין בעל השליטה בה - יימדדו במועד העסקה לפי שווי הוגן - וההפרש שבין השווי ההוגן כאמור, לבין התמורה שנקבעה בעסקה - ייזקף להון העצמי. התקן חל על עסקאות בין ישות לבין בעל שליטה בה שבוצעו לאחר 1 בינואר 2007, ועל הלוואה שניתנה (או נתקבלה) מבעל שליטה, החל ממועד יישום התקן (גם אם תאריך הביצוע קדם לתאריך יישום התקן). ביום 4 במאי 2008 פרסם בנק ישראל טיוטת הוראות בנוגע ליישום הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה בתאגידים הבנקאיים. על פי ההנחיות הכלולות בטייטה - יחולו על עסקאות אלה תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים.

לגבי סוגי עסקאות מסוימים, כאמור - שעבורן לא נקבעה התייחסות בתקנים הבינלאומיים - יחולו כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב. ההוראות שבתקן חשבונאות 23 ייושמו על ידי התאגידים הבנקאיים - רק אם אינן סותרות את תקני החשבונאות הבינלאומיים או כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב - או בעסקאות שבהן לא נקבעו כללים מחייבים בתקנים ובכללי החשבונאות הנ"ל. בנוסף, הודיע בנק ישראל כי בכוונתו להחיל את ההנחיות, כאמור, על הדוחות הכספיים של התאגידים הבנקאיים לתקופות המתחילות ב-1 בינואר 2008 ואילך. עד כה טרם פורסמו על ידי בנק ישראל הוראות מחייבות בנושא זה. עם זאת, להערכת הבנק - ליישום ההנחיות שנכללו בטייטה ההוראה לא יהיה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

(2) בחודש יולי, 2006 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 29, בדבר אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) (להלן: "התקן"). התקן קובע כי ישויות הכפופות לחוק ניירות ערך התשכ"ח - 1968 ומחויבות לדיווח על פי תקנותיו של חוק זה, יערכו את דוחותיהן הכספיים לפי תקני IFRS לתקופות המתחילות מיום 1 בינואר 2008. האמור אינו חל על תאגידים בנקאיים שדוחותיהם הכספיים ערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. בהתייחס לאופן יישום התקן על ידי תאגידים בנקאיים, המפקח על הבנקים הודיע לתאגידים הבנקאיים, כי:

- בכוונתו לקבוע באופן שוטף הוראות ליישום תקנים ישראליים שמפרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, המבוססים על תקני ה-IFRS, שאינם נוגעים לליבת העסק הבנקאי.

- במחצית השנייה של שנת 2009 יפרסם החלטתו לגבי מועד היישום של תקני IFRS הנוגעים לליבת העסק הבנקאי - זאת כאשר הוא מביא בחשבון את תוצאות תהליך האימוץ של תקנים אלו בישראל מחד, ואת התקדמות תהליך ההתכנסות (Convergence) בין תקני IFRS - לבין התקנים האמריקאיים, מאידך.

- לפיכך, בהתייחס לליבת העסק הבנקאי - דוחות כספיים של תאגיד בנקאי הערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ימשיכו להיות ערוכים לפי התקנים האמריקאיים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור.

(3) ביום 31 בדצמבר 2007 פורסמה על ידי בנק ישראל הוראה חדשה בנושא: "המדידה והגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים, בדוחות כספיים של תאגידים בנקאיים". טיוטת ההוראה מבוססת על התקינה החשבונאית הקיימת בארה"ב לגבי תאגידים בנקאיים. העקרונות הגלומים בבסיס טיוטת ההוראה, מהווים שינוי מרחיק לכת ביחס להוראות הנוכחיות - בנושא סווג חובות בעייתיים ומדידת הפרשות להפסדי אשראי בגין חובות אלו.

ג. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם

(המשך)

(3) (המשך)

השינויים העיקריים שנכללו בהוראה, ביחס להוראות הקיימות, הינם:

- הוטל על התאגידים הבנקאיים לערוך הפרשות לירידת ערך נכסים, בגין אשראים בעייתיים, באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית" - כמפורט להלן:
- **"הפרשה פרטנית להפסדי אשראי"** - תיושם בגין ירידת ערך של אשראים בעייתיים שהיקפם החוזי עולה על מיליון ש"ח, וכן בגין חייבים בעייתיים מזוהים אחרים (שההפרשה לירידת ערך בגינם אינה נכללת ב"הפרשה קבוצתית").
- ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי תערוך בהתבסס על תזרימי התקבולים המהוונים הצפויים מהחייבים, או על פי השווי ההוגן של הבטוחות ששועבדו להבטחת אותם אשראים.
- **"הפרשה ספציפית להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי"** - תיושם עבור הפרשות לירידת ערך של קבוצות אשראים הומוגניות, המורכבות מאשראים בסכומים קטנים יחסית (כגון: אשראים בגין כרטיסי אשראי, אשראי לדיור, אשראי "צרכני" בתשלומים וכו'), וכן בגין אשראיים אחרים - שנבדקו פרטנית - ולא סווגו כ"חובות פגומים". ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי תערוך בהתבסס על שיעורי ההפסד שתועדו בעבר בגין כל אחת מהקבוצות ההומוגניות.
- הוגדרו סוגים חדשים של חובות בעייתיים, כגון:
- **"סיכון אשראי נחות" (substandard)** - מוגדר כאשראי שאינו מוגן באופן מספק על ידי בטוחות ו/או יכולת התשלום של החייב - באופן שקיימת אפשרות שהבנק יספוג הפסד מסוים בגין אשראי זה - אם לא יתקנו הליקויים.
- **"חוב פגום"** - אשראי שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יגבה במועד את כל הסכומים המגיעים בגינו - וההפרשה להפסדי אשראי בגינו נמדדת במסלול "הפרשה פרטנית".
- על פי ההוראה יש להחיל את הסווג הנ"ל, גם על: אשראים המצויים בפיגור העולה על 90 יום, חובות ש"אורגנו מחדש", ויתרות בחשבונות עובר ושב הנמצאים בחריגה - שהוגדרו כ"חובות בעייתיים בפיגור" בהתאם לסעיף 4(ג) בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 325.
- כמו כן, אוסרת ההוראה לזקוף הכנסות ריבית (לא כולל הפרשי הצמדה ושער על קרן החוב), בגין חובות פגומים - על בסיס צבירה.
- **"סיכון אשראי בסווג שלילי" (classified)** - המונח מתייחס לקבוצת אשראים (לרבות סיכונים אשראי) בעייתיים - הכוללת את כל האשראים שסווגו: כ-"סיכון אשראי נחות" או כ-"חוב פגום".
- הוחמרו ההוראות בגין מחיקה חשבונאית של חובות בעייתיים. בין היתר קובעת ההוראה בנושא זה, כי:
- יש למחוק חשבונאית כל חוב שנחשב בלתי ניתן לגביה, או חוב בעל ערך נמוך מאוד שהותרו כנכס - אינה מוצדקת.
- יש למחוק חשבונאית באופן מיידי (כנגד הפרשה להפסד אשראי), כל חלק של חוב העודף על שווי הבטוחות - שזוהה כסכום שאינו בר גביה.
- אין לדחות מחיקה חשבונאית של חוב - שנערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי, אלא אם צפויים ארועים ספציפיים שיחזקו את שווי החוב. דחייה זו לא תמשך, בדרך כלל, למעלה משנתיים.

ג. מידע לגבי השפעה של תקני חשבונאות חדשים והוראות המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם

(המשך)

(3) (המשך)

- לגבי חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נמדדת על בסיס "הפרשה קבוצתית", נקבע כי:
 1. חובות בפיגור המובטחים בבטחון שאינו דירת מגורים, או חובות שאינם מובטחים - יימחקו חשבונאית אם תקופת הפיגור בגינם עולה על 150 יום.
 2. בחובות המובטחים בבטחון דירת מגורים - יש למחוק את חלק החוב העודף של שווי הבטחון, אם תקופת הפיגור עולה על 180 יום.
 3. חובות של יחידים בפשיטת רגל או של תאגידים שניתן לגביהם צו פרוק - יימחקו חשבונאית תוך 60 יום ממועד מתן צו הכינוס (או הפירוק לפי העניין).
- הורחבו דרישות הגילוי בדוחות הכספיים בגין חובות בעייתיים ונקבעו כללים לעריכת נהלים, תעוד ובקרה פנימית - בגין השיטות והתהליכים לזיהוי מדידה ודווח של חובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי בגינם.
- ההנחיות הכלולות בהוראה ייושמו, החל מיום 1 בינואר 2010 ואילך. בנוסף, כוללת ההוראה "הוראות מעבר" שיחולו בעת יישומה לראשונה של ההוראה (1.1.2010):
 - יימחקו חשבונאית יתרות החובות הבעייתיים, העומדים בקריטריונים למחיקה חשבונאית.
 - יבוטלו כל הכנסות הריבית שנצברו ליום 1.1.2010 - וטרם נגבו בפועל, בגין חובות פגומים העונים על הקריטריונים שנקבעו בהוראה.
 - הפרשים שיווצרו במועד היישום לראשונה של ההנחיות החדשות - בין יתרת ההפרשות להפסדי אשראי, על פי ההנחיות הקיימות, לבין יתרתן המחושבת על פי ההנחיות החדשות - ייזקפו לסעיף העודפים בהון העצמי.
 - יישום ההנחיות החדשות הכלולות בהוראה מחייב הערכות ושינויים מהותיים במערכות המידע הקיימות, שאינן מותאמות, בשלב זה, לדווח על פי הכללים החדשים.
- מכיוון שהבנק טרם גיבש את עמדתו בנושאי המתודולוגיה ובסיסי הנתונים הכלולים בהוראה (לרבות: השיטות לפיצול תיק האשראי, השיטות לקביעת "קבוצות הומוגניות" והתאמת שיעור ההפרשה להפסדי אשראי - לכל אחת מהקבוצות), - לא ניתן להעריך, בשלב זה את השלכות יישום ההוראה, - על תוצאותיו הכספיות של הבנק בעתיד.

ד. איחוד הדוחות הכספיים

- (1) הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של הבנק ושל החברות המאוחדות שלו. יתרות ועסקאות הדדיות בין החברות שאוחדו בוטלו בדוחות הכספיים המאוחדים.
- (2) הדוחות הכספיים של הבנק כוללים גם את הדוחות הכספיים של חברת מרכנתיל הנפקות בע"מ, שהינה "חברת שרות" כהגדרתה בהוראות בנק ישראל.

ה. השקעה בחברות מוחזקות

ההשקעה בחברות מוחזקות כלולה לפי שיטת השווי המאזני, בהתבסס על דוחותיהן הכספיים המבוקרים.

באור 1 - כללי ועיקרי דוח ומדיניות חשבונאית (המשך)

1. מטבע חוץ והצמדה

- (1) נכסים (למעט ניירות ערך) והתחייבויות במטבע חוץ או הצמודים לו או הצמודים למדד המחירים לצרכן, כלולים בדוחות הכספיים כדלקמן:
- אלה במטבע חוץ או הצמודים לו:
לפי שערי החליפין היציגים שפורסמו על ידי בנק ישראל לתאריך המאזן, או לתאריך אחר בהתאם לתנאי העסקאות.
 - אלה הצמודים במלואם למדד המחירים לצרכן:
לפי המדד הידוע בתאריך המאזן, או לפי המדד בגין החודש האחרון של השנה, בהתאם לתנאי העסקאות.
- (2) הכנסות והוצאות במטבע חוץ נכללו בדוחות רווח והפסד לפי שערי החליפין היציגים ששררו בעת התהוותן.
- (3) הפרשי שער והצמדה שהתהוו עקב התאמת נכסים והתחייבויות במטבע חוץ או הצמודים לו או למדד המחירים לצרכן, כלולים בדוחות רווח והפסד בסעיפים המתאימים.
- (4) פרטים על שערי החליפין היציגים ומדד המחירים לצרכן:

שיעור השינוי באחוזים			31 בדצמבר				
2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	
(0.1)	3.4	3.8	103.0	102.9	106.4	110.4	מדד המחירים לצרכן ("בגין" חודש דצמבר) - בנקודות
(0.3)	2.8	4.5	103.2	102.9	105.8	110.5	מדד המחירים לצרכן ("ידוע" בחודש דצמבר) - בנקודות
(8.2)	(9.0)	(1.1)	4.603	4.225	3.846	3.802	שער החליפין של הדולר של ארצות הברית - בשקלים חדשים

2. ניירות ערך

(א) ניירות ערך בידי הבנק

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים מסווגים ניירות הערך שבידי הבנק, לשתי קטגוריות:

- ניירות ערך למסחר** - מהווים ניירות ערך אשר נרכשו ומוחזקים בעיקרון במטרה למכורם בתקופה קרובה - מוצגים לפי השווי ההוגן ליום הדיווח. רווחים והפסדים בגין התאמות לשווי השוק - נזקפו לדוח רווח והפסד.
 - ניירות ערך זמינים למכירה** - מהווים ניירות ערך שלא סווגו בקטגוריה הקודמת - מוצגים לפי השווי ההוגן ליום הדיווח, למעט מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין ומוצגות לפי העלות בניכוי הפרשה לירידת ערך - במידת הצורך. הפרשים בין העלות המופחתת של ניירות ערך אלה לבין השווי ההוגן, בניכוי השפעת המס, מוצגים בסעיף נפרד בדוח על השינויים בהון העצמי.
- במקרים בהם היה השווי ההוגן של ניירות ערך נמוך מעלותם המופחתת - עקב ירידת ערך בעלת "אופי שונה מזמני" - נזקפו ההפרשים האמורים לדוח הרווח והפסד בסעיף "הוצאות מימון".
- הפרשים בין עלות ניירות הערך לעלותם המופחתת - נזקפים לרווח והפסד על בסיס צבירה.
- ג. עלות ניירות ערך שמומשו נזקפת לדוח רווח והפסד על בסיס "ממוצע נע".

ז. ניירות ערך (המשך)

(2) ניירות ערך בידי אחרים

ניירות ערך זמינים למכירה שהושאלו על ידי הבנק לאחרים - מוצגים לפי שוויים ההוגן בסעיף "אשראי לציבור". השינויים בערכם של ניירות ערך אלו, על בסיס צבירה, נזקפים לדוח הרווח והפסד בסעיף "הכנסות מאשראי לציבור". ההפרש בין שווי השוק של ניירות ערך אלו, לבין עלותם המופחתת, נזקף לדוח על השינויים בהון העצמי.

ח. הפרשה לחובות מסופקים

(1) הפרשה ספציפית

הדוחות הכספיים כוללים הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים, המשקפות בצורה נאותה, לפי הערכת ההנהלה, את ההפסד הגלום בתיק האשראי, לרבות חביות בסעיפים חוץ מאזניים. בקביעת נאותות ההפרשות, התבססה הנהלת הבנק על הערכת הסיכון הגלום בתיק האשראי, על סמך המידע שבדידה בדבר מצבם הכספי של החייבים, מידת עמידתם בהתחייבויותיהם בעבר והערכת הבטחונות שנתקבלו מהם.

כן נכללו בדוחות הכספיים הפרשות בגין "הלוואות לדיר" (כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 314), הנקבעות על פי עומק הפיגור, ההולכות וגדלות ככל שמעמיק הפיגור.

מחיקת חובות נעשית לאחר שמוצו כל ההליכים המשפטיים והאחרים לגבייתם והובהר כי אין סיכוי ממשי לגבותם.

(2) הפרשה נוספת וכללית

בדוחות הכספיים נכללה הפרשה לחובות מסופקים מעבר להפרשה הספציפית, הנקבעת בהתאם למאפיינים של תיק החביות, כפי שהוגדר בהוראות המפקח על הבנקים. בנוסף לכך נכללה הפרשה כללית המחושבת לפי 1% מסך חבות הלקוחות שהיתה ליום 31 בדצמבר 1991 בערכים מותאמים לאינפלציה (לפי מדד חודש דצמבר 2003).

יתרת ההפרשה הכללית וההפרשה הנוספת לחובות מסופקים, מהווה כ-0.29% מסך סיכון האשראי הכולל ליום 31 בדצמבר 2008 (31.12.2007 - 0.35%).

ט. בניינים וציוד

בניינים וציוד מוצגים לפי העלות בניכוי פחת שנצבר. הפחת מחושב לפי שיטת הפחת השווה בהתאם לתקופת השימוש המשוערת בנכסים. עלויות מסוימות בגין פיתוח עצמי של תוכנות מחשב מהוונות להשקעה בציוד. עלויות אלה מופחתות בשיטת "הקו הישר", ממועד תחילת השימוש בתוכנה לאורך תקופת ההנאה הכלכלית בגינם.

י. הוצאות הנפקה

הוצאות הנפקת כתבי התחייבות נדחים מופחתות יחסית ליתרות שטרם נפרעו, בכל שנה.

יא. ירידת ערך נכסים

הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בתקן חשבונאות מס' 15 לגבי נכסים הכלולים בתחולת התקן (בעיקר מבנים), שעלותם עולה על "סכום בר ההשבה" בגינם. ההפרשה לירידת ערך נבחנת, עבור כל מבנה בנפרד. ערכם של הסכומים "ברי ההשבה", נקבעו כדלקמן:

- במבנים המשמשים כסניפי הבנק: על פי הוון תזרים המזומנים העתידי הצפוי מהסניף.
- במבנים אחרים, על פי הערכות שמאי תקופתיות.

יב. זכויות עובדים

- (1) התחייבויות הבנק והחברות המאוחדות שלו בגין פיצויי פרישה וזכויות אחרות לעובדיהם, על פי הסכמי העבודה, מכוסות על ידי עתודות מתאימות. העתודות בגין חלק מההתחייבויות כאמור, חושבו על בסיס אקטוארי ומוצגות בערך הנוכחי לתאריך המאזן (ראה גם באור 15).
- (2) לכיסוי התחייבויותיהם בגין פיצוי פרישה הפקידו הבנק והחברות המאוחדות שלו סכומים בקופות גמל לפיצויים.

יג. התחייבויות תלויות

- (1) נערכו הפרשות מתאימות לגבי תביעות אשר לדעת הנהלת הבנק ויועציו המשפטיים צפוי הפסד בגינן.
- (2) בהתאם להוראות בנק ישראל מסווג הבנק את התביעות שהוגשו נגדו - לאחת מהקטגוריות הבאות, בהתאם להסתברות של מימוש החשיפה להפסד בגין תביעות אלו, כדלקמן:
- תביעות שצפוי הפסד בגינן (Probable): מוגדרות, בדרך כלל, כתביעות שההסתברות למימוש החשיפה להפסד בגינן - עולה על 70%. בגין תביעות אלו נערכה הפרשה להפסד בדוחות הכספיים בהתאם לעובדות הידועות לבנק.
- תביעות שהסיכוי להפסד בגינן אפשרי (Reasonably Possible): מוגדרות, בדרך כלל, כתביעות שההסתברות למימוש החשיפה להפסד בגינן - עולה על 20% ונמוכה מ-70%. לא נערכה הפרשה להפסד בגינן, אך ניתן גילוי לגביהן - כאשר סכום התביעה, מהותי (ראה באור 18).
- תביעות שהסיכוי להפסד בגינן קלוש (Remote): מוגדרות, בדרך כלל, כתביעות שההסתברות למימוש החשיפה להפסד בגינן - נמוכה מ-20%. לא נערכה הפרשה להפסד בגינן - אך ניתן גילוי לגביהן - כאשר סכום התביעה מהותי ביותר.

יד. עסקאות בכרטיסי אשראי

האשראי לציבור כולל גם יתרות חוב הנובעות מעסקאות בכרטיסי אשראי שבוצעו על ידי לקוחות הבנק - באמצעות כרטיסי אשראי שהונפקו ללקוח על ידי הבנק, בשיתוף עם חברות כרטיסי האשראי (גם אם הודעת החיוב טרם נשלחה ללקוח על ידי חברת כרטיסי האשראי).

טו. בסיס ההכרה בהכנסות ובהוצאות

- (1) הכנסות והוצאות כלולות על בסיס צבירה.
- (2) לגבי מדיניות הכרה בהכנסות והוצאות ממכשירים פיננסיים נגזרים, ראה סעיף טז' להלן.
- (3) הקטנת הפרשות לחובות מסופקים בגין חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נערכת לפי עומק הפיגור ובגין חובות מסופקים שנמחקו - נרשמת על בסיס הגביה בפועל.
- (4) הכנסות מימון בגין חובות שאינם נושאים הכנסה ובגין ריבית פיגורים על הלוואות לדיוור, נזקפות לדוח רווח והפסד על בסיס הגביה בפועל.
- (5) הכנסות ריבית מראש בגין כתבי התחייבות נדחים, מופחתות לפי שיטת "התשואה האחידה".

טז. מכשירים פיננסיים נגזרים

- (1) במהלך פעילותו מבצע הבנק עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים (כגון: חוזי מטבע, חוזי ריבית, עסקאות החלפה פיננסיות של מטבע (SWAP), אופציות על שערי מטבע חוץ וכו'), הן עבור לקוחותיו במסגרת פעילותו כסוחר והן עבור עצמו - במסגרת ניהול סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק (סיכון בסיס, סיכון ריבית וסיכון נזילות) ובמטרה להקטין ככל האפשר את חשיפתו לסיכונים אלה.
- (2) בהתאם להוראות בנק ישראל יוצגו המכשירים הנגזרים, בדוחות הכספיים, על פי שוויים ההוגן. השינוי בשוויים ההוגן של המכשירים הנגזרים ייזקף לדוח רווח והפסד או להון העצמי (כמרכיב של "רווח כולל אחר") - בהתאם לייעודו של המכשיר הנגזר.
- בהתאם להוראות אלו יש לראות בהטבות מסוימות הגלומות בחלק מחוזי ההתקשרות שמבצע הבנק "מכשירים נגזרים משובצים" (ראה באור 18 ד' (1) (ג)), ולטפל בהן כמפורט להלן:
- על פי ההוראה יש להפריד את אותן הטבות שהוגדרו כ"מכשירים נגזרים משובצים", מ"החוזים המארחים" ולטפל בהן כמכשירים נגזרים - דהיינו, למדוד אותם על בסיס שוויים ההוגן בכל עת. המכשיר הנגזר המשובץ מוצג במאזן יחד עם החוזה המארח והשינוי בשווי ההוגן נזקף לדוח רווח והפסד.
- (3) לתאריך המאזן לא היו בבנק מכשירים נגזרים מגדרים.

יז. קיזוז מכשירים פיננסיים

- נכסים והתחייבויות ממכשירים פיננסיים מוצגים בסכומם נטו, כאשר לבנק יש זכות חוקית בת אכיפה לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים, ובכוונתו לפרוע את ההתחייבויות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית.
- בהתאם לכך מקוזזים מהאשראי פקדונות שפרעונם למפקיד מותנה במידת הגביה של האשראים שניתנו מפקדונות אלה. ההכנסות, נטו, מהפעילות הנ"ל נכללו בסעיף "עמלות תפעוליות".

יח. מסים על ההכנסה

- (1) הבנק וחברות מאוחדות שלו נוקטים בשיטה של ייחוס מסים בשל הפרשים בעיתוי זקיפת הכנסות והוצאות מסוימות לצרכי מס. כן נכללה עתודה למסים בגין ההפרש שבין עלותם המופחתת של נכסים לא כספיים בני פחת המוצגת בדוחות הכספיים, לבין העלות המופחתת כאמור, לצרכי מס. המסים הנדחים חושבו לפי שיטת ההתחייבות ובהתאם לשיעור המס הצפוי לחול בתקופה בה צפוי מימוש המסים הנדחים, בהתבסס על שיעור המס וחוקי המס אשר נחקקו עד לתאריך המאזן. מימושם של המסים הנדחים מותנה בקיום רווחים חייבים במס בעתיד. להערכת הנהלה יהיו מסים נדחים אלה ניתנים למימוש בעתיד.
- (2) בחישוב המסים הנדחים לא הובאו בחשבון המסים שהיו חלים במקרה של מימוש ההשקעה בחברות מוחזקות, מאחר שהבנק מתכוון להמשיך להחזיק בחברות אלו (בכפוף לאמור להלן) ולא לממשן.
- כמו כן לא נערכו מסים נדחים לגבי החזקות הבנק בחברה לניהול קרנות נאמנות, שיהיה על הבנק לממש את השקעותיו בה, בעתיד - מכח החוקים שנחקקו במסגרת ה"רפורמה בשוק ההון" - משום שסכום ההשקעה בחברות אלו ליום 31 בדצמבר 2008, אינו מגלם בתוכו רווחים חייבים במס.
- בנוסף לכך, לא נערכה הפרשה למסים נדחים בגין החזקותיו של הבנק בחברת "הדס מרכנתיל בע"מ" - שהבנק התחייב לממשן עד לחודש אוגוסט 2011 - לכל המאוחר (ראה גם ביאור 31(ב)(1)(ב) להלן), משום שסכום ההשקעה בחברה זו ליום 31.12.2008 - אינו מגלם בתוכו רווחים חייבים במס.
- (3) לא נערכה עתודה למסים נדחים בגין עודפים שנצברו בחברות מאוחדות שאינן "מוסדות כספיים" מאחר שאין בכוונת חברות אלו לחלק עודפים אלו כדיבידנד בעתיד הנראה לעין.

באור 1 - כללי ועיקרי דוח ומדיניות חשבונאית (המשך)

יח. מסים על ההכנסה (המשך)

(4) ההפרשה למסים על הכנסות הבנק וחברות מאוחדות מסוימות שהינן מוסדות כספיים לצרכי מס ערך מוסף, כוללת מס רווח המוטל על ההכנסה לפי חוק מס ערך מוסף. מס ערך מוסף המוטל על השכר של מוסדות כספיים נכלל בדוחות רווח והפסד בסעיף "משכורות והוצאות נלוות".

(5) הבנק מיישם החל מיום 1 בינואר 2005 את תקן חשבונאות מספר 19 - "מסים על ההכנסה". התקן קובע כי יש לערוך הפרשות בגין התחייבות לתשלום מס ("עתודה למס") או בגין מסים שתשלומם הוקדם ("מסים נדחים לקבל") - בעיקר בשל הפרשים שנוצרים מזקיפת הכנסות והוצאות בדוח הכספי, בעתוי שונה מזקיפתן לצורכי מס.

כן נקבע בתקן כי ההפרשות ל"מסים נדחים לקבל" או ל"עתודה למס", יחושבו על פי שיעורי המס שיחולו בתקופות בהן צפוי מימושן של הפרשות אלו. בנושאים מסוימים המתייחסים לטיפול החשבונאי במסים על ההכנסה, לרבות התנאים לרישום הפרשות בגין "מסים נדחים לקבל", נקבעו על ידי המפקח על הבנקים מגבלות נוספות. בנושאים אלו חלות על הבנק הוראות המפקח, לרבות המגבלות שנקבעו בהוראות אלו.

יט. דוח על תזרימי מזומנים

בדוח זה הוצגו נטו תזרימי המזומנים הנובעים מפעילות המתייחסת הן לנכסים והן להתחייבויות, למעט תזרימי המזומנים בקשר לבניינים וציוד, ניירות ערך זמינים למכירה והשקעות בחברות מוחזקות. סעיף המזומנים כולל מזומנים ופקדונות בבנקים לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים.

כ. רווח למניה

הרווח למניה מחושב על בסיס מספר המניות הון המניות שהיה במחזור בשנים המדווחות עבור כל סוג מניה בנפרד.

כא. שימוש באומדנים

הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות, ועל הגילוי המתייחס לנכסים והתחייבויות תלויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות בתקופות הדיווח. יובהר שההוצאות בפועל עלולות להיות שונות מהאומדנים.

באור 2 - מזומנים ופקדונות בבנקים

ההרכב במאוחד ובבנק:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
397	2,177	מזומנים ופקדונות בבנק ישראל
1,988	929	פקדונות בבנקים מסחריים
314	290	פקדונות בתאגידים בנקאיים מיוחדים
2,699	3,396	סך הכל מזומנים ופקדונות בבנקים
1,891	2,616	כולל מזומנים ופקדונות בבנק ישראל ובבנקים לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים

באור 3 - ניירות ערך

ההרכב במאוחד:

31 בדצמבר 2008

הערך במאזן	עלות מופחתת*	התאמה לשווי הוגן		שווי הוגן**
		רווחים	הפסדים	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
ניירות ערך זמינים למכירה				
אגרות חוב ומלוות ⁽¹⁾ -				
ממשלתיים	1,401	1,399	7	5
של חברות אחרות	505	555	3	53
	1,906	1,954	10	58
מניות של חברות אחרות ⁽²⁾	132	109	23	-
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה	2,038	2,063	33***	58***
ניירות ערך למסחר				
אגרות חוב ומלוות ⁽¹⁾ -				
ממשלתיים	19	19	-	-
של חברות אחרות	41	43	-	2
	60	62	-	2****
מניות של חברות אחרות	-	-	-	-
סך הכל ניירות ערך למסחר	60	62	-	2
סך הכל ניירות ערך	2,098	2,125	33	60

* במניות - עלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - במידת הצורך.

** נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. כן כוללים נתוני השווי הוגן בתיק הזמין למכירה - מניות בסך 18 מיליון ש"ח, שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, המוצגות לפי העלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - שעל פי הערכת ההנהלה אינה עולה על שוויין ההוגן.

*** כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן", בניכוי השפעת המס.

**** נזקף לדוח הרווח וההפסד.

הערות:

- (1) פירוט לגבי תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב - ראה באור 21.
- (2) • הסעיף כולל יתרה בסך של כ-114 מיליוני ש"ח בגין השקעה במניות חברת "בזק", המייצגת את חלקו היחסי של הבנק בבטוחה שקיבל הבנק מלווה, בגין הלואה שהועמדה לו במסגרת קונסורציום בנקים, לרכישת מניותיה של חברת "בזק". לאחר שהלקוח לא עמד בתנאי ההלוואה ולא שילם את הריבית התקופתית מינה בית המשפט, לבקשת קונסורציום הבנקים, כונס נכסים למימוש הבטוחה.
על פי הנחיה שהוצאה על ידי הפיקוח על הבנקים, נדרשו הבנקים החברים בקונסורציום - לאור מצבו של הלווה - להפסיק ולנהוג ביתרת החוב של הלווה כביתרת אשראי ולסווגה, לסעיף "ניירות ערך", במסגרת ה"תיק הזמין למכירה" - על פי שווי השוק של הבטוחה (עד לגובה יתרת החוב של הלווה). השינויים בשווי השוק של הבטוחה, בכפוף לאמור, נזקפים באופן שוטף לקרן ההון "התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן". ליום 31 בדצמבר 2008, עולה השווי הוגן של הבטוחה, בסך של כ-23 מיליון ש"ח, על עלותה (שנקבעה בהנחיות הפיקוח על הבנקים).
- הסעיף כולל יתרה בסך 1 מיליון ש"ח, בגין החזקה בשיעור 10% בחברת נפא. ניהול פיננסי בע"מ (להלן: "נפא"). לבנק ניתנה אופציה למכור לנפא. עד ליום 3 בספטמבר 2010 את מלוא החזקותיו בנפא. תמורת מיליון ש"ח. במקביל, העניק הבנק לנפא. אופציה לרכוש את מלוא החזקות הבנק בחברה - עד ליום 3 בספטמבר 2010 תמורת 1.5 מיליון ש"ח.
- (3) לעניין ניירות ערך ששועבדו - ראה באור 14.

באור 3 - ניירות ערך (המשך)

ההרכב במאוחד:

31 בדצמבר 2007				
התאמה לשווי הוגן				
הערך במאזן	עלות מופחתת*	רווחים	הפסדים	שווי הוגן**
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
ניירות ערך זמינים למכירה				
אגרות חוב ומלוות ⁽¹⁾ -				
ממשלתיים	1,866	1,871	3	8
של חברות אחרות	508	513	3	8
	2,374	2,384	6	16
מניות של חברות אחרות ⁽²⁾	146	112	34	-
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה	2,520	2,496	40***	16***
ניירות ערך למסחר				
אגרות חוב ומלוות ⁽¹⁾ -				
ממשלתיים	81	81	-	-
של חברות אחרות	1	1	-	-
	82	82	-	-
מניות של חברות אחרות	2	2	-	-
סך הכל ניירות ערך למסחר	84	84	-	-
סך הכל ניירות ערך	2,604	2,580	40	16

* במניות - עלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - במידת הצורך.

** נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. כן כוללים נתוני השווי הוגן בתיק הזמין למכירה - מניות בסך 20 מיליון ש"ח, שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, המוצגות לפי העלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך - שעל פי הערכת ההנהלה אינה עולה על שוויין ההוגן.

*** כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן", בניכוי השפעת המס.

הערות:

- (1) פירוט לגבי תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב - ראה באור 21.
- (2) הסעיף כולל יתרה בסך של כ-125 מיליוני ש"ח בגין השקעה במניות חברת "בזק", המייצגת את חלקו היחסי של הבנק בבטוחה שקיבל הבנק מלווה, בגין הלואה שהועמדה לו במסגרת קונסורציום בנקים, לרכישת מניותיה של חברת "בזק". לאחר שהלקוח לא עמד בתנאי ההלוואה ולא שילם את הריבית התקופתית מינה בית המשפט, לבקשת קונסורציום הבנקים, כונס נכסים למימוש הבטוחה.
על פי הנחיה שהוצאה על ידי הפיקוח על הבנקים, נדרשו הבנקים החברים בקונסורציום - לאור מצבו של הלווה - להפסיק ולנהוג ביתרת החוב של הלווה כביתרת אשראי ולסווגה, לסעיף "ניירות ערך", במסגרת ה"תיק הזמין למכירה" - על פי שווי השוק של הבטוחה (עד לגובה יתרת החוב של הלווה). השינויים בשווי השוק של הבטוחה, בכפוף לאמור, נזקפים באופן שוטף לקרן ההון "התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן". ליום 31 בדצמבר 2007, עולה השווי הוגן של הבטוחה, בסך של כ-34 מיליון ש"ח, על עלותה (שנקבעה בהנחיות הפיקוח על הבנקים).
- הסעיף כולל יתרה בסך 1 מיליון ש"ח, בגין החזקה בשיעור של 10% בחברת נ.פ.א. ניהול פיננסי בע"מ (להלן: "נ.פ.א."). לבנק ניתנה אופציה למכור לנ.פ.א. עד ליום 3 בספטמבר 2010 את מלוא החזקות הבנק בחברה תמורת מיליון ש"ח. במקביל, העניק הבנק לנ.פ.א. אופציה לרכוש את מלוא החזקות הבנק בחברה - עד ליום 3 בספטמבר 2010 תמורת 1.5 מיליון ש"ח.
- (3) לעניין ניירות ערך ששועבדו - ראה באור 14.

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים)

א. ההרכב במאוחד:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
12,063	13,153	אשראי
48	40	התחייבויות לקוחות עבור קיבולים
979	1,192	הלוואות לדיור*
13,090	14,385	סך כל האשראי
63	59	בניכוי-הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים**
13,027	14,326	סך כל האשראי לציבור

* כולל הלוואות לדיור בריבית משתנה בסך של כ-679 מיליוני ש"ח (31.12.2007 - כ-438 מיליוני ש"ח).

** ההפרשה הספציפית לחובות מסופקים נוכחה מסעיפי האשראי המתאימים.

ב. האשראי לציבור כולל:

1. אשראי ללווים בעייתיים (שאינם רשויות מקומיות ושלגביהם לא נרשמה הפרשה לחובות מסופקים לפי עומק הפיגור) - במאוחד ובבנק

א) אשראי שאינו נושא הכנסה

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
*431	378	במטבע ישראלי לא צמוד
8	1	במטבע ישראלי צמוד למדד
*12	9	במטבע חוץ (לרבות צמוד למטבע חוץ)
451	388	סך הכל אשראי שאינו נושא הכנסה

* הוצג מחדש

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

ב. האשראי לציבור כולל (המשך):

1. אשראי ללווים בעייתיים (שאינם רשויות מקומיות ושלגביהם לא נרשמה הפרשה לחובות מסופקים לפי עומק

הפיגור) - במאוחד ובבנק (המשך)

ב) אשראי שאורגן מחדש

מטבע ישראלי לא צמוד	מטבע ישראלי צמוד למדד	מטבע חוץ (לרבות צמוד למטבע חוץ)
1) אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה עם ויתור על הכנסות		
ליום 31 בדצמבר 2008		
-	-	-
יתרת האשראי (במיליוני ש"ח)		
ליום 31 בדצמבר 2007		
-	3	-
יתרת האשראי (במיליוני ש"ח)		
-	11.8	-
תקופה ממוצעת לפרעון (בשנים)		
שעור הכנסה אפקטיבי (באחוזים):		
-	3.9	-
לפי ההסכמים החדשים		
15.0	-	7.0
לפי ההסכמים המקוריים		
2) אשראי שאורגן מחדש במהלך השנה ללא ויתור על הכנסות		
ליום 31 בדצמבר 2008		
70	5	-
יתרת האשראי (במיליוני ש"ח)		
ליום 31 בדצמבר 2007		
24	11	1
יתרת האשראי (במיליוני ש"ח)		
3) אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות עם ויתור על הכנסות		
ליום 31 בדצמבר 2008		
1	9	-
יתרת האשראי (במיליוני ש"ח)		
ליום 31 בדצמבר 2007		
2	6	-
יתרת האשראי (במיליוני ש"ח)		
ג) אשראי ללווים אשר לגביהם קיימת החלטה של הנהלת הבנק על ארגון מחדש שטרם בוצע		
יתרת האשראי		
	15	-
ד) אשראי בפיגור זמני		
יתרת האשראי		
	44	14
ריבית שנזקפה לדוח רווח והפסד בגינו		
	1	1
ה) אשראי בהשגחה מיוחדת		
יתרת האשראי		
	539	*485

* הוצג מחדש.

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

ב. האשראי לציבור כולל (המשך)

2. אשראי לרשויות המקומיות - במאוחד ובבנק

(א) ההרכב:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
36	34
יתרה ליום המאזן	

(ב) האשראי לרשויות המקומיות כולל:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
(1) אשראי שאורגן מחדש	
אשראי שאורגן מחדש בשנים קודמות ללא ויתור על הכנסות	
1	1
יתרת האשראי במטבע ישראלי צמוד למדד	
(2) אשראי בהשגחה מיוחדת	
2	4
יתרת האשראי	
(3) אשראי בפיגור זמני	
-	3
יתרת האשראי	
-	*
ריבית שנזקפה לדוח רווח והפסד בגינו	
(4) אשראי לרשויות המקומיות שלא נכלל במסגרת האשראי ללווים בעייתיים כנ"ל	
33	26
יתרת האשראי	
4	3
ריבית שנזקפה בגינו בדוח רווח והפסד	

(ג) הצעת חקיקה בנושא הרשויות המקומיות:

ביום 13.3.2007 פורסמה מטעם ועדת הכספים של הכנסת: "הצעת חוק הרשויות המקומיות (תיקון - ייעוד כספי הקצבות לתשלום משכורות) (הוראה שעה), התשס"ז - 2007, על פיה יתאפשר לרשויות מקומיות מסוימות שבהן קיימת "הלנת שכר" לפתוח חשבונות בנק מיוחדים, שיהיו חסינים מפני עיקול לתקופה של שלושה חדשים והכספים שיופקדו בהם יישמשו לתשלום משכורות לעובדי הרשויות. עד כה טרם הושלמו הליכי החקיקה בגין הצעת החוק. להערכת הנהלת הבנק, השפעת הצעת החוק על הבנק (גם אם תתקבל כלשונה) אינה מהותית.

* סכום נמוך מ- 1 מיליון ש"ח.

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

ג. מיון יתרות האשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לפי גודל האשראי של לווה

מאוחד

31 בדצמבר 2008				
מדרגות האשראי (אלפי ש"ח)		מספר לווים***	אשראי* מיליוני ש"ח	סיכון אשראי** מיליוני ש"ח
מ	עד			
-	10	66,287	188	133
10	20	21,492	270	88
20	40	18,513	522	65
40	80	12,631	685	156
80	150	6,709	706	161
150	300	4,611	928	105
300	600	2,836	1,104	158
600	1,200	1,563	1,064	308
1,200	2,000	674	778	320
2,000	4,000	548	1,180	459
4,000	8,000	290	1,124	472
8,000	20,000	214	1,779	1,019
20,000	40,000	74	1,383	739
40,000	200,000	79	3,103	2,920
200,000	400,000	1	112	97
		136,522	14,926	7,200

31 בדצמבר 2007				
מדרגות האשראי (אלפי ש"ח)		מספר לווים***	אשראי* מיליוני ש"ח	סיכון אשראי** מיליוני ש"ח
מ	עד			
-	10	70,325	233	66
10	20	23,405	317	43
20	40	19,404	543	35
40	80	12,672	671	123
80	150	6,384	642	129
150	300	4,461	854	85
300	600	2,709	979	146
600	1,200	1,558	967	297
1,200	2,000	621	653	262
2,000	4,000	530	1,027	397
4,000	8,000	288	1,063	507
8,000	20,000	207	1,574	1,036
20,000	40,000	73	1,279	802
40,000	200,000	71	2,588	2,350
200,000	400,000	2	206	224
		142,710	13,596	6,502

* לרבות השקעות באגרות חוב של הציבור ונכסים הנובעים מפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים של הציבור ובניכוי הפרשה ספציפית לחובות מסופקים.
 ** סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת החבות של לווה.
 *** מספר הלווים לפי סה"כ אשראי וסיכון אשראי.

תקרת האשראי במדרגה העליונה הינה בסך של 209 מיליוני ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 230 מיליוני ש"ח).

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

ד. הפרשה לחובות מסופקים - במאוחד ובבנק⁽¹⁾ (במיליוני ש"ח)

2008				
סך הכל	הפרשה נוספת**	הפרשה ספציפית*		
		לפי עומק הפיגור אחרת	לפי עומק הפיגור אחרת	
708	70	635	3	יתרה לתחילת השנה
172	1	170	1	הפרשות בשנת החשבון
(46)	(6)	(39)	(1)	הקטנת הפרשות
(3)	-	(3)	-	גביית חובות שנמחקו בעבר
123	(5)	128	-	סכום שנזקף לדוח רווח והפסד
(45)	-	(45)	-	מחיקות, נטו***
786	65	718	3	יתרה לסוף השנה
13	6	7	-	כולל - יתרת הפרשה שלא נכתה מאשראי לציבור***

2007				
סך הכל	הפרשה נוספת**	הפרשה ספציפית*		
		לפי עומק הפיגור אחרת	לפי עומק הפיגור אחרת	
650	76	571	3	יתרה לתחילת השנה
138	-	137	1	הפרשות בשנת החשבון
(38)	(6)	(31)	(1)	הקטנת הפרשות
(3)	-	(3)	-	גביית חובות שנמחקו בעבר
97	(6)	103	-	סכום שנזקף לדוח רווח והפסד
(39)	-	(39)	-	מחיקות, נטו***
708	70	635	3	יתרה לסוף השנה
8	7	1	-	כולל - יתרת הפרשה שלא נכתה מאשראי לציבור***

2006				
סך הכל	הפרשה נוספת**	הפרשה ספציפית*		
		לפי עומק הפיגור אחרת	לפי עומק הפיגור אחרת	
573	79	490	4	יתרה לתחילת השנה
138	2	134	2	הפרשות בשנת החשבון
(20)	(5)	(14)	(1)	הקטנת הפרשות
(3)	-	(3)	-	גביית חובות שנמחקו בעבר
115	(3)	117	1	סכום שנזקף לדוח רווח והפסד
(38)	-	(36)	(2)	מחיקות, נטו***
650	76	571	3	יתרה לסוף השנה
10	9	1	-	כולל - יתרת הפרשה שלא נכתה מאשראי לציבור***

* לא כולל הפרשה בגין ריבית על חובות מסופקים, לאחר שהחובות הוגדרו כמסופקים. בהלוואות שלגביהן נערכה הפרשה לפי עומק הפיגור, לא כולל הפרשה לריבית בגין החוב שבפיגור.
 ** כולל הפרשה כללית לחובות מסופקים.
 *** בניכוי גביית חובות שנמחקו השנה.

(1) החל מיום 1 בינואר 2010 ייכנסו לתוקף הוראות חדשות בנושא זה - ראה גם באור 1/ג'3).

באור 4 - אשראי לציבור (בניכוי הפרשה לחובות מסופקים) (המשך)

ה. הלוואות לדיור שבגין נערכה הפרשה לחובות מסופקים לפי עומק הפיגור - במאוחד ובבנק (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008					
סך הכל	הלוואות שאורגנו מחדש	מכל 33 חודשים	מכל 15 עד 33 חודשים	מכל 6 עד 15 חודשים	מכל 3 עד 6 חודשים
1	-	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-
3	-	1	1	1	-
8	-	-	-	4	4

סכום הפיגור

מזה: ריבית על סכום הפיגור

יתרת ההפרשה לחובות מסופקים לפי עומק הפיגור*

יתרת ההלוואות בניכוי הפרשה

31 בדצמבר 2007					
סך הכל	הלוואות שאורגנו מחדש	מכל 33 חודשים	מכל 15 עד 33 חודשים	מכל 6 עד 15 חודשים	מכל 3 עד 6 חודשים
2	-	1	1	-	-
2	-	-	-	-	-
3	-	1	1	1	-
9	1	-	1	3	4

סכום הפיגור

מזה: ריבית על סכום הפיגור

יתרת ההפרשה לחובות מסופקים לפי עומק הפיגור*

יתרת ההלוואות בניכוי הפרשה

* לא כולל הפרשה בגין ריבית על סכום הפיגור.

** נמוך מ-0.5 מיליון ש"ח.

ו. פרטים על אופן חישוב ההפרשה הספציפית בהלוואות לדיור - במאוחד ובבנק (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008					
חובות בעיתיים לדיור					
הפרשה ספציפית					
סך הכל	אחרת	לפי עומק הפיגור	מזה: סכום בפיגור	יתרת חוב מאזנית	אשראי
3	-	3	-	20	785
4	4	-	2	20	386
-	-	-	-	1	21
7	4	3	2	41	1,192

הלוואות לדיור**

הלוואות "גדולות"***

הלוואות אחרות

סך הכל

31 בדצמבר 2007					
חובות בעיתיים לדיור					
הפרשה ספציפית					
סך הכל	אחרת	לפי עומק הפיגור	מזה: סכום בפיגור*	יתרת חוב מאזנית	אשראי
4	-	4	3	26	664
3	3	-	4	11	304
1	1	-	3	5	11
8	4	4	10	42	979

* הוצג מחדש.

** ההלוואות, שעל פי הוראות בנק ישראל, קיימת חובה לערוך בגין הפרשה לפי עומק הפיגור.

*** הלוואות לדיור שיתרת כל אחת מהן עולה על 843 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 807 אלפי ש"ח).

**** כולל הפרשה ספציפית, בסך 1 מיליון ש"ח - שנוספה להפרשה לפי עומק הפיגור.

באור 5 - השקעה בחברות מוחזקות

א. ההרכב:

הבנק		מאוחד	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
(1) חברות מאוחדות			
7	7	-	-
3	4	-	-
46	46	-	-
56	57	-	-
(2) חברות כלולות			
78	76	78	76
(3)	-	(3)	-
75	76	75	76
131	133	75	76

ב. חלק הבנק ברווחים של חברות מוחזקות (במאוחד כלולות)

10	3	-	3
-	-	-	-
10	3	-	3
18	-	-	-
28	3	-	3

באור 5 - השקעה בחברות מוחזקות (המשך)

ג. להלן פרטים על חברות מוחזקות:

חלק בהון, בזכויות הצבעה ובזכות לקבלת רווחים	תחום פעילות עקרי	ערך השקעה לפי שווי מאזני		תרומה לרווח הנקי		דיבידנד שנרשם	
		31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	2007	2008	2007	2008
אחוזים		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
חברות מוחזקות							
עיקריות							
מרכנתיל נכסים בע"מ	חברת נכסים	8	8	-	1	-	-
מרכנתיל השקעות בע"מ ⁽³⁾	שוק ההון	23	23	-	24	-	8
מרכנתיל קרנות נאמנות בע"מ ⁽²⁾⁽³⁾	ניהול קרנות נאמנות	6	*6	-	1	-	-
מרכנתיל שוקי הון בע"מ*** ⁽¹⁾	ניהול תיקי השקעות	11	*11	-	2	-	-
גולדן גייט ברידג' פאנד	קרן הון סיכון	-	2	-	-	**2	-
הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ ⁽⁴⁾	ניהול קופות גמל	76	73	3	-	-	-
חברות אחרות							
מרכנתיל הנפקות בע"מ	חברה להנפקות	-	-	-	-	-	-
ב.מ.ד. חיתומים ויזום השקעות בע"מ	חתימות להנפקות	7	7	-	-	-	-
מרכנתיל גולדהר ניהול השקעות גלובלי בע"מ ⁽⁵⁾	ניהול תיקי השקעות	1	-	-	-	-	-
מרכיט סוכנות לביטוח (1996) בע"מ	סוכנות בטוח	1	1	-	-	-	-
סך הכל		133	131	3	28	2	8

* סווג מחדש.

** מהווה חוזר השקעה מקרן הון סיכון.

*** לשעבר מרכנתיל ניהול תיקים בע"מ.

הערות:

- (1) ההשקעה כוללת הלוואות בעלים בסך של כ-2 מיליון ש"ח (31.12.07 - כ-2 מיליון ש"ח). ההלוואה צמודה למדד, אינה נושאת ריבית ועומדת לפרעון בעת פרוק החברה בלבד.
- (2) החברה הינה בבעלות מלאה של מרכנתיל שוקי הון בע"מ (חברה מאוחדת בבעלות מלאה של הבנק). ההשקעה כוללת הלוואות בעלים בסך של כ-1 מיליון ש"ח. ההלוואה צמודה למדד, אינה נושאת ריבית ועומדת לפרעון בעת פרוק החברה בלבד.
- (3) לעניין החוקים שנחקקו בעקבות המלצות "ועדת בכר" - ראה באור 331(1).
- (4) חברת הדס מרכנתיל בע"מ הוקמה ביום 12 באוגוסט 2007 על ידי הבנק ואחרים, כחלק מההסכם למכירת פעילות קופות הגמל, שהושלם ביום 5 בדצמבר 2007.
- בהתאם להסכם מסתכם חלקו של הבנק בהון ובזכויות ההצבעה בחברה בשיעור של 49%. במסגרת הסכם המכירה התחייב הבנק למכור את כל החזקותיו בחברה עד לחודש אוגוסט 2011 - ראה באור 331(1)(ב).
- (5) החברה מוחזקת (בשיעור 51%), על ידי מרכנתיל שוקי הון בע"מ (חברה מאוחדת בבעלות מלאה של הבנק). בשנת 2008 קבלה החברה הלוואות בעלים בסך 1 מיליון ש"ח מהבנק. ההלוואה צמודה למדד, אינה נושאת ריבית ועומדת לפרעון בעת פירוק החברה בלבד.

באור 6 - בניינים וציוד

א. ההרכב במאוחד:

עלות ⁽¹⁾	בניינים ומקרקעין	ציוד, ריהוט וכלי רכב	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
יתרה לתחילת השנה	312	538	850
תוספות	12	36	48
גריעות	(5)	(6)	(11)
יתרה לסוף השנה	319	568	887
פחת שנצבר ⁽²⁾			
יתרה לתחילת השנה	152	357	509
פחת השנה	9	36	45
הפסדים מירידות ערך שהוכרו	-	-	-
פחת שנצבר בגין גריעות	(5)	(6)	(11)
יתרה לסוף השנה	156	387	543
יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2008	163	181	344
יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2007	160	181	341
שיעור הפחת הממוצע בשנת 2008 (אחוזים)	4.4	12.6	9.3
שיעור הפחת הממוצע בשנת 2007 (אחוזים)	3.5	12.9	8.4

(1) היתרה כוללת עלויות פיתוח תוכנות שהונו בסך של כ-36 מיליון ש"ח (31.12.07 - כ-34 מיליון ש"ח).
(2) הפחת שנצבר כולל הפסדים שנצברו מירידת ערך בסך 2 מיליון ש"ח (31.12.2007 - כ-2 מיליון ש"ח).

ב. זכויות במקרקעין

(1) הבנק הינו בעל זכויות בדרך של חכירה ושכירות מוגנת בבניינים ומקרקעין לתקופות המסתיימות בשנים שבין 2016 עד 2044. יתרתן המופחתת של הזכויות הנ"ל הסתכמה כדלקמן:

31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
27	28	חכירה מהוונת
3	3	שכירות מוגנת וחכירה בלתי מהוונת
30	31	סך הכל

(2) מקרקעין ומבנים שעלותם המופחתת הסתכמה בסך של כ-4 מיליוני ש"ח אינם בשימוש הבנק (31 בדצמבר 2007 - כ-5 מיליוני ש"ח). בשנת 2007 הוכרו הפסדים מירידת ערך בגין מקרקעין ומבנים כאמור בסך 2 מיליון ש"ח. המקרקעין הנ"ל כוללים מקרקעין ומבנים העומדים למכירה שעלותם המופחתת ליום 31.12.08 הסתכמה בסך של כ-2 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - כ-2 מיליון ש"ח). בשנת 2007 הוכרו הפסדים מירידת ערך בגין מקרקעין ומבנים אלו בסך של 1 מיליון ש"ח.

(3) זכויות במקרקעין שעלותן המופחתת הסתכמה בסך של כ-48 מיליוני ש"ח טרם נרשמו על שם הבנק בלשכות רישום המקרקעין (31 בדצמבר 2007 - כ-49 מיליוני ש"ח), עקב עיכובים בפעולות מקדימות לרישום מצד מנהל מקרקעי ישראל.

באור 7 - נכסים אחרים

ההרכב:

הבנק		מאוחד		
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
-	16	2	18	מסים שוטפים - עודף מקדמות ששולמו על הפרשה
20	22	30	32	מסים נדחים לקבל, נטו
5	6	5	6	הוצאות מראש
-	2	-	2	עודף היעודה לפיצויי פיטורין ופרישה על העתודה (ראה באור 15א')
19	15	19	15	עודף היעודה לדמי מחלה על העתודה
1	1	1	1	הוצאות הנפקה להפחתה של כתבי התחייבות נדחים
36	41	36	41	יתרות חובה בגין מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט נגזרים משובצים) (ראה באור 18ד')
12	19	12	20	חייבים אחרים ויתרות חובה
93	122	105	135	סך הכל נכסים אחרים

באור 8 - פקדונות הציבור

ההרכב במאוחד:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
2,026	2,120	פקדונות לפי דרישה
12,998	14,236	פקדונות לזמן קצוב ואחרים
712	681	פקדונות בתוכניות חסכון
15,736	17,037	סך הכל פקדונות הציבור

באור 9 - פקדונות מבנקים

ההרכב במאוחד ובבנק:

	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
בנקים מסחריים		
פקדונות לפי דרישה	86	29
פקדונות לזמן קצוב	67	278
קיבולים	48	40
סך הכל פקדונות מבנקים מסחריים	201	347
תאגידים בנקאיים מיוחדים		
פקדונות לזמן קצוב	141	80
סך הכל פקדונות מבנקים	342	427

באור 10 - כתבי התחייבות נדחים

א. ההרכב:

במאוחד ובבנק					
שעור הריבית	משך חיים ממוצע*	שעור תשואה פנימי*	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
אחוזים	שנים	אחוזים	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4.3-6.9	3.0	4.9	671	636	במטבע ישראלי צמוד מדד
			58	-	במטבע חוץ
			729	636	סך הכל כתבי התחייבות נדחים

* משך חיים ממוצע הינו ממוצע תקופות התשלומים, על פי שקלול תזרימי המזומנים העתידיים, המהווים לפי שעור התשואה הפנימי. שיעור התשואה הפנימי הינו שיעור הריבית הנדרש כדי לנכות את תזרימי המזומנים העתידיים - ליתרה המאזנית של הסעיף.

ב. זכויותיהם של כתבי ההתחייבות הנדחים, נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של הבנק בין מובטחים ובין שאינם מובטחים.

באור 11 - התחייבויות אחרות

ההרכב:

מאוחד		הבנק		
31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
-	1	-	1	עתודה לפיצויי פרישה, נטו (ראה באור 15)
63	59	63	59	הפרשה ל"מענקי וותק" (ראה באור 15 ב')
70	91	70	91	הפרשות בגין הוצאות שכר ונלוות
6	4	6	4	הפרשות בגין שירותי מחשב
-	41	-	21	מיסים שוטפים - עודף הפרשה על מקדמות ששולמו
13	8	13	8	הפרשה לחובות מסופקים בגין סעיפים חוץ מאזניים (ראה באור 14 ד')
88	86	61	59	הכנסות מראש
-	-	36	52	חברה מאוחדת
170	48	170	48	יתרות זכות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט נגזרים משובצים) (ראה באור 18 ד')
7	3	7	3	מוסדות
296	276	296	276	זכאים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
47	23	45	22	זכאים אחרים ויתרות זכות
760	640	767	644	סך הכל התחייבויות אחרות

באור 12 - הון עצמי

הרכב

ליום 31 בדצמבר 2008		ליום 31 בדצמבר 2007		
רשום	מונפק ונפרע	רשום	מונפק ונפרע	
שקל חדש	שקל חדש	שקל חדש	שקל חדש	
12,250	6,222	12,250	6,222	מניות רגילות א' בנות 0.1 שקל חדש
12,250	6,205	12,250	6,205	מניות רגילות ב' בנות 0.1 שקל חדש
500	16	500	16	מניות רגילות בנות 0.01 שקל חדש
25,000	12,443	25,000	12,443	סך מניות

באור 13 - הלימות ההון

הלימות ההון מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים מספר 311 ו-341 בדבר "יחס הון מזערי" ו"הקצאת הון בגין החשיפה לסיכונים שוק". הנתונים הינם על בסיס מאוחד.

א. הון לצורך חישוב יחס הלימות ההון:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,347	1,495	הון ראשוני
		הון משני
37	37	• הון משני עליון*
422	345	• הון משני אחר
1,806	1,877	סה"כ הון כולל

ב. יתרות משוקללות של סיכון:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
יתרות סיכון	יתרות סיכון	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		סיכון אשראי
		נכסים
460	2,699	מזומנים ופקדונות בבנקים
557	2,604	ניירות ערך
11,063	13,059	אשראי לציבור*
-	9	אשראי לממשלה
75	75	השקעה בחברות כלולות
341	341	בניינים וציוד
85	105	נכסים אחרים
12,581	18,892	סה"כ נכסים
		מכשירים חוץ מאזניים
		עסקאות שבהן היתרה מייצגת
869	959	סיכון אשראי
141	293	מכשירים נגזרים
1,010	1,252	סה"כ מכשירים חוץ מאזניים
13,591	20,144	סה"כ נכסי סיכון אשראי
56	-	סיכון שוק
13,647	20,144	סה"כ נכסי סיכון

* ההפרשה הכללית לחובות מסופקים בסך 37 מיליוני ש"ח (31.12.2007 - 37 מיליוני ש"ח) נכללה בהון המשני העליון. חלק ההפרשה הכללית שלא נוכה מהאשראי לציבור מסתכם ב-32 מיליון ש"ח (31.12.2007 - 32 מיליון ש"ח).

** נכסים - יתרות מאזניות; מכשירים חוץ מאזניים - יתרות ערך נקוב משוקללות במקדמי ההמרה לאשראי.

ג. יחס ההון לרכיבי סיכון:

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
אחוזים	אחוזים	
9.9	10.1	יחס ההון הראשוני לרכיבי סיכון
13.2	12.7	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.0	9.0	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

א. בהתאם להסכם שנחתם בין הבנק לבין מסלקת המעו"ף, הפקיד הבנק בטוחה - לטובת מסלקת מעו"ף, בגין אחריותו כלפי המסלקה עבור עסקאות שביצע הבנק ושביצעו לקוחותיו ועבור חלקו בקרן הסיכונים. בהתאם להסכם התחייבה המסלקה להשיב את סכום הבטוחה על פירותיה לבנק. עם זאת, למסלקת מעו"ף זכות לממש את הבטוחה - כולה או חלקה - על פי שיקול דעתה, כנגד הפחתת חוב הבנק כלפיה - בסכום זהה. שווי הבטוחה לטובת מסלקת מעו"ף כאמור ליום 31 בדצמבר 2008 מסתכם בסך של כ-129 מיליון ש"ח ונכלל בדוחות הכספיים בסעיף "ניירות ערך".

מסלקת המעו"ף הקימה קרן סיכונים בסכום שיקבע בידי דירקטוריון המסלקה מעת לעת. חבר מסלקת מעו"ף אחראי כלפי המסלקה לחלקו בקרן הסיכונים, הנקבע בשיעור יחסי לפעילותו באופציות או לסך הבטוחות שעליו להעמיד למסלקת המעו"ף (ראה באור 18ג'5).

ב. בשנת 2002 החליט דירקטוריון מסלקת הבורסה לניירות ערך בתל-אביב על הקמת קרן סיכונים, בה ישתתפו כל חברי מסלקת הבורסה ובכללם הבנק. חלקו של הבנק בקרן הסיכונים, כאמור לעיל, נקבע ביום 31 בדצמבר 2008 בסך של כ-5 מיליון ש"ח. סכום זה יעודכן על ידי מסלקת הבורסה מידי שנה.

להבטחת התחייבותו לקרן הסיכונים כאמור, ולאחריותו כלפי המסלקה עבור עסקאות שביצע הבנק ושביצעו לקוחותיו - חתם הבנק ביום 10 באפריל 2005 על הסכם לפיו יפקיד הבנק לטובת מסלקת הבורסה, בטוחה - אגרות חוב ממשלתיות.

להבטחת ההסכם רשם הבנק ביום 13.4.2005 שעבוד קבוע, בדרגה ראשונה, לטובת מסלקת הבורסה בגין בטוחה זו והזכויות בגינה. שווי הבטוחה ליום 31.12.2008 מסתכם ב-8 מיליון ש"ח.

ג. במסגרת הסכם כללי לקבלת אשראי מבנק ישראל ולהבטחת התשלום המלא של כל הסכומים שמגיעים או שיגיעו לבנק ישראל - בגין אשראי שקיבל או שמתעתד הבנק לקבל מבנק ישראל, שיעבד הבנק ביום 30.5.2005, לטובת בנק ישראל בשעבוד צף בדרגה ראשונה - שני סוגי אגרות חוב של ממשלת ישראל, הכלולים בתיק ניירות הערך של הבנק (למעט אגרות חוב שהושאלו לציבור).

להלן נתונים המתייחסים להסדרי שיעבוד זה:		
יתרה ליום 31 בדצמבר 2008	יתרה הגבוהה במשך השנה	יתרה ממוצעת בשנת 2008
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
570	584	567
ניירות ערך ששועבדו (שווי שוק)		
790	1,430	52
פקדונות בבנק ישראל		
-	410	12
פקדונות מבנק ישראל		

ד. בחודש יולי 2007 הושקה על ידי בנק ישראל מערכת לסליקת תשלומים גדולים ב"זמן אמת" (מערכת RTGS) המאפשרת העברת כספים מהירה וסופית בין הבנקים המקושרים למערכת - ובתנאי שיתרת הנזילות בבנקים לא תפחת מההיקף הנדרש לביצוע העברות הכספים. לאור הסדרי הסליקה החדשים - הבנק עשוי להזדקק, מעת לעת, לקבלת אשראי לפרקי זמן קצרים מבנק ישראל. במטרה להבטיח את התשלום המלא של הסכומים שיגיעו לבנק ישראל בגין אשראי זה - שיעבד הבנק ביום 23 ביולי 2007, לטובת בנק ישראל - בשעבוד צף בדרגה ראשונה - את כל החזקותיו באגרות חוב של ממשלת ישראל, הכלולות בתיק ניירות הערך של הבנק. בנוסף, הפקיד הבנק ביום 29.7.2007 (במסגרת הצטרפותו למערכת ניהול הבטוחות המופעלת על ידי מסלקת הבורסה, בנושא זה), אגרות חוב לחשבון בנק ישראל במסלקת הבורסה - שערכן ליום 31.12.2008 מסתכם בכ-568 מיליון ש"ח.

א. פיצויי פרישה

(1) התחייבויות הבנק והחברות המאוחדות שלו לתשלום פיצויי פרישה לעובדיהם מכוסות על ידי הפקדות בקופות פיצויים ועל ידי הפרשות מתאימות. ההתחייבויות לפיצויים מחושבות על בסיס משכורת חודשית לכל שנת עבודה כמקובל (בכפוף לסעיף 2 להלן). כמו כן זכאים המנהל הכללי ומספר מנהלים נוספים למענק נוסף בהיקף שבין 6 ל-12 משכורות חודשיות (לענין זכויות נוספות, להן זכאי המנכ"ל, בתנאים מסויימים עם פרישתו - ראה באור 220, להלן).

מאחד והבנק		סכומי היעודה והעתודה הינם כדלקמן:
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
233	224	סכום היעודה
234	222	סכום העתודה
(1)	2	עודף יעודה (עתודה), נטו*

* עודף היעודה (עתודה) נכלל בסעיף "נכסים אחרים" ("התחייבויות אחרות")

הבנק והחברות המאוחדות שלו אינם רשאים למשוך את כספי היעודה אלא לצורך תשלום פיצויי פרישה.

(2) התחייבות הבנק לפיצויי פרישה אינה כוללת את ההתחייבות בגין העובדים שהצטרפו להסכם פנסיה - ממועד הצטרפותם להסכם, מאחר שעל פי ההסכם נושאת בהתחייבות זו קרן הפנסיה. כן לא כוללת היעודה לפיצויים את הצטרבות ההפקדות בקרן הפנסיה, שכן כספים אלו אינם נמצאים בשליטתו של הבנק.

ב. מענקי וותק

על-פי הסכמי העבודה בבנק, זכאים העובדים לקבלת מענקים בשל וותק בהגיעם לרמות וותק מסוימות ("מענקי יובל"). המענקים האמורים כוללים תשלום בגובה של מספר משכורות חודשיות וזיכוי של ימי חופש, הכל בהתאם לדרגת העובד ורמות הוותק השונות.

בדוחות הכספיים נכללה הפרשה בשל מלוא התחייבות הבנק לתשלום המענקים האמורים על פי חישוב אקטוארי, בהתחשב בהסתברות מימושם של המענקים בסך של כ-63 מיליון ש"ח (31.12.2007 - כ-59 מיליון ש"ח).

ההפרשה למענקים אלה חושבה בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים לפי שיעור הוון של 1.5%. שיעור זה הינו לאחר ניכוי של 2.5% בגין הגידול הצפוי בשכר הריאלי, על פי הערכת ההנהלה.

ג. חופשות

עובדי הבנק זכאים לחופשה שנתית לפי הסכמי העבודה הקיימים ובכפוף להוראות חוק חופשה שנתית התשי"א-1951. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008 נכללו הפרשות לחופשה במאחד ובבנק בסך של כ-20 מיליוני ש"ח (31 בדצמבר 2007 - כ-18 מיליוני ש"ח). חישוב ההפרשה מבוסס על השכר האחרון בתוספת הוצאות נלוות.

ד. ביטוח רפואי

על פי ההסכם למיזוג עסקי שנחתם בין הבנק לחברה מאוחדת, התחייב הבנק להמשיך ולשלם דמי ביטוח רפואי לגמלאי החברה המאוחדת אשר יצאו לגמלאות עד למועד המיזוג.

הבנק ערך הפרשה בגין התחייבות זו על בסיס אקטוארי. סכום ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2008 המחושב לפי שיעור הוון של 4% הסתכם לסך של 2 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 2 מיליון ש"ח).

ה. זכויות אחרות

עובדי הבנק זכאים להטבות מסוימות לאחר צאתם לגמלאות. התחייבות הבנק לתאריך המאזן בשל הטבות אלו חושבה על בסיס אקטוארי. סכום ההתחייבות כאמור ליום 31 בדצמבר 2008, לאחר הוון בשיעור של 4%, הסתכם בכ-20 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - כ-19 מיליון ש"ח).

באור 16 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה

במאזן המאוחד (במליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים**	מטבע חוץ*		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
נכסים						
3,396	-	328	859	364	1,845	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,098	132	-	39	1,416	511	ניירות ערך
14,326	-	366	1,165	2,438	10,357	אשראי לציבור
9	-	-	-	-	9	אשראי לממשלה
76	76	-	-	-	-	השקעות בחברות כלולות
344	344	-	-	-	-	בניינים וציוד
135	8	13	11	6	97	נכסים אחרים
20,384	560	707	2,074	4,224	12,819	סך הכל נכסים
התחייבויות						
17,037	-	862	1,947	2,770	11,458	פקדונות הציבור
427	-	16	77	2	332	פקדונות מבנקים
45	-	-	38	-	7	פקדונות הממשלה
636	-	-	-	636	-	כתבי התחייבות נדחים
760	88	74	31	72	495	התחייבויות אחרות
18,905	88	952	2,093	3,480	12,292	סך הכל התחייבויות
1,479	472	(245)	(19)	744	527	הפרש
מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	-	243	51	(495)	201	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	(52)	-	52	אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
-	-	1	(2)	-	1	אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
1,479	472	(1)	(22)	249	781	סך הכל כללי
-	-	-	(90)	-	90	אופציות בכסף נטו (סכום נקוב מהוון)
-	-	5	(9)	-	4	אופציות מחוץ לכסף נטו (סכום נקוב מהוון)

* כולל צמודי מטבע חוץ.
** לרבות יתרות בגין מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם הינו פריט לא כספי.

באור 16 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (המשך)

במאזן המאוחד (במליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2007						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים***	מטבע חוץ**		מטבע ישראלי		
		אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
נכסים						
2,699	-	107	1,009	403	1,180	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,604	148	-	11	1,328	1,117	ניירות ערך
13,027	-	372	1,164	2,356	9,135	אשראי לציבור
9	-	-	-	-	9	אשראי לממשלה
75	75	-	-	-	-	השקעות בחברות כלולות
341	341	-	-	-	-	בניינים וציוד
105	7	17	6	-	75	נכסים אחרים
18,860	571	496	2,190	4,087	11,516	סך הכל נכסים
התחייבויות						
15,736	-	738	1,986	2,472	10,540	פקדונות הציבור
342	-	16	83	2	241	פקדונות מבנקים
50	-	-	39	-	11	פקדונות הממשלה
729	-	-	58	671	-	כתבי התחייבות נדחים
640	*87	13	8	18	*514	התחייבויות אחרות
17,497	87	767	2,174	3,163	11,306	סך הכל התחייבויות
1,363	484	(271)	16	924	210	הפרש
מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	-	275	24	(353)	54	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	(75)	-	75	אופציות בכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
-	-	-	(2)	-	2	אופציות מחוץ לכסף נטו (במונחי נכס בסיס)
1,363	484	4	(37)	571	341	סך הכל כללי
-	-	-	(126)	-	126	אופציות בכסף נטו (סכום נקוב מהוון)
-	1	4	(11)	-	6	אופציות מחוץ לכסף נטו (סכום נקוב מהוון)

* סווג מחדש.

** כולל צמודי מטבע חוץ.

*** לרבות יתרות בגין מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם הינו פריט לא כספי.

באור 17 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה ולפי תקופה לפרעון

במאזן המאוחד (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008

תזרימי מזומנים עתידיים חוזיים צפויים⁽¹⁾

מטבע ישראלי לא צמוד	עם דרישה ועד חודש	מחודש ועד שלושה חודשים	משלושה חודשים ועד שנה	משנה ועד שנתיים	משנתיים ועד שלוש שנים
נכסים ⁽³⁾	4,368	3,035	1,995	1,213	1,008
התחייבויות	6,908	1,817	2,868	433	120
הפרש	(2,540)	1,218	(873)	780	888
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	123	14	32	(1)	-
אופציות (במונחי נכס בסיס)	-	2	8	9	7

מטבע ישראלי צמוד למדד

נכסים	42	128	495	814	908
התחייבויות	67	139	545	931	478
הפרש	(25)	(11)	(50)	(117)	430
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	(100)	(20)	-	(20)	(20)

מטבע חוץ⁽⁴⁾

נכסים ⁽⁵⁾	1,293	544	527	131	106
התחייבויות	1,788	736	379	70	18
הפרש	(495)	(192)	148	61	88
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	(28)	(15)	(36)	11	11
אופציות (במונחי נכס בסיס)	-	(2)	(8)	(9)	(7)

פריטים לא כספיים

נכסים	-	-	-	-	-
התחייבויות	-	-	-	-	-
הפרש	-	-	-	-	-
אופציות (במונחי נכס בסיס)	-	-	-	-	-

סה"כ ליום 31 בדצמבר 2008

נכסים	5,703	3,707	3,017	2,158	2,022
התחייבויות	8,763	2,692	3,792	1,434	616
הפרש	(3,060)	1,015	(775)	724	1,406
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	(5)	(21)	(4)	(10)	(9)

- הנתונים בבאור זה מוצגים על פי תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי בסיסי הצמדה, בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפרעון החוזי של כל תזרים. הנתונים מוצגים בניכוי הפרשות לחובות מסופקים.
- כולל נכסים בסך 45 מיליוני ש"ח שזמן פרעונם עבר.
- כולל אשראי בתנאי חח"ד בשקלים: לפי דרישה ועד חודש - בסך 45 מיליוני ש"ח, מחודש ועד שלושה חודשים - 1,984 מיליוני ש"ח, משלושה חודשים ועד שנה - 2 מיליוני ש"ח, ללא תקופת פרעון 38 מיליוני ש"ח.
- כולל צמודי מטבע חוץ.
- כולל אשראי בתנאי חח"ד במט"ח: לפי דרישה ועד חודש - בסך 53 מיליוני ש"ח, מחודש ועד שלושה חודשים - 330 מיליוני ש"ח, משלושה חודשים ועד שנה - 5 מיליוני ש"ח, ללא תקופת פרעון - 37 מיליוני ש"ח.
- כפי שנכללה בבאור מס' 16 "נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה", לרבות סכומים חוץ מאזניים בגין נגזרים.
- שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים המוצגים בבאור זה - או יתרתם המאזנית.

יתרה מאזנית ⁽⁶⁾							
ללא תקופת פרעון	סך הכל	סך-הכל תזרימי מזומנים	מעל עשרים שנה	מעשר ועד עשרים שנה	מחמש ועד עשר שנים	מארבע ועד חמש שנים	משלוש ועד ארבע שנים
12,819	630 ⁽²⁾	12,931	11	284	440	197	380
12,292	-	12,487	2	164	24	61	90
527	630	444	9	120	416	136	290
201	-	206	-	26	10	1	1
53	-	53	-	2	13	5	7
4,224	-	5,279	84	564	1,352	365	527
3,480	-	3,924	-	307	868	248	341
744	-	1,355	84	257	484	117	186
(495)	-	(771)	-	(470)	(101)	(20)	(20)
2,781	37	2,843	-	52	92	36	62
3,045	-	3,076	-	39	27	9	10
(264)	37	(233)	-	13	65	27	52
294	-	394	-	352	75	12	12
(53)	-	(53)	-	(2)	(13)	(5)	(7)
560	560	-	-	-	-	-	-
88	88	-	-	-	-	-	-
472	472	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-
20,384	1,227	21,053	95	900	1,884	598	969
18,905	88	19,487	2	510	919	318	441
1,479	1,139	1,566	93	390	965	280	528
-	-	(171)	-	(92)	(16)	(7)	(7)

באור 17 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה ולפי תקופה לפרעון

במאזן המאוחד (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2007

תזרימי מזומנים עתידיים חוזיים צפויים⁽¹⁾

עם דרישה ועד חודש	מחודש ועד שלושה חודשים	משלושה חודשים ועד שנה	משנה ועד שנתיים	משנתיים ועד שלוש שנים
מטבע ישראלי לא צמוד				
נכסים ⁽³⁾	3,862	3,176	2,034	947
התחייבויות	*7,191	807	2,780	288
הפרש	(3,329)	2,369	(746)	659
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	(33)	18	32	1
אופציות (במונחי נכס בסיס)	4	3	22	11

מטבע ישראלי צמוד למדד

נכסים	47	102	455	500
התחייבויות	40	149	535	565
הפרש	7	(47)	(80)	(65)
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	60	(19)	-	(19)

מטבע חוץ⁽⁴⁾

נכסים ⁽⁵⁾	1,062	406	614	246
התחייבויות	1,757	632	423	55
הפרש	(695)	(226)	191	191
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	(26)	(10)	(19)	21
אופציות (במונחי נכס בסיס)	(4)	(3)	(22)	(11)

פריטים לא כספיים

נכסים	-	-	-	-
התחייבויות	-	-	-	-
הפרש	-	-	-	-
אופציות (במונחי נכס בסיס)	-	-	-	-

סה"כ ליום 31 בדצמבר 2007

נכסים	4,971	3,684	3,103	1,693
התחייבויות	8,988	1,588	3,738	908
הפרש	(4,017)	2,096	(635)	785
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	1	(11)	13	3

(1) הנתונים בבאור זה מוצגים על פי תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי בסיסי הצמדה, בהתאם לתקופות הנתונות למועד הפרעון החוזי של כל תזרים. הנתונים מוצגים בניכוי הפרשות לחובות מסופקים.

(2) כולל נכסים בסך 234 מיליוני ש"ח שזמן פרעונם עבר.

(3) כולל אשראי בתנאי חח"ד בשקלים: לפי דרישה ועד חודש - בסך 157 מיליוני ש"ח, מחודש ועד שלושה חודשים - 1,953 מיליוני ש"ח, משלושה חודשים ועד שנה - 3 מיליוני ש"ח, ללא תקופת פרעון 268 מיליוני ש"ח.

(4) כולל צמודי מטבע חוץ.

(5) כולל אשראי בתנאי חח"ד במט"ח: לפי דרישה ועד חודש - בסך 3 מיליוני ש"ח, מחודש ועד שלושה חודשים - 177 מיליוני ש"ח, ללא תקופת פרעון - 52 מיליוני ש"ח.

(6) כפי שנכללה בבאור מס' 16 "נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה", לרבות סכומים חוץ מאזניים בגין נגזרים.

* סווג מחדש.

יתרה מאזנית ⁽⁶⁾							
ללא תקופת פרעון	סך הכל	סך-הכל תזרימי מזומנים	מעל עשרים שנה	מעשר ועד עשרים שנה	מחמש ועד עשר שנים	מארבע ועד חמש שנים	משלוש ועד ארבע שנים
11,516	⁽²⁾ 541	11,651	-	96	210	126	428
*11,306	1	11,463	2	110	24	49	86
210	540	188	(2)	(14)	186	77	342
54	-	69	-	38	11	1	1
77	-	77	-	2	14	6	6
4,087	-	5,222	88	633	1,602	731	509
3,163	-	3,682	-	215	1,006	333	447
924	-	1,540	88	418	596	398	62
(353)	-	(591)	-	(460)	(96)	(19)	(19)
2,686	52	2,806	-	76	143	67	97
2,941	-	2,998	-	38	21	1	11
(255)	52	(192)	-	38	122	66	86
299	-	592	-	444	113	23	23
(77)	-	(77)	-	(2)	(14)	(6)	(6)
571	571	-	-	-	-	-	-
*87	*87	-	-	-	-	-	-
484	484	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-
18,860	1,164	19,679	88	805	1,955	924	1,034
17,497	88	18,143	2	363	1,051	383	544
1,363	1,076	1,536	86	442	904	541	490
-	-	70	-	22	28	5	5

באור 18 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות

א. מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים

יתרות החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף השנה

מאוחד והבנק		
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי
151	73	אשראי תעודות
265	302	ערבויות להבטחת אשראי
569	637	ערבויות לרוכשי דירות
554	669	ערבויות והתחייבויות אחרות
648	652	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
956	1,000	מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבוניות לפי דרישה שלא נוצלו
907	1,588	התחייבויות להוצאת ערבויות
425	774	התחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושר ועדיין לא ניתן

ב. התקשרות חוץ מאזנית בגין פעילות לפי מידת הגביה⁽¹⁾

מאוחד והבנק	
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח

(1) יתרת האשראי מפקדונות לפי מידת הגביה⁽²⁾

45	47	במטבע ישראלי צמוד למדד
----	----	------------------------

(2) תזרימים בגין עמלת גביה מפעילות זו - במאוחד ובבנק:

(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר							
2007	2008	משנה	משלוש	מחמש	מעשר	מעל	סך הכל
		ועד שנה*	ועד חמש שנים*	ועד עשר שנים*	ועד 20 שנה	20 שנה*	סך הכל
1	-	-	-	-	1	-	1
1	-	-	-	-	1	-	1
1	-	-	-	-	1	-	1

במגזר הצמוד למדד:

- תזרימים חוזיים עתידיים
- תזרימים עתידיים צפויים לאחר הערכת ההנהלה לפרעונות מוקדמים
- תזרימים צפויים מהוונים לאחר הערכת ההנהלה לפרעונות מוקדמים⁽³⁾

(1) אשראים ופקדונות שהחזרתם למשקיע מותנית בגביית האשראים (או הפקדונות), עם עמלת גביה במקום מרווח.
(2) הלוואות עומדות ופקדונות ממשלה שנתנו בגינם בסך 6 מיליוני ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 7 מיליוני ש"ח) לא נכללו בלוח זה.
(3) ההיוון בוצע לפי שיעור של 4.5% (31 בדצמבר 2007 - 4.4%).
* סך ההכנסות הצפויות בתקופה זו - נמוך מ-0.5 מיליון ש"ח.

באור 18 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות

(1) קיימות התחייבויות והתקשרויות אחרות לתאריך המאזן כדלהלן:

מאוחד והבנק		
31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
15	7	התקשרות להשקעה בבניינים וציוד (ראה גם סעיף 9 להלן)
71	117	חוזי שכירות לזמן ארוך
		להלן פירוט דמי השכירות לתשלום בשנים הבאות:
10	14	שנה ראשונה
9	13	שנה שניה
6	13	שנה שלישית
6	12	שנה רביעית
40	65	שנה חמישית ואילך
71	117	סך הכל דמי שכירות לתשלום

(2) בנוסף לאמור לעיל, חלק מסניפי הבנק נמצאים במבנים השכורים בשכירות מוגנת. דמי השכירות לתשלום בשנת 2009, מסתכמים בכ-1 מיליוני ש"ח.

(3) הבנק התקשר בהסכמים להשקעה בחמש קרנות הון סיכון. ההתחייבות העתידית המכסימלית של הבנק להשקעה בקרנות אלו, מעבר להשקעה שבוצעה עד ליום המאזן, מסתכמת בכ-2 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 3 מיליון ש"ח).

(4) הבנק שהינו חבר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב התחייב לפצות, ביחד עם חברי הבורסה האחרים, את המסלקה של הבורסה אם יגרם לה נזק כתוצאה מחוסר מלאי או מחוסר כיסוי כספי של אחד מחברי הבורסה (ראה גם באור 14 ב').

(5) הבנק הנמנה עם החברים במסלקת מעו"ף בע"מ, אחראי ביחד עם חברי מסלקת המעו"ף כלפי המסלקה לכל חבות כספית המתחייבת מעסקאות באופציות המתבצעות בבורסה.

לצורך כך הקימה מסלקת מעו"ף קרן סיכונים. חלקו של הבנק בקרן הסיכונים לתאריך המאזן מסתכם בסך של כ-5 מיליון ש"ח שהם 0.35% מסך קרן הסיכונים באותו מועד. הבנק נדרש להעמיד לטובת מסלקת מעו"ף בטוחות (אגרות חוב ממשלתיות) בסכום שיבטיח הן את חבותו האפשרית בגין חלקו בקרן הסיכונים, כאמור וסכום נוסף הנגזר מהיקף פעילות הבנק בתחום זה (ראה באור 14 א').

כמו כן התחייב הבנק כלפי מסלקת מעו"ף לשלם כל חיוב כספי העשוי לנבוע מפעילות לקוחותיו בגין כתיבת אופציות הנסחרות במסגרת המסלקה.

(6) הבנק התחייב לפצות את עמיתי "מרכנתיל קופה מרכזית לפיצויים", במקרה בו יפחת שווי זכויותיהם, מהסכום הנומינלי שהופקד על ידם בקופה. סכומי ההפקדות הנומינליים של העמיתים בקופה, שבגינם ניתנה הערבות, כאמור, מסתכמים ליום 31 בדצמבר 2008 בסך של כ-166 מיליון ש"ח. ליום 31 בדצמבר 2008 מסתכמת חשיפת הבנק (בגין ההפרשים השליליים שבין שווי זכויות העמיתים, לבין סכום ההפקדות הנומינלי, כאמור) בסך של 12 מיליון ש"ח. בהתאם להוראות בנק ישראל חישב הבנק את שוויה ההוגן של התחייבות זו, בהתבסס על הערכה אקטוארית. ההפרשה בגין התחייבות זו כלולה בדוחות הכספיים בסעיף "התחייבויות אחרות". בשנת 2007 אושר תיקון חקיקה, על פיו נאסרה, החל מיום 1 בינואר 2008 - הצטרפות עמיתים חדשים ל-"קופות מרכזיות לפיצויים".

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(7) במהלך העסקים השוטף הוגשו כנגד הבנק תובענות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות ובקשות לאישור תביעות ייצוגיות. בין היתר עולות בתביעות אלה טענות בדבר חיוכי ריבית שלא כדין (או שלא על פי המוסכמם), התנית שרות בשרות, אי ביצוע הוראות, חיוב חשבונות שלא כדין והפעלת שיקול דעת מוטעה. לדעת הנהלת הבנק, המתבססת על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי התובענות, לרבות הבקשות לאישור התביעות הייצוגיות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי חבות אפשרית של הבנק כתוצאה מהתובענות האמורות.

סכום החשיפה הנוספת בשל תובענות שהוגשו נגד הבנק, כאמור לעיל, בנושאים שונים ואשר סבירות התממשותן אינה קלושה, מסתכם בסך של כ-29 מיליון ש"ח.

להלן פירוט של התובענות המהותיות שהוגשו כנגד הבנק:

(א) תובענה, ובקשה להכיר בה כתביעה ייצוגית, שהוגשה כנגד הבנק ביום 10 ביולי 2003 על ידי לקוח שנטל משכנתא מהבנק וטען כי סכום מס הבולים בו חויב בעת ביול חוזה המשכנתא גבוה מדי. סכום הנזק הכולל הנקוב בבקשה לתביעה ייצוגית מסתכם בכ-40 מיליון ש"ח.

לדעת הנהלת הבנק, המתבססת על חוות דעתם של יועציו המשפטיים, הבנק פעל כראוי ועל פי ההנחיות שנתקבלו ממנהל המכס ומס בולים ובכל מקרה הבנק שימש כגובה בלבד עבור משרד האוצר.

ביום 13.3.2008 הושג הסדר בין הבנק לתובע, במסגרתו הודיע התובע על הסתלקותו מכתב התביעה. ביום 16.3.2008 אושר ההסכם על ידי בית המשפט.

(ב) תביעה ובקשה להכיר בה כתביעה ייצוגית שהוגשה כנגד הבנק ביום 28 בינואר 2002 על ידי לקוח של הבנק בגין "עלויות עודפות" שנגרמו לו, לטענתו, עקב הליך טכני לפיו נוהג הבנק לרשום בחשבון הלקוח את סכומי הפרעון של המחאות דחיות המגיעות לפרעון במועד מסוים, בשורה נפרדת עבור כל המחאה, במקום לקבץ אותן בשורה אחת.

הסכום הנקוב בבקשה לתביעה ייצוגית, המייצג - לטענת התובע - את ה"עלות העודפת" עבור כלל לקוחות הבנק, מסתכם לטענתו, בכ-17 מיליון ש"ח. בתאריך 20 באוקטובר 2003 החליט בית המשפט המחוזי לקבל את בקשת הלקוח ואישר את הגשת התביעה כ"תביעה ייצוגית". בחודש דצמבר 2003 הגיש הבנק בקשה למתן רשות ערעור על החלטת בית המשפט, לבית המשפט העליון ובקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין. בקשת הבנק לעיכוב ביצוע פסק הדין התקבלה על ידי בית המשפט.

ביום 25 באוקטובר 2007 החליט בית המשפט העליון לקבל את בקשת הערעור של הבנק, לבטל את החלטת בית המשפט המחוזי ולהחזיר את התביעה לדיון נוסף בבית המשפט המחוזי - מכיוון שהחלטת בית המשפט המחוזי ניתנה קודם לאישורו של "חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ז 2006 (להלן: "החוק"). על פי נוסח החוק, יש לדון בכל ההליכים המשפטיים שהיו תלויים ועומדים, במועד אישור החוק - על פי הוראות החוק.

ביום 27.4.2008 החליט בית המשפט המחוזי לחזור ולאשר את הגשת התביעה כ"תביעה ייצוגית". עם זאת, החליט בית המשפט המחוזי כי לא תינתן לתובע אפשרות להוסיף לתביעה עילות נוספות - מעבר לאלו שהועלו על ידו בבקשה המקורית. ביום 22.5.2008 הגיש הבנק לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי - ובקשה לעיכוב בביצוע פסק הדין. ביום 25.5.2008, החליט בית המשפט המחוזי לקבל את בקשת הבנק ולעכב את ביצוע פסק הדין - עד לקבלת פסיקתו של בית המשפט העליון בבקשת הערעור.

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(7) (המשך):

(ג) תובענה ובקשה לרישומה כתובענה ייצוגית על פי חוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א - 1981, שהוגשה ביום 8 בדצמבר 2002 כנגד הבנק וחברת האם שלו על ידי לקוחות, שהגישו בעבר תובענה באותה עילה ובקשה להכיר בתובענה כתביעה ייצוגית על פי חוק ניירות ערך, אולם תביעתם נמחקה לאחר שלא עמדו בתשלום האגרה.

עילת התביעה הינה נזקים שנגרמו ללקוחות, לטענתם, כתוצאה מירידת שוויים של ניירות ערך שנרכשו עבורם על ידי מנהלי תיקים, להעלאת שיערי אותם ניירות ערך באופן לא חוקי. הקשר של הבנק לנזקים אלו נובע, לטענת התובעים, מהאשראי שהעמיד הבנק למנהלי תיקים אלו אשר איפשר להם לבצע את הפעולות באותם ניירות ערך ומהרושם שקיבלו אותם לקוחות שיש בפעולות מתן האשראי כדי לתמוך בשערי ניירות הערך.

הבנק הגיש שלוש בקשות למחיקת התביעה על הסף ובקשה נוספת למחיקת נספחים וסעיפים בכתב התביעה, שנכללו בכתב התביעה, לדעת הבנק - שלא כדין. ביום 23 באוקטובר 2006, אישר בית המשפט את אחת מבקשות הבנק - וחייב את התובעים בתשלום אגרה בגין תביעותיהם האישיות.

סכום הנזק שנגרם ללקוחות, על פי הערכתם, מוערך על ידם בכ-735 אלף ש"ח. סכום הנזק הכולל, הנקוב בבקשה לתביעה הייצוגית כלפי הבנק והחברה האם שלו מסתכם בכ-500 מיליון ש"ח.

ביום 12 בינואר 2009 פנו התובעים לבית המשפט בבקשה לאשר להם להסתלק מהבקשה לתביעה ייצוגית - לאחר שהגיעו למסקנה כי סיכויי הצלחתם בתובענה הייצוגית - קלושים.

ביום 15 בינואר 2009 - החליט בית המשפט לקבל את בקשת התובעים ומחק את הבקשה לאישור התביעה, כתובענה ייצוגית - ודחה אף את התביעות האישיות שהגישו התובעים.

(ד) ביום 25 בינואר 2006, הוגשה כנגד הבנק וחברת האם שלו, תובענה - ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית, על פי חוק הבנקאות (שירות ללקוח), תשמ"א - 1981 - על ידי לקוחות, שלטענתם - הבנק וחברת האם שלו שינו שלא כדין את אופן חישוב חיובי הריבית בגין חריגות ממסגרת אשראי - ולא קיימו לפיכך, הוראות שונות בחוק הבנקאות, לרבות: גילוי נאות, הוראות חישוב הריבית, מסירת מידע הנהוג למהות ולמחיר של השרות, ועוד.

סכום הנזק שנגרם ללקוח מסתכם, על פי כתב התביעה, בכ-14 אלף ש"ח. סכום הנזק הכולל הנקוב בבקשה לתביעה ייצוגית כנגד הבנק מסתכם בכ-10 מיליון ש"ח.

(ה) ביום 19 ביוני 2006 הוגשה כנגד עשרה תאגידים בנקאיים (ובכללם הבנק), עשר חברות ביטוח, שתיים עשרה חברות לניהול קופות גמל (ובכללן מרכנתיל ניהול קופות גמל בע"מ) ואגף ההוצאה לפועל של מדינת ישראל (להלן: "הגופים הנתבעים") - תביעה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו - 2006 - על ידי שמונה תובעים, בגין נזקים שגרמו לכאורה הגופים הנתבעים, לתובעים - שביקשו להטיל "עיקולי צד ג'" (באמצעות לשכת ההוצאה לפועל) - על פקדונות של חייבים שייתכן והיו בחזקתם של הגופים הנתבעים.

לטענת התובעים - על אף ששילמו, כחוק, אגרות הוצאה לפועל עבור המידע אותו הם זכאים לקבל מהגופים הנתבעים (הדרוש להם לצורך הטלת העיקולים), כאמור לעיל - בפועל, השירות והמידע שהתקבל מ"הגופים הנתבעים" היה לקוי, שכן הגופים הנתבעים לא היו ערוכים להשיב על הבקשות לקבלת מידע, כאמור, באמצעות "מדיה אלקטרונית" ולפיכך התשובות שקיבלו התובעים מהגופים הנתבעים היו חלקיות, ניתנו לעיתים באחור (או שלא ניתנו כלל) ובמקרים מסוימים ניתנו תשובות מוטעות.

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(7) (המשך):

כמו כן, לטענת התובעים נוהגים הבנקים וחברות הביטוח לגבות תשלום אגרות הוצאה לפועל, נפרדות עבור כל קופת גמל הנמצאת בניהולם - במקום תשלום אחד עבור כל קופות הגמל המנוהלות על ידם (באמצעות החברה לניהול קופות גמל שבשליטתם).

סכום הנזק הכלול בבקשה לתביעה ייצוגית כנגד כל התובעים מסתכם בכ-233 מיליון ש"ח. כתב התביעה אינו נוקב בחלקו של הבנק והחברה המאוחדת שלו - בנזק שנגרם, לכאורה, לתובעים. עם זאת, להערכת הנהלת הבנק, החשיפה המקסימלית של הבנק בגין תביעה זו - אינה עולה על סך של כ-10 מיליון ש"ח.

ביום 18.10.2006 הגיש הבנק לבית המשפט, ביחד עם נתבעים נוספים - בקשה לסלק על הסף את בקשת התובעים להכיר בתובענה כתובענה ייצוגית - מכיוון שחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו - 2006, אינו מאפשר זאת. ביום 10 בפברואר 2007 - החליט בית המשפט לדחות את בקשת הבנק (ובנקים אחרים) לסילוק התביעה על הסף (עם זאת, קיבל בית המשפט בקשת חברות הביטוח בנושא זה).

הנהלת הבנק סבורה, כי הבנק פעל כשורה ומילא אחר כל החובות המוטלות עליו בנושא זה מכח "חוק הבנקאות", חוק "הגנת הצרכן", וחוק "ההוצאה לפועל".

(ו) ביום 29 במאי 2008 הוגשה כנגד הבנק ושלושה בנקים אחרים, תביעה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית על פי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 - על ידי ארבעה תובעים שונים המנהלים את חשבונותיהם בבנקים הנתבעים - בגין נזקים מימוניים ותפעוליים שנגרמו להם - לטענתם - בשל שיטת עבודה הנהוגה על ידי הבנקים הנתבעים, לפיה - מזוכים לקוחות המפקידים לחשבונותיהם סכומים במטבע חוץ, שמקורם בחשבונות מט"ח המתנהלים בחו"ל (באמצעות העברות בנקאיות או הפקדת המחאות הנקובות במטבע חוץ) - באחור של מספר ימים (ביחס למועד שבו חויבו החשבונות הנעברים).

לטענת התובעים שיטת עבודה זו פוגעת במפקידים, ללא צידוק כלכלי - ומכל מקום היא לא הובאה לידיעתם קודם לביצוע ההפקדות (העיכוב הנטען כנגד הבנק - מסתכם ביומיים), ובשל כך נגרמו להם הפסדי תפעול ומימון מיותרים. יתרה מזאת - התנהגות הבנקים הנתבעים, כמתואר לעיל - מהווה, לטענת התובעים, עבירה לכאורה, על סעיף 3 בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.

סכום הנזק הישיר שנגרם לארבעת התובעים - מוערך על ידם כ-שני ש"ח. סכום הנזק הכולל, כנגד כל הבנקים, הנקוב בבקשה לתביעה הייצוגית - מסתכם בכ-115 מיליון ש"ח. ביום 30 בספטמבר 2008 הגיש הבנק תגובה לתביעה.

לאחר תאריך המאזן פנו התובעים לבית המשפט בבקשה לאשר להם להסתלק מהתביעה.

ביום 19 בינואר 2009 אישר בית המשפט את בקשת התובעים, ודחה במקביל גם את התביעות האישיות.

(8) להלן פרטים בקשר לתובענות שהוגשו כנגד הבנק, שלא ניתן להעריך בשלב זה את סיכוייהן:

(א) בחודש אפריל 2007 הועברה לבנק ולבנקים אחרים (ובכללם חברת האם) "הודעת צד ג" על ידי בנק זר (להלן: "הבנק הנתבע") בגין חמש תובענות שהוגשו כנגדו, לבית משפט בניו-יורק, על ידי אזרחים שנפגעו בפעולות טרור (לרבות יורשים ומנהלי עיזבון של אזרחים שנספו בפעולות טרור) - בטענה, שלאותו בנק היתה מעורבות בפעולות הקשורות למימון פעולות וגופים שעסקו בטרור.

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(8) (המשך):

(א) (המשך)

התביעות כנגד "הבנק הנתבע" מתבססות על הדין האמריקאי ואינן נוקבות בסכום - בין היתר, משום שחוקים שנחקקו בארה"ב - קובעים פיצוי קבוע לכל נפגע - ללא הוכחת נזק. לטענת "הבנק הנתבע" (הכלולה בהודעת צד ג'), יש להטיל אחריות - בגין פעולותיו ומחדליו, אם יחויב בדין - על הבנק ובנקים אחרים בישראל (הנכללים בהודעת צד ג'), מבלי לנקוב בחלקם היחסי של כל אחד מהבנקים - ולחייב אותם לשפות אותו במלוא הסכום בו יחויב. "הודעת צד ג'" שנתקבלה - אינה כוללת תימוכין ממשיים הקושרים את הבנק ויתר הבנקים לפעולות שתוארו בתובענות - ומבוססת על טענה, לפיה - הבנק היה מעורב, לכאורה, בחלק מן ההעברות הכספיות שיוחסו ל"בנק הנתבע", וכי על יסוד חקיקה אמריקאית - די בכך כדי ליצור זכות ל"בנק הנתבע" - להשתתפות מצד הבנק בכל פיצוי שייפסק כנגדו. הבנק ויתר הבנקים שנכללו בהודעת צד ג' הגישו בקשה לסילוק על הסף של ההודעה, בטענה של העדר סמכות בינלאומית לקיום הדיון בארה"ב, העדר אפשרות להגשת הודעת צד ג' מכח החקיקה נגד טרור, ובטענת "פורום לא נאות". עד כה טרם התקיים דיון בבקשת הבנקים לסילוק על הסף.

בתחילת חודש פברואר 2008, הועברה לבנק "הודעת צד ג'" נוספת מאת הבנק הנתבע - בגין תביעה נוספת שהוגשה כנגדו על ידי חיילים בצה"ל המחזיקים בנתינות אמריקנית, שנפגעו במהלך שירותם הצבאי - בטענות דומות לטענות שנטענו כנגד "הבנק הנתבע", בתביעות שתוארו לעיל. בנוסף לכך טוענים התובעים בתביעה זו - כי הבנקים הישראליים ידעו שהעברות בנקאיות מסוימות אסורות ונועדו לצרכים בלתי כשרים - או שעצמו עיניהם ברשלנות לנוכח מידע זה. הבנק הגיש בקשה לדחיה על הסף גם כנגד "הודעת צד ג'" זו.

בשלב זה, נוכח העובדה שטרם נדונה הבקשה לדחיה על הסף, טרם הוחלט מה תהיה הפרוצדורה לשמיעת התיק, אם בכלל, וטרם הועברו מסמכים וחומר ראיתי בין הצדדים במסגרת הליכי גילוי מוקדם ובשים לב לכך שבשלב זה לא ברור מהם סכומי התביעה - אין דרך להעריך את החשיפה לבנק.

(ב) ביום 28.11.2007 הוגשה כנגד הבנק תביעה על ידי אחד מבעלי מניותיו (להלן: "התובע") של תאגיד (שקיבל בעבר מימון מהבנק למטרת ביצוע פרויקט בניה, ונקלע לקשיים) - עקב נזקים שגרמו לו, לטענתו - פעולותיהם של הבנק והמנהל המיוחד שמונה לתאגיד (בשל הקשיים הכספיים אליהם נקלע, כאמור) - שנעשו תוך רשלנות וגרימת הוצאות מיותרות והפסדים כספיים ניכרים לתאגיד - תוך העדפת האינטרסים של הבנק ושל אחרים - על טובת התאגיד. התביעה כוללת דרישה לפיצוי כספי בגין הנזקים - המוערכים על ידי התובע בכ-41 מיליון ש"ח - והוגשה כנגד הבנק והמנהל המיוחד. על אף שמרבית טענותיו של התובע מופנות כלפי המנהל המיוחד, סבור התובע כי יש להטיל גם על הבנק אחריות בגין פעולותיו של המנהל המיוחד, מכיוון שהמנהל המיוחד שימש גם כבא כוחו של הבנק ופעולותיו בוצעו בידיעת הבנק. כמו כן, מיחס התובע לבנק נזקים ספציפיים בסך של כ-12 מיליון ש"ח (מתוך כלל הנזקים, כאמור), בשל סכומי עמלות עודפים שגבה הבנק מחשבון החברה, בגין תשלומי יתר למפקחי הבניה ובשל "הפרשים", לכאורה - בין הריבית על האשראי (השקלי) שהעמיד הבנק לחברה, לבין הריבית על האשראי (הדולרי) שביקשה החברה.

במקביל להגשת כתב התביעה, הגיש התובע בקשה לפטור מאגרה - והבנק מצידו הגיש התנגדות לבקשת התובע ביום 24.12.2007. הדיון בבקשה לפטור מאגרה נקבע ליום 26.4.2009.

הנהלת הבנק סבורה כי הבנק פעל כשורה והסכומים אותם גבה הבנק מהחברה נזקפו בהתאם למערכת ההסכמים שנחתמה בין הבנק לחברה.

עם זאת, כל עוד לא אושרה בקשת הפטור או שולמה האגרה - התביעה אינה נחשבת כמוגשת לפיכך, לא ניתן להעריך, בשלב מוקדם זה, את סיכויי התביעה.

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(8) (המשך):

(ג) ביום 27 בינואר 2009 הוגשה כנגד הבנק וכנגד חברה קבלנית, תביעה על ידי לקוח לשעבר של הבנק שנטל בעבר מהבנק הלוואות משכנתא לרכישת נכס מסחרי בסך של 340,000 ש"ח - בגין נזקים שגרמו לו, לטענתו - הבנק והחברה הקבלנית - בעקבות סילוקו מהנכס שרכש ופתיחת תיק הוצאה לפועל כנגדו - לאחר שלא עמד בהתחייבויותיו כלפי החברה הקבלנית והבנק.

לטענת התובע, הבנק הפר התחייבויות שהיו לו כלפיו ונהג בדרך שבנק סביר לא היה פועל. לפיכך, נגרמו לו, לטענתו-נזקים כספיים הנובעים מהפסקת פעילותו העסקית, וכן עגמת נפש - בסכום המוערך על ידו בכ-35 מליון ש"ח (וננקב על ידו בכתב התביעה). במקביל, הגיש התובע בקשה לפטור מאגרה.

הנהלת הבנק סבורה כי הבנק פעל כשורה, ועל פי מערכת ההסכמים שנחתמה עם הלקוח.

עם זאת, כל עוד לא אושרה בקשת הפטור או שולמה האגרה - התביעה אינה נחשבת כמוגשת, ולפיכך - לא ניתן להעריך, בשלב מוקדם זה, את סיכויי התביעה.

(9) מערכות המיחושב המרכזיות של הבנק מבוססות על מערכות משותפות עם חברת האם, המתפעלת ומתחזקת אותן. שרותי המחשב אותם מקבל הבנק מהחברה האם מעוגנים בהסכמים על בסיס כלכלי, המבטיחים את רציפות הספקת שרותי המחשב - הן בתנאי ההתקשרות הנוכחית והן בתקופות המעבר - אם ירצה אחד מן הצדדים להפסיק את ההתקשרות הקיימת. החל משנת 2001 מבצעת חברת האם פרויקט מחשב מקיף במסגרתו מחודשות תשתיות המחשב המרכזי, תוך החלפת מערכת ההפעלה הקיימת ומעבר למערכת הפעלה של י.ב.מ. עד ליום 31.12.2006 הוטמעו, במסגרת פרויקט זה - שלוש תת מערכות ליבה מרכזיות, המהוות כ-70% מתכולת פרויקט חידוש תשתיות המחשב. לאור זאת, העריכה הנהלת חברת האם, כי עיקר הפרויקט הסתיים למעשה - והשלמת הסבת יתרת המערכות, תבצע במסגרת פעילות הפיתוח השוטפת בחברת האם. במסגרת זו הושלמה בשנים 2007 ו-2008 הטמעתן של שש "מהדורות" נוספות.

חלקן של הבנק בעלות הפרויקט, טרם נקבע סופית - אך בכל מקרה הוסכם בין הבנק לחברה האם כי סך ההשקעה של הבנק בפרויקט (לא כולל עלויות הדרכה והטמעה) לא יעלה על 20 מיליון דולר (לא כולל מע"מ). חלק הבנק בפרויקט ליום 31 בדצמבר 2008, מסתכם בסך של כ-19.4 מיליון דולר (לא כולל מע"מ).

(10) איתור והשבת נכסים של נספי השואה

בחודש פברואר 2002 הוקמה על ידי הכנסת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא: "איתור והשבת נכסים של נספי השואה" - במקביל לוועדות בדיקה ואיתור אחרות שהוקמו ברחבי העולם בנושא זה.

בין היתר, בחנה הועדה היבטים הקשורים בכספי לקוחות שהוחרמו על ידי שלטונות המנדט הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה - ובחשבונות בנק רדומים שנותרו בבנקים. עבודת הועדה (שפעלה במשך 4 שנים) כללה גם את הבנק - על אף שהבנק הוקם רק ביום 31 בדצמבר 1971, משום שהבנק רכש בעת הקמתו את הנכסים וההתחייבויות בישראל של סניפי בנק ברקליס אינטרנשיונל בע"מ (להלן - "בנק ברקליס") שפעל בישראל בתקופה שנבדקה על ידי הועדה.

ביום 3 בנובמבר 2004 פרסמה הועדה, דוח המפרט את ממצאי הועדה לגבי כל הבנקים שנבחנו על ידה. הדוח מפרט, בהתייחס לבנק, את העובדות והמסקנות הבאות:

- הועדה בדקה כ-3,400 חשבונות, שהיו לקוחות "בנק ברקליס" - בתקופה הנבדקת.
- לגבי מרביתם (כ-3,000 חשבונות) קבעה הועדה - כי חשבונות אלו לא השתייכו לנספי שואה, או שלא ניתן היה לקבוע את השתייכותם ברמת ודאות מספקת.

ג. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות (המשך)

(10) (המשך)

• לגבי מקצתם (כ-400 חשבונות), נקבע על ידי הועדה - כי קיימת סבירות גבוהה שהכספים שהופקדו בהם השתייכו לנספי השואה, אך מכיוון שהם הוחרמו על ידי שלטונות המנדט הבריטי בזמן מלחמת העולם השנייה - ולא הושבו על ידם (או שהושבו "בערך חסר") - המדינה היא שנושאת באחריות לכספים ולחוסרים אלו (מכח הסכמים שנחתמו בין המדינה לממשלת בריטניה, עם סיום המנדט הבריטי).

לפיכך, קבעה הועדה כי לבנק אין כל חבות בגין כספים של לקוחות שנספו בשואה (בשונה מהמסקנות שנקבעו לגבי בנקים אחרים שנבדקו על ידי הועדה).

במטרה לממש את ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית (שהתייחסו, כאמור, לכל הבנקים שפעלו בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם השנייה) - הוקמה על ידי המדינה ביום 31 באוגוסט 2006, ה"חברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי השואה בע"מ (להלן: "החברה").

ביום 21 ביוני 2007 פנתה בחברה, באמצעות יועציה המשפטיים, לבנק - בבקשה להמציא לה רשימות של נכסים שבעליהם לא יצרו קשר עם הבנק ממועד פרוץ מלחמת העולם השנייה וכל נתון או מסמך אחר הקשור לנכסים של נספי השואה.

פניית החברה מתבססת, בין היתר, על ממצאי ועדת החקירה הפרלמנטרית - ומציינת, כי לאור הממצאים הנ"ל - הבנק מחזיק, או החזיק בכ-400 חשבונות השייכים לכאורה לנספי השואה. לאור זאת, ציינה החברה, כי יש בכוונתה להעריך את חבותו של הבנק בנושא זה ולדרוש את פרעונה.

ביום 21 בנובמבר 2007 (במענה לתגובת הבנק מיום 21.7.2007 הדוחה את טענות החברה, לפיהן - הבנק מחזיק בנכסים השייכים לנספי השואה) - הודיעה החברה שנית, על כוונתה להעביר לבנק דרישת תשלום בגין חבות הבנק לחברה מכח הוראות "חוק נכסים של נספי שואה (השבה ליורשים והקדשה למטרת סיוע והנצחה), התשס"ו-2005".

ביום 27 באוקטובר 2008 העבירה החברה לבנק דרישה לתשלום חוב בסך של 5.7 מיליון ש"ח (משוערך ליום 30.9.2008), בגין חבות המיוחסת לבנק, ונובעת לכאורה מנכסים של נספי השואה שהיו בעבר ברשות "בנק ברקליס".

מבדיקת דרישת התשלום, עולה - כי היא מבוססת על הנחות בלתי סבירות הנוגעות להתנהלות הבנקאית של בנק ברקליס בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה ואחריה, כגון:

- הנחה, לפיה - בנק ברקליס לא שילם ריבית למפקידים, בארבע השנים שקדמו למלחמת העולם השנייה.
- הנחה, לפיה - כספים שהוחרמו והוחזרו לאחר מלחמת העולם השנייה על ידי שלטונות המנדט הבריטי (לבקשת הלקוחות מהם הוחרמו הכספים), באמצעות הבנק - נותרו בבנק ולא הושבו על ידו לבעליהם החוקיים.

עד כה לא העבירה החברה לידי הבנק אסמכתאות כלשהן המבססות הנחות אלו. לאור האמור לעיל, ומאחר ונקבע על ידי הועדה בשעתו, כי הבנק אינו מחזיק בנכסים השייכים לנספי שואה - הודיע הבנק לחברה ביום 27 בנובמבר 2008 (בתגובה לדרישת התשלום של החברה), כי הוא חולק מכל וכל על ההנחות שנכללו בבסיס הדרישה, ולפיכך אין לו חבות בנושא זה.

עד כה טרם נתקבלה תגובת החברה לתשובת הבנק.

ד. מכשירים נגזרים

1. כללי

(א) בפעילותו השוטפת, חשוף הבנק לסיכוני שוק ובהם: סיכון בסיס, סיכון ריבית וסיכון נזילות. במסגרת ניהול סיכוני השוק ובמטרה להקטין ככל האפשר את החשיפה לסיכוני שוק, כאמור לעיל, מפעיל הבנק מגוון רחב של מכשירים נגזרים כגון:

חוזי מטבע (כולל אופציות) - חוזים להחלפה בין שני מטבעות במועד עתידי על פי שער חליפין שנקבע מראש. במסגרת המכשירים הפיננסיים מסוג זה נכללות, בין היתר: עסקאות אקדמה (Forward), עסקאות החלפה פיננסיות של מטבע (Swap) ואופציות להבטחת שערי החליפין בין מטבעות בעתיד.

חוזי ריבית - עסקאות להחלפה בין תזרימי מזומנים הנובעים מריבית המחושבת על פי שעורים קבועים, לבין ריבית המחושבת לפי שעורים משתנים וכן חוזים להבטחת שיעורי ריבית עתידיים.

אופציות על מחירי מניות - אופציות על מדד מניות המעו"ף ומניות אחרות בהם פועל הבנק כמתווך בלבד עבור לקוחותיו.

חוזים בגין מתכות - עסקאות להבטחת מחיריהן של מתכות בעתיד. בעסקאות אלו פועל הבנק כמתווך בלבד עבור לקוחותיו, תוך התחייבות של הלקוח לבצע עסקה הפוכה לעסקה העתידית הראשונית עד למועד מימוש העסקה הראשונית.

(ב) הפעילות במכשירים נגזרים כרוכה בחשיפה לסיכונים כדלקמן:

סיכון אשראי - מהווה את ההפסד הצפוי לבנק אם הצד הנגדי לחוזה, לא יעמוד בתנאי החוזה. מאחר שהסכום הנקוב של העסקה, אינו משקף בהכרח את סיכון האשראי שלה, הוגדר סיכון האשראי בהקשר למכשירים פיננסיים נגזרים, בהתבסס על עלות ההתקשרות בעסקה דומה, לו הוקמה במועד מדידת הסיכון עבור לקוח בעל מאפיינים דומים, לתקופה שנותרה עד לפקיעת המכשיר הנגזר.

הבנק קובע מסגרות ספציפיות ללקוחות הפועלים במכשירים נגזרים. חשיפת האשראי הנגרמת בגין פעילות זו מבוקרת באופן שוטף, כמקובל לגבי מסגרות אשראי אחרות. מדיניות הבנק לגבי הבטחות הנדרשים לגבי פעילות הלקוחות במכשירים נגזרים, אינה שונה ממדיניותו לגבי הבטחות הנדרשים בגין חשיפות אשראי אחרות.

סיכון שוק - מהווה את חשיפת הבנק להפסד בגין תנודות בשווי ההון של המכשיר הנגזר בעקבות שינויים במשתני שוק כגון: שער חליפין, שיעורי ריבית ושיעור האינפלציה.

סיכון נזילות - מהווה את חשיפת הבנק להפסד הנובע מכך שלא ניתן יהיה לסגור חשיפה במכשיר נגזר במהירות, על ידי סליקה במזומן, או על ידי יצירת חשיפה הפוכה. סיכון זה קיים בעיקר לגבי עסקאות שהסחירות שלהן נמוכה, או שאינן נסחרות בבורסות או בשווקים מוסדיים. להערכת הנהלת הבנק, בהתחשב בחלקו בפעילות המכשירים הנגזרים במערכת הבנקאית, יכול הבנק לסגור את הפוזיציות שלו במכשירים נגזרים במהירות יחסית ולכן אין הוא חשוף לסיכון נזילות משמעותי מפעילות זו.

(ג) כמו כן, מתקשר הבנק, במסגרת פעילותו, בחוזים שבפני עצמם אינם מהווים מכשירים נגזרים, אך הם נחשבים כ"חוזים מארחים" המכילים "מכשירים נגזרים משובצים". ה"חוזים המארחים" הינם מכשירים פיננסיים המקנים לצד הנגדי לחוזה הטבה (אופציה) בתנאים מסוימים, שמאפייניהם הכלכליים אינם קשורים באופן ברור והדוק למאפיינים הכלכליים של ה"חוזים המארחים" (לדוגמא: פקדון המבטיח ללקוח את המסלול הגבוה מבין: הפרשי הצמדה למדד או לשער החליפין). בהתאם להוראות בנק ישראל, יש לראות בהטבות אלו: "מכשירים נגזרים משובצים".

באור 18 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ד. מכשירים נגזרים (המשך)

2. היקף הפעילות, במאוחד (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008

חוזי ריבית	חוזי מטבע	חוזים בגין	חוזי סחורות
שקל-מדד	במטבע חוץ	מניות	ואחרים

(א) סכום נקוב של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM^{2,1}

100	-	654	-	-	חוזי Forward
-	-	4	-	-	חוזי אופציה לא סחירים ⁴ :
-	-	167	-	-	אופציות שנכתבו
-	-	904	585	-	אופציות שנקנו
-	-	1729	585	-	Swaps ³
100	585	1729	-	-	סה"כ נגזרים ALM

2. נגזרים אחרים¹

36	-	-	-	8	חוזי Forward
-	-	178	-	426	חוזי אופציה שנסחרים בבורסה:
-	-	178	-	426	אופציות שנכתבו
-	-	178	-	426	אופציות שנקנו
-	-	146	-	-	חוזי אופציה אחרים:
-	-	146	-	-	אופציות שנכתבו
-	-	146	-	-	אופציות שנקנו
36	-	648	-	852	סה"כ נגזרים אחרים

3. חוזי החלפת מטבע חוץ (SPOT) -

-	-	162	-	-	
---	---	-----	---	---	--

(ב) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM^{2,1}

1	3	38	-	-	שווי הוגן ברוטו חיובי
-	56	105	-	-	שווי הוגן ברוטו שלילי

2. נגזרים אחרים¹

1	-	16	6	-	שווי הוגן ברוטו חיובי
-	-	16	6	-	שווי הוגן ברוטו שלילי

1. למעט חוזי החלפות מטבע חוץ SPOT.

2. נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הסיכונים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

3. מזה חוזי החלפת שיעורי ריבית בהם הסיכונים הבנק לשלם שיעור ריבית קבוע: נגזרים ALM - 522 מיליון ש"ח.

4. כולל יתרת ערך נקוב של "מכשירים נגזרים משוכצים" שהופרדו מ"החוזים המארחים".

באור 18 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ד. מכשירים פיננסיים נגזרים (המשך)

2. היקף הפעילות, במאוחד (במיליוני ש"ח) (המשך)

31 בדצמבר 2007				
חוזי ריבית	חוזי מטבע	חוזים בגין	חוזי סחורות	
שקל-מדד	במטבע חוץ	מניות	ואחרים	

(א) סכום נקוב של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM ^{2,1}				
60	-	495	-	-
חוזי Forward				
חוזי אופציה לא סחירים ⁴ :				
-	-	9	-	-
אופציות שנכתבו				
-	-	239	2	-
אופציות שנקנו				
-	666	1,294	-	-
³ Swaps				
60	666	2,037	2	-
סה"כ נגזרים ALM				
2. נגזרים אחרים ¹				
60	-	-	-	19
חוזי Forward				
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה:				
-	-	19	1,070	-
אופציות שנכתבו				
-	-	19	1,070	-
אופציות שנקנו				
חוזי אופציה אחרים:				
-	-	31	-	-
אופציות שנכתבו				
-	-	30	-	-
אופציות שנקנו				
60	-	99	2,140	19
סה"כ נגזרים אחרים				
3. חוזי החלפת מטבע חוץ (SPOT)				
-	-	92	-	-

(ב) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים

1. נגזרים ALM ^{2,1}				
1	9	30	-	-
שווי הוגן ברוטו חיובי				
-	7	32	-	-
שווי הוגן ברוטו שלילי				
2. נגזרים אחרים ¹				
1	-	1	8	-
שווי הוגן ברוטו חיובי				
1	-	1	8	-
שווי הוגן ברוטו שלילי				

1. למעט חוזי החלפות מטבע חוץ SPOT.
2. נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
3. מזה חוזי החלפת שערי ריבית בהם הסכים הבנק לשלם שעור ריבית קבוע: נגזרים ALM - 584 מיליון ש"ח.
4. כולל יתרת ערך נקוב של "מכשירים נגזרים משוברים" שהופרדו מ"החוזים המארחים".

באור 18 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ד. מכשירים פיננסיים נגזרים (המשך)

3. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה, במיוחד (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008

בורסות	בנקים	ממשלות ובנקים מרכזיים	אחרים	סה"כ	
6	20	-	39	65	שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים ¹
1	-	-	12	13	בניכוי הסכמי קיזוז
5	20	-	27	52	יתרות מאזניות של נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים ²
4	154	-	92	250	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ³
9	174	-	119	302	סה"כ סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

31 בדצמבר 2007

בורסות	בנקים	ממשלות ובנקים מרכזיים	אחרים	סה"כ	
4	21	-	25	50	שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים ¹
-	-	-	1	1	בניכוי הסכמי קיזוז
4	21	-	24	49	יתרות מאזניות של נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים ²
9	189	-	95	293	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ³
13	210	-	119	342	סה"כ סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים

- מתוך זה שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים משוכצים בסך 14 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 15 מיליון ש"ח).
- מתוך זה יתרה מאזנית של מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 37 מיליון ש"ח (31.12.2007 - 34 מיליון ש"ח) ו-3 מיליון ש"ח בגין מכשירים נגזרים משוכצים, שלא יוחסו למכשיר פיננסי, הכלולה בסעיף נכסים אחרים (31.12.2007 - 2 מיליון ש"ח). לא קיימים בבנק הסדרי התחשבנות, נטו, בגין מכשירים נגזרים אלו.
- סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה.

באור 18 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ד. מכשירים נגזרים (המשך)

4. פירוט מועדי פרעון - סכומים נקובים במאוחד (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2008					
	עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים ועד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים	סה"כ
חוזי ריבית					
שקל-מדד	-	136	-	-	136
מטבע חוץ	-	203	38	344	585
חוזי מטבע חוץ	1,459	403	206	471	2,539
חוזים בגין מניות	851	-	1	-	852
חוזי סחורות ואחרים	7	1	-	-	8
סה"כ	2,317	743	245	815	4,120
31 בדצמבר 2007	3,518	432	247	978	5,175

באור 19 - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

א. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

הבאור כולל מידע בדבר הערכת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים.

לרוב המכשירים הפיננסיים בבנק לא ניתן לצטט "מחיר שוק" מכיוון שלא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים. לפיכך, השווי ההוגן נאמד באמצעות מודלים מקובלים לתמחור, כגון ערך נוכחי של תזרים מזומן עתידי, המהווה בריבית ניכיון בשיעור המשקף את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי, לפי הערכת ההנהלה.

אומדן של השווי ההוגן באמצעות הערכת תזרים המזומן העתידי וקביעת שיעור ריבית הניכיון היא סובייקטיבית. לכן, עבור רוב המכשירים הפיננסיים, הערכת השווי ההוגן המוצגת אינה בהכרח אינדיקציה לשווי מימושו של המכשיר הפיננסי ביום הדיווח. הערכת השווי ההוגן נערכה לפי שיעורי הריבית התקפים למועד הדיווח ואינה לוקחת בחשבון את התנודתיות של שיעורי הריבית. תחת הנחת שיעורי ריבית אחרים יתקבלו ערכי שווי הוגן שיכול שיהיו שונים באופן מהותי. בעיקר הדברים אמורים לגבי המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה או שאינם נושאים ריבית.

בנוסף, בקביעת ערכי השווי ההוגן לא הובאו בחשבון העמלות שיתקבלו או ישולמו אגב הפעילות העסקית וכן אינם כוללים את השפעת המס. יותר מכך, הפער בין היתרה במאזן לבין יתרות השווי ההוגן יתכן ולא ימומש מכיוון שברוב המקרים הבנק עשוי להחזיק את המכשיר הפיננסי עד לפרעון.

בשל כל אלו יש להדגיש כי אין בנתונים הכלולים בבאור זה כדי להצביע על שווי הבנק. כמו כן, בשל הקשת הרחבה של טכניקות הערכה והאומדנים האפשריים ליישום במהלך ביצוע הערכת השווי ההוגן, יש להיזהר בעת עריכת השוואות ערכי שווי הוגן בין בנקים שונים.

ב. השיטות וההנחות העיקריות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

(1) מכשירים פיננסיים סחירים: ניירות ערך וכתבי התחייבויות נדחים - השווי ההוגן נקבע לפי שווי שוק.

(2) מכשירים פיננסיים שאינם סחירים:

(א) מכשירים פיננסיים לתקופה מקורית של עד שלושה חדשים ובריבית שוק משתנה:

מכשירים פיננסיים (למעט מכשירים פיננסיים נגזרים ומכשירים פיננסיים סחירים) לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים או בריבית שוק משתנה כתדירות של עד שלושה חדשים - היתרה במאזן מהווה קירוב לשווי הוגן, ככפוף לשינויים בסיכונים אשראי ובמרווח הבנק בעסקאות בריבית משתנה.

(ב) מכשירים פיננסיים אחרים (למעט מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים):

בעיקרון, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים שאינם סחירים בריבית קבועה ולתקופה מקורית העולה על שלושה חודשים נקבע, בדרך כלל, על ידי היוון תזרים מזומן עתידי לפי שיעורי ריבית שבהם ביצע הבנק או היה מבצע, עסקאות דומות במועד הדיווח.

החישובים נערכו בהתאם למפורט להלן:

אשראי לציבור - השווי ההוגן של יתרת האשראי לציבור נאמד לפי שיטת הערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים מנוכים בשיעור ניכיון מתאים. הערך הנוכחי נמדד עבור תזרים התקבולים העתידי (קרן וריבית) לכל הלוואה בנפרד בשיעור ריבית המשקף את רמת הסיכון הגלומה באשראי. קביעת רמת הסיכון, כאמור, נגזרת ממודל דרוג לווים המשמש את הבנק ובוחן את רמת הסיכון של הלקוח בהתבסס על פרמטרים פיננסיים, ניהוליים וענפיים. בדרך כלל שיעורי הריבית ששימשו לצורך היוון תזרימי המזומנים נקבעו לפי שיעורי ריבית לפיהם נעשות בבנק עסקאות דומות במועד הדיווח.

השווי ההוגן של חובות בעייתיים חושב תוך שימוש בשיעורי ריבית ניכיון המשקפים את סיכון האשראי הגלום בהם. בכל מקרה שיעורי ניכיון אלה לא פחתו משיעור הריבית הגבוה ביותר המשמש את הבנק בעסקאותיו במועד הדיווח. תזרימי המזומנים עבור חובות בעייתיים, חושבו לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות לחובות מסופקים. שיעורי הריבית לפיהן הונו תזרימי המזומנים הצפויים להתקבל מהאשראים הבעייתיים הינן סובייקטיביות ואינן משקפים בהכרח את "מחיר השוק" של אשראים אלו. העלאת שיעור ריבית ההון ב-1% נקודת האחוז היתה מקטינה את השווי ההוגן של החובות הבעייתיים ב-2 מיליוני ש"ח. תזרימי המזומנים בגין אשראי במערך המשכנתאות הניתן לפרעון מוקדם, ללא תשלום עמלת פרעון מוקדם - הוערכו על פי תחזית לפרעון מוקדם של אשראים אלו המבוססת על מודל כלכלי. הוון תזרים המזומנים, כאמור, על פי מועדי הפרעון הצפויים, במקום על פי מועדי הפרעון החוזיים של אותם אשראים, הקטין את השווי ההוגן של אותם אשראים בכ-8 מיליון ש"ח.

פקדונות וכתבי התחייבות נדחים - השווי ההוגן חושב בשיטת הוון תזרימי מזומנים עתידיים לפי שיעור הריבית בו מגייס הבנק פקדונות דומים או כתבי התחייבות דומים לתאריך המאזן - בהתבסס על פרמטרים כגון: תקופת הפקדון, סוג ההצמדה וגודל הפקדון. בחשוב השווי ההוגן של פקדונות הצמודים למדד או לשקל לפי ברירה - נלקחו בחשבון גם השינויים האפשריים בשווי ההוגן של הפקדון בהתחשב בערך הזמן של הברירה ובשינויים הצפויים במדד המחירים עד למועד הפרעון של הפקדונות.

(ג) מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים

מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים בהם היתרה מייצגת סיכון אשראי וכן התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות - השווי ההוגן הוערך בהתאם לעמלות בעסקאות דומות במועד הדיווח תוך התאמה ליתרת תקופת העסקה ולאיוכות האשראי של הצד הנגדי.

הערכת השווי ההוגן של "התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן" כללה התייחסות להפרש בין הריבית שנקבעה בהסכם לבין הריבית בעסקאות דומות במועד הדיווח.

מכשירים נגזרים - מכשירים נגזרים שיש להם שוק פעיל הוערכו לפי שווי שוק. מכשירים נגזרים שאינם נסחרים בשוק פעיל הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (ראה באור 18ד').

באור 19 - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים (המשך)

ג. ההרכב במאוחד

31 בדצמבר 2008				
שווי הוגן	יתרה במאזן		סה"כ	מיליוני ש"ח
	(1)	(2)		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
נכסים פיננסיים				
מזומנים ופקדונות בבנקים	2,951	445	3,396	3,439
ניירות ערך	1,966	-	1,966	1,966
אשראי לציבור	10,150	4,176	14,326	14,371
אשראי לממשלה	9	-	9	9
נכסים פיננסיים אחרים	85	-	85	85
סך כל הנכסים הפיננסיים	15,161	4,621	19,782	19,870
התחייבויות פיננסיות				
פקדונות הציבור	11,270	5,767	17,037	17,196
פקדונות מבנקים	417	10	427	427
פקדונות הממשלה	7	38	45	57
כתבי התחייבות נדחים	267	369	636	627
התחייבויות פיננסיות אחרות	526	-	526	526
סך כל ההתחייבויות הפיננסיות	12,487	6,184	18,671	18,833
31 בדצמבר 2007				
שווי הוגן	יתרה במאזן		סה"כ	מיליוני ש"ח
	(1)	(2)		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
נכסים פיננסיים				
מזומנים ופקדונות בבנקים	1,975	724	2,699	2,731
ניירות ערך	2,456	-	2,456	2,456
אשראי לציבור	8,866	4,161	13,027	13,064
אשראי לממשלה	9	-	9	9
נכסים פיננסיים אחרים	76	-	76	76
סך כל הנכסים הפיננסיים	13,382	4,885	18,267	18,336
התחייבויות פיננסיות				
פקדונות הציבור	11,104	4,632	15,736	15,834
פקדונות מבנקים	340	2	342	342
פקדונות הממשלה	11	39	50	52
כתבי התחייבות נדחים	276	453	729	752
התחייבויות פיננסיות אחרות	395	-	395	395
סך כל ההתחייבויות הפיננסיות	12,126	5,126	17,252	17,375

השווי ההוגן של עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי, אינו שונה מהותית משוויין של עסקאות אלה במאזן, בסך 10 מיליון ש"ח, (ליום 31 בדצמבר 2007 - 7 מיליון ש"ח).

הערות:

- (1) מכשירים פיננסיים שבהם היתרה במאזן היא אומדן לשווי הוגן - מכשירים המוצגים במאזן לפי שווי שוק או מכשירים לתקופה מקורית של עד 3 חודשים.
- (2) מכשירים פיננסיים אחרים.

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים

במאזן המאוחד (במיליוני ש"ח)

א. יתרות

31 בדצמבר 2008

מחזיקי מניות		בעלי עניין ואחרים	
חברה אם		דירקטורים ומנהל כללי	
היתרה	היתרה	היתרה	היתרה
לסוף	לסוף	לסוף	לסוף
השנה	השנה	השנה	השנה
אחרים	אחרים	אחרים	אחרים

(1) בסעיפי המאזן כלולות יתרות עם צדדים קשורים כדלקמן:

נכסים

פקדונות בבנקים	270	418	-	-	-	-
ניירות ערך	-	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	1	1	-	-	-	-
אשראי לציבור	-	-	-	-	-	-
השקעה בחברות כלולות	-	-	-	-	-	-

התחייבויות

פקדונות הציבור	-	-	-	-	3	3
פקדונות מבנקים	241	242	-	-	-	-
כתבי התחייבות נדחים	-	60	-	-	-	-
התחייבויות אחרות	16	16	-	-	1	1
מניות (כלול בהון עצמי)	1,479	1,479	-	-	-	-

(2) בהתחייבויות תלויות כלולות יתרות עם צדדים קשורים כדלקמן:

סיכון אשראי חוץ מאזני בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים

ערכויות שניתנו	5	9	-	-	-	-
כתב שיפוי שניתן	15	15	-	-	-	-

(3) ערכויות שהתקבלו

בגין אשראי ללקוחות	19	22	-	-	-	-
כתב שיפוי שהתקבל	5	6	-	-	-	-

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

במאזן המאוחד (המשך) (במיליוני ש"ח)

א. יתרות (המשך)

31 בדצמבר 2007							
מחזיקי מניות				בעלי עניין ואחרים			
חברה אם		אחרים		דירקטורים ומנהל כללי		אחרים	
היתרה	הגבוהה	היתרה	הגבוהה	היתרה	הגבוהה	היתרה	הגבוהה
לסוף	במשך	לסוף	במשך	לסוף	במשך	לסוף	במשך
השנה	השנה	השנה	השנה	השנה	השנה	השנה	השנה

(1) בסעיפי המאזן כלולות יתרות עם צדדים קשורים כדלקמן:

נכסים							
פקדונות בבנקים	266	312	-	-	-	-	94
ניירות ערך	-	-	-	-	-	-	11
נכסים אחרים	1	1	-	-	-	-	4
אשראי לציבור	-	-	-	-	-	-	52
השקעה בחברות כלולות	-	-	-	-	-	-	75
התחייבויות							
פקדונות הציבור	-	-	-	-	-	-	23
פקדונות מבנקים	107	140	-	-	-	-	240
כתבי התחייבות נדחים	58	71	-	-	-	-	-
התחייבויות אחרות	9	9	-	-	-	-	276
מניות (כלול בהון עצמי)	1,363	1,363	-	-	-	-	-

(2) בהתחייבויות תלויות כלולות יתרות עם צדדים קשורים כדלקמן:

סיכון אשראי חוץ מאזני בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים							
-	-	-	-	-	-	-	5
ערכויות שניתנו	4	11	-	-	-	-	10
כתב שיפוי שניתן	15	17	-	-	-	-	-

(3) ערכויות שהתקבלו

בגין אשראי ללקוחות	16	20	-	-	-	-	10
כתב שיפוי שהתקבל	4	4	-	-	-	-	-

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

במאזן המאוחד (המשך) (במליוני ש"ח)

ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי עניין וצדדים קשורים:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008			
מחזיקי מניות		בעלי עניין אחרים	
חברה אם	אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	אחרים
(1) תוצאות מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים			
בגין נכסים			
מפקדונות בבנקים	6	-	9
מאשראי לציבור	-	-	3
סה"כ הכנסות מימון בגין נכסים	6	-	12
בגין התחייבויות			
על פיקדונות הציבור	-	-	(2)
על פקדונות מבנקים	(4)	-	(3)
על כתבי התחייבות נדחים	(1)	-	-
סה"כ הוצאות מימון בגין התחייבויות	(5)	-	(5)
סה"כ רווח מפעילות מימון	1	-	7
(2) הכנסות תפעוליות ואחרות	2	-	9
(3) הוצאות תפעוליות ואחרות* (ראה ג' להלן)	(32)	-	(6) (15)
רווח (הפסד) מפעולות רגילות	(29)	-	(6) 1
* מזה - הוצאות מחשב	(24)	-	(15)

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

במאזן המאוחד (המשך) (במליוני ש"ח)

ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי עניין וצדדים קשורים:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2007			
בעלי עניין אחרים		מחזיקי מניות	
אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	אחרים	חברה אם
(1) תוצאות מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים			
בגין נכסים			
6	-	-	7
3	-	-	-
9	-	-	7
סה"כ הכנסות מימון בגין נכסים			
בגין התחייבויות			
(1)	-	-	-
(1)	-	-	1
-	-	-	2
(2)	-	-	3
7	-	-	10
14	-	-	2
(15)	*(4)	-	(34)
6	(4)	-	(22)
50	-	-	-
(15)	-	-	(25)

* סווג מחדש

** מזה - הוצאות מחשב

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

במאזן המאוחד (המשך) (במליוני ש"ח)

ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי עניין וצדדים קשורים: (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2006			
בעלי עניין אחרים		מחזיקי מניות	
אחרים	דירקטורים ומנהל כללי	אחרים	חברה אם
(1) תוצאות מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים			
בגין נכסים			
3	-	-	12
3	-	2	-
6	-	2	12
סה"כ הכנסות מימון בגין נכסים			
בגין התחייבויות			
(1)	-	(1)	-
(3)	-	-	1
(1)	-	-	2
(5)	-	(1)	3
1	-	1	15
12	-	-	2
(16)	(6)	-	(36)
(3)	(6)	1	(19)
(15)	-	-	(28)

באור 20 - בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

במאזן המאוחד (המשך)

ג. בהוצאות התפעוליות והאחרות נכללו הטבות לבעלי עניין כדלקמן:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008			
דירקטורים ומנהל כללי		החברה האם	
מספר	סך הטבות	מספר	סך הטבות
בעלי הטבה	מיליוני ש"ח	בעלי הטבה	מיליוני ש"ח
-	-	-	2
1	4	-	-
9	2	4	-

דמי ניהול לחברה אם

שכר לבעל עניין המועסק בבנק

שכר חברי דירקטוריון שאינם מועסקים בקבוצת הבנק

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007			
דירקטורים ומנהל כללי		החברה האם	
מספר	סך הטבות	מספר	סך הטבות
בעלי הטבה	מיליוני ש"ח	בעלי הטבה	מיליוני ש"ח
-	-	-	2
1	3	-	-
7	1	4	-

דמי ניהול לחברה אם

שכר לבעל עניין המועסק בבנק

שכר חברי דירקטוריון שאינם מועסקים בקבוצת הבנק

ביום 2 ביולי 2006, נחתם בין הבנק לבין המנכ"ל הסכם העסקה לתקופה קצובה של חמש שנים. על פי ההסכם יהיה זכאי המנכ"ל לקבלת מלוא שכרו עד לתום תקופת הסכם ההעסקה ולדמי הודעה מוקדמת נוספים - במידה ותופסק העסקתו לפני תום המועד שנקבע בהסכם, או שלא בהתאם למועדים הרשומים בהסכם. בנוסף, יהיה המנכ"ל זכאי למענק נוסף בהתקיים תנאים מסויימים.

סכום ההוצאה המירבית הנוספת בגין התחייבויות אלו, שבשלה לא נערכה הפרשה, אשר תחול על הבנק, באם תופסק כהונת המנכ"ל, כאמור, או בהתקיים התנאים שנקבעו בחוזה, מסתכם לתאריך המאזן לסך של 5 מיליוני ש"ח.

ד. ערבות לקופת גמל

על פי תקנון מרכנתיל קופה מרכזית לפיצויים, התחייב הבנק לפצות את עמיתי הקופה - במקרה בו יפחת שווי זכויותיהם מהסכום הנומינלי של הפקדויותיהם בקופה. במסגרת ההסכם למכירת פעילות קופות הגמל (ראה באור 31(ב)(1)), התחייב הבנק להמשיך ולשאת בהתחייבות זו, לכל המאוחר - עד לחודש אוגוסט 2011. חשיפת הבנק בגין התחייבות זו ליום 31 בדצמבר 2008, מסתכמת בכ-12 מליון ש"ח. בשנת 2007 אושר תיקון חקיקה, על פיו נאסרה, החל מיום 1 בינואר 2008 - הצטרפות עמיתים חדשים ל-"קופות מרכזיות לפיצויים".

ה. עסקאות עם צדדים קשורים

- עסקאות עם צדדים קשורים נעשו במהלך העסקים הרגיל ובתנאים דומים לאלה של עסקאות עם צדדים שאינם קשורים. הכנסות והוצאות המתייחסות לעסקאות אלה כלולות בסעיפים המתאימים בדוח רווח והפסד.
- לגבי התקשרות עם החברה האם בנושא שירותי מחשב - ראה באור 18(ג)9.

באור 21 - רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

א. ההרכב (במיליוני ש"ח)

הבנק			מאוחד		
2006	2007	2008	2006	2007	2008
בגין נכסים					
801	878	1,031	801	878	1,031
מאשראי לציבור					
3	(3)	-	3	(3)	-
מפקדונות בבנק ישראל ומזומנים					
14	11	49	14	11	49
מפקדונות בבנקים					
76	118	166	77	119	167
מאגרות חוב (ראה ב' להלן)					
-	2	1	-	2	1
מנכסים אחרים					
894	1,006	1,247	895	1,007	1,248
סך הכל בגין נכסים					
בגין התחייבויות					
(390)	(375)	(472)	(389)	(375)	(471)
על פקדונות הציבור					
1	1	(2)	1	1	(2)
על פקדונות הממשלה					
(4)	(1)	(12)	(4)	(1)	(12)
על פקדונות מבנקים					
(35)	(53)	(64)	(35)	(53)	(64)
על כתבי התחייבות נדחים					
(428)	(428)	(550)	(427)	(428)	(549)
סך הכל בגין התחייבויות					
בגין מכשירים פיננסיים					
נגזרים ופעולות גידור					
37	(13)	(79)	37	(13)	(79)
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM*					
7	4	5	7	4	5
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים					
44	(9)	(74)	44	(9)	(74)
סך הכל בגין נגזרים					
אחר					
18	18	20	18	18	20
עמלות מעסקי מימון					
24	49	36	24	49	36
הכנסות מימון אחרות**					
(2)	-	-	(2)	-	-
הוצאות מימון אחרות					
40	67	56	40	67	56
סה"כ הכנסות אחרות, נטו					
550	636	679	552	637	681
סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים					
(8)	(4)	4	(8)	(4)	4
מזה: הפרשי שער, נטו					

* מכשירים נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
 ** כולל סכומי ריבית שנגבו מחובות בעיתיים בסך 29 מיליוני ש"ח (בשנת 2007 - 23 מיליוני ש"ח; בשנת 2006 - 14 מיליוני ש"ח).

באור 21 - רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים (המשך)

ב. פרוט תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב (במיליוני ש"ח)

הבנק			מאוחד			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
						הכנסות מימון על בסיס צבירה מאגרות חוב:
73	111	160	73	111	160	זמינות למכירה
3	7	6	4	8	7	למסחר
76	118	166	77	119	167	סך הכל כלול ברווח מפעילות מימון בגין נכסים
1	19	22	1	19	22	רווחים ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה
-	(1)	(27)	-	(1)	(27)	הפסדים ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה*
1	1	-	1	1	1	רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב למסחר, נטו
2	19	(5)	2	19	(4)	סך הכל כלול בהכנסות מימון אחרות
78	137	161	79	138	163	סך הכל מהשקעות באגרות חוב

* לרבות הפרשות לירידת ערך בסך 22 מיליון ש"ח (בשנים 2007, 2006 לא היו הפרשות לירידת ערך).

באור 22 - עמלות תפעוליות

ההרכב (במיליוני ש"ח):

הבנק			מאוחד			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
52	56	64	52	56	64	דמי ניהול חשבון
92	99	113	92	99	113	שרותי מערך התשלומים
14	16	20	14	16	20	הכנסות מכרטיסי אשראי
56	67	72	56	67	72	טיפול באשראי ובעריכת חוזים
6	6	5	6	6	5	שרותים ממוחשבים, מידע ואישורים
12	12	12	12	12	12	פעילות סחר חוץ ושירותים מיוחדים במט"ח
18	*21	20	18	*22	21	הכנסות מפעילות בניירות ערך
1	1	1	2	2	1	דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים ודירות
3	3	4	3	3	4	עמלות אחרות
254	281	311	255	283	312	סך הכל עמלות תפעוליות

* סווג מחדש.

באור 23 - רווחים מהשקעות במניות

ההרכב (במיליוני ש"ח):

הבנק			מאוחד		
2006	2007	2008	2006	2007	2008
1	2	(2)	1	2	(2)
11	20	11	11	20	11
12	22	9	12	22	9

רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות זמינות למכירה, נטו

דיבידנד ממניות זמינות למכירה*

* הסכום מהווה את חלקו של הבנק כדיבידנד שהתקבל מחברת "בזק" (ראה גם באור 3).

באור 24 - הכנסות אחרות

ההרכב (במיליוני ש"ח):

הבנק			מאוחד		
2006	2007	2008	2006	2007	2008
-	-	-	26	26	-
-	-	-	6	6	4
-	*2	2	-	*2	2
15	14	1	-	-	-
2	2	-	4	5	4
17	18	3	36	39	10

דמי ניהול קופות גמל

דמי ניהול קרנות נאמנות

עמלות הפצת קרנות נאמנות

דמי ניהול מחברות מאוחדות

אחרות

סך הכל הכנסות אחרות

* סוג מחדש.

באור 25 - משכורות והוצאות נלוות

ההרכב (במיליוני ש"ח):

הבנק			מאוחד		
2006	2007	2008	2006	2007	2008
246	243	244	250	247	247
32	33	37	33	34	37
55	*55	60	56	*56	61
14	19	19	14	19	19
*13	*2	14	*13	*2	14
*10	*23	-	*10	*23	-
370	375	374	376	381	378

משכורות

פיצויים, תגמולים, פנסיה, קרן השתלמות וחופשה

מס שכר וביטוח לאומי

הוצאות נלוות אחרות

הוצאות נלוות בגין שנים קודמות, נטו

הפרש לתכנית פרישה מרצון

סך הכל משכורות והוצאות נלוות

* סוג מחדש.

באור 26 - הוצאות אחרות

ההרכב (במיליוני ש"ח):

הבנק			מאוחד			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
11	13	16	11	13	17	שיווק ופרסום
18	18	20	18	18	20	הובלות ותקשורת
48	45	46	48	45	46	שרותי מחשב
4	5	5	4	5	5	משרדיות
5	4	3	5	4	3	ביטוח
30	29	35	30	29	36	שירותים מקצועיים
4	2	3	4	2	3	הדרכה והשתלמות
1	1	2	2	2	2	שכר חברי דירקטוריון
2	2	2	2	2	2	דמי ניהול לחברת האם
1	2	1	1	2	2	עמלות
22	25	36	23	26	37	אחרות
146	146	169	148	148	173	סך הכל הוצאות אחרות

באור 27 - הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות

א. ההרכב (במיליוני ש"ח):

הבנק			מאוחד			
2006	2007	2008	2006	2007	2008	
מסים שוטפים						
77	86	69	83	92	71	בגין שנת החשבון
-	(1)	-	-	(1)	-	בגין שנים קודמות
77	85	69	83	91	71	סך הכל מסים שוטפים
מסים נדחים						
(11)	3	16	(11)	3	16	בגין שנת החשבון
-	1	-	-	1	-	בגין שנים קודמות
(11)	4	16	(11)	4	16	סך הכל מסים נדחים
66	89	85	72	95	87	סך הכל הפרשה למסים

באור 27 - הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות (המשך)

ב. התאמה בין סכום המס התיאורטי שהיה חל אילו הרווח מפעולות רגילות היה מתחייב במס לפי שיעור המס הסטטוטורי החל על בנק בישראל, לבין ההפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות כפי שנזקפה בדוח רווח והפסד:

(במיליוני ש"ח)

מאוחד			הבנק		
2008	2007	2006	2008	2007	2006
87	100	54	85	94	48
סכום המס על בסיס שיעור המס הסטטוטורי					
מס (חסכון במס) בגין:					
1	3	14	1	3	14
הוצאות לא מוכרות					
2	4	4	2	4	4
מס רווח על מס שכר, נטו					
(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
הפרשה כללית והפרשה נוספת לחובות מסופקים					
-	(9)	1	-	(9)	1
הפרשי תאום נכסים כספיים, נטו					
(1)	(1)	-	(1)	(1)	-
הפרש תאום פחת ורווח הון					
-	(1)	-	-	(1)	-
מסים בגין שנים קודמות					
-	1	1	-	1	1
התאמת המסים הנדחים עקב שינוי בשיעור המס					
87	95	72	85	89	66
הפרשה למסים על ההכנסה					
36.80	38.53	40.65	36.80	38.53	40.65
שיעור המס הסטטוטורי (באחוזים)					

ג. שומות מס

לבנק הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2003.

לחברות המאוחדות שומות מס הנחשבות כסופיות עד וכולל שנת המס 2003.

באור 27 - הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות (המשך)

ד. יתרות מסים נדחים לקבל ועתודה למסים נדחים (במאזן המאוחד):

(במיליוני ש"ח)

מסים נדחים לקבל				
יתרות		שיעורי מס ממוצעים		
31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	
46	34	34.60	34.48	מהפרשה לחופשה ונלוות אחרות לשכר
19	27	34.40	34.40	מהתאמת נכסים לא כספיים אחרים
65	61	34.53	34.45	סך הכל

עתודה למסים נדחים				
יתרות		שיעורי מס ממוצעים		
31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	31 בדצמבר 2007	
6	6	35.06	35.06	מיעודה לפיצויי פרישה ומחלה נטו
11	12	35.68	36.71	מניירות ערך
13	10	34.46	34.37	מהתאמת נכסים לא כספיים בני פחת
2	2	10.35	10.43	מהתאמת נכסים לא כספיים אחרים
1	1	40.16	40.16	מהפרשי עיתוי אחרים
33	31	30.49	30.97	סך הכל

ה. סכום ההתאמה של נכסים לא-כספיים שהפחתתם לא תותר בניכוי כהוצאה לצרכי מס בעתיד ושכגינה נקבע שאין ליצור עתודה למסים נדחים הינו 6 מיליוני ש"ח (31 בדצמבר 2007 - 6 מיליוני ש"ח).

ו. חבות המס של התאגידים בישראל חושבה עד ליום 31.12.2007, על פי הוראת חוק מס הכנסה (תאומים) בשל אינפלציה, התשמ"ה - 1985 (להלן: "חוק התאומים") - שנחקק בתקופה בה שררו במדינת ישראל שיעורי אינפלציה גבוהים מאוד - במטרה למנוע תשלום מס על רווח אינפלציוניים. לאור הירידה המתמשכת בשיעורי האינפלציה - לשיעורים המקובלים בעולם המערבי, והציפיה להמשך מגמת היציבות הכלכלית - סבר משרד האוצר כי "חוק התאומים" - התייתר למעשה, מכיוון שהטרח הכרוכה בהמשך הפעלת החוק אינה מצדיקה (לדעת משרד האוצר), את התועלת הנמוכה הנובעת ממנו. לאור האמור לעיל, אישרה הכנסת ביום 26 בפברואר 2008, את "חוק מס הכנסה" (תיאומים) בשל אינפלציה (תיקון מס' 20), התשס"ח - 2008.

במסגרת התיקון לחוק - בוטלו החל משנת 2008, מרבית הסעיפים שנכללו ב"חוק התאומים".

התיקון לחוק משנה את חישוב חבות המס של התאגידים הבנקאיים בשני מרכיבים עיקריים:

- הוספת חבות מס בגין "רווחים אינפלציוניים", עקב ביטול הסעיף שהתיר לתאגידים לנכות מהרווחים החייבים במס את "שחיקת" ההון העצמי במונחים ריאליים ("ניכוי בשל אינפלציה") - הנגזר משיעור עליית מדד המחירים לצרכן, ומהיקף ההון החשוף לאינפלציה (כהגדרתו ב"חוק התאומים").

באור 27 - הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות (המשך)

ד. יתרות מסים נדחים לקבל ועתודה למסים נדחים (במאזן המאוחד): (המשך)

- הקפאת שיעור עליית המדד (שימוש, בין היתר, לחישוב מרכיב ה"ניכוי בשל פחת") - על פי המדד שפורסם בתום שנת 2007 - ללא מתן אפשרות לעדכנו על פי השינויים שיחולו בשיעור עליית המדד - לאחר תום שנת 2007.
- התיקון לחוק, כאמור - פגע בעיקר במוסדות כספיים שמימון פעילותם מבוסס על הונם עצמי.
- בכדי להקטין את הפגיעה בגופים אלו, אישרה הכנסת, במקביל לחקיקה האמורה, תיקון עקיף לחוק מס ערך מוסף (מס' 35). החקיקה מתקנת את הגדרות "רווח" ו"שכר" כדלקמן:
- ה"רווח" של מוסד כספי שבגיניו מחושב "מס רווח" - יכלול גם את מס השכר ששולם על ידו (עד לתיקון לא ניתן היה לנכות את מס השכר לצורך חישוב זה).
- ה"שכר" של מוסד כספי בגינו מחושב מס שכר - יכלול גם את חלק המעביד בתשלומים ששולמו על ידו למוסד לביטוח לאומי.
- התיקון ייכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2009. עם זאת, נקבע במסגרת הוראות מעבר שנכללו בחוק, כי בשנת 2008 ייושם התיקון לחוק חלקית, באופן שהותר למוסד הכספי לנכות 50% ממס השכר ששולם על ידו בשנת 2008 - לצורך חישוב מס הרווח, ובמקביל הוטל מס שכר על 50% מתשלומי המוסד הכספי - לביטוח הלאומי.
- התיקון לחוק מס ערך מוסף, כאמור - הגדיל את הרווח הנקי של הבנק בשנת 2008 בכ 2- מליון ש"ח (מזה כ-1 מליון ש"ח, הנובע מקיטון חד פעמי בהפרשות למסים על הכנסה - עקב עדכון שיעורי המס על פיהם מחושבים ה"מסים הנדחים").
- עקב ביטול "חוק התאומים", לא רשם הבנק הטבת מס בשנת 2008, בגין שחיקת הונו העצמי הנובעת מעליית מדד המחירים לצרכן בשיעור של 4.5% בסך של 16 מליון ש"ח (בשנת 2007 רשם הבנק הטבת מס בגין מרכיב זה בסך של 9 מליון ש"ח).

באור 28 - רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, נטו, לאחר מסים

(במיליוני ש"ח)

מאוחד			
2008	2007	2006	
-	75	-	רווח הון ממכירת פעילות קופות גמל
-	1	-	רווח ממכירת מניות חברות מוחזקות
-	(2)	1	רווח (הפסד) הון מבניינים וציוד
-	-	1	קיטון בהפרשה לירידת ערך מבנים
-	74	2	רווח לפני מסים
-	52	1	הפרשה למסים - שוטפים
-	(26)	-	הפרשה למסים - נדחים
-	26	1	סך הכל מסים
-	48	1	רווח מפעולות בלתי רגילות, נטו

באור 29 - רווח למניה (מאוחד)

(באלפי ש"ח)

2006	2007	2008	
			מניה בת 0.1 שקלים חדשים - ערך נקוב
0.48	1.33	1.19	רווח נקי מפעולות רגילות
0.01	0.39	-	רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מס
0.49	1.72	1.19	סך-הכל

			מניה בת 0.01 שקלים חדשים - ערך נקוב
0.05	0.13	0.12	רווח נקי מפעולות רגילות
-	0.04	-	רווח מפעולות בלתי רגילות לאחר מס
0.05	0.17	0.12	סך-הכל

			ממוצע משוקלל של מספר המניות
124,720	124,720	124,720	• מניות בנות 0.1 שקלים חדשים
1,600	1,600	1,600	• מניות בנות 0.01 שקלים חדשים

באור 30 - מידע כספי לפי מגזרי פעילות

1. כללי

בבנק הוטמעה מערכת מידע ניהולית המספקת להנהלת הבנק מידע שוטף לגבי תוצאות פעולותיו של הבנק בחתך "מגזרי פעילות", כפי שהוגדרו ע"י הנהלת הבנק כמפורט להלן:

משקי בית - כולל שרותי בנקאות הניתנים ללקוחות פרטיים שסממני פעילותם אופייניים לאלו של משקי בית, לרבות אשראי בהיקף שאינו עולה על 200 אלפי ש"ח ופקדונות בהיקף שאינו עולה על 500 אלפי ש"ח.

עסקים קטנים - כולל שרותי בנקאות הניתנים ללקוחות עסקיים (יחידים ותאגידים) של הבנק שהיקף האשראי שניתן להם אינו עולה, בדרך כלל, על מיליון ש"ח.

1. כללי (המשך)

בנקאות מסחרית - כולל שרותי בנקאות הניתנים ללקוחות עסקיים בינוניים (לקוחות שהיקף האשראי שניתן להם עולה על 1 מיליון ש"ח, ואינם נכללים במגזר הבנקאות העסקית), לרבות גופים מוסדיים.

בנקאות עסקית - כולל שרותי בנקאות הניתנים ללקוחותיו הגדולים של הבנק (תאגידים שהיקף האשראי שניתן להם עולה, בדרך כלל, על 15 מיליון ש"ח) וחברות ציבוריות, בעיקר בתחום מתן האשראי.

בנקאות פרטית - כולל שרותי בנקאות הניתנים ללקוחות (פרטיים ותאגידים) בעלי עושר פיננסי בינוני וגבוה.

ניהול פיננסי - כולל פעילות פיננסית שאינה עם לקוחות הבנק (כגון: התוצאות מניהול תיק ניירות הערך של הבנק ופעולות עם בנקים וגופים מוסדיים אחרים).

סווג התוצאות העסקיות של הבנק למגזרי הפעילות השונים, כאמור לעיל, נערך על פי המתודולוגיה הבאה:

רווח מפעילות מימון - לכל מגזר פעילות נזקף מרווח מ"פעילות מימון" המהווה סיכום של המרכיבים הבאים:

- ההפרש שבין הכנסות הריבית ששויכו לאותו מגזר (בפעילות אשראי), לבין עלות הריבית המחושבת לפי "מחיר מעבר".

- ההפרש שבין עלות הריבית (בפעילות פקדונות), לבין הכנסות הריבית בגין אותם פקדונות, כשהכנסות אלו מחושבות על פי "מחיר מעבר".

"מחיר המעבר" נקבע בהתבסס על מחירי ציטוט פקדונות בשוק המוסדי, והוא מהווה בקירוב את העלות השולית של גיוס פקדונות בבנק.

על פי מתודולוגיה זו, בה מותאם מחיר מעבר ספציפי לכל מוצר אשראי או פקדון, בכל אחד ממגזרי ההצמדה - מגזרי הפעילות אינם נושאים בסיכונים שוק אלא בסיכון אשראי בלבד.

רווחים או הפסדים מפעילות מימון הנובעים משינוי בתנאי השוק, נזקפים למרכז ניהול הנכסים וההתחייבויות (ננ"ה), שאליו נזקפות גם ההכנסות מניהול ההון הפעיל של הבנק. רווחים או הפסדים אלו מוצגים במגזר: "ניהול פיננסי".

ההפרשה לחובות מסופקים - נזקפת למגזרי הפעילות השונים, בהתאם לשיוך הלקוח שבגינו נערכה ההפרשה.

הכנסות תפעוליות - עמלות והכנסות תפעוליות אחרות נזקפות למגזרי הפעילות השונים, בהתאם לשיוך הלקוח שבגינו נזקפה ההכנסה.

הוצאות תפעוליות - הוצאות ישירות הניתנות לזיהוי, נזקפו למגזר הפעילות המתאים. הוצאות עקיפות או הוצאות ישירות שאינן ניתנות לשיוך מדויק - סווגו למגזרי הפעילות השונים, בהתבסס על אומדנים והערכות שנערכו ביחידות הבנק השונות.

תשואה להון - הקצאת ההון לצורך חישוב התשואה להון בכל אחד ממגזרי הפעילות התבססה על נכסי הסיכון הממוצעים בכל מגזר.

באור 30 - מידע כספי לפי מגזרי פעילות (המשך)

2. ההרכב (במיליוני ש"ח)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008

עסקים קטנים		משקי בית		
משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים*	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים*	
14	192	88	33	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
(11)	(13)	(80)	136	• מחיצונים
3	179	8	169	• בין מגזרי
-	98	2	114	סך הכל
3	277	10	283	הכנסות תפעוליות ואחרות
(5)	27	(3)	38	סך ההכנסות
2	166	8	201	הפרשה לחובות מסופקים
-	12	1	19	הוצאות תפעוליות ואחרות, למעט פחת
6	72	4	25	פחת***
2	28	2	9	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
4	44	2	16	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
-	-	-	-	רווח נקי מפעולות רגילות
4	44	2	16	חלק הבנק בתוצאות הפעולות נטו של חברות כלולות
22.0	24.8	2.8	10.4	רווח נקי לשנה
181	2,426	1,128	1,761	תשואה להון (באחוזים)**
-	-	-	-	יתרה ממוצעת של נכסים
-	1,572	-	4,075	מזה: השקעות בחברות כלולות
169	1,782	922	1,474	יתרה ממוצעת של התחייבויות
-	22	-	50	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
-	200	-	452	יתרה ממוצעת של נכסי קרנות נאמנות
-	14	-	36	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
3	140	6	100	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
-	24	-	56	מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
-	15	2	13	מרווח מפעילות מתן אשראי
3	179	8	169	מרווח מפעילות קבלת פקדונות
				אחר
				סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

* כולל פעילות שוק ההון.

** התשואה להון בסה"כ המגזרים: משקי בית, עסקים קטנים, בנקאות מסחריות ובנקאות עסקית הסתכמה ב-7.5%, 24.5%, 13.7%, ו-4.3% בהתאמה.

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית*	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			ליווי בניה	בנקאות ופיננסים*	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים*
681	156	(254)	34	224	43	151
-	(124)	302	(15)	(136)	(31)	(28)
681	32	48	19	88	12	123
331	9	38	5	16	1	48
1,012	41	86	24	104	13	171
123	-	-	(2)	39	6	23
612	37	55	9	47	1	86
45	3	-	1	3	-	6
232	1	31	16	15	6	56
87	1	12	4	5	2	22
145	-	19	12	10	4	34
3	3	-	-	-	-	-
148	3	19	12	10	4	34
10.3	-	-	11.7	2.4	6.7	15.4
19,148	5,286	161	517	4,212	588	2,888
75	75	-	-	-	-	-
17,698	1,839	6,757	157	1,388	-	1,910
14,410	2,059	137	1,029	4,020	551	2,267
954	-	294	-	505	-	83
8,792	-	2,713	-	4,662	-	765
1,334	-	1,049	-	174	-	61
		5	11	70	8	103
		41	1	5	-	14
		2	7	13	4	6
		48	19	88	12	123

באור 30 - מידע כספי לפי מגזרי פעילות (המשך)

2. ההרכב (המשך) (במיליוני ש"ח)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2007

עסקים קטנים		משקי בית		
משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים**	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים**	
13	186	74	22	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
(10)	(18)	(65)	130	• מחיצונים
3	168	9	152	• בין מגזרי
-	99	1	116	סך הכל
3	267	10	268	הכנסות תפעוליות ואחרות
-	23	3	21	סך ההכנסות
*2	161	6	*202	הפרשה לחובות מסופקים
-	10	1	*12	הוצאות תפעוליות ואחרות, למעט פחת
1	73	-	33	פחת****
-	29	-	13	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
1	44	-	20	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
-	13	-	19	רווח נקי מפעולות רגילות
1	57	-	39	רווח (הפסד) מפעולות בלתי רגילות, נטו
2.0	35.9	-	27.6	רווח נקי לשנה
184	2,306	973	1,751	תשואה להון (באחוזים)***
-	-	-	-	יתרה ממוצעת של נכסים
-	1,447	-	4,041	מזה: השקעות בחברות כלולות
174	1,714	823	1,491	יתרה ממוצעת של התחייבויות
-	841	-	1,850	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
-	278	-	262	יתרה ממוצעת של נכסי קופ"ג וקרנות נאמנות
-	12	-	29	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
3	131	6	88	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
-	22	-	56	מרכיבי הרווח מפעילות מימון:
-	15	3	8	מרווח מפעילות מתן אשראי
3	168	9	152	מרווח מפעילות קבלת פקדונות
				אחר
				סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

* סווג מחדש.

** כולל פעילות שוק ההון.

*** התשואה להון בסה"כ המגזרים: משקי בית, עסקים קטנים, בנקאות מסחריות ובנקאות עסקית הסתכמה ב-17.9%, 32.8%, 14.8% וב-4.6% בהתאמה.

**** כולל הפרשות לירידת ערך מבנים, בסך 2 מיליוני ש"ח שיוחסה למגזר ניהול פיננס.

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית**	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			ליווי בניה	בנקאות ופיננסים**	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים**
637	155	(250)	31	222	37	147
-	(113)	299	(16)	(139)	(26)	(42)
637	42	49	15	83	11	105
344	22	40	3	17	2	44
981	64	89	18	100	13	149
97	-	-	3	26	(1)	22
583	19	56	9	45	1	82
40	9	-	1	2	-	5
261	36	33	5	27	13	40
95	7	14	2	10	4	16
166	29	19	3	17	9	24
48	(1)	13	-	1	-	3
214	28	32	3	18	9	27
17.2	-	-	4.7	4.6	18.4	13.9
17,711	4,813	28	533	4,078	545	2,500
9	9	-	-	-	-	-
16,504	1,619	6,522	84	1,500	-	1,291
13,313	1,560	28	830	4,072	519	2,102
4,262	-	1,246	2	41	-	282
7,376	-	2,813	36	3,414	-	573
674	-	580	-	5	-	48
		6	10	63	8	87
		42	1	5	-	11
		1	4	15	3	7
		49	15	83	11	105

באור 30 - מידע כספי לפי מגזרי פעילות (המשך)

2. ההרכב (המשך) (במיליוני ש"ח)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2006

משקי בית		עסקים קטנים		רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים:
בנקאות ופיננסים*	הלוואות לדיור	בנקאות ופיננסים*	משכנתאות מסחריות	
19	53	191	9	• מחיצונים
113	(43)	(46)	(6)	• בין מגזרי
132	10	145	3	סך הכל
102	2	94	-	הכנסות תפעוליות ואחרות
234	12	239	3	סך ההכנסות
14	1	35	1	הפרשה לחובות מסופקים
195	6	159	2	הוצאות תפעוליות ואחרות, למעט פחת
13	-	10	-	פחת
12	5	35	-	רווח (הפסד) מפעולות רגילות לפני מסים
12	2	18	-	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
-	3	17	-	רווח (הפסד) נקי מפעולות רגילות
-	-	-	-	רווח נקי מפעולות בלתי רגילות***
-	3	17	-	רווח נקי (הפסד)
-	2.8	12.6	-	תשואה להון (באחוזים)**
1,579	1,078	2,227	178	יתרה ממוצעת של נכסים
-	-	-	-	מזה: השקעות בחברות כלולות
3,953	-	1,422	-	יתרה ממוצעת של התחייבויות
1,243	988	1,689	181	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
1,852	-	812	-	יתרה ממוצעת של נכסי קופ"ג וקרנות נאמנות
171	-	216	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
20	-	9	-	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
מרכיבי הרווח מפעילות מימון:				
71	9	114	3	מרווח מפעילות מתן אשראי
51	-	19	-	מרווח מפעילות קבלת פקדונות
10	1	12	-	אחר
132	10	145	3	סך הכל רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים

* כולל פעילות שוק ההון.

** התשואה להון בסה"כ המגזרים: משקי בית, עסקים קטנים, בנקאות מסחריות ובנקאות עסקית הסתכמה ב- 1.4%, 11.5%, 2.6%, וב- 3.2% בהתאמה.

*** כולל ירידה בהפרשות לירידת ערך מבנים בסך 1 מיליון ש"ח, שיוחסו למגזר "ניהול פיננסים".

סך הכל מאוחד	ניהול פיננסי	בנקאות פרטית*	בנקאות עסקית		בנקאות מסחרית	
			בנקאות ופיננסים*	ליווי בניה	משכנתאות מסחריות	בנקאות ופיננסים*
552	128	(252)	198	46	22	138
-	(86)	290	(123)	(27)	(15)	(57)
552	42	38	75	19	7	81
303	13	35	15	4	-	38
855	55	73	90	23	7	119
115	-	-	11	25	1	27
575	28	54	40	9	1	81
33	2	-	3	-	-	5
132	25	19	36	(11)	5	6
72	13	10	15	(4)	2	4
60	12	9	21	(7)	3	2
1	1	-	-	-	-	-
61	13	9	21	(7)	3	2
5.8	-	-	6.1	(8.2)	5.4	1.7
17,064	4,253	55	3,951	697	629	2,417
3	3	-	-	-	-	-
15,976	1,551	6,378	1,421	79	-	1,172
12,962	997	55	4,046	1,060	642	2,061
4,029	-	1,061	63	3	-	238
6,269	-	2,030	3,409	34	-	409
517	-	434	15	-	-	39
		5	60	13	5	68
		32	5	1	-	10
		1	10	5	2	3
		38	75	19	7	81

א. כללי

בשנים האחרונות נחקקו מספר חוקים והועלו מספר יוזמות חקיקה, חלקן פרטיות וחלקן בעקבות החלטות שקיבלה ממשלת ישראל בשורת נושאים הנוגעים למערכת הבנקאית, כמפורט להלן.

ב. חוקים והחלטות הנוגעים למערכת הבנקאית

(1) הרפורמה בשוק ההון

(א) החקיקה

במסגרת ה"רפורמה בשוק ההון", אותה יזמה הממשלה, נחקקו ביום 25.7.2005 בכנסת שלושת החוקים הבאים:

- חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005.
 - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005.
 - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק ביעוץ פיננסי ובשווק פנסיוני), התשס"ה-2005.
- ההשלכות העיקריות של חוקים אלו על התאגידים הבנקאיים, הינן כדלקמן:
- נאסר על התאגידים הבנקאיים להחזיק אמצעי שליטה כלשהם בקופות גמל (לרבות חברה לניהול קופות גמל) או בחברה לניהול קרנות נאמנות. על פי הוראות החוק תוכל ההפרדות להתבצע במדורג לאורך תקופות, כדלקמן:
 - לגבי ההחזקות בקופות הגמל (לרבות החברות לניהול קופות גמל) בתוך תקופה של שלוש שנים מפרסום החוק (עבור "הבנקים הגדולים"), ועד שש שנים (עבור הבנקים "הבינוניים והקטנים" עליהם נמנה הבנק).
 - לגבי ההחזקות בקרנות הנאמנות (לרבות החברות לניהול קרנות נאמנות) בתוך תקופה של ארבע שנים מפרסום החוק (עבור "הבנקים הגדולים"), ועד שמונה שנים (עבור "הבנקים הבינוניים והקטנים" עמם נמנה הבנק).
 - נאסר על תאגידים בנקאיים, לעסוק בשווק מוצרים פנסיוניים (לרבות: קופות גמל, ביטוחי חיים משתתפים ופנסיה) ומוצרים פיננסיים מסוימים (כגון: ניירות ערך, קרנות נאמנות ו"תעודות סל" - העשויות להוות תחליף לקרנות נאמנות). לתאגידים הבנקאיים הותר להעניק בגין מוצרים אלו שירותי "יעוץ השקעות" בלבד.
 - הותר לתאגידים הבנקאיים לעסוק ב"יעוץ פנסיוני" (להבדיל מ"שווק פנסיוני"), שעניינו בחינת כדאיות ההשקעה במוצרים פנסיוניים (כהגדרתם בחוק). עם זאת, הותר לתאגידים בנקאיים שעסקו ב"יעוץ השקעות" להעניק ייעוץ פנסיוני לגבי קופות גמל לתגמולים ולפיצויים (שאינם קופות ביטוח), אך אם אין בידם רשיון "יעוץ פנסיוני" בתקופה שלא תעלה על שלוש וחצי שנים מיום כניסת החוק לתוקף.
- על פי הוראות החוק חויבו הבנקים למכור את מלוא החזקותיהם בקופות הגמל וקרנות הנאמנות כתנאי מוקדם לקבלת רשיון ל"יעוץ פנסיוני". עם זאת התיר המחוקק לממונה על שוק ההון הביטוח והחסכון במשרד האוצר (להלן: "הממונה"), להעניק יתרון לבנקים הבינוניים והקטנים על פני הבנקים הגדולים בתחום העיסוק ב"יעוץ פנסיוני", באופן שיתאפשר לממונה להעניק לבנקים ה"בינוניים והקטנים" רשיון לעסוק ב"יעוץ פנסיוני" עוד קודם להשלמת מכירת החזקותיהם בקופות הגמל ובקרנות הנאמנות.

ב. חוקים והחלטות הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

(1) הרפורמה בשוק ההון (המשך)

(ב). מכירת קופות הגמל

לאור ההגבלות שהוטלו על הפנסיה במסגרת החקיקה, כאמור - ובמטרה לממש את ההיתר שניתן לבנקים על ידי המחוקק - לעסוק "בייעוץ פנסיוני", מוקדם ככל האפשר - השלים הבנק ביום 5 בדצמבר 2007 את מכירת 51% מפעילות קופות הגמל שלו. יתרת הפעילות (49%) תימכר על ידי הבנק לרוכשים לכל המאוחר בחודש אוגוסט 2011 (להלן: "מועד המימוש הסופי"), במחיר שייגזר (בעיקר) משיעור של 4.25% מהיקף נכסי קופות הגמל.

לאחר המכירה, כאמור, מחזיקים הבנק (49%) וקבוצת הרוכשים (51%), במשותף בחברה חדשה - הדס מרכנתיל קופות גמל בע"מ - שהוקמה מכח ההסכם, וקלטה את פעילות קופות הגמל של הבנק.

במסגרת ההסכם ניתנו לבנק על ידי הרוכשים שתי אופציות, כדלקמן:

- אופציה למימוש מוקדם של יתרת פעילות קופות הגמל (49%), במחיר שייגזר מהמחיר ב"מועד המימוש הסופי", בכפוף להתאמות. עם זאת, יפחת מחיר המימוש בשיעורים שבין 15% ל-20%, אם יחליט הבנק לממש את האופציה לפני 5.12.2009.

- אופציה (הניתנת למימוש ב"מועד המימוש הסופי", או קודם לכן - אם יממש הבנק את האופציה הראשונה), לרכוש 5% ממניות החברה הרוכשת (או 10% בתנאי, שהיקף הפעילות של הרוכשת בתחום קופות הגמל במועד מימוש האופציה, לא יהיה מהותי). מחיר מימוש האופציה ייגזר מהחלק היחסי של המחיר שישולם בגין יתרת פעילות קופות הגמל (כאמור לעיל) ומשווי החלק היחסי של יתרת הפעילות של הרוכשת (וללא פעילות קופות הגמל) שייקבע על ידי מעריך מוסכם. הבנק יוכל למכור לבעלי המניות של הרוכשת את החזקותיו ברוכשת בתקופה של עשר שנים ממועד המכירה במחיר שיתבסס על המנגנון ששימש בקביעת מחיר הרכישה.

במסגרת ההסכם הוארך תוקף הערכות שנתן הבנק בעבר לעמיתי "מרכנתיל קופה מרכזית לפיצויים", לפיה - התחייב הבנק לפצות את עמיתי הקופה, במקרה בו יפחת שווי זכויותיהם - מהסכום הנומינלי שהופקד על ידם בקופה. על פי ההסכם תפקע ערכות הבנק - לכל המאוחר - ב"מועד המימוש הסופי" (ראה גם באור 18ג'6), (לעיל).

(2) חקיקה בנושא העמלות הבנקאיות

בעקבות החלטות שקיבלו מספר בנקים במערכת הבנקאית - במחצית השניה של שנת 2006 - לעדכן את תעריפי העמלות בגין השירותים הניתנים על ידם במספר תחומים, לאחר תום התקופה שבה התחייבו הבנקים להקפיא את תעריפי העמלות - התפתח דיון ציבורי בנושא זה. במהלך הדיון נשמעו קריאות מצד גופים צרכניים המצדדות בהגברת הפיקוח על הבנקים בנושא זה.

בעקבות הדיון ובהמשך למספר הליכי חקיקה שנפתחו בכנסת בנושא זה, שכללו ארבע הצעות חוק פרטיות מטעם חברי הכנסת והצעת חוק נוספת מטעם הממשלה, אישרה הכנסת ביום 26 ביוני 2007, את חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 12), התשס"ז - 2007. המטרות שעמדו בבסיס החוק כללו:

- יצירת אחידות בשמות השרותים הבנקאיים.
- צמצום מספר השרותים שבשלם נגבות עמלות.
- שיפור ביכולת ההתמצאות של הלקוחות במחירי השרותים הבנקאיים, והשוואה בינם למחירים בבנקים אחרים.

ב. חוקים והחלטות הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

(2) חקיקה בנושא העמלות הבנקאיות (המשך)

עיקרי ההוראות שנכללו בחוק, הינן כדלקמן:

- הוטל על הנגיד, לאחר התייעצות עם הועדה המייעצת, לקבוע את רשימת השרותים שבגינם רשאי תאגיד בנקאי לגבות עמלות מלקוחותיו ("התעריפון המלא") ואת אופן חישובן של העמלות שניתן לגבות בגין שירותים אלה.
- הנגיד רשאי לקבוע "תעריפונים מצומצמים" (המהווים חלק מה"תעריפון המלא") לגבי סוגים מסוימים של שירותים בנקאיים או לגבי סוגי לקוחות מסוימים.
- תאגיד בנקאי יוכל להוסיף שרות נוסף, שאינו כלול ב"תעריפון המלא" - רק לאחר הגשת בקשה מנומקת למפקח על הבנקים. המפקח יהיה רשאי לאשר את הבקשה או לדחותה - בתוך 30 יום מקבלתה.
- הנגיד יהיה רשאי לקבוע "סל שירותים בנקאיים", שתאגיד בנקאי יחויב להציע ללקוחותיו, ושכגינם תגבה עמלה כוללת אחת.
- הנגיד רשאי להכריז על שירותים בנקאיים מסוימים כ"שרותים ברי פיקוח", בהתקיים אחת העילות הבאות:
 1. התשלום בגין השרות עלול להפחית את התחרות בגין אותו שרות.
 2. הלקוח יכול לקבל את השרות רק בתאגיד הבנקאי שבו מתנהל חשבונו.
 3. מדובר ב"שרות חיוני" ויש צורך בפיקוח עליו מטעמים של טובת הציבור.
- הנגיד יהיה רשאי לקבוע לגבי "שרות בר פיקוח" את סכום העמלה שתגבה בגינו, או את סכומה המכסימלי, או לאסור על גביית עמלה כלשהי בגינו.
- הוטלה חובה על תאגידים בנקאיים להודיע מראש למפקח על הבנקים על כוונתם להעלות את תעריף העמלה בגין שירות בנקאי שאינו "בר פיקוח" - לפחות 30 יום לפני המועד המתוכנן להעלאת התעריף.
- המפקח על הבנקים רשאי להטיל עיצום כספי על תאגיד בנקאי שגבה עמלות בגין שירותים שאינם כלולים ב"תעריפון המלא", או שהעלה את תעריפי העמלות שהוא גובה - מבלי שהודיע על כך מראש למפקח.
- בהמשך לכך, ומכח הסמכות שהוקנתה לו בחוק, פורסמו על ידי נגיד בנק ישראל ביום 8 בינואר 2008, "כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח - 2008".
- התקנות כוללות את "תעריפון העמלות המלא" (החל על לקוחות המקבלים שירות בנקאי מלא), ו"תעריפים מצומצמים" (שיחולו על מגזרי לקוחות - שמקבלים שירותים בנקאיים חלקיים, כגון: "שירותי ניהול חשבון עובר ושכ", "שירותים בגין הלוואות לדיור" ו"שירותים בגין כרטיסי אשראי", בלבד).
- הלקוחות עליהם חלים תעריפוני עמלות אלו, כוללים שני פלחי לקוחות:
 - יחידים.
 - תאגידים שמחזור הכנסותיהם השנתי, אינו עולה על מיליון ש"ח (להלן: "עסקים קטנים").
- עיקר השינויים שנכללו בתקנות ובעריפונים שצורפו אליהן, כאמור - הינם:
 - מספר העמלות הכלולות בתעריפונים החדשים, הופחת משמעותית ביחס למספרן הקודם (בשיעור של כ - 64%) והובהר כי לא ניתן יהיה לגבות עמלות ממגזרי הלקוחות עליהם חלה ההוראה - שאינן כלולות בתעריפונים החדשים.

ב. חוקים והחלטות הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

(2) חקיקה והחלטות בנושא העמלות הבנקאיות (המשך)

- יחיד יהיה פטור מתשלום "דמי ניהול קבועים" בגין חשבון עובר ושכ, למעט תשלום בגין פעולות המבוצעות בחשבוננו על ידי פקיד או באמצעות ערוצים ישירים, כמפורט להלן.
- ניתן יהיה לגבות עמלה בגין "הקצאת מסגרת אשראי", מלקוח יחיד - רק אם הלקוח לא ניצל כלל את מסגרת האשראי שהוקצתה לו. לקוח שניצל את מסגרת האשראי - בחלקה או במלואה - יחויב בריבית או בעמלת הקצאת אשראי, כגבוה מביניהן.
- נאסר לגבות עמלה בגין "טיפול באשראי" מ"עסקים קטנים" ומלקוחות "יחידים" (בגין הלוואות בהיקף שאינו עולה על 50,000 ש"ח). כמו כן, נאסר לגבות עמלה זו בעת חידוש אשראי שאינו כרוך בשינוי או בהגדלת בטחונות. במקרה של הגדלת האשראי - ניתן יהיה לגבות עמלה רק בגין תוספת האשראי.
- נערכה הבחנה בין עמלות שייגבו בגין שירותים ב"חשבון עובר ושכ" - הניתנים על ידי פקיד (וכוללים רשימה סגורה של 8 סוגי פעולות), לבין עמלות שייגבו בגין שירותים כנ"ל - הניתנים באמצעות ערוצים ישירים (וכוללים רשימה סגורה של 10 סוגי פעולות).
- החל ביום 1 ביולי 2008 מיושמות הוראות החוק על ידי כלל הבנקים בישראל והופעל משטר עמלות חדש - בהתאם לכללים שנקבעו בתקנות שפרסם בנק ישראל, כאמור.
- על פי הערכות מוקדמות, המתבססות על היקף העמלות שגבה הבנק בששת החודשים הראשונים להפעלת משטר העמלות החדש - מעריכה הנהלת הבנק, כי לא צפוי קיטון בהכנסות התפעוליות של הבנק בעקבות יישום החוק. יודגש עם זאת, כי הערכות אלו מבוססות על תצפיות שנערכו בתקופה קצרה מאד, ואינן מביאות בחשבון שינויים אפשריים בהכנסות - עקב התאמות שעשויות להתרחש בהתנהלות הלקוחות, והתאמות מחירים עתידיות אחרות. לפיכך, ההשלכות הצפויות מיישום הוראות החוק על התוצאות הכספיות של הבנק, בטווח הארוך - עשויות להיות שונות מאומדנים ראשוניים אלה.
- זמן קצר לאחר שנכנס לתוקף "משטר העמלות החדש" - פורסמו הערכות מפי גורמים שונים, לגבי השלכות יישום תעריפוני העמלות החדשים - על לקוחות הבנקים.
- על פי חלק מההערכות, הפעלת "משטר העמלות החדש" הפחיתה את סכומי העמלות שמשלמים לקוחות הבנקים בשיעור שולי בלבד - והערכות אחדות אף גורסות כי חלה עליה בהיקף העמלות.
- לאור הערכות אלו - שעוררו הד ציבורי רב - הועלו על ידי חברי הכנסת מספר הצעות חוק פרטיות, המציעות להגביל בחקיקה את סכומי העמלות שיוכלו בנקים לגבות מלקוחותיהם, כדלקמן:
- ביום 30 ביוני 2008, הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - הגבלת סכומי העמלות), התשס"ח - 2008, לפיה - יוגבל תעריף העמלות הנפוצות כגון: "הפקדת מזומן", "משיכת מזומן", "הפקדת ופדיון המחאות" - לסך של 1.5 ש"ח. בנוסף, מוצע בהצעת החוק לחייב את הבנקים להציע סלי עמלות מוזלים בגין עמלות אלו - לקבוצת אוכלוסייה חלשות. בתאריך 16 ביולי 2008, אושרה הצעת החוק בקריאה טרומית.
- ביום 16 ביולי 2008 אושרה על ידי הכנסת בקריאה ראשונה - הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון מס' 16) (איסור גביית עמלות בעד שירותים מסוימים), התשס"ט - 2008, לפיה - יאסר על תאגיד בנקאי לגבות עמלות מלקוחות "יחידים" או "עסקים קטנים" - בגין ארבע פעולות בסיסיות ראשונות בכל חודש. להערכת הנהלת הבנק אם תאושרנה הצעות חקיקה אלו - עלולה להגרם פגיעה בהכנסות הבנק מעמלות. עם זאת, בשלב זה לא ברור אם ובאיזה אופן יאושרו הצעות חוק אלו.

באור 31 - חקיקה והחלטות הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

ב. חוקים והחלטות הנוגעים למערכת הבנקאית (המשך)

(3) חוק איסור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן, התשס"ח - 2008

החוק התפרסם ביום 8 באפריל 2008. על פי החוק חויבה המדינה להקים "ועדת יישום" שתפרסם רשימת תאגידים המקיימים קשרים עסקיים מהותיים (כהגדרתם בחוק) עם איראן. בנוסף, הטיל החוק מגבלות על מוסדות פיננסיים (לרבות תאגידים בנקאיים) בהקשר זה, כדלקמן:

- נאסר על מוסדות פיננסיים להשקיע (הן בדרך של החזקה בניירות ערך, והן בדרך של הלוואה - בתנאים שנקבעו בחוק) - בתאגידים שנכללו ברשימה שתפרסם "ועדת היישום".

- הוטלה חובה על מוסד פיננסי למכור תוך 90 יום את השקעותיו בתאגיד שנכלל ברשימה שתפרסם "ועדת היישום".

עד כה טרם פרסמה "ועדת היישום" את רשימת התאגידים המקיימים קשר מהותי עם איראן.

(4) חקיקה בנושא: "דיוור חלופי"

ביום 4.11.2008 אושר בכנסת "חוק ההוצאה לפועל" (תיקון הגנת בית מגורים), התשס"ח - 2008. על פי החוק יחויבו בנקים המפנים חייב מדירתו, בשל אי יכולתו לפרוע את האשראי שקיבל מהבנק - לממן לחייב "דיוור חלופי" לתקופה שלא תעלה על שנה וחצי (בנסיבות מיוחדות רשאי ראש ההוצאה לפועל להאריך תקופה זו). החוק חל על הלוואות משכנתא שניתנו מיום אישור החוק ואילך. עם זאת, ניתן יהיה ליישמו גם לגבי הלוואות שניתנו קודם לאישור החוק - אם יוכיח החייב לראש ההוצאה לפועל, שזכותו לדיוור חלופי לא הובהרה לו על ידי הבנק, בעת שויתר עליה. החוק עתיד להכנס לתוקף בחודש אפריל 2009.

להערכת הנהלת הבנק, יישום החוק צפוי לפגוע בהכנסות העתידיות של הבנק (וביתר הבנקים הפועלים בתחום המשכנתאות). לאור המרווחים הנמוכים השוררים כיום ב"שוק המשכנתאות" - צפוי שהעלויות הנוספות שייגרמו לבנקים בעקבות יישום החוק, יתומחרו ויגולמו בשיעורי הריבית על הלוואות המשכנתא, שיינתנו בעתיד.

ג. הצעות חוק הנוגעות למערכת הבנקאית

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון - ריבית על יתרות זכות), התשס"ו-2006

הצעת החוק הונחה על שולחן הכנסת ביום 10.7.2006, ואושרה בקריאה טרומית ביום 31.1.2007. על פי הצעת החוק יחויבו התאגידים הבנקאיים לשלם ללקוחותיהם ריבית על יתרות זכות בחשבונות עובר ושכ. שיעור הריבית ייקבע על ידי נגיד בנק ישראל - באישור שר האוצר.

בשלב זה לא ברור אם הצעת חוק זו תתגבש לחוק מחייב, ומה יהיה שיעור הריבית אותו יחויבו הבנקים לשלם בגין יתרות זכות אלו. לפיכך - לא ניתן להעריך, בשלב זה, את היקף הפגיעה - אם בכלל, על הרווח מפעילות מימון של הבנק בעתיד.

ד. יוזמות חקיקה אחרת

קיימות מספר יוזמות חקיקה, בשלבי חקיקה שונים, שלחלקן עלולה להיות השפעה שלילית על פעילות הבנק ועל תוצאות פעולותיו בעתיד. אין באפשרות הבנק להעריך את היקף ההשפעה האמורה.

באור 32 - תמצית דוחות כספיים בערכים היסטוריים - לצרכי מס (הבנק בלבד)

א. מאזן

31 בדצמבר 2007	31 בדצמבר 2008	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
נכסים		
2,697	3,395	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,580	2,075	ניירות ערך
13,027	14,326	אשראי לציבור
9	9	אשראי לממשלה
130	132	השקעות בחברות מוחזקות
277	282	בניינים וציוד
92	120	נכסים אחרים
18,812	20,339	סה"כ נכסים
התחייבויות והון		
15,751	17,050	פקדונות הציבור
342	427	פקדונות מבנקים
50	45	פקדונות הממשלה
729	636	כתבי התחייבות נדחים
644	767	התחייבויות אחרות
17,516	18,925	סה"כ התחייבויות
1,296	1,414	הון עצמי
18,812	20,339	סה"כ התחייבויות והון עצמי

באור 31 - תמצית דוחות כספיים בערכים היסטוריים - לצרכי מס (הבנק בלבד) (המשך)

ב. דוח רווח והפסד

2008	2007	2006	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
679	636	550	רווח מפעילות מימון לפני הפרשה לחובות מסופקים
123	97	115	הפרשה לחובות מסופקים
556	539	435	רווח מפעילות מימון לאחר הפרשה לחובות מסופקים
הכנסות תפעוליות ואחרות			
311	*281	254	עמלות
9	22	12	רווחים מהשקעות במניות, נטו
3	*18	17	הכנסות אחרות
323	321	283	סה"כ הכנסות תפעוליות ואחרות
הוצאות תפעוליות ואחרות			
374	375	370	משכורות והוצאות נלוות
104	92	82	אחזקה ופחת בניינים וציוד
169	146	146	הוצאות אחרות
647	613	598	סה"כ הוצאות תפעוליות ואחרות
232	247	120	רווח מפעולות רגילות לפני מסים
85	90	66	הפרשה למסים על הרווח מפעולות רגילות
147	157	54	רווח מפעולות רגילות לאחר מסים
3	28	9	חלקו של הבנק בתוצאות הפעולות, נטו, של חברות מוחזקות
150	185	63	רווח נקי מפעולות רגילות
-	30	3	רווח מפעולות בלתי רגילות, לאחר מס
150	215	66	רווח נקי לשנה

* סווג מחדש.

באור 31 - תמצית דוחות כספיים בערכים היסטוריים - לצרכי מס (הבנק בלבד) (המשך)

ג. דוחות של השינויים בהון העצמי (במיליוני ש"ח)

הון מניות	פרמיה	קרן כללית**	רווח כולל אחר מצטבר***	עודפים	סה"כ הון עצמי
יתרה ליום 1 בינואר 2006					
*	70	67	10	836	983
-	-	-	26	-	26
-	-	-	(10)	-	(10)
-	-	28	-	-	28
-	-	-	-	66	66
יתרה ליום 31 בדצמבר 2006					
*	70	95	26	902	1,093
-	-	-	(19)	-	(19)
-	-	-	7	-	7
-	-	-	-	215	215
יתרה ליום 31 בדצמבר 2007					
*	70	95	14	1,117	1,296
-	-	-	(51)	-	(51)
-	-	-	19	-	19
-	-	-	-	150	150
יתרה ליום 31 בדצמבר 2008					
-	70	95	(18)	1,267	1,414

* נמוך מ-1 מיליון ש"ח.

** הקרן נוצרה מרווחים שוטפים ומיועדת לחלוקת דיבידנד בתנאים מסוימים ולכסוי הפסדים בלתי צפויים.

*** הסעיף מהווה "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".

**** בניכוי הפרשה לירידת ערך בעלת "אופי שונה מזמני" בסך 22 מיליון ש"ח שנזקפה לרווח והפסד.

